

KS. WITOLD KUJAWSKI

**REPERTORIUM KSIĄG WIZYTACYJNYCH
DIECEZJI KUJAWSKO-KALISKIEJ
PRZECHOWYWANYCH W ARCHIWUM DIECEZJALNYM
WE WŁOCIAWKU**

WYKAZ SKRÓTÓW

- ABKKal. – Archiwum Biskupów Kujawsko-Kaliskich
- ABKP. – Archiwum Biskupów Kujawsko-Pomorskich
- ABMK – Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne
- ADWł. – Archiwum Diecezjalne we Włocławku
- Ap. – Apostoł, -ła -łów
- B. – Biskup (odnosi się do świętych)
- Dz. – Dziewica (odnosi się do świętych)
- E. – Ewangelista
- kan. – kanonik, -a
- Łac. – łaciński (w znaczeniu stosowanego języka)
- liczb. – liczbowany, -e
- M. – Męczennik, -nica
- MHDWł. – *Monumenta Historica Dioeceseos Wladislaviensis*
- nlb. – nieliczbowana
- oryg. – oryginalny
- Pol. – polski, -a (w znaczeniu stosowanego języka)
- pw. – pod wezwaniem
- St. Ap. – Stolica Apostolska
- sygn. – sygnatura
- W. – Wyznawca
- wiz. – wizytacja

WSTĘP

Wielowiekową tradycję diecezji wrocławskiej, której terytorium rozciągało się od Kujaw do Pomorza, przerwały rozbiory Polski. Zawiodły nadzieje, żywione podczas kampanii napoleońskiej, na odzyskanie niepodległości. Nie zostało się nawet tzw. Księstwo Warszawskie. Kongres Wiedeński zdecydował wprawdzie o utworzeniu Królestwa Polskiego, ale złączonego unią personalną z Cesarstwem Rosyjskim, i w bardzo okrojonych, w stosunku do stanu sprzed rozbiorów, granicach. Pozostałe części dawnej Rzeczypospolitej znalazły się pod panowaniem Prus i Austrii. Spowodowało to sytuację, że wiele z polskich diecezji zostało poprzecinanych nowymi granicami politycznymi. Mocarstwa odgrywające kluczową rolę na wspomnianym Kongresie w Wiedniu zdecydowały, że granice diecezji nie mogą krzyżować się z granicami politycznymi. Uniemożliwiło to hierarchom kościelnym sprawowanie władzy na tych terenach ich diecezji, które znalazły się w innym państwie. Do diecezji, które najbardziej zostały dotknięte nową sytuacją, należała archidiecezja gnieźnieńska i diecezja wrocławska. W trosce o prawidłową działalność Kościoła na ziemiach dawnej Polski, starano się o ustalenie nowych granic diecezji na ziemiach polskich.

Po trwających kilka lat rozmowach pomiędzy rządami zaborczymi Rosji i Prus, a Stolicą Apostolską, w 1818 r. bullą *Ex imposita nobis*, ostatecznie załatwiono sprawę nowych granic diecezji w Cesarstwie Rosyjskim, a 1821 r. na mocy bulli *De salute animarum*, zostały uregulowane stosunki kościelne w Prusach. Obydwie te bulle zaprowadzały zupełnie nowe granice archidiecezji gnieźnieńskiej i diecezji wrocławskiej. Ta pierwsza utraciła większość swego historycznego terytorium, nie otrzymawszy nic w zamian. Diecezja zaś wrocławska, której nawet zmieniono nazwę na *kaliska*, utraciwszy wielki archidiaconat pomorski i północną część Kujaw, czyli archidiaconat kruszewicki, jako rekompensatę otrzymała większą część dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej, która, podobnie jak sam Włocławek z niewielką liczbą parafii tej diecezji, znalazła się w Królestwie Polskim. Ponadto w skład tej diecezji weszły parafie diecezji krakowskiej (okolice Częstochowy), trzy parafie z diecezji poznańskiej i jedna z diecezji wrocławskiej, tak, jak to dyktowały nowe granice polityczne.

Wprawdzie Włocławek zatrzymał u siebie katedrę z jej kapitułą i seminarium, ale pierwsi biskupi nowo zorganizowanej diecezji rezydowali w Kaliszu. Tamtejsza kancelaria biskupia, Konsystorz, miał uprawnienia Konsystorza Generalnego pierwszej rangi, obok, także Generalnego, Konsystorza Włocław-

skiego. Nie udały się, na szczęście, plany przeniesienia z Włocławka do Kalisza katedry i kapituły, a także seminarium, które chciano zlokalizować w pobliżu nowej stolicy diecezji. Późniejsi biskupi diecezji kujawsko-kaliskiej, bo taki zwyczaj nazewnictwa diecezji już wkrótce się utrwalił, zaczęli rezydować we Włocławku. Tak więc możemy mówić o ciągłości diecezji włocławskiej. Jednak ta diecezja różniła się zasadniczo od poprzedniej, kujawsko-pomorskiej.

Nowa sytuacja spowodowała też, że interesujące nas materiały źródłowe, powstałe z racji wizytacji kanonicznych diecezji, dotyczą głównie innego regionu Polski. Są one właściwie kontynuacją tego, co zapisano w protokołach z czasów archidiecezji gnieźnieńskiej. Tylko południowa część Kujaw pozostała nadal przy diecezji. Stąd niniejsze „repertorium” będzie poniekąd kontynuacją „repertorium ksiąg wizytacji arcybiskupów gnieźnieńskich”, opracowanych przez księdza Stanisława Librowskiego.

Niestety, nie dysponujemy pełnym zestawem ksiąg wizytacji biskupów kujawsko-kaliskich. Są tego co najmniej dwa powody. Pierwszy, to pożar Kurii Diecezjalnej we Włocławku w 1920 r., podczas inwazji bolszewickiej, kiedy spłonęły znajdujące się tam akta, w tym zapewne też niektóre księgi wizytacji. Drugi zaś powód jest częściowo podobny do tego, który spowodował, że obecnie w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku znajdują się księgi wizytacyjne arcybiskupów gnieźnieńskich. Pokażna bowiem liczba parafii diecezji kujawsko-kaliskiej weszła w skład nowej diecezji częstochowskiej, utworzonej w 1925 r. Otóż wizytacje tych terenów, zostały po drugiej wojnie światowej, na prośbę ówczesnego archiwisty diecezji częstochowskiej, księdza Walentego Patykiewicza, wydane tej diecezji. Tak więc zasób ich, znajdujący się we Włocławku, aczkolwiek niewielki, jeszcze się zmniejszył.

Należy się tu jednak uwaga, że zachowane w niektórych kancelariach parafialnych tzw. „akta parafii”, teraz zgromadzone w archiwum we Włocławku, zawierają niekiedy odpisy protokołów wizytacyjnych z tego okresu. Dlatego, chcąc mieć moralną pewność, że wszystkie zachowane protokoły wizytacyjne zostały opracowane i są możliwe do udostępnienia historykom, należałoby sprawdzić zawartość owych licznych „akta parafii”.

Większość protokołów wizytacyjnych z czasów diecezji kujawsko-kaliskiej, zaliczonych wprawdzie do archiwum biskupów kujawsko-kaliskich, nie powstała jako rezultat działalności ich samych, ani nawet ustanowionych przez nich wizytatorów generalnych, ale wyszła spod pióra dziekanów, którzy wykonywali swoje uprawnienia dziekańskie. Przy sporządzaniu tych protokołów byli zdaje się zaangażowani także kolatorowie parafii oraz członkowie Dozorów Kościelnych, których podpisy figurują często przy końcu dokumentu.

W wizytacjach dotyczących terenu dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej często odwoływano się do *Liber beneficiorum* Jana Łaskiego, jako najstarszego źródła wiadomości o parafiach, przyjmując tę wiadomość z 1521 r. jako dokument erekcyjny parafii.

Omawiany zespół liczy 22 księgi. Właściwymi jednak księgami protokółów wizytacyjnych, ważnych dla poznania dziejów wizytowanych parafii, są tylko księgi od 1 do 17. Księgi bowiem 18, 19 i 20 mówią o stanie obyczajów duchowieństwa dekanatu tureckiego. Ponieważ można nazwać je wizytacjami wewnętrznymi, dlatego od dawna zostały umieszczone w tym zespole. Dwie ostatnie księgi dotyczą spraw stanu świątyń w oficjale wrocławskim i zmian ich uposażenia. Ponieważ dotyczą one parafii, od dawna też zostały zaszeregowane do tego zespołu i tu zostały omówione.

Patrząc na skromną ilość zachowanych protokółów wizytacyjnych i biorąc pod uwagę, że analogicznie do zachowanych z niektórych tylko dekanatów, należy stwierdzić, że większość tych materiałów źródłowych zaginęła. Dokładne rozeznanie będzie możliwe po zbadaniu wyżej wspomnianych „akt parafii” i wykryciu znajdujących się tam protokółów wizytacyjnych.

REPERTORIUM

1

OPIS KSIĘGI

[1. Sygn. akt.] **ABKKal. Wiz. 1(200).**

[2. Tytuł oryg.] Wizyty dziekańskie, czyli opisy stanu kościołów, nabożeństwa w nich odprawiającego się, sprzętów i ruchomości kościelnych, ich funduszów, inwentarzy [...] dekanatu uniejowskiego roku 1821.

[3. Daty krańcowe] **1821-1822.**

[4. Opis zewnętrzny] Pol. 2⁰ (36,0x22,0 c). Stan zachowania księgi dobry, ale oprawa tekturowa znacznie zniszczona przez owady. Kart liczbowanych 190. Karty puste: 1v, 9, 9v, 26-27v, 31v, 49v-50v, 59v, 66-67v, 77v-78v, 89v, 99v, 109, 109v, 113v, 143v, 148v, 155v, 156v, 163v, 177-179v, 191, 191v. Księga złożona ze składek różnej wielkości, pisana różnymi rękami. Protokoły te sporządzali sami proboszczowie, zaś weryfikował je i podpisywał oraz pieczęcią uwierzytelniał, dziekan uniejowski, Bartłomiej Saganowski. Protokoły ułożono alfabetycznie, wg parafii, chociaż wizytacje odbyły się w różnych terminach.

[5. Uwagi] Jest to wizytacja dziekańska. Nie wiadomo nawet, czy przeprowadzona z wyraźnego polecenia biskupa, czy też z racji normalnych obowiązków dziekańskich. Trzymano się danych zawartych w wizytacji generalnej z 1811 r., z czasów arcybiskupa gnieźnieńskiego, Ignacego Raczyńskiego¹. Same protokoły zostały uprzednio spisane przez proboszcza, zaś w dniu samej wizytacji, sprawdzane i podpisane przez dziekana. Podano dużo wiadomości z biografii proboszczów. Przy ustalaniu nazw miejscowości, piszącemu te słowa, pomocą służył schematyzm diecezji kujawsko-kaliskiej z 1892 r.

¹ Był arcybiskupem w l. 1805-1818. Zrezygnował w 1818 r. Zmarł w 1823 r.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

Tytuł księgi, tak jak wyżej. Wyliczone parafie: Boleszczyń, Chwalborzyce, Grodzisko, Jeziorsko, Kamionacz, Miłkowice, Niemyśłów, Pęczniew, Siedlątków, Skęczniew, Świnice, Śpicimierz, Warta, Wartkowice, Wielenin, Wilamów, k. 1.

B o l e s z c z y ń.

Wizytacja odbyła się 16 VII 1821 r. Wieś w województwie i obwodzie kaliskim, powiecie warskim. Nie ma wiadomości przez kogo i kiedy został fundowany kościół. Za najstarsze uważa się wiadomości z *Liber beneficiorum* Jana Łaskiego, k. 2.

Opis świątyni. Kościół stary, drewniany, konsekrowany w 1691 przez „Golskiego², biskupa bakońskiego”, pw. św. Piotra i Pawła, spłonął podczas wielkiego pożaru 28 IV 1809 r. Ponieważ proboszcz z Boleszczyna był jednocześnie proboszczem w Dobrej [parafii sąsiedniej], za zgodą Oficjała Foralnego w Uniejowie, tam przeniósł nabożeństwa. Następnie, za zgodą Konsystorza Generalnego Gnieźnieńskiego, wybudowano kaplicę w Boleszczynie, poświęconą dnia 18 IV 1810 r. przez Jana de Sotro, dziekana z Warty. Urządzono nowy cmentarz, poświęcony w 1818 r., ponieważ część starego, urządzonego przy dawnym kościele, przeznaczono pod budowę nowej świątyni murowanej, krytej dachówką. Nowa świątynia, zbudowana staraniem ówczesnego proboszcza, powstała z przekazanej przez rząd, staraniem arcybiskupa Raczyńskiego, sumy 6000 złotych, z czego otrzymano już 4000, a pozostała kwota miała być wypłacona po zakończeniu budowy. Według osobistego zapisu, dokonanego na marginesie niniejszego protokołu przez dziekana Bartłomieja Saganowskiego, ten w dniu święta Przemienienia Pańskiego [6 VIII] 1821 r. poświęcił nową świątynię, do której przeniesiono Najświętszy Sakrament. Było to połączone z uroczystością 50-tej rocznicy święceń proboszcza z Boleszczyna, który obchodził drugie prymicie [sekundycja], k. 2-3.

Wypożyczenie w paramenty liturgiczne. Zrobiono uwagę, że parafia otrzymała nieco szat liturgicznych po zniesionych klasztorach. Księga metryk ochrzczonych, uratowana z pożaru, od 1780 r., inne księgi metryk od 1808 r., k. 3-4v.

Wykaz kilku dokumentów dotyczących uposażenia, k. 4v.

Stan duchowny parafii. Prawo patronatu należało dawniej do arcybiskupa gnieźnieńskiego, ponieważ Boleszczyń należał do jego dóbr stołowych w kluczu uniejowskim, ale teraz zostały one zabrane przez rząd. Do parafii należały wsie: Boleszczyń, Smólsk i Dąbrowa, teraz nazwane Wichertów z Budami³, Bądków, Żeroniczki, Bakice, Kociaty, Żeromice i 2 młyny, Dąbrowice, Stopek, Kaczka, opuszczone wsie Kołowa i Szymany. Podano szczegółową specyfikację ludności poszczególnych wsi, której ogółem było 1551 osób. W 1820 r. było 71 chrztów, 6 ślubów i 35 pogrzebów. Sposób sprawowania sakramentów, k. 5-6.

Uposażenie parafii. Podano co było przed pożarem i co pozostało. Dochody pobierane od mieszkańców poszczególnych wsi. Wykaz mesznego. Inwentarz gospodarski. Nie było szpitala, k. 6-7.

Proboszcz, nazywający się rządcą, Dominik Warski, od 1810, po śmierci poprzedniego proboszcza Antoniego Straszewskiego, zmarłego w 1808 r. Był organista, Dawid Pyzulski.

² Należy sprawdzić, kto to był?

³ Obecnie jednak istnieje tam wieś Smulska, a nie ma Wichertowa.

Dopisano inną ręką, że rząd wyznaczył plac pod wybudowanie nowej szkoły. Tymczasem nauczyciel, Maciej Rosiński, uczył w wynajętym domu. Miał 21 uczniów, k. 7v-8.

Po napisaniu tego protokołu, proboszcz odebrał z rąk dziekana 3 piękne ornaty i albę, wyżej wspomniane. Protokół ten podpisał proboszcz, Dominik Wartski i członkowie dozoru kościelnego (podpisy członków dozoru nieczytelne). Po sprawdzeniu wszystkiego, podpisał i pieczęcią, wyciśniętą w tuszu, opatrzył, dziekan, Bartłomiej Saganowski, k. 8v.

C h w a l b o r z y c e.

„Wizyta dziekańska kościoła parafialnego Chwałborzyce, w dekanacie uniejowskim, powiecie wartskim, obwodzie i województwie kaliskim sytuowanego. Expediowana na gruncie dnia 23 miesiąca marca roku 1821”, k. 10.

Opis zewnętrzny stanu kościoła. Wybudowany w 1767 r. przez Antoniego i Mariannę z Przeradzkich, Morawskich, miejscowych dziedziców, drewniany, niekonsekrowany, pw. św. Marcina B. Opis cmentarza i jego ogrodzenia, dzwonnicy i kostnicy. Zabudowania parafialne po drugiej stronie drogi, k. 10v-11v.

Opis wnętrza świątyni i jej wyposażenia w paramenty liturgiczne, z wyliczeniem rzeczy cenniejszych i mniej kosztownych. Metryki były od 1751 r. Wspomniano dawnego proboszcza, [Antoniego] Losko, [który przeszedł do Liskowa], k. 10v-15v.

Wykaz dokumentów odnoszących się do parafii w ilości 21 pozycji, k. 15v-17.

Stan duchowny parafii. Prawo patronatu należało do miejscowych dziedziców. Do parafii należały wsie: Chwałborzyce, dwór w Chorzępinie i Holendry Chwałborskie. Wiernych ogółem było 225 osób. W 1820 r. było 16 chrztów, 4 śluby i 5 pogrzebów. Na terenie parafii mieszkało 180 innowierców i 6 Żydów. Opis nabożeństw i sposób sprawowania sakramentów. Były zapisy 9 fundacji na 106 mszy w ciągu roku, za dusze zmarłych, tu wyliczone. Dozorowi kościelnemu przewodniczył kolator, Bogumił Domański, k. 17v-19v.

Uposażenie parafii i zabudowania. Wykaz gruntów należących do proboszcza i wykaz należnych dziesięcin. Inwentarz gospodarski, z podaniem jego wartości, k. 20-23v.

Nie było żadnego bractwa. Był pewien dochód na organistę. Był dom przeznaczony na szkołę, ta zaś miała się utrzymywać ze składki Towarzystwa Szkolnego, płaconego przez rząd. Szpitala nie było, k. 24-24v.

Proboszcz, z tytułem zarządcy, Maciej Rakowski, od 1820 r., zawsze tu rezydujący. Organista Maciej Eliasiński, k. 24v-25.

Protokół ten spisany 23 III 1821 r., w obecności kolatora i członków dozoru kościelnego: Stanisława Tomczaka, Jędrzeja Michałaka i Bogumiła Szymczaka, wszyscy z Chwałborzyc. Ks. Maciej Rakowski na zakończenie wniósł protest przeciwko kolatorowi z powodu trudności wolnego wyrębu drewna w lesie i pastwisk. Protokół był spisany w dwóch egzemplarzach. Ten podpisał i pieczęcią opatrzył, dziekan uniejowski, Bartłomiej Saganowski, k. 254-25v.

D o b r a⁴.

Wizytacja odbyła się w XI 1821 r., k. 28⁵.

Opis murowanej świątyni, która w 1818 r. była remontowana, k. 28.

⁴ W schematyzmie diecezji kujawsko-kaliskiej z 1821 r., zapewne przez pomyłkę, nie umieszczono tej parafii w tym, ani w innym dekanacie.

⁵ Protokół ten wydaje się być brudnopisem, jest też bardzo krótki i zawiera stosunkowo mało wiadomości o parafii, często zresztą niejasno wyrażone.

Opis wyposażenia świątyni w paramenty liturgiczne, k. 28-28v.

Inwentarz gospodarski. Wspomniano tu proboszcza Rychlewskiego, który obejmując parafię, zdaje się, że w 1816 r., sporządził ten spis. Zabudowania parafialne, k. 28-29.

Wykaz dokumentów dotyczących parafii obejmujący 11 pozycji. W 1805 r. odbyła się zamiana pewnych gruntów parafialnych pomiędzy ówczesnym proboszczem w Dobrej, Dominikiem Wartskim, a dziedzicem Dobrej, Madalińskim, co powodowało roczną stratę dochodów parafii na ok. 500 złotych polskich, k. 29v-30.

Stan duchowny parafii. Prawo patronatu należało do dziedziców miasta Dobra. Wykaz miejscowości parafialnych: miasto Dobra i wsie: Linne, Dzierzbotki, Ciemin, Potworów, Orzepów, Mikulice, Chrapczew, Młyn Pakuła, Rogalizna, Czekań, Długa Wieś, Gokinówek⁶. Podano dokładną specyfikację mieszkańców poszczególnych wsi. Ogółem było 1761 mieszkańców. Były zapisy na msze. Dawniej był wikariusz, na utrzymanie którego był specjalny fundusz, ale w 1821 r. już nie przynosił dochodu. Parafia nie odbierała też niektórych należnych jej dziesięcin, k. 30-31.

Proboszczem był prawdopodobnie wspomniany wyżej Rychlewski, przeciwko zdaniu którego (że wspomniana zamiana gruntów spowodowała upadek dochodu dla wikariusza) zaprotestował pełnomocnik kolatora parafii, Prokopa Skorzewskiego. Protokół podpisał ks. Jan Kühn, wikariusz w parafii Dobra. Dziekan uniejowski podpisując protokół zastrzegł, że zamiana w 1805 r. zaszła prywatnie i przez prawowitą władzę nie została zatwierdzona. Podpisy świadków, ale nieczytelne, k. 31.

G r o d z i s k o.

Wizyta miała miejsce 24 V 1821 r. Dziekan uniejowski i proboszcz z Niemysłowa zastał w Grodzisku sporządzony przez tamtejszego proboszcza protokół o stanie parafii, k. 32.

Kościół w Grodzisku stary. O parafii była już mowa w *Liber beneficiorum* Jana Łaskiego, k. 32.

Opis stanu zewnętrznego świątyni i zabudowań parafialnych, k. 32v-34.

Uposażenie parafii. Opis ziemi parafialnej. Dochody i wydatki z gospodarstwa i parafii, które miały saldo ujemne. Inwentarz gospodarski, k. 34-35.

Szkoły i nauczyciela nie było, bo zabrana została przez rząd wieś Gusin, ofiarowana przez fundatora na jej utrzymanie. Szpitala nie było. Było bractwo miłosierdzia, ale bez funduszu. Światło w kościele, organistę i dziada kościelnego utrzymywał proboszcz z własnego funduszu, k. 36v.

Opis wyposażenia świątyni w paramenty liturgiczne. Księgi metryk i inne dokumenty zgadzały się z tym, co spisano podczas wizytacji z 1811 r., gdy proboszczem w Grodzisku był ks. Dworaczyński, k. 36v-37v.

Prawo patronatu należało do dziedzica dóbr Zbelczyce. Do parafii należały wsie: Grodzisko, Zbelczyce, Hołędry Zbelczyckie, Kaznów, Gusin, folwarki Koszew i Zimne, Parski z młynem, Łyków, Bielawy i Strachów. Wiernych było ogółem 797 osób. Innowierców było 48 osób, zaś Żydów 12. Sposób sprawowania sakramentów, k. 37v-38v.

Proboszcz, Stanisław Kostka z Kalinowej Zaremba, kanonik kolegiaty kaliskiej z tytułem zarządcy, po śmierci, dnia 12 X 1819 r., poprzedniego proboszcza, Bieniasiewicza, ustanowiony w 1820 r. W parafii zawsze rezydował. Organista Jan Wroński, k. 38v.

⁶ Lekcja nazwy tej ostatniej wsi niepewna i już w 1892 r. jej nie wymieniano.

Protokół powyższy spisał sam proboszcz Zaremba, podpisał go i swoją rodzową pieczęcią opatrzył. Podpisał również organista Jan Wroński i kościelny Jan Chojnacki oraz Korneli Stawowski, jako świadkowie, k. 39.

Uzupełnienie dziekana, który spisał księgi kościelne w ilości ok. 40 tomów, różnej treści, spis metryk. Wspomniano, że po śmierci proboszcza Bieniaszewicza, krótko był zarządcą, do 1 I 1820 r., Michał Zórczyński, kanonik uniejowski, ale on nie spisywał metryk. Czynił to potem jego kapelan, pewnie zastępujący go w Grodzisku na początku 1820 r., zakonnik, karmelita Kajetan Schroether. Z dokumentów, dziekan zapisał protokoły wizytacji z 1779 r. i 1812 r. Podpisał całość dziekan uniejowski, Bartłomiej Saganowski, dnia 24 V 1821 r. i pieczęcią uwierzytelniał, k. 39-40.

J e z i o r s k o.

Kościół wystawiony około 1634 r. przez proboszcza Jana Soliskowicza, k. 41.

Opis stanu zewnętrznego świątyni drewnianej, konsekrowanej przez biskupa sufragana poznańskiego, Hieronima Wierzbowskiego dnia 6 II 1710 r., pw. Podwyższenia Świętego Krzyża i Zwiastowania Najświętszej Marii Panny, k. 41v.

Opis stanu wewnętrznego świątyni i jej wyposażenia w paramenty liturgiczne. Wykaz książek i metryk. Organ nowy, 8 głosowy (pewnie pozytyw), znajdował się obok ołtarza, bo nie było specjalnego miejsca (chóru), k. 42-44.

Wykaz 11 dokumentów dotyczących parafii, k. 44.

Prawo patronatu należało do dziedziców Jeziorska. Do parafii należały wsie: Jeziorsko, Ostrów, Zakrzew, Tądów Dolny, Tądów Górny, Ratnica, Zerochów, Ustków, Wola Zadąbrowska, Zadąbrowie, Klonów, Klonówek, Wola Miłkowska, Maszew. Podano dokładną specyfikację ich mieszkańców. Ogółem zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych było 1305 osób, a wszystkich 1684. Innowierców było 9 osób. W 1820 r. było 86 chrztów, 13 ślubów i 48 pogrzebów. Sposób sprawowania sakramentów. Były zapisy na msze za zmarłych, k. 44v-45v.

Uposażenie parafii dokładnie opisane. Inwentarz gospodarski, k. 46-48.

Nie było wikariusza, chociaż były pewne zapisy, niewystarczające jednak na jego utrzymanie, chyba tylko na pomoc w większe święta. Bractwo Szkaplerza założone w 1754 r. Szkoły nie było, k. 48-48v.

Proboszcz Franciszek Ksawery Strzeleński, od 1802 r. Organista Mateusz Lesiewicz, kościelny Jan Kowalczyk, k. 48v-49.

Protokół podpisał najpierw proboszcz Franciszek Ksawery Strzeleński, potem kolator (podpis nieczytelny) i w imieniu dozoru Marcin Wolski. Przyłożono pieczęć parafialną. Całość potwierdził dziekan uniejowski swoim podpisem i pieczęcią z dnia 22 XI 1821 r., k. 49.

K a m i o n a c z.

Wizytacja odbyła się 14 III 1821 r., k. 51.

Wizytacja odbyła się wobec zarządcy parafii, kolatora, przedstawicieli Dozoru Kościelnego i świadków. Wieś Kamionacz, własność Stanisława Jarocińskiego. Kościół drewniany, fundowany zapewne przez dziedziców Kamionacza i Grądów, ale nie wiadomo kiedy, k. 51v.

Opis zewnętrzny świątyni drewnianej, k. 51v-52.

Opis wnętrza świątyni i jej wyposażenia w paramenty liturgiczne. Wykaz ksiąg kościelnych. Wykaz 4 dokumentów dotyczących parafii, k. 52v-55v.

Prawo patronatu należało przemiennie do dziedziców Kamionacza i Grądów. Do parafii należały wsie: Kamionacz, Włyn, Kamionaczyk, Ossowa, Grądy, Sucha, Kolasa, Nobela. Wiernych było razem 919 osób. Innowierców było 6, zaś Żydów 10. W 1920 r. było 40 chrztów, 15 ślubów i 36 pogrzebów. Sposób sprawowania sakramentów, k. 55v-57.

Uposażenie parafii i zabudowania parafialne. Wykaz ziemi parafialnej i spis inwentarza, k. 57-58.

Bractwo Miłosierdzia, bez żadnego funduszu, prowadzone przez zarządcę. Szkoły nie było, k. 58v.

Zarządcą był Józef Gnatkowski, od 1820 r., z prezenty kolatorów: Antoniego Siemiątkowskiego z Grądów i Stanisława Jarocińskiego z Kamionacza. Organista Marceli Kurczyński, k. 58v.

Protokół najpierw podpisali zarządca Józef Gnatkowski, kolator Stanisław Jarociński, Kazimierz Kurek i Józef Rybacki. Pieczęć parafii. Pieczęć kolatora Jarocińskiego, wyciśnięta w laku czerwonym i pieczęć wójta gminy w tuszu. Całość podpisał i pieczęcią uwierzytelnił dziekan uniejowski, k. 59.

M i ł k o w i c e.

Wizytacja odbyła się 21 X 1820 r., k. 60.

Wstęp do wizytacji. Wiadomość, że dziekan dokonywał wizytacji w obecności proboszcza i świadków oraz dozoru kościelnego, k. 60v.

Opis stanu zewnętrznego kościoła. Świątynia drewn, fundowana w 1787 r. przez Ignacego Lipskiego, dziedzica i kolatora, pw. św. Mikołaja i św. Doroty, k. 61.

Opis stanu wnętrza, świątyni i jej wyposażenia. Metryki od 1777 r. Trzy dokumenty odnoszące się do parafii, k. 61-62v.

Stan duchowny parafii. Prawo patronatu należało do miejscowych dziedziców, Mamerata i Benigny Dłuskich. Wsie parafialne: Miłkowice, Strachocice, Zaspy, młyny Budy Strachockie, Rzymisko, Kolonia Ostrówek. Podano dokładną specyfikację ludności. Do sakramentów wielkanocnych było 683 osoby. Ogółem wiernych 826 osób. W 1820 r. było 23 chrzty, ślubów 7 i 13 pogrzebów. Sposób sprawowania sakramentów, k. 62v-63v.

Uposażenie parafii, zabudowania parafialne, dochody i wydatki, inwentarz gospodarski, k. 63v-64v.

Było bractwo pokutne Najświętszej Marii Panny, złączone z bractwem Miłosierdzia. Szpitala i szkoły nie było, k. 64v-65.

Rządcą parafii, na wstępie nazwanym proboszczem, był Ludwik Pęczkowski, od 1806 r. Organista Roch Prokopowicz. Zakonnicy bernardyni z Warty służyli, w razie potrzeby, pomocą, k. 65.

Protokół podpisał własnoręcznie proboszcz Ludwik Pęczkowski, a potem kolator i członkowie dozoru (w tym protokóle imiennie nie wymienieni), a następnie dziekan, k. 65-65v.

N i e w i e s z.

Wizytacja odbyła się 11 X 1821 r. Kościół drewniany, fundowany w 1757 r. przez Józefa Zarembę Cieleckiego, który był „zastawnikiem”⁷ dóbr Niewiesz. Opis stanu zewnętrznego świątyni, k. 68-69.

⁷ Pojęcie „zastawnik” wyjaśnia *Encyklopedia Staropolska Glogera*. Była to osoba, która dała pieniądze, a w zastaw wzięła jakiś majątek.

Opis stanu wnętrza świątyni i jej wyposażenia. Metryki od 1624 r., k. 69-72.

Prawo patronatu należało do dziedzica Niewiesza. Do parafii należały wsie: Niewiesz, Biernacice, Wilczków, Karnice, folwark Sempółki, Budy Biernackie. Wiernych ogółem było 527 osób. W 1820 r. było 31 chrztów, 3 śluby i 9 pogrzebów. Żydów było 11. Sposób sprawowania sakramentów. Do dozoru kościelnego należeli: wójt Franciszek Tabaczkiewicz, sołtys Niewiesza, Grzegorz Kujawa, sołtys Karnic Sebastian Kowalczyk, k. 72-74.

Uposażenie parafii, pola i zabudowania parafialne, dochody i wydatki oraz inwentarz gospodarski, k. 74-76.

Dawniej przy kościele w Niewieszu była altaria, ale już zaginęła, k. 76-76v.

Proboszcz Wincenty Urban Szpakiewicz, od 1815 r., k. 76v.

Protokół podpisali: proboszcz Szpakiewicz, wójt Tabaczkiewicz, Grzegorz Kujawa i Sebastian Kowalczyk, a następnie dziekan uniejowski. Pieczęć parafii, wójta i dziekana, k. 77.

N i e m y s ł ó w⁸.

Wstęp do wizytacji, przeprowadzonej 6 VIII 1817 r., której tekst wykorzystano do wizytacji w 1821 r., naturalnie z dodatkami poczynionymi w 1821 r., k. 78.

Opis stanu zewnętrznego świątyni drewnianej, pw św. Michała. Od str. południowej była kaplica murowana, pw. Aniołów Stróżów. Był urządzony nowy cmentarz poza wsią, k. 79-79v.

Opis stanu wewnętrznego świątyni i jej wyposażenia. Księgi metryk od 1741 r. Wykaz kilku ksiąg teologicznych. Wykaz dokumentów odnoszących się do parafii, k. 80-84.

Wsie parafialne: Niemysłów, Lubiszewice, Księżę Młyny, Księża Wólka, Łyczkowska Wólka, Borzewisko, Konstantynów Leśnik, Zaspy, Śmiechów, Krępa. Wspomniano, że dawniej należała też wieś Porczyny. W parafii ogółem było 1372 wiernych i 175 innowierców. We wsi Borzewisko znajdował się kościół filialny, drewniany, którego klucze przechowywano w miejscowym dworze. Było bractwo Aniołów Stróżów, k. 84.

Stan zabudowań parafialnych, z uzupełnieniami dokonanymi w 1821 r., opis gruntów należących do parafii i dochody, k. 84v-89.

Ten protokół z 1817 r. (zweryfikowany) podpisał Bartłomiej Saganowski, proboszcz niemysłowski oraz ówczesny dziekan uniejowski, Mikołaj Obrokczyński, wraz z Michałem Gorczyńskim, kanonikiem i surogatem Konsystorza Uniejowskiego i wójtem Rozenbaumem. Ten sam protokół, uaktualniony osobistymi dopiskami, podpisał 10 XII 1821 r. dziekan uniejowski i proboszcz niemysłowski, Bartłomiej Saganowski, k. 89.

P ę c z n i e w⁹.

Wstęp do wizytacji, która odbyła się 26 XI 1821 r., k. 90.

Kościół drewniany, po zniszczeniu się poprzedniej świątyni, w 1761 r. został odbudowany przez ówczesnego kolatora Tomasza z Głogowy Kossowskiego, k. 90v.

⁸ Trudno wyjaśnić, dlaczego umieszczono tu protokół wizytacji wcześniejszej. Wydaje się, że wykorzystano poprzednią wizytację dziekańską, przeprowadzoną przez ówczesnego dziekana uniejowskiego, Mikołaja Obrokczyńskiego, ale już wówczas proboszcz w Niemysławie, podobnie jak i w 1821 r., był Bartłomiej Saganowski. Teraz, uzupełniony protokół, podpisano jako protokół z 1821 r.

⁹ Jeszcze wówczas nazwę tę pisano jako „Pięczniew”,

Opis stanu zewnętrznego drewnianej świątyni, pw. św. Katarzyny D. i M. Nowy cmentarz założony w 1816 r., k. 91-91v.

Opis stanu wewnętrznego świątyni i jej wyposażenia w paramenty liturg. Księgi metryk były od 1720 r. Wykaz 8 dokumentów odnoszących się do parafii, k. 91-95v.

Prawo patronatu należało do dziedzica Franciszka z Głogowy Kossowskiego. Wsie parafialne: Pęczniew, Dąbrowa, Rudniki, Przywidz, Osowiec. Wiernych ogółem było 991 osób. W 1820 r. było 60 chrztów, 5 ślubów i 34 pogrzeby. Sposób sprawowania sakramentów, k. 95v-96.

Uposażenie parafii, zabudowania parafialne, dochody i rozchody, k. 96-98v.

Była funkcjonująca szkoła z nauczycielem, który miał etat (prawdopodobnie państwową). Szpitala nie było. Proboszcz Kazimierz Ojrzanowski, od 1817 r. Organista Ludwik Zagórski, k. 98v-99.

Protokół podpisali: proboszcz Kazimierz Ojrzanowski, kolator Franciszek z Głogowy Kossowski i Proboszcz Kazimierz Ojrzanowski. Pieczęcie Kossowskiego i parafialna, wyciśnięte w czerwonym laku, dosyć dobrze zachowane. Podpis dziekana uniejowskiego, k. 99.

S i e d ł ą t k ó w.

Wstęp do wizytacji, która odbyła się 7 V 1821 r., k. 100.

Po wydanym zarządzeniu przez Konsystorz (pewnie Generalny Kaliski) z dnia 6 IV (1821 r.) i Komisarza Obwodu Kaliskiego z 12 IV (1821 r.) o zamknięciu świątyni w Siedlątkowie, jako zniszczonej i grożącej niebezpieczeństwem, dziekan odbył wizytację przeprowadzoną 7 V 1821 r., k. 101.

Opis stanu zewnętrznego świątyni murowanej, znacznie zniszczonej. Był osobny cmentarz w polu, przy stojącej tam kaplicy Najświętszej Marii Panny, k. 101.

Opis stanu wewnętrznego świątyni i jej wyposażenia. Wykaz ksiąg teologicznych i kaznodziejskich. Metryki od 1678 r., ale z przerwami, bo niezawsze zarządcy parafii je spisywali. Ostatnio spisywane regularnie, k. 101-102v.

Z dokumentów dotyczących parafii był tylko akt erekcji parafii Pęczniew, do której, jako filia, należała parafia Siedlątków. Ponadto zarządzenie po wizytacji z 1812 r., żeby kapelan utrzymywany w Siedlątkowie, podlegał proboszczowi parafii Pęczniew, żeby kolator wyremontował świątynię i zabudowania parafialne, żeby powiększył uposażenie parafii. Parafia Siedlątków została wyłączona z parafii Pęczniew w 1642 r., k. 102v.

Prawo patronatu należało do Izydora Jabłkowskiego, dziedzica Siedlątkowa. Do parafii należały wsie: Siedlątków, Łyszkowice i Nerki. Wiernych było 302 osoby. W świątyni tej nie sprawowano nabożeństw, ponieważ nie było tu księdza, a wierni chodzili do Pęczniewa, gdzie zarządcą parafii był ks. Ojrzanowski, k. 102v-103.

Opis uposażenia parafii, w oparciu o dawne wizytacje. Zarządca oznajmiał, że nic z uposażenia tego nie korzystał. Na tym zakończony został protokół sporządzony przez ks. Ojrzanowskiego, komendarza w Pęczniewie i Siedlątkowie.

Odpowiedź kolatora parafii Siedlątków na powyższy protokół. Uzasadniał, że świątynia, która wg niego stoi już ok. 500 lat, ucierpiała w murach najwięcej podczas pożaru przed ok. 50 laty, który to pożar pamiętali jeszcze ludzie starsi. Uważał, że opinia o potrzebie opieczętowania świątyni i jej zamknięcia była wydana przez osoby nie znające się na sztuce budowlanej. Ponadto kolator uważał, że zarządcy parafią sami powinni pewne rzeczy poprawiać. Wyliczył też, jakie było uposażenie dla księdza w Siedlątkowie. Odpowiedź

kolatora, przez niego podpisana, sporządzona została w Siedlątkowie dnia 10 II 1822 r., k. 103v-107.

Odpowiedź dziekana uniejowskiego i proboszcza w Niemysłowie, Bartłomieja Saganowskiego, z dnia 23 II 1822 r., na postawione w piśmie kolatora zarzuty. Wyjaśniał, że dużo jest winy kolatora, który mógłby porozumieć się z Proboszcz w Pęczniewie, aby postarał się o kapelana do parafii w Siedlątkowie, k. 107c-108v.

S k ę c z n i e w.

Wizytacja odbyła się 8 III 1821 r. Przeprowadził ją dziekan uniejowski w obecności Pawła Izdebskiego, byłego zarządcy parafii, Antoniego Strzeszkowskiego, zastępcy kolatora, Ludwika Pęczkowskiego, proboszcza z Miłkowic, oraz niektórych osób z parafii. Dziekan odebrał parafię od przeniesionego do parafii Korczew, Pawła Izdebskiego i oddał w zarząd proboszczowi z Miłkowic, Ludwikowi Pęczkowskiemu¹⁰. Plebanią miał zaopiekować się zastępca kolatora, k. 110.

Opis stanu zewnętrznego drewnianej świątyni, znacznie zniszczonej, wybudowanej w 1748 r. przez Wojciecha Mączyńskiego, kasztelana śpicimierskiego, tylko poświęconej tegoż roku przez dziekana i oficjała foralnego łączyckiego Antoniego Wilkanowskiego, k. 110-110v.

Opis stanu wewnętrznego świątyni i jej wyposażenia. Podano, że w 1800 r. miała miejsce kradzież w kościele, ale mimo to, wyposażenie było dosyć bogate. Księga Metryk od 1784 r., niezbyt starannie prowadzona. Nowy zarządca parafii, Wawrzyniec Siwik, zobowiązał się do zaprowadzenia nowej, k. 110v-113v.

Prawo patronatu należało do Hipolita Masłowskiego, miejscowego dziedzica. Do parafii należały wsie: Skęczniew, Kościanki, Rzechta Piekarska, Młyny Piekarskie, Józefów, Łęg Piekarski, Kołasa, Piekary i Wola Piekarska. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych 868 osób. W 1820 r. było 54 chrzty, 12 ślubów i 46 pogrzebów. Akatolików było 200 osób. Żydów nie było. Sposób sprawowania sakramentów, k. 113v-115.

Uposażenie parafii. Opis zabudowań parafialnych. Inwentarz gospodarski, k. 115-117.

Bractwo św. Józefa, które ma być uporządkowane przez nowego zarządcę. Szkoły nie było, ale wyrażono pragnienie, aby organista uczył dzieci. Szpital nie posiadał własnego funduszu, ale był dom, tak nazwany, zbudowany przez kolatora Hipolita Masłowskiego, w którym mieszkał posługujący kościołowi, k. 117.

Proboszcz, Wawrzyniec Siwik, od 1821 r., organista – Józef Staniczewski, kościelny – Wojciech Wojciechowski, k. 117-117v.

Uwaga dziekana o przekazaniu parafii w dniu 8 III 1821 r. nowemu zarządcy, Wawrzyńcowi Siwkowi. Opis powyższy sporządzony został 19 XII 1820 r., gdy parafię opuszczał dotychczasowy zarządca. W dniu 8 III 1821 r., a więc już po objęciu parafii przez nowego zarządcę i po dokonaniu odpowiednich dopowiedzeń, protokół podpisali: Wawrzyniec Siwik, Antoni Strzeszkowski w imieniu kolatora, ks. Ludwik Pęczkowski i dwaj spośród parafian, jako świadkowie: Sebastian Kulawiak i Łukasz Glapa. Dziekan ostatecznie podpisał ten dokument w Niemysłowie dnia 15 XII 1821 r., k. 117v.

Ś w i n i c e [W a r c k i e].

Wizytacja miała miejsce dnia 22 III 1821 r., k. 119.

¹⁰ Jest tu niejasność, skoro dalej został wymieniony ks. Wawrzyniec Siwik, który musiał być już w parafii co najmniej od 13 II, jeżeli od tej daty zapisywał rachunki pokładnego.

„Opis, czyli stan kościoła i probostwa świnickiego” został sporządzony 22 III 1821 r. przez proboszcza ze Świnic, Antoniego Medelskiego, k. 119.

Opis kościoła starego, z drzewa modrzewiowego, wystawionego w 1592 r., pw. św. Gotarda, wymagający naprawy, co należało do kolatora, Marianny z Byszewskich Umińskiej, miejscowej dziedziczki i całej parafii, k. 119-119v.

Opis stanu wewnętrznego świątyni i jej wyposażenia, k. 119v-121v.

Wykaz 7 dokumentów dotyczących parafii, 121v-122v.

Wsie parafialne: Świnice, Wola Świniecka, Rogów, Piaski, Drozdów, Dzierżawy¹¹, Kiki, Saków, Kolonia Grabiszew, Głogowiec, Kraski, Chorzeplin i Stawiszynek. Ogółem do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych 1396 osób, k. 122v.

Uposażenie parafii. Zabudowania parafialne, pola i łąki, dziesięciny i zapisy. Wykaz podatków. Inwentarz gospodarski. Po zmarłym poprzednim proboszczu, ks. Piotrze Jabłońskim, została pewna suma na uregulowanie inwentarza plebanii, k. 122v-125v.

Wykaz ksiąg metryk, w tym trzy stare, w bardzo złym stanie, od 1677 r. Bractwa nie było. Dozór Kościelny składający się z kolatora, Marianny z Byszewskich Umińskiej, miejscowego proboszcza Kazimierza Tymienieckiego z Dzierżaw i Tebalda Truszkowskiego z Piasek. Szkoły i szpitala nie było. W 1820 r. było 70 chrztów, 20 ślubów i 21 pogrzebów, k. 125v-126.

Proboszcz, Antoni z Gójecka Medeksza, od 1813 r. Organista – Stanisław Wroński i kościelny – Piotr Kawecki, k. 126v.

Gospodarstwo proboszczowskie było w dzierżawie, bez zgody władzy kościelnej, która kończyła się w dzień św. Wojciecha 1821 r., k. 126v.

Opinia parafian o proboszczu była dobra, 126v.

Protokół podpisał miejscowy proboszcz, Antoni Medeksa. Podpisy świadków: Szymon Wielgopolań, Aleksy Woźniak, Michał Woźniak, Wincenty Nitecki, Ignacy Bojarowski, użytkownik dóbr Świnice, jako zastępca kolatora. Podpis dziekana Saganowskiego, który zweryfikował dane zawarte w tym protokole, k. 126v.

Ś p i c i m i e r z.

Wizytacja miała miejsce we wrześniu 1821 r.¹², k. 128.

Wyjaśnienie dziekana, że 14 IX 1821 r. był już w Śpicimierzu i wizytował tamtejszy kościół parafialny, inkorporowany do wikariuszy zniesionej kolegiaty uniejowskiej. Nie zastawszy jednak przygotowanego opisu parafii, ponieważ zabrano go z aktami zniesionej kapituły kolegiackiej w Uniejowie, przystąpił do sporządzenia nowego opisu, k. 129.

Opis stanu zewnętrznego drewnianego kościoła parafialnego we wsi rządowej Ekonomii Śpicimierz, pw. Świętego Krzyża, k. 129-129v.

Opis stanu wewnętrznego kościoła i jego wyposażenia, k. 129v-131.

Uposażenie parafii, k. 131-131v.

Protokół podpisali wikariusze parafii uniejowskiej: (niepodanych imion) Marciszewski, Dobrowolski i Ptaszkiwicz oraz dziekan Saganowski, k. 131v.

W a r t a.

Wizytacja miała miejsce 20 XI 1821 r., k. 132.

¹¹ Wieś ta stanowi obecnie ośrodek samodzielnej parafii.

¹² Zapis ten wydaje się nie zgadzać z zapiską na karcie następnej, że było to 31 I 1822 r. Dziekan jednak wyjaśnił, że był już 14 IX 1821 r.

Wizytację w mieście Warta przeprowadził dziekan w obecności Franciszka Reorowicza, miejscowego proboszcza, Karola Kruczkowskiego, mansjonarza i kaznodziei kościoła parafialnego w Warcie oraz innych świadków, k. 132v.

Opis zewnętrzny kościoła w Warcie, murowanego, który w 1800 r. spłonął i dopiero od 1807 r., ówczesny mansjonarz, a obecny proboszcz, Franciszek Reorowicz oraz Karol Kruczkowski, mansjonarz i kaznodzieja, rozpoczęli odbudowę, z pomocą dobrodziejów, którą ukończyli w 1815 r. Imiona dobroczyńców były wypisane na tablicy umieszczonej w kościele, przy ołtarzu wielkim. W październiku 1815 r. rozpoczęto odprawianie nabożeństw. Kościół otrzymał częściowo nowe sklepienie, nową wieżbę dachową i dachówkę. Był pw. św. Mikołaja, k. 133v-134.

Stan wewnętrzny kościoła i jego wyposażenie, k. 134-137v.

Wykaz 4 dokumentów dotyczących parafii, k. 137v.

Prawo patronatu należało do monarchy. Przysługiwał tytuł probostwa, [czyli prepozytury], bo byli przy nim mansjonarze. Miejscowości parafialne: miasto Warta i wsie: Bartochów, Małków Nowy, Małków Cielecki, Gołuchy, Łabędzie, Raczków, Zagajew, Miradza Gołuchowska, Witów, Socha, Grzybki, Tumisławice, Mikołajewice, Proboszczowice. Wiernych zobowiązanych do spowiedzi wielkanocnej było 2037 osób. W 1820 r. było 170 chrztów, 34 śluby i 138 pogrzebów. Była znaczna liczba Żydów i innowierców. Sposób sprawowania sakramentów, k. 137v-139.

Uposażenie parafii. Zabudowania parafialne. Pola, dziesięciny i meszne. Inne dochody. Inwentarz gospodarski, k. 139-141v.

Kolegium mansjonarzy, istniejące prebendy i altarie, były opisane w osobnych księgach¹³, k. 141v.

Było bractwo różańcowe. Szkoły parafialnej nie było, ale była szkoła zaprowadzona przez rząd. Bernardyni prowadzili szkołę podwydziałową, chociaż za to im nikt nie płacił. Był szpital dla mieszkańców miasta Warty, opisany przy prepozyturze Świętego Krzyża. Wystawiony był przez proboszcza parafii, k. 142.

Proboszcz, Franciszek Reorowicz, od 1816 r. Do niego należała też prebenda różańcowa i św. Jana oraz pełnił obowiązki mansjonarza (pobierając zapewne też płynące stąd dochody). Organista – Tomasz Różański. Nauczyciel Szkoły Elementarnej, niewiadomego imienia, Piotrowski. Zakrystianin Bartłomiej Krawczykiewicz, k. 142-142v.

W Warcie znajdował się k l a s z t o r bernardynów, w którym było 6 kapłanów, 5 kleryków i 3 braci. Był ponadto k l a s z t o r bernardynek, składający się z 8 siostr, k. 142v.

Protokół ten został sporządzony przez proboszcza – Franciszka Reorowicza i dziekana – Bartłomieja Saganowskiego, k. 143.

Opis funduszy przysługujących kolegium mansjonarzy w Warcie. Opis ten podpisali mansjonarze Franciszek Reorowicz, proboszcz parafii i Karol Kruczkowski oraz dziekan, Saganowski, k. 144-145.

Opis prebendy różańca św. i jej uposażenia. Prebendarzem był Franciszek Reorowicz, k. 146-148.

Opis prebendy i kościoła św. J a n a C h r z c i c i e l a w Warcie. Kościół ten stał za miastem, wybudowany w 1809 r. staraniem jego zarządcy, jak też dobroczyńców. Opis zewnętrzny i wewnętrzny tej świątyni. Prawo patronatu należało do obywateli miasta Warty. Rządcą był Franciszek Reorowicz. Protokół podpisał Franciszek Reorowicz i dziekan, Saganowski, k. 148-149.

¹³ Nie wiadomo, czy te księgi gdzieś ocalały.

Opis kościoła szpitalnego Ś w i ę t e g o D u c h a w Warcie. Nie podano jednak żadnego opisu tego kościoła. Prawo patronatu należało do obywateli miasta Warta. Uposażenie. Administracja funduszami należała do Franciszka Reorowicza i Karola Kruczkowskiego, którzy podpisali, wraz z dziekanem, protokół, k. 149-152.

Opis kościoła szpitalnego Ś w i ę t e g o K r z y ż a w Warcie. Prawo patronatu należało do obywateli miasta Warty. Uposażenie i zabudowania. Dom szpitalny wystawiono w 1812 r. staraniem zarządcy. Nadmienić trzeba, że w 1796 r. ten sam zarządca wybudował dom szpitalny, który spłonął w 1800 r. podczas pożaru miasta Warta. Zarządcą-proboszczem tego kościoła był Karol Kruczkowski od 1789 r., kaznodzieja w Warcie, który, wraz z dziekanem – Saganowskim – podpisał protokół, k. 153-155.

W a r t k o w i c e.

Wizytacja odbyła się 8 II 1821 r., k. 156.

Wizytował dziekan uniejowski, w obecności proboszcza, Adama Knapieńskiego. Opis stanu zewnętrznego świątyni drewnianej, pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny, odnowionej w 1819 r. kosztem kolatora. Był cmentarz nowy, poza wsią, k. 157-157v.

Opis stanu wewnętrznego świątyni i jej wyposażenia, k. 157v-160v.

Uposażenie parafii. Opis zabudowań parafialnych, gruntów kościelnych i inwentarza gospodarskiego. Dochody i dziesięciny. Meszne z wiosek: Gostków Wartkowice¹⁴ Chodów, Wólka, Ner, Pełczyńska, Zawady, k. 160v-162v.

Szkoły i szpitala nie było, k. 163.

Dozór kościelny, któremu przewodniczył kolator, Bogumił hrabia Załuski, tworzyli: Antoni Czyżewski z Sędowa i Maciej Chlewski z Kolonii Dębów, k. 163.

Protokół podpisali: hrabia Bogumił Załuski, proboszcz – Adam Knapieński, świadkowie Roch Kruk i Filip Wawrzyniak oraz dziekan – Saganowski, k. 163¹⁵.

W i e l e n i n.

Wizytacja odbyła się 9 VII 1821 r. i przeprowadził ją dziekan uniejowski, w obecności zarządcy, Jakuba Brzechwińskiego i członków dozoru, jako świadków. We wstępie dziekan zaznaczył, że 2 II 1821 r. zmarł poprzedni zarządca parafii, Wincenty Plewczyński i z tej okoliczności w dniach 7 II i 27 IV był sporządzany protokół – inwentarz własności kościelnej, gdy parafię Wielenin obejmował Jakub Brzechwiński, k. 164.

Opis stanu zewnętrznego świątyni drewnianej, z modrzewia, naprawianej staraniem Jakuba Głonczewskiego, dziedzica wsi Zelgoszcz, pw. św. Jakuba A. i św. Doroty D. i M. Osobnego cmentarza grzebalnego jeszcze nie było, k. 164-164v.

Opis stanu wewnętrznego świątyni i jej wyposażenia – bogatego. Wspomniano, że dawny proboszcz, Stefan Rychlewski, dał niegdyś dwa srebrne kielichy dla przechowania w kolegiacie uniejowskiej, skąd zostały skradzione w 1815 r. Księgi metryk rozpoczynały się od 1594 r. i był ich dokładny wykaz. Wiernych ogółem do spowiedzi wielkanocnej było zobowiązanych 1270 osób. Biblioteka ksiązek kaznodziejskich zawierająca kilkanaście tytułów. Księga bractwa św. Józefa od 1785 r., księga bractwa św. Barbary od 1684 r. oraz spis wiernych od 1782 r., k. 164v-169.

Wykaz 15 dokumentów dotyczących parafii i innych zapisów urzędowych, k. 169-170.

¹⁴ W tekście napisano „Bartkowice”.

¹⁵ Protokół ten nie zawiera danych o wsiach i ilości mieszkańców.

Prawo patronatu należało do arcybiskupów gnieźnieńskich, którzy, za arcybiskupa Macieja Drzewickiego¹⁶, parafię inkorporowali do kapituły kolegiaty uniejowskiej, która odtąd sama wyznaczała proboszcza. Kto ówczesnie był kolatorem, po zniesieniu kolegiaty uniejowskiej, powiedzieć nie umiano. Do parafii należały wsie (podano także ilość wierznych): Wielenin, Czepów Średni, Czepów Górny z Dąbrowa Roźniatowską, Roźniatów, Kozanki Podleśne, Kozanki Wielkie, Zaborów, Pęgów, Gąsiory, Stęplew i Duży Stęplew, Gorzew, Ładawy, Zelgoszcz, Kolonia Brzezina, Światonia Zelgoszcz i Wólki Zelgoskie. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych 1270 osób. W 1820 r. było 59 chrztów, 21 ślubów i 32 pogrzeby. Innowierców było 59, Żydów zaś 20. Sposób sprawowania sakramentów. Bractwa św. Barbary i św. Józefa miały przywileje odpustowe. Były zobowiązania mszalne z tytułu zapisów. Prowizorami, ustanowionymi jeszcze za ks. Plewczyńskiego, byli: Romuald Garczyński, naddzierżawca Ekonomii Rządowej Uniejów, Wincenty Stępkowski, dzierżawca wsi rządowej Kozanki Podleśne, Roch Świętczak i Wojciech Karaś, włościanin z Wielenina, k. 170-172v.

Uposażenie parafii i dochody. Zabudowania parafialne i grunta dziesięciny. Wykaz dochodu i rozchodu. Inwentarz gospodarski, k. 172v-175v.

Bractwo św. Barbary od 1684 r. i bractwo św. Józefa, założone w 1783 r. przez Adama Durskiego, kanonika, kaznodzieję uniejowskiego i kamendarza wielenińskiego. Obydwa bractwa miały przywileje odpustowe nadane przez Stolicę Apostolską. Nie posiadały osobnego uposażenia. Prowadziły swoje księgi, k. 175v-176.

Zarządca, Jakub Brzechwiński od 21 V 1821 r., zak. kan. regularny bożoborców z Mieczowa. Organista Marcin Chawelkiewicz. Kościelny–dziad, Piotr Mrozowicz, k. 176-176v.

Na zakończenie dziekan wyraził życzenie, aby na przyszłość spisywano dokładnie dochody. Oprócz dziekana i zarządcy, protokół podpisali: Wojciech Karaś i Roch Świętczak w imieniu dozoru, Joachim Kujawiak, cechmistrz bractwa św. Barbary, sołtys – Jędrzej Zgoda, Marcin Chawelkiewicz – organista i Piotr Mrozowicz – kościelny, k. 176v-177.

W i l a m ó w¹⁷.

Wizytacja odbyła się 15 II 1821 r., w obecności proboszcza i Dozoru Kościelnego, pod przewodnictwem kolatora, Józefa Załuskowskiego. Korzystano z opisu sporządzonego dnia 15 I 1811 r., przy wprowadzaniu na urząd nowego proboszcza, k. 180-180v.

Opis stanu zewnętrznego niewielkiej świątyni drewnianej, starej, rozbudowanej w 1807 r., staraniem kolatora, Józefa Załuskowskiego. Była pw. św. Wojciecha i św. Stanisława, B. i M. Nowego cmentarza za wsią jeszcze nie było, k. 180v-181.

Opis stanu zewnętrznego świątyni i jej wyposażenia. Metryki były od 1733 r. Dokumentów nie było żadnych, tylko kilka odpisów wizytacji kanonicznych, k. 181-184v.

Prawo patronatu należało do Józefa Załuskowskiego. Wsie parafialne: Cichmiana, Wilamów, Lekaszyn, Kozubów, Góry, Łęg Wielki, Sarbice, Podłużyce, Jaszczurów, Brzówka. Wiernych ogółem 1251 osób. Dawniej do parafii należały: wieś Radyczyny, teraz w parafii Psary i Folwark Posoka, teraz w parafii Janiszew. Zmiana ta spowodowana była trudnością przeprawy przez rzekę Wartę. W 1821 r. było 87 chrztów, 19 ślubów i 35 pogrzebów. Sposób sprawowania sakramentów. Był zapis na msze za zmarłych, k. 184v-186v.

Uposażenie parafii. Zabudowania parafialne, role i dziesięciny. Inwentarz gospodarski, k. 186v-189.

¹⁶ Przedtem biskup przemyski i włoc., był arcybiskupem gnieźnieńskim w l. 1531-1535.

¹⁷ Nazwę tę pisano wówczas „Wielamów”.

Bractwo Pocieszenia Najświętszej Marii Panny, założone w 1772 r. przez Jana Zillo, kan. inflanckiego, ówczesnego proboszcza wilamowskiego. Przywilej odpustowy udzielony przez Stol. Apost. w 1772 r. Szkoły parafialnej nie było, ale w Wilamowie i Ciechmieianie były szkółki, gdzie uczono początków pisania i rachunków. Szpitala nie było, k. 189.

Proboszcz, Augustyn Kuczkowski, od 1811 r. Organista – Grzegorz Kuczkowski. Kościelnego nie było, a obowiązki te sprawowali członkowie bractwa, k. 189v.

Protokół ten spisał proboszcz, Augustyn Kuczkowski. Do dozoru kościelnego należeli: Walenty Walasik z Lekarzyna, Szymon Kałużny z Cichmiany i Andrzej Pajor z Wilamowa. Oni też oraz Mikołaj Kantyka z Wilamowa, Franciszek Żabiński, podskarbi bractwa z Wilamowa i Szczepan Kuster z Wilamowa, „ręką utrzymaną” podpisali, a ponadto Józef Zaluski, kolator i dziekan uniejowski. Pieczęcie: kolatora – w czerwonym laku i tuszowe: parafii i dziekana, k. 190-190v.

2

OPIS KSIĘGI

[1. Tytuł oryg.] *Visitatio ecclesiarum decanatus Covaliensis, anno 1823, per R. Augustinum Gembicki, decanum, confecta.*

[2. Sygn. akt.] **ABKKal. Wiz. 2.**

[3. Daty krańcowe] **1823.**

[4. Opis zewnętrzny] Pol.-Łac. 2⁰ (35,5x22,5 c.). Stan zachowania dobry. Oprawa w półpłótno, nowa. Pisana różną ręką. Kart liczb.62. Karty puste: 1v, 11v, 16v, 17, 17v, 25v, 29, 29v, 49, 49v, 60v, 62, 62v.

[5. Uwagi] Wizytacja dziekańska, ale tych, którzy byli sekretarzami, ustalić niesposób. Pytania, na jakie należało odpowiedzieć, były sformułowane w języku łacińskim. Odpowiedzi można było dawać w języku narodowym. Nie była to wizytacja przeprowadzona dokładnie. Nie podawano dokładnej daty wizytacji. Nie zawsze nawet podawano imię i nazwisko proboszcza, czy zarządcy. Na zakończenie księgi podano jednak wykaz pracujących kapłanów.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

Tytuł, taki jak podano wyżej i indeks parafii wizytowanych, k. 1.

K o w a l.

Opis zewnętrzny świątyni murowanej, z wieżą i dwiema kaplicami oraz zakrystią, nad którą znajdował się skarbiec. Kościół ten był przez biskupa kujawskiego, Piotra Tylickiego, reperowany¹⁸ i jego uposażenie powiększone. Był pw. św. Urszuli, ale niektórzy uważali, że był pw. św. Małgorzaty, której obraz znajdował się w ołtarzu w kaplicy. Prawo patronatu należało dawniej do króla. O prawo patronatu toczył się spór, k. 2-2v.

¹⁸ Właściwie Tylicki go wybudował.

Opis wewnętrzny świątyni z jej ołtarzami i bogatym wyposażeniem, k. 2-5v.

Sposób sprawowania sakramentów, k. 5v-6.

Uposażenie parafii, dokładnie wyliczone. Ogrody, pola i łąki. Zapisy różnych sum, których procent szedł na uposażenie parafii, k. 6-9.

Bractwo Różanicowe i bractwo św. Barbary, obydwa z odpowiednim uposażeniem, k. 9-10.

Zabudowania parafialne, k. 10-10v.

Proboszcz, Augustyn Gembicki, od 1822 r., rezydujący w parafii, razem ze swoim wikariuszem. Miejscowości parafialne: miasto Kowal i wsie: Bogustawice, Rakutowo, Łojszewo, Więclawice, Zakrzewo, Dobrzelevice, Dobrzelewicki, Wola Nakonowska, Gołaszewo, Goreń, Telążna, Mursk, Krzewent, Dębniaki i Budy Wójtowskie. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych ok. 3000 osób. Żydów było około 100, k. 10v-11.

Opis prebendy św. F a b i a n a i S e b a s t i a n a w mieście Kowalu, sporządzony po śmierci ks. Franciszka Bujalskiego, dnia 18 X 1823 r. przez dziekana. Kościółek tej prebendy, fundowany przez mieszczan, teraz już zupełnie zniszczony, został przez władze rządowe przeznaczony do rozbiórki. Był obowiązek odprawiania w tygodniu mszy o Matce Bożej i za zmarłych dobrodziejów. Wyposażenie kościółka. Zabudowania dla prebendarza. Uposażenie stanowiła ziemia i zapisy. Nie było inwentarza gospodarskiego. Nie podano tu, kto tę prebendę trzymał, k. 12-12v.

Opis prebendy Ś w i e t e g o D u c h a w mieście Kowalu. Kościółek ten był drewniany, w stanie średnim, wymagający reperacji. Wyposażenie w paramenty liturgiczne dosyć bogate. Uposażenie także dosyć bogate w ogrody, pola, łąki. Inwentarz gospodarski. Czynsze i zabudowania należące do tej prebendy. Prebendę tę zapewne miał ks. Roch Korpusiński, k. 13-16.

G r a b k o w o.

Wieś królewska Grabkovo z kościołem murowanym, pw. św. Marii Magdaleny. Prawo patronatu należało do rządu, k. 18.

Opis stanu zewnętrznego świątyni i jej wyposażenia, k. 18-19v.

Do parafii należały wsie: Grabkovo, Kępka Szlachecka, Kępka Królewska, Szczutkovo, Wilkowice, Wilkowiczki, Czerniewice, Czerniewiczki, Dąbrówka Połajewska, Dąbrówka Folwarkowa, Ossówek i Strzały. Wiernych ogółem było 900 osób. Żydów nie było. Wyznania augsburskiego 12 osób, k. 19v-20.

Sposób sprawowania sakramentów, k. 20.

Uposażenie parafii. Pola i ogrody, dziesięciny i zapisane kapitały. Inwentarz gospodarski. Zabudowania parafialne, k. 20-21.

Zarządcą, po Wojciechu Kludzińskim, obecnym proboszczu w Bytoniu, był Adam Czajkowski, od 1818 r., k. 21-21v.

Ś m i ł o w i c e.

Wieś szlachecka. Kościół bardzo zniszczony i przeznaczony przez władzę cywilną do zapiecztowania. Biskup zezwolił odprawiać w nim tylko do wiosny, ale pod warunkiem zabezpieczenia świątyni. Ma być budowana nowa, murowana świątynia pw. św. Bartłomieja. Prawo patronatu należało do Macieja Wolickiego, właściciela Śmiłowic, k. 22.

Opis stanu wewnętrznego świątyni i jej wyposażenia, k. 22-23v.

Sposób sprawowania sakramentów, k. 23v.

Uposażenie parafii, k. 23v-24v.

Do parafii należały wsie: Śmiłowice, Kuźnice, Szatki, Ołganowo, Wichrowice, Skibice, k. 24v-25.

Proboszczem był ten sam kapłan, co w Choceniu [Anzelm Marciszewski], k. 25.

C h o c e ń.

Po spaleniu się dawnej świątyni, była mała, drewniana kaplica, pw. św. Idziego, za mała na liczną parafię. Prawo patronatu należało do dziedzica miejscowego, Walentego Waliszewskiego, k. 26.

Opis stanu wewnętrznego i wyposażenia, k. 26-27.

Uposażenie parafii, k. 27-28.

Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych 978 osób. Do parafii należały wsie: Chocień, Chocenek z Kolonią, Jarantowice, Ząbin, Bodzanowo, Bodzanówek, Borzymie, Niemojowo, Kolonia Dąbek, Szczytno z koloniami Zapust i Zagoniska, Łąkie Markowe z kolonią Oszczywilk, Borzymowice, Sieroszewo z kolonią Czuple, Siewiersk, Świątniki i Krukowo. Nabożeństwa odbywały się co trzecia niedziela, co było ze szkodą dla wiernych. Proboszcz ten sam, co w Śmiłowicach [Anzelm Marciszewski], k. 28-28v.

K ł ó b k a.

Wieś szlachecka. Kościół pw. św. Prokopa. Prawo patronatu należało do miejscowego dziedzica, Orpiszewskiego, k. 30.

Opis stanu wewnętrznego świątyni i jej wyposażenia, k. 30-31v.

Do parafii należały wsie: Kłóbką, Krzewie, Rzerzewo, Lutobórz, Rzegocin, Charchocin, Unisławice, Szewo, Bielno, Modlibórz i Modliborek. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych ok. 800 osób, k. 31v.

Sposób sprawowania sakramentów, k. 31v.

Uposażenie parafii, k. 31v-33v.

Proboszcz, Marcin Uklejski, prezentowany przez dziedzica Kłóбки, Jana Komeckiego, od 1792 r., k. 33v.

L u b i e ń [K u j a w s k i].

Wizytacja przeprowadzona dnia 3 X 1823 r. Miasto szlacheckie należące do Walentego Waliszewskiego. Kościół drewniany, k. 34.

Opis stanu wewnętrznego świątyni i jej wyposażenia, k. 34-35v.

Był zapis uczyniony przez byłą właścicielkę dóbr Lubień, Mariannę z Brzeskich Dobkową, na ogólną sumę 60000 złotych polskich, z przeznaczeniem na szpital, utrzymanie wikariusza i organisty. Wypełnienia tego domagał się obecny kolator. Do parafii należały miejscowości: miasto Lubień, Kamienna, Kobyla Łąka, Kaliska, Narty, Kąty, Gagowy, Czaple, Młyn Bobrek, Młyn Maślanka, Świernia, Nowa Wieś, Olszowa, Dąbrówka, Błonie, Kaczawka. Do sakramentów wielkanocnych, łącznie z filią w Pierowej Woli, było 1690 osób, oprócz dworów, z których niektórzy nie spowiadali się, a drudzy dopełnili tego gdzie indziej, za pozwoleniem miejscowego proboszcza. Znaczna liczba Żydów w mieście Lubieniu, k. 36.

Sposób sprawowania sakramentów, k. 36-36v.

Uposażenie parafii, k. 36v-38.

Kościół filialny w P i e r o w e j W o l i.

Kościół murowany, fundowany przez dziedzica wsi Magnuskiego. Aktualnie kołotorem był Józef Rudziniecki. Opis zewnętrzny i wewnętrzny tej świątyni i jej wyposażenia. Zabudowania. Uposażenie, k. 38-39.

Zarządcą w Pierowej Woli i Lubieniu był Franciszek Małszycki, przedtem, do 1819 r., wikariusz w Chodczu, k. 39.

B i a ł o t a r s k.

Wizytacja przeprowadzona 2 X 1823 r.

Kościół we wsi Białotarsk, drewniany, pw. Świętego Krzyża. Prawo patronatu należało do rządu. Opis stanu zewnętrznego świątyni, k. 40.

Opis stanu wewnętrznego świątyni i jej wyposażenia, k. 40-41v.

Do parafii należały wsie Białotarsk, Dąbrówka, Górki, Patrowo, Zakrzewo, Okna, Skrzyńki, Radziszewo, Sosnowice, Zawada, Lubaty, Piotrowo, Gulewo, Siemiany, Byszyn, Kawalki, Kanibród, Wąwał Leszczyński, Wólka Dziankowska, Dziankówek Zielony, Gościńiec Czarne Holendry, Szachulec, Wólka Zakrzewska. Wiernych ogółem było ok. 2000 osób, zaś do sakramentów wielkanocnych 1170 osób. Było kilka rodzin żydowskich, k. 41v.

Sposób sprawowania sakramentów, k. 41v.

Uposażenie parafii, k. 41v-45.

Proboszczem, po odejściu poprzedniego proboszcza, Jana Miszewskiego, był Konstanty Nadratowski, od 1811 zarządcą, a od 1815 proboszcz, k. 43-43v.

K ł o t n o.

Wizytacja odbyła się 1 X 1823 r. Wieś królewska. Kościół drewniany, pw. Świętej Trójcy. Fundowany w 1666 r. przez Tomasza Niemierza, archidiakona włocławskiego. Ówczesnie prawo patronatu należało do rządu, k. 44.

Opis stanu wewnętrznego świątyni i jej wyposażenia, k. 44-45v.

Do parafii należały wsie: Kłotno, Kurowo, Grodno, Baruchowo, Świątkowice oraz Holendry Baruchowskie i Świątkowickie. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych ok. 800 osób, k. 45v.

Sposób sprawowania sakramentów, k. 46.

Uposażenie parafii, k. 46-48.

Proboszcz [Jan Szulc] od 1790 r. i wikariusz [Mikołaj Chlebowski] od 1820 r., k. 48-48v.

D u n i n ó w.

Wieś szlachecka. Kościół drewniany, pw. Świętej Trójcy. Prawo patronatu należało do wikariuszy katedry plockiej, k. 50.

Opis stanu wewnętrznego świątyni i jej wyposażenia, k. 50-52.

Do parafii należały wsie: Nowy Duninów, Stary Duninów, Czołownica, Wola Brwileńska, Środoń, Rumunki Środońskie, Rumunki Grodzkie, Karolewo, Nowa Wieś, Skoki, Rumunki Lipianki. Wiernych zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych było ok. 500 osób. Żydów nie było. Akatolików ok. 200 osób, k. 52.

Sposób sprawowania sakramentów, k. 52v.

Uposażenie parafii, k. 52v-53v.

Po rezygnacji proboszcza, Walentego Słupeckiego, proboszczem został w 1822 r. Walenty Owsiniński, k. 53v.

Ch o d e c z.

Miasto. Kościół murowany. Opis stanu wewnętrznego świątyni, k. 54.

Opis stanu wewnętrznego świątyni i jej wyposażenia, k. 54-56.

Do parafii należały miejscowości: miasto Chodecz. Wsie: Chodeczek, Kubłowo, Narty Królewskie, Szczecin, Sławęcín, Prošno, Strzygi, Mstowo, Kromszewice, Pieluszki, Fajewo, Ogorzelewo, Psary, Struże, Gole, Cetty, Mielinek, Szczerbowo, Łysajewo, Brzeszewo, Wólka Adamowa, Zbijewo, Zbijewek, Mielno, Zieleniewo, Bogolomia, Łania, Strzyżki, Przysypka, Zalesie, Józefki, Marciszewo, Brzozowa, Grabina, Hołędry Golskie, Huta Golecka, Hołędry Zbijewskie, Huta Chodecka, Florkowizna, Sobiszewy, Gradowo, Długie, Biele, Holendry Waleckie, Holendry Lubienieckie, Łanieta, Gawiny, Kolatki, Nowa Wieś, Łączewna, Sadek, Ruda Młyn, Zameczek, Młyn Lubieniecki, Młyn Dodała, Młyn Uklejnicza, Gościńce. Do sakramentów wielkanocnych było ok. 3000 osób. W Chodczu była świątynia wyznania augsburskiego, k. 56.

Spółb sprawowania sakramentów, k. 56v.

Uposażenia parafii, k. 56v-60.

Po rezygnacji poprzedniego proboszcza, Franciszka Lewińskiego, ówczesnego biskupa podlaskiego, proboszczem został od 1823 r. Mikołaj Dębowski, k. 60.

Opinia o kapłanach dekanatu kowalskiego, wystawiona na żądanie biskupa kujawsko-kaliskiego, przez dziekana kowalskiego, Augustyna Gembickiego. Przy tej okazji dziekan zrobił dokładny spis księży pracujących w dekanacie, nie zawsze wspomnianych w protokołach wizytacyjnych.

Kowal. Proboszcz Augustyn Gembicki, dziekan; Jakub Kołęda, wikariusz; [Roch] Korpusiński, prebendarz kościoła Świętego Ducha.

Białotarsk. Jan Nadratowski.

Kłotno. Jan Szulc, kan. kruszwicki; wikariusz Mikołaj Chlebowski.

Kłóbka. Marcin Uklejski.

Lubień [Kujawski]. Franciszek Małszycki, także w parafii filialnej Wola Pierowa.

Śmiłowice. Anzelm Marciszewski, także w parafii Choceń.

Chodecz. Proboszcz – Mikołaj Dębowski; wikariusz Jan Kieslinkiewicz.

Grabkowo. Adam Czajkowski.

Duninowo. Walenty Owsiański, k. 61-61v.

3

OPIS KSIĘGI

[1. Tytuł. oryg.] „Wizyta dziekanańska [w] dekanacie brzesko-kujawskim, za rządu Jaśnie Wielmożnego Józefa z Rzeczycy Koźmiana, biskupa kujawsko-kaliskiego, senatora królestwa polskiego, w roku 1824 przez księdza Lucjana Pisarskiego, pod-dziekaniego rzeczono dekanatu odbyta, a przez miejscowego dziekana podpisana i Jaśnie Wielmożnemu Pasterzowi złożona”.

[2. Sygn. akt.] **ABKKal. Wiz. 3(386).**

[3. Daty krańcowe] **1824.**

[4. Opis zewnętrzny] Pol. 2⁰ (35,0x22,5 c.). Stan zachowania dobry. Oprawa w półpłótno, nowa. Kart 46. Karty puste: 1v, 2v, 26v, Pisana „fracta pagina” Pismo staranne.

[5. Uwagi] W protokóle tej wizytacji pisano zawsze pytanie po lewej stronie karty, a po prawej odpowiedź. Poszczególne części wizytacji zawsze były oznaczone osobnym tytułem. Jest dużo wiadomości dotyczących biografii kapłanów pracujących w dekanacie. Nie podawano jednak imion i nazwisk służby kościelnej, ani nazw miejscowości należących do parafii.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

Indeks parafii dekanatu, sporządzony ołówkiem, k. 1.
Tytuł, taki jak powyżej, k. 2.

B r z e ś ć [K u j a w s k i].

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany z cegły, zniszczony, zapieczętowany z powodu zagrożenia. Potem przeznaczony na magazyn. Proboszcz i parafianie deklarowali sumę 2000 złotych polskich na remont i prosili władze rządowe o zezwolenie, ale nie otrzymali odpowiedzi. Prawo patronatu należało dawniej do Kapituły Włocławskiej, a teraz do rządu. Kościół ten fundowali książęta kujawscy. Proboszcz i jego wikariusz opiekowali się kościołem Świętego Ducha oraz dbali o czystość świątyni k l a s z t o r n e j, gdzie były sprawowane nabożeństwa parafialne. Porządek nabożeństw i sposób sprawowania sakramentów. W więzieniu, niedawno założonym, znajdowała się k a p l i c a. Zaprojektowano osobny cmentarz grzebalny. Szpital przy kościele Ś w i ę t e g o D u c h a, gdzie było 8 ubogich. Kościół Ś w i ę t e g o D u c h a, fundowany przez księcia kujawskiego i sieradzkiego w 1294 r., na Przedmieściu Krakowskim i przez nich uposażony. W 1565 r., za zgodą monarchy, inkorporowany do parafii, k. 3-4v.

Parafia. Do komunii przystępowało ok. 1600 osób. Parafia składała się z miasta Brześć, dwóch wsi szlacheckich z dworami i ośmiu wsi rządowych. Proboszcz i wikariusz wypełniali swoje obowiązki. Była szkoła parafialna, k. 4v-5.

Proboszcz. Był nim Benedykt Cynka od 1819 r. W Konsystorzku Włocławskim pełnił obowiązki kanclerza, stąd w parafii bywał tylko w niedziele i święta. Był jednak dobrym gospodarzem w parafii. Był wikariusz Tomasz Dymowski, od 1821 r. Dwóch organistów, jeden przy klasztorze, a drugi przy kościele Świętego Ducha, k. 5-6.

Zabudowania i fundusze, k. 6-8.

Klasztor dominikanów. Celestyn Szymborski, przeor, Wincenty Lewandowski, kaznodzieja, Antoni Jabłoński, promotor. Brat Antoni Kalinowski, k. 8.

Protokół podpisali: dziekan brzesko-kujawski, Jan Świątecki i wicedziekan, Lucjan Pisarski, dnia 29 X 1824 r.

B o n i e w o.

Stan kościoła parafialnego. Kościół drewniany, pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny, po zniszczeniach spowodowanych przez innowierców, w 1682 r. odbudowany przez podkomorzego brzeskiego Jaranowskiego i przezeń uposażony. Kościół i wyposażenie utrzymane w stanie należywym. Nabożeństwa odprawiane były raz w Boniewie, raz w Lubominie, bo

zarządca tej parafii opiekował się także parafią w Lubominie. Kaplicy publicznej nie było. Cmentarz osobny, za wsią, na górze. Szpitala nie było, k. 8v-9v.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było ok. 400 osób. Do parafii należały 4 dwory i 10 wsi szlacheckich. Szkoły parafialnej nie było, k. 9v-10.

Zarządca, Jan Siekierski, od 1820 r. Był organista i dziać kościelny, ale imion nie podano, k. 10-10v.

Zabudowania i fundusze, k. 10v-11.

Protokół podpisali dnia 4 XI 1824 r. dziekan i wicedziekan.

L u b o m i n.

Kościół drewniany, pw. Świętej Trójcy, w stanie złym. Wybudowany w 1789 r. przez sufragana wrocławskiego, Marcina Hyczewskiego (Chyczewskiego)¹⁹. Prawo patronatu należało dawniej do sufragana wrocławskiego, a teraz do rządu. Parafia ta była złączona z parafią w Boniewie i nabożeństwa bywały w co drugą niedzielę. Nie było żadnej kaplicy, ani szpitala, k. 11v-12v

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych ok. 80 osób. Do parafii należała tylko wieś rządowa Lubomin. Szkoły parafialnej nie było, k. 13.

Proboszcz. Zarządcą był Jan Siekierski, od 1820 r. W Lubominie bywał w co drugą niedzielę, k. 13-13v.

Zabudowania i fundusz. Plebanii właściwie nie było, k. 14-14v.

Protokół podpisali dnia 9 XI 1824 r. dziekan i wicedziekan, k. 14v.

W i s t k a [S z l a c h e c k a].

Kościół drewniany, pw. św. Bartłomieja. Prawo patronatu należało do Szczepana Zboińskiego, miejscowego dziedzica. Nie pamiętano już, kto tę świątynię fundował. Wyposażenie kościoła bardzo skromne. Kaplic nie było. Miejsce na osobny cmentarz było już wyznaczone. Szpitala nie było, k. 15-15v.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych 450 osób. Do parafii należał 1 dwór, 7 wiosek rządowych i 1 szlachecka. Szkoły parafialnej nie było, k. 15v-16.

Proboszcz. Zarządcą był Wawrzyniec Chytlowicz, dawny zakonnik, franciszkanin konwentualny, od 1822 r. Był organista, k. 16-16v.

Zabudowania i fundusze. Tylko plebania. Innych zabudowań, ani gospodarstwa, nie było. Zarządcy często się zmieniali, bo uposażenie bardzo małe, zaś kolator nie chciał płacić im pensji, k. 16v.

Protokół podpisany w Wistce dnia 11 XI 1824 r. przez dziekana i wicedziekana.

W i e n i e c.

Stan kościoła parafialnego. Kościół drewniany, pw. św. Mikołaja, wymagający naprawy. Był wybudowany przez biskupa Krzysztofa Szembeka²⁰ w 1763 r. i w tymże roku konsekrowany przez biskupa sufragana Jana Dembowskiego²¹. Prawo patronatu należało

¹⁹ Marcin Chyczewski był biskupem sufraganiem wrocławskim w l. 1789-1794 (†1796).

²⁰ Krzysztof Antoni Szembek był biskupem wrocławskim w l. 1720-1738, później arcybiskupem gnieźnieńskim.

²¹ Jan Dembowski był biskupem sufraganiem wrocławskim w l. 1759-1788. Zapis ten nie jest jasny. Krzysztof Szembek w 1763 r. już nie żył.

do biskupa wrocławskiego i kapituły. Sposób sprawowania nabożeństw. Kaplic prywatnych nie było. Osobny cmentarz grzebalny. Był szpital parafialny, k. 17-18v.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było ok. 1090 osób. Parafia składała się z 3 dworów, i 8 wsi szlacheckich, łącznie z dworami. Proboszcz, którym był kan. wrocławski rzadko tu bywał, ale wikariusz starał się zaradzić potrzebom duszpasterskim. Szkoły parafialnej nie było, k. 18v-19.

Proboszcz. Nie podano nazwiska proboszcza [a był nim Wojciech Jasiński, kan. wrocławski²²]. Wikariuszem był jeden z zakonników dominikanów z Brześcia²³. Był organista i dziad kościelny, k. 19-19v.

Zabudowania i fundusze. Większość zabudowań zostało zabrane przez rząd, tak iż nie ma gospodarstwa, tylko plebania, w której mieszkał wikariusz, k. 19v-20.

Protokół podpisali w Wieniu dziekan i wicedziekan dnia 16 XI 1824 r., k. 20.

O s i ę c i n y.

Kościół drewniany, pw. św. Prokopa, wymagający naprawy. Po zniszczeniu poprzedniego przez Zakrzewskich, obecna świątynia została w 1644 r. odbudowana przez Jana Boruckiego, a konsekrowana w tymże samym roku przez sufragana wrocławskiego, Mieszkowskiego²⁴. Aktualnym kolatorem był Brzeski, dziedzic z Osięcin. Porządek w świątyni, nabożeństwa i sakramenty w należyтым porządku utrzymywane. Osobny cmentarz grzebalny za wsią. Szpitala i kaplic publicznych w parafii nie było, k. 20v-21v.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych 656 osób. Do parafii należało 6 wsi szlacheckich z dworami. Szkoły parafialnej nie było, k. 21v-22.

Proboszcz – Mikołaj Teyler, dawniej bernardyn, sekularyzowany w 1813 r., od 1820 r. Gospodarstwo parafialne utrzymywał dwór. Był organista, ale nie podano imienia i nazwiska, k. 22-22v.

Zabudowania i uposażenie parafii. Plebania. Inne zabudowania, a także grunta, użytkował dwór. Pozostałe uposażenie, dziesięciny, k. 22v-23v.

Protokół, podpisali w Osięcinach dziekan i wicedziekan, k. 23v.

W ł o c ł a w e k.

Kościół parafialny św. Jana Chrzciciela, murowany, w stanie dobrym. Dokumenty dotyczące tego kościoła znajdowały się w archiwum wikariuszy katedry wrocławskiej, bo oni dawniej byli kolatorami tej parafii. Prawo patronatu teraz należało do rządu. Biblioteka parafialna zawierała ok. 100 tomów, ale nie podano ich tytułów. Było do odprawienia rocznie 178 mszy z tytułu pobożnych zapisów. Na terenie parafii księża pijarzy mieli swoją kaplicę dla uczniów²⁵. Osobny cmentarz grzebalny. Szpital parafialny posiadający swoje uposażenie z pobożnych zapisów, które teraz nie dawały dochodu. Ubogim dawał pewną sumę rząd, k. 24-24v.

²² Biogram tego kan. wrocławskiego zob. Ch o d y ń s k i, *Katalog*, s. 330-333.

²³ Schematyzm z 1824 r. podawał nazwisko wikariusza: Józef Świątecki, ale bez uwagi, że był to zakonnik.

²⁴ Piotr Mieszkowski był sufraganiem wrocławskim w l. 1643-1648.

²⁵ O samej kaplicy i o przebywających tam zakonnikach nic nie powiedziano. Schematyzm, Diecezji Kujawsko-Kaliskiej 1824, s. 66 podał imiona i nazwiska 5 zakonników, profesorów Kolegium Pijarów we Wrocławku.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych 2800 osób. Parafia składała się z miasta i 10 wiosek. Wielu parafian nie było u spowiedzi wielkanocnej i żyło bez ślubu, inni tylko ze „ślubem cywilnym”. Jarmarki, w dniach świątecznych odbywane, szkoda pracy parafialnej. Szkoła Elementarna prowadzona przez zakonników reformatów, do której uczęszczało 80 uczniów, k. 24v-25.

Proboszcz, Szymon Nowakowski, od 1819 r. Wikariusza nie posiadał. Był organista i 3 dziadów kościelnych, k. 25.

Zabudowania i uposażenie. Tylko plebania, bo inne zabudowania gospodarcze władza cywilna nakazała rozebrać. Proboszcz powinien upominać się o dobra kościelne, k. 25v.

Na terenie parafii był k l a s z t o r franciszkanów reformatów, którzy, gdy jest potrzeba, pomagali w pracy parafialnej, k. 25v.

Protokół ten podpisał dziekan i wicedziekan, k. 25v.

Wykaz członków klasztoru reformatów we Włocławku: Zakonnicy kapłani: Kandyd Kozierowski, gwardian, Łukasz Sobierajski, przeor, Polikarp Żebrowski, kaznodzieja katedralny, Wawrzyniec Zakrzewski, misjonarz i kaznodzieja niedzielny, Januarey Nadratowski, lektor filozofii i penitencjarz katedralny, Bernardyn Elkowski, lektor filozofii, Julian Bębnowski, penitencjarz niedzielny, Walenty Wypijewski, nauczyciel Szkoły Elementarnej. Słuchaczami studium filozofii byli: kapłani Pantaleon Człapiński i Wiktor Helas, diakon Prosper Kozłowski, subdiakoni Dominik Pieczewski i Benedykt Michalski oraz osoby świeckie: Wawrzyniec Jaszczołt, Kajetan Trębicki, Celsus Mroch i Paulin Jurga. Bracia zakonni: Sozynus Wąsowski, Junipersus Kozłowski i Franciszek Derlicki, k. 26.

L u b r a n i e c.

Kościół murowany, wymagający naprawy. Fundowany w 1490 r. przez Grzegorza Lubrańskiego, podkanclerzego i kan. krakowskiego, w 1497 r. oddany kanonikiem regularnym laterańskim. Aktualnym kolatorem był dziedzic Lubrańca, Panataleon Mirosławski. Nad wejściem do świątyni znajdował się herb Lubrańskich – Godziemba i napis, którego już wówczas nie można było odczytać. Przy kościele była biblioteka składająca się z ok. 30 uszkodzonych ksiąg. Inne księgi, po zniesieniu klasztoru kaników regularnych, zabrał Bogumił Linde, delegat Komisji Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego. Sposób sprawowania nabożeństw. Nie było żadnej kaplicy publicznej. Był osobny cmentarz grzebalny. Szpitala dla ubogich nie było, ale proboszcz umieścił ich w domku parafialnym i ile mógł pomagał im, k. 27-28.

Parafia. Składała się z miasta Lubraniec i 13 wiosek. Wiernych do komunii wielkanocnej było ok. 1200 osób. Szkoła Elementarna, pod opieką proboszcza, a obywatele miasta wszystkich wyznań składali się na jej utrzymanie, k. 28v.

Proboszcz, Walenty Jórkwicz, od 1821 r. Miał wikariusza²⁶ i dwóch sług przy kościele, ale nie podano ich imion, k. 28v-29.

Zabudowania parafialne i uposażenie. Zabudowania utrzymane staraniem proboszcz w stanie dobrym. Wykaz uposażenia oraz wydatków, k. 29v-30v.

Protokół wystawiony dnia 6 XI 1824 r. podpisał dziekan i wicedziekan, k. 30v.

²⁶ Nie podano tu nazwiska. Schematyzm z 1824 r. podaje przy Lubrańcu emeryta Andrzeja Kiczman.

Z g ł o w i ą c z k a.

Kościół murowany, wymagający natychmiastowej naprawy. Miał on być fundowany przez Lubrańskich dla kanoników regularnych laterańskich i inkorporowany do parafii lubranieckiej. Odpisy tekstów z trzech nagrobków ze świątyni i cmentarza. K a p l i c a prywatna w Grójcu, ostatnio naprawiona przez miejsc. dziedziczkę. Przy kaplicy tej, na uroczystość Świętego Krzyża, odbywały się odpusty, licznie uczęszczane przez okolicznych wiernych. Był osobny cmentarz grzebalny. Nie było szpitala, k.31-32v.

Proboszcz, a raczej wikariusz parafii afiliowanej do Lubrańca, był Lucjan Pisarski, dawniej zakonnik u franciszkanów reformatów, sekularyzowany w 1813 r., w Zgłowiączce od 1821 r. Pełnił urząd wicedziekana. Był kantor, niepodanego imienia i nazwiska, pełniący rolę organisty, k. 32v-33.

Zabudowania i uposażenie parafii. Tylko jeden nędzny domek, w którym mieszkał wikariusz. Resztę uposażenia zabrał rząd pruski. Wikariusz. pobierał pensję od rządu, k. 33v.

Protokół podpisany w Zgłowiączce 13 XII 1824 r. przez dziekana, k. 33v.

K r u s z y n.

Kościół murowany, wymagający naprawy. Fundowany w 1654 r. przez Piotra na Lubrańcu Dąbskiego, którego nagrobek, już nieczytelny, znajdował się po prawej stronie ołtarza wielkiego. Były relikwie Krzyża Świętego z dokumentem autentyczności. Na terenie parafii k o ś c i ó ł e k pw. św. Marka przy Młynie Łagiewnickim, zwanym Diabełek, bez uposażenia, w którym raz w roku była sprawowana msza w dzień patrona św. Marka oraz niekiedy, na prośbę wiernych, zwłaszcza podczas suszy. Było miejsce wyznaczone na nowy cmentarz grzebalny. Szpitala nie było, k. 34-35.

Parafia. Wiernych komunikujących było ok. 1400 osób. Na terenie parafii było 12 dworów, a wszystkich wsi łącznie 18. Szkoły parafialnej nie było, k. 35-35v.

Proboszcz, Paweł Cynka, od 1821 r. Naprawił zabudowania parafialne spalone w 1817 r. Był organista i diad kościelny, k. 35v-36.

Zabudowania i uposażenie parafii, k. 36-37.

Protokół podpisany 21 XII 1824 r. przez dziekana i wicedziekana, k. 37.

D ą b i e [K u j a w s k i e].

Kościół drewniany, dobry, fundowany w 1789 r. przez Ignacego Zagajewskiego. Prawo patronatu należało aktualnie do Józefa Zagajewskiego. W 1820 r. spaliła się od pioruna plebania i wszystkie dokumenty w niej się znajdujące. Nie było żadnych kaplic. Osobny cmentarz był dopiero projektowany. Był szpital, fundowany przez Zagajewskiego z funduszem 5/100 od zapisanych na dobrach Dąbie 100000 złotych polskich, k. 37-38v.

Parafia. Osób komunikujących było 540. Były 4 dwory, wsi szlacheckich 5 i 1 rządowa. Szkoły parafialnej nie było, k. 39.

Proboszcz, Sebastian Cieński, od 1821 r. Gospodarz dobry. Był organista, a posługi przy kościele spełniał 5 ubogich z miejscowego szpitala, k. 39-40.

Zabudowania i uposażenie. Plebania nowa. Pozostałe budynki zniszczone, naprawiane przez proboszcza, k. 40-40v.

Protokół podpisany w Dąbiu dnia 27 XII 1824 r. przez dziekana i wicedziekana, k. 40v.

K ł o b i a.

Kościół spalił się w 1787 r. Wystawiono świątynię tymczasową „w pruski mur”, wprawdzie poprawioną przez obecnego proboszcza, który dobudował kruchtę i zakrystię, ale i tak potrzebne było wystawienie nowego kościoła. Dawny kościół był fundacji monarchów, którzy też dawniej byli kolatorami parafii. Podczas pożaru spaliły się dokumenty dotyczące parafii. Obecnie prawo patronatu należało do rządu. Sposób sprawowania nabożeństw. Był osobny cmentarz grzebalny. Szpitala nie było, k. 40v-42v.

Parafia. Do komunii było zobowiązanych 650 osób. Parafia składała się z 4 dworów i wiosek, oraz 2 wsi rządowych. Jedno małżeństwo spośród szlachty żyło bez sakramentu małżeństwa. Była szkoła utrzymywana ze składek, k. 42v.

Proboszcz, Jan Świątecki, od ok. 1789 r. Był dziekanem dekanatu brzesko-kujawskiego. Wikariusza nie było. Był organista, posługujący także i w domu proboszcza, k. 43v-44.

Zabudowania i uposażenie parafii. Plebania drewniana i inne zabudowania, wystawione przez obecnego proboszcza przed 20 laty, już wymagały znacznego remontu, ale proboszcz miał na to zbyt szczupły fundusz, chociaż starał się je ratować. Opis funduszy parafialnych i uposażenia proboszcza, k. 44-46.

Protokół spisany w Kłobii 30 XII 1824 r. i podpisany przez Lucjana Pisarskiego, wicedziekana, k. 46.

4**OPIS KSIĘGI**

[1. Sygn. akt.] **ABKKal. Wiz. 4.**

[2. Tytuł oryg.] „Wizyta kościołów parafialnych w dekanacie kowalskim odbyta przez dziekana miejscowego w zaczętym roku 1824 i też skończyła się w miesiącu maju tegoż samego roku”.

[3. Daty krańcowe] **1824.**

[4. Opis zewnętrzny] Pol. 2° (37,5x22,0 c.). Stan zachowania dobry. Oprawa w półpłótno, nowa. Pisana „fracta pagina” z podaniem pytań po lewej stronie, a odpowiedzi po stronie prawej. Kart liczb. 27. Karty puste: 1v. Wydaje się, że księga była pisana na bieżąco, może przez samego dziekana, Piotra Rudzyńskiego, proboszcza z parafii Błenna.

[5. Uwagi] Jest to wizyta dziekańska. Niedopatrzenie wizytatora stanowi brak podawania nazwiska proboszczów. Ich nazwiska znane są jednak ze schematyzmu z 1825 r.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

Tytuł jak wyżej. Indeks parafii sporządzony ołówkiem, k. 1.

B ł e n n a.

Kościół drewniany, pw. św. Małgorzaty, wymagający naprawy. Fundowany przed 60 laty przez kolatora Bielickiego i ówczesnego proboszcza Berkowskiego. Niekonsekrowany, w 1765 r. poświęcony przez proboszcza, Berkowskiego. Aktualnie kolatorami byli Jan i Marianna Świerczyńscy. Kościół był zadbany i nabożeństwa sprawowane należycie. Od-

pusty na św. Małgorzatę, św. Wojciecha i św. Michała, Nie było żadnych kaplic, ani szpitala, k. 2-2v.

Parafia. Do spowiedzi wielkanocnej było zobowiązanych 670 osób. Parafia składała się z 9 wiosek szlacheckich, w tym 7 dworów. Był osobny cmentarz grzebalny. Dawniej była szkoła parafialna, ale współcześnie, z powodu czasu trudnego, przestała istnieć, k. 2v-3.

Proboszcz [Piotr Rydzyński], w parafii od 18 lat, dziekan kowalski. Miał organistę, kościelnego i dziada, k. 3-3v.

Zabudowania i uposażenie. Plebania wystawiona przez aktualnego proboszcza, pozostałe budynki przezeń naprawione. Uposażenie, składające się z gruntów, kapitałów i dzieściń, ogółem dawało dochodu 404 złotych polskich, k. 3v.

Protokół podpisał dziekan Rudzyński, k. 3v.

K o w a l (miasto).

Kościół murowany, wymagający sporej naprawy. Miał on być fundowany przez króla Kazimierza Wielkiego, który w tym mieście się urodził. Prawo patronatu należało do Macieja Wolickiego, dziedzica dóbr Śmitowice. Kościół parafialny nosił wezwanie św. Urszuli. Odpusty na św. Urszulę, w święta Matki Boskiej, św. Józefa i św. Barbary. Była prebenda i kaplica Ś w i ę t e g o D u c h a. Był osobny cmentarz grzebalny. Sposób sprawowania nabożeństw. Nie było szpitala, k. 4-4v.

Parafia. Do komunii wielkanocnej było zobowiązanych 2800 osób. Do parafii należało miasto, 4 dwory szlacheckie i 10 wiosek szlacheckich, 1 dwór rządowy i 4 wsie rządowe. Była szkoła, utrzymywana z ofiar parafian, k. 4v-5.

Proboszcz [Augustyn Gembicki], od 1820 r. Wikariusz – Jakuba Kolenda. Był organista i kościelny, k. 5.

Zabudowania i uposażenie. Plebania, a także pozostałe zabudowania wymagały naprawy, co w miarę możliwości czynił proboszcz, ale w parafii był krótko i niewiele działał. Były kłopoty z odbieraniem należnego uposażenia. Dawało ono ogółem dochód roczny 3379 złotych polskich, k. 5v.

Przy kościele Świętego Ducha był prebendarz Roch Korpusiński od 32 lat, k. 5v.

Protokół podpisał dziekan kowalski, Rudzyński, k. 5v.

C h o d e c z.

Kościół murowany w dobrym stanie. Prawo patronatu należało do Lipskiego, dziedzica dóbr Chodecz. Kościół był niedawno naprawiany i w 1817 r. poświęcony przez byłego wikariusza, Małszyckiego. Dawniej nosił wezwanie św. Dominika, a aktualnie dziekan nie wiedział, z jakiej okazji będzie obchodzony odpust parafialny. Był kościółek, wystawiony przed ok. 20 laty w polu, a przy nim urządzano cmentarz z katakumbami. Szpitala nie było, k. 6-6v.

Parafia. Do komunii wielkanocnej było zobowiązanych ok. 3000 osób. Do parafii należało miasto Chodecz, 20 dworów szlacheckich, 2 wioski rządowe i 30 wiosek szlacheckich. Niekorzystną rzeczą były jarmarki urządzone w Chodczu w dni świąteczne. Szkoła utrzymywana była ze składek parafian, k. 6v-7.

Proboszcz [Mikołaj Dembowski], od ok. 1821 r. Miał wikariusza [Jana Kieślukiewicza]. Był organista i dziad kościelny, k. 7-7v.

Zabudowania i uposażenie. Plebania i budynki w stanie złym, naprawiał ówczesny proboszcz. Uposażenie stanowiły grunta, dziesięciny i zapisane kapitały, ale nie wszystko dochodziło. Dochód roczny wynosił 2870 złotych polskich, k. 7v.

Protokół podpisał dziekan kowalski, Rydzyński, k. 7v.

Przedecz.

Kościół murowany, pw. św. Mikołaja, wymagający pewnych prac. Prawo patronatu należało do rządu. Proboszcza zastępował wikariusz, starający się wszystko dobrze utrzymywać. Odpusty na Znalezienia i Podwyższenia Świętego Krzyża, oraz na św. Mikołaja. Był za miastem kościółek drewniany, pw. św. K a t a r z y n y. Był osobny cmentarz grzebalny. Szpitala nie było, k. 8-8v.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było ok. 1400 osób. Obok miasta, do parafii należał 1 dwór szlachecki i 1 szlachecka wieś, 4 dwory rządowe i 10 wsi rządowych. Były szkoły: jedna dla katolików, a druga dla ewangelików. W jednej z nich uczył exkarmelita, odstępcą, niejaki Antoni Stefański, k. 8v-9.

Proboszcz [Antoni] Fiałkowski, kan. wrocławski²⁷, w parafii nierezydujący, od 1822 r. Wikariusz [Jan] Kalinowski, prowadzący parafię, k. 9.

Zabudowania i uposażenie. Plebania murowana, w dosyć dobrym stanie. Pozostałe zabudowania, które proboszcz zastał już znacznie zniszczone, swoim staraniem starał się naprawiać. Uposażenie składało się z gruntów, dziesięcin i kapitałów. Ogólny dochód wynosił 2100 złotych polskich, k. 9v.

Protokół podpisał dziekan kowalski, Rudzyński, k. 9v.

Lubień [Kujawski] (miasto).

Kościół drewniany, stary, pw. św. Katarzyny, wymagający wystawienia nowego. Kolatorem był Walenty Waliszewski, miejscowy dziedzic. Odpust na św. Katarzynę, Matkę Boską Różańcową i św. Rocha. Nie było żadnej kaplicy. Nowy cmentarz grzebalny za miastem. Szpitala nie było, k. 10-10v.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych ok. 1600 osób. Parafię tworzyło 10 dworów szlacheckich i 12 wiosek szlacheckich, oprócz osad na Koloniach. Dworów i wsi rządowych nie było. Szkoła była utrzymywana ze składek parafian, k. 10v-11.

Proboszcz [Franciszek Małyzycki], od 1818 r. Wikariusza nie posiadał. Był organista i diakon kościelny, k. 11-11v.

Zabudowania i uposażenie. Plebania w dobrym stanie. Pozostałe zabudowania wystawione przez ówczesnego proboszcza, jego kosztem. Uposażenie z gruntów i kapitałów, ale nie wszystko dochodziło, zaś proboszcz nie chciał o to prowadzić procesu. Ogólny dochód szacowano na 165 złotych polskich, k. 11v.

Protokół podpisał dziekan Rudzyński, k. 11v.

Pierowa Wola (parafia afiliowana do parafii Lubień Kujawski).

Kościół murowany, w dobrym stanie, nie wymagającym reperacji, fundowany przez miejscowego dziedzica. Magnuskiego, przed 30 laty, nie konsekrowany, tylko poświęcony. Kolatorem był Józef Radziwiński. Większość rzeczy potrzebnych do nabożeństw i sprawowania sakramentów woził z sobą proboszcz z Lubienia, gdy tu odprowadzał w co trzecią

²⁷ Biogram tego kan. Antoniego Melchiora Fijałkowskiego, zob.: C h o d y ń s k i, *Katalog*, s. 246-248. Był to późniejszy biskup sufragan płocki, a następnie arcybiskup warszawski w l. 1856-1861.

niedzielę. Kościół był pw. św. Andrzeja, chociaż odpustu nie obchodzono. Osobnego cmentarza nie było. Szpitala nie było, k. 12-13.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było ok. 250 osób. Należały do niej 3 dwory szlacheckie i 4 wioski. Szkoły nie było, k. 13.

Proboszcz. Parafią zarządzał proboszcz z Lubienia, jako zarządca. Przy kościele tym był dział kościelny, k. 13.

Zabudowania i uposażenie. Plebania, a zwłaszcza inne zabudowania, w stanie złym, zaniedbane jeszcze przez poprzednich rządców parafii. Uposażenie z gruntów i kapitałów, ale było niewystarczające na utrzymanie proboszcza. Ogólnej wielkości tego dochodu nie podano, k. 13v.

Protokół podpisał dziekan Rudzyński, k. 13v.

Ś m i ł o w i c e.

Kościół drewniany, kryty słomą, w złym stanie. Należało wystawić nową świątynię. Kolatorem był Maciej Wolicki, miejscowy dziedzic. Odpust na św. Bartłomieja. Kaplicy żadnej nie było. Osobny cmentarz grzebalny. Był dom dla szpitala, ale ubogich w nim nie było, bo kolator nie wyznaczył uposażenia, k. 14-14v.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych ok. 500 osób. Do parafii należały 4 dwory szlacheckie i 5 wsi. Wsi i dworów rządowych nie było. Szkoły nie było, k. 14v-15.

Proboszcz [Anzelm Marciszewski] od 1819 r. Był organista, dział kościelny i chłopiec służący do mszy, k. 15.

Zabudowania i uposażenie. Nowa plebania i zabudowania, wystawione przez kolatora, ale tak duże, że zarządca parafii nie był w stanie ich utrzymać. Na uposażenie składały się grunta i dziesięciny, ale płacone w pieniądzu, po potrąceniu wydatków koniecznych (podatków). Ogólny dochód zamykał się sumą 180 złotych polskich, k. 15v.

C h o c e ń.

Kościół drewniany, w takim stanie, że jest potrzeba wystawienia nowej świątyni. Kolatorem był Walenty Waliszewski. Odpusty na Przemienienie Pańskie i św. Idziego. Nabożeństwa tylko w co trzecią niedzielę, sprawowane przez proboszcza ze Śmiłowic, który zarządzał parafią i dojeżdżał. Osobnego cmentarza grzebalnego nie było. Szpitala nie było, k. 16-16v.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było 835 osób. Parafię tworzyło 9 dworów szlacheckich i 15 wiosek. Szkoły nie było, k. 17.

Proboszcz. Parafią zarządzał proboszcz ze Śmiłowic, Anzelm Marciszewski. Osobnych sług kościelnych tu nie było, ale przywoził ich zarządca ze Śmiłowic, k. 17.

Zabudowania i uposażenie. Zabudowania w stanie złym, bo takie zastał obecny zarządca, który twierdził, że nic nie mógł zmienić. Uposażenie w grunta i dziesięciny, po potrąceniu koniecznych wydatków, co dawało tylko 50 złotych polskich, k. 17v.

Opinia dziekana, że parafia ta zawsze miała swojego proboszcza. Parafianie byliby skłonni pomóc w wystawieniu nowego kościoła, byleby mieli wygodę z coniedzielnej mszy. Oddają to woli pasterza diecezji, k. 17v,

Protokół podpisał dziekan kowalski Rudzyński, k. 17v.

G r a b k o w o.

Kościół murowany, wymagający naprawy. Prawo patronatu należało do rządu. Odpusty na święto Opieki św. Józefa, św. Marii Magdaleny i św. Rocha. Kaplica prywatna we dworze Sokolowskiego w Kępce [Szlacheckiej], od lat 22, posiadająca indult na sprawowanie nabożeństw. Był osobny cmentarz do grzebania zmarłych. Był dom zwany szpitalem, ale w nim mieszkał organista i dziad kościelny. Szpital funduszu żadnego nie posiadał, k. 18-18v.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych 800 osób. Do parafii należało 9 dworów i 10 wiosek szlacheckich. 3 wsie rządowe i Rumunki. Dawniej była szkoła, utrzymywana ze składek, teraz, z wiedzą rządu, zniesiona, k. 18v-19.

Proboszcz [Adam Czajkowski] od 1821 r. Był organista i dziad kościelny, k. 19-19v.

Zabudowania i uposażenie. Chociaż stare zabudowania, proboszcz utrzymywał je w dobrym stanie. Uposażenie składało się z gruntów, kapitałów i dziesięcin, co łącznie dawało 738 złotych polskich dochodu, k. 19v.

Protokół podpisał dziekan kowalski, Rudzyński, k. 19v.

K ł ó b k a.

Kościół w połowie murowany, w połowie drewniany, wymagający naprawy. Prawo patronatu należało do Józefa Orpiszewskiego. Odpusty na św. Prokopa i w rocznicę poświęcenia świątyni. Była kaplica św. P r o k o p a, w której odprawiano msze, chociaż nie było jeszcze na to zezwolenia. Szpitala nie było, k. 20-20v.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było 1070 osób. Należało do niej 7 dworów i 10 wiosek, wszystkie szlacheckie. Szkoły nie było, k. 20v-21.

Proboszcz [Marcin Ukleski] od lat 19. Był organista, dziad kościelny i baba, pracujący przy świątyni, k. 21-21v.

Zabudowania i uposażenie. Dom dla proboszcza wymagał wielkiej reperacji, pozostałe zabudowania dosyć dobre. Uposażenie składało się z gruntów, kapitałów i dziesięcin. Ogólny dochód wyrażał się sumą 535 złotych polskich, k. 21v.

Protokół podpisał dziekan kowalski, Rudzyński, k. 21v.

B i a ł o t a r s k.

Kościół drewniany, w stanie dobrym. Fundowany w 1800 r. przez kapitułę plocką. Prawo patronatu należało dawniej do kapituły plockiej, teraz zaś do rządu. Odpusty na Znalezienie i Podwyższenie Świętego Krzyża. Na miejscu dawnej świątyni stała k a p l i c a, tak już zniszczona, że nie nadawała się do naprawy. Cmentarza osobnego nie było, a to z powodu, że świątynia była oddalona od wsi. Nie było szpitala, k. 22-22v.

Parafia. Wiernych, zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych było 1140 osób. Parafia składała się z 3 dworów szlacheckich, 8 wiosek szlacheckich i 3 rządowych. Dawniej była szkoła utrzymywana ze składek, ale teraz, za wiedzą rządu, zniesiona, bo parafian nie stać na jej utrzymanie, k. 22v-23.

Proboszcz [Jan Nadratowski] od lat 13. Był organista i grabarz, k. 23-23v.

Zabudowania i uposażenie. Zabudowania znajdowały się w złym stanie, a proboszcz, z powodu niedostatku, nie mógł temu zaradzić. Uposażenie stanowiła ziemia, kapitały i dziesięciny, co razem dawało 300 złotych polskich dochodu, k. 23v.

K ł o t n o.

Kościół drewniany, wymagający wielkiej reperacji. Fundowany w 1666 r. przez Stanisława²⁸ Niemierza. Prawo patronatu należało dawniej do biskupa włocławskiego, a teraz do

rządu. Odpusty na Świętą Trójcę, św. Walentego i św. Teklę. Dokumenty przywilejów odpustowych, nadane niegdyś przez Stol. Apost., spaliły się w pożarze. Był oddzielny cmentarz grzebalny. Szpitala nie było, k. 24-24v.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych 778 osób. Parafia składała się z 2 dworów szlacheckich i 1 rządowego, 3 wiosek szlacheckich i 3 rządowych i kilka osad, tzw. Rumunków. Szkoła, dawniej utrzymywana ze składki, od lat 2 była zamknięta, z powodu trudnych czasów, k. 24v-25.

Proboszcz [Jan Szulc] od 35 lat. Będąc podeszłego wieku, zatrudniał wikariusza, którego nazwiska nie podano. Był organista i kościelny, k. 25-25v.

Zabudowania i uposażenie. Dawne spaliły się, obecne zaś, znajdujące się w stanie średnim, proboszcz własnym sumptem utrzymywał. Uposażenie składało się z ziemi, kapitałów i dziesięcin. Ogółem dawało to 374 złotych polskich, k. 25v.

D u n i ó w²⁹.

Kościół drewniany w stanie miernym. Należało postawić nową świątynię. Prawo patronatu należało do wikariuszy katedry płockiej. Odpusty obchodzono na św. Mikołaja i na uroczystość Świętej Trójcy. Był osobny cmentarz. Był szpital dla ubogich, ale nie miał żadnego uposażenia, k. 26-26v.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych ok. 600 osób. Parafia składała się z 1 dworu i 6 wiosek szlacheckich oraz 2 wiosek rządowych i tzw. Rumunków. Była szkoła, która miała fundusz 341 złotych polskich, pochodzący ze składki, k. 27.

Proboszcz [Walenty Owsiański] od ok. 1821 r. Miał organistę i dziada kościelnego, k. 27-27v

Zabudowania i uposażenie. Plebania wymagała znacznej naprawy, inne zaś budynki były w stanie dosyć dobrym. Uposażenie, składające się z gruntów, kapitałów i dziesięcin, dawało rocznego dochodu 800 złotych polskich, k. 27v.

Protokół podpisał dziekan kowalski, Piotr Rudzyński, k. 27v.

5

OPIS KSIĘGI

[1. Sygn. akt.] **ABKKal. Wiz. 5(387).**

[2. Tytuł nadany] Wizytacja dekanatu krzepickiego w 1824 r.

[3. Daty krańcowe] **1824.**

[4. Opis zewnętrzny] Pol. 2° (34,5x22,0 c.). Stan zachowania dobry. Oprawa w półskórek, stara, ze śladami zniszczenia przez insekty. Stron liczb. 512. Strony puste: 3-14, 26-42, 52-54, 56, 67-82, 94, 101-118, 128-146, 148, 168-170, 176-198, 200, 214, 230, 238, 245-262, 275-290, 300-310, 320, 337-354, 356, 352, 375-396, 410, 419-430, 436, 446-462, 464, 475-478, 488-504, 512. Przy oprawie księgi wstawiono składki z papieru innej jakości, zapewne

²⁸ Tu jest błąd. Był to Tomasz. Biogram tego prałata wrocławskiego zob.: Ch o d y ń s k i, *Katalog*, s. 665-667.

²⁹ Parafia obecnie w diecezji płockiej.

z przeznaczeniem ich na wpisywanie późniejszych wizytacji, czy też zaistniałych zmian, co jednak nie nastąpiło, stąd pozostały one niezapisane, ale uwzględnione przy paginacji.

[5. Uwagi] Jest to w pewnym sensie księga podwójna, zawiera najpierw wizytacje dziekańskie, przeprowadzone z nakazu prawa kościelnego przez dziekana. Poniękąd drugą część stanowią spisy własności kościelnej, z polecenia władzy państwowej, sporządzane przez dozory kościelne poszczególnych parafii. Sposób przeprowadzania wizytacji i dokonywania spisu inwentarza w poszczególnych parafiach, był właściwie identyczny. Szkoda, że nie wyliczano miejscowości parafialnych oraz nie podawano nazwisk służby kościelnej. Zamieszczano za to sporo wiadomości do biogramów proboszczów.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

Wykaz porządkowy kościołów dekanatu krzepickiego z odbytej wizyty dziekańskiej, z dołączeniem spisu inwentarza każdego kościoła w roku 1824. Jest to właściwie indeks parafii z podaniem, na której stronie był protokół wizytacji, a na której spis inwentarza, s. 1-2.

D a n k ó w.

Wizyta dziekańska odbyta dnia 16 I 1824 r. Dziekan, stosownie do punktów ustalonych przez biskupa diecezji kujawsko-kaliskiej, dokonał opisu stanu parafii, s. 15

Stan kościoła parafialnego. Opis świątyni murowanej, wyniosłej, przed trzema laty naprawianej. Pierwsza świątynia, fundowana przez Hinca, kasztelana krakowskiego, starosty krzepickiego i właściciela dóbr Danków, jak to miał podawać dokument z 1462 r. znajdujący się w aktach Konsystorza Wieluńskiego, powiększający uposażenie tej parafii. Według zaś dokumentu pergaminowego, znajdującego się w parafii, obecna świątynia miała być fundowana przez Stanisława Wawrzyckiego, wojewodę sandomierskiego, dziedzica Dankowa w 1644 r., konsekrowana przez arcybiskupa gnieźnieńskiego, Andrzeja Olszowskiego³⁰, dnia 22 VII 1675 r., pw. św. Stanisława B. i M. Aktualnie kolatorem był Klemens Łódzia, hrabia Piniński, dziedzic Dankowa. Świątynia była dobrze utrzymana wewnątrz i nabożeństwa sprawowane należycie. Była kaplica filialna we wsi Zajączki. Był osobny cmentarz. Szpitala nie było, s. 15-19.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych ok. 1500 wiernych. Szkoły i funduszu na nią nie było, s. 19-19v.

Proboszcz, Antoni Gibasiewicz, od lat 17. Miał wikariusza – Bartłomieja Błaszczkowskiego. Był organista, s. 20v-21.

Zabudowania i fundusze. Ogólny dochód proboszcz a wynosił 1028 złotych polskich, s. 21-22.

Opis kościoła filialnego w Zajączkach. Drewniany, niedawno remontowany, bez własnego funduszu, konsekrowany. Przechowywano tu Najświętszy Sakrament i sprawowano sakramenty. Było własne wyposażenie w paramenty liturgiczne. Kościół pw. św. Zygmunta. Był osobny cmentarz grzebalny. Nie było szpitala, ale była szkołka parafialna, ze składki parafian utrzymywana. Przy kaplicy był kapelan, którego nazwiska nie podano, nazwany też wikariuszem. Może to wikariusz parafii Bartłomiej Błaszczkowski. Dom

³⁰ Był arcybiskupem gnieźnieńskim w l. 1674-1677.

wikariusza, drewniany, stary, dobrze utrzymany. Ten i pozostałe zabudowania, były utrzymywane staraniem i kosztem „gromady” zajązkowskiej, s. 23-25.

Protokół podpisał członek dozoru Szymon Mazurkiewicz, proboszcz Antoni Gibasiewicz i dziekan Albin Stawicki, s. 25.

Stosownie do zarządzeń władzy cywilnej, dnia 16 XI 1824 r. dozór kościoła parafialnego w Dankowie, w obecności proboszcza, dokonał spisu inwentarza i budynków należących do parafii. Oparł się na spisie sporządzonym z okazji obejmowania parafii przez obecnego proboszcza i na drugim, z ostatniej wizyty generalnej z 1810 r., dodając swoje uwagi na marginesie. Spis podpisali członkowie dozoru, tu niewymienieni, oraz dziekan, Albin Stawicki i proboszcz, Antoni Gibasiewicz, k. 43-51.

D z i a ł o s z y n (miasto).

Wizyta dziekańska 1824 r. probostwa działoszyńskiego – karta tytułowa wizytacji dziekańskiej, s. 55.

Wizytacja miała miejsce w mieście Działoszynie, dnia 25 XI 1824 r., stosownie do przepisów prawa kościelnego, s. 57.

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany, pięknej [architektury], po zniszczeniach w następstwie pożaru w 1803 r. nie został jeszcze całkowicie wyremontowany. Stwarzał nawet pewne zagrożenie. Był już opracowany plan prac przy kościele. Świątynia była fundowana w 1787 r. przez dziedzica miasta Działoszyna, Stanisława Męcinińskiego, jak można było to wyczytać z tablicy kamiennej, wmurowanej w prezbiterium świątyni. Aktualnie prawo patronatu należało do braci Józefa i Ignacego Myszkowskich, dziedziców miasta Działoszyn. Świątynia i paramenty liturgiczne dobrze utrzymane. Była biblioteka, spisana, licząca 65 pozycji. Odpust na św. Stanisława, patrona parafii i Matkę Bożą Różanicową, z racji bractwa. W parafii były dwa kościoły filialne: we wsi S z c z y t y i T r ę b a c z e w, dawniej parafialne, teraz opuszczone i nabożeństw w nich nie było. Kaplica publiczna w Działoszynie, blisko dworu, murowana, która po spaleniu się kościoła parafialnego służyła do odprawiania nabożeństw parafialnych. Od 1811 r., gdy oddano do użytku kościół parafialny, w kaplicy tej nie było żadnych nabożeństw. Osobny cmentarz grzebalny. Szpital spalił się podczas pożaru w 1803 r. Miał on swój fundusz zapisany na dobrach Działoszyn. Obecni dziedzice, nie tylko nie odbudowali go, ale nie ujawnili zapisanego funduszu, s. 57-62.

Parafia. Wiernych, zobowiązanych do spowiedzi wielkanocnej, było ok. 2000 osób. Szkoła parafialna w mieście, utrzymywana ze składki mieszkańców miasta, s. 62-63.

Proboszcz, Wojciech Szymański, od lat 15. Miał swoją bibliotekę. Wikariusza nie było. Był organista i dwóch kościelnych, ale nazwisk nie podano, s. 63-65.

Zabudowania i fundusze. Dochód proboszcz a był szacowany ogólnie na 1515 złotych polskich, s. 65-66.

Protokół podpisał proboszcz – Wojciech Szymański dziekan, Albin Stawicki, jeden członek dozoru Maciej Pąsecki, zaś drugi, Jan Pobudyński, oświadczył, że pisać nie umie, s. 66.

Stosownie do zarządzeń władzy cywilnej, dnia 27 XI 1824 r. dozór kościoła parafialnego miasta Działoszyna, w obecności proboszcza, Wojciecha Szymańskiego, dokonał spisu inwentarza i budynków należących do parafii, dokonując ich oceny. Oparł się na spisie sporządzonym z okazji obejmowania parafii przez obecnego proboszcza dnia 27 V 1811 r., dodając swoje uwagi na marginesie. Spis podpisali: proboszcz – Wojciech Szymański, kolator – Józef Myszkowski, Maciej Pąsecki, Jan Pobudyński i podpis jednego z członków dozoru nieczytelny, s. 83-93.

Dzietrzniki.

Wizytacja miała miejsce w Dzietrznikach dnia 10 XII 1824 r., stosownie do przepisów prawa kościelnego, s. 95.

Stan kościoła parafialnego. Kościół drewniany, z dobrym fundamentem, ale dach wymagał naprawy. Konsekrowany w 1625 r. Prawo patronatu należało do rządu. Świątynia i wyposażenie utrzymane w porządku. Odpust na św. Katarzynę, patronkę świątyni. Nie było żadnych kaplic. Oddzielny cmentarz grzebalny. Szpitala nie było, s. 95-98.

Parafia. Wiernych, do sakramentów wielkanocnych, było ok. 800 osób. Szkoła parafialna utrzymywana z dobrowolnej składki, s. 98.

Proboszcz, Franciszek Rycerzewski, od lat 8. Miał swoją bibliotekę. Był organista, s. 98-100.

Zabudowania i fundusze. Dochód tego probostwa nie był duży i obliczono go na 591 złotych polskich, s. 100.

Podpisał protokół dziekan – Albin Stawicki, proboszcz – Franciszek Rycerzewski, oraz nieumiejący pisać członkowie dozoru: Grzegorz Konieczny i Mikołaj Ochwałtowski, s. 100.

Stosownie do przepisów prawa państwowego, dozór kościoła parafialnego w Dzietrznikach, dnia 10 XII 1824 r., w obecności proboszcza, Franciszka Rycerzewskiego, dokonał spisu własności parafii, opierając się na inwentarzu sporządzonym przy obejmowaniu parafii przez obecnego proboszcza i na wizytacji generalnej z 1810 r. Swoje uwagi poczyniono na marginesie. Ten spis podpisany został przez proboszcza, Franciszka Rycerzewskiego, naddzierżawcę ekonomii Wieluń (podpis nieczytelny) i dziekana, Albina Stawickiego, s. 119-122.

Krzepice.

Wizytacja miała miejsce w mieście Krzepicach dnia 23 XII 1824 r., stosownie do przepisów prawa kościelnego. Wizytację, w zastępstwie dziekana, proboszcza w Krzepicach, przeprowadził Wawrzyniec Marianowski, pisarz dekanalny i proboszcz w Starokrzepicach, s. 123.

Stan kościoła parafialnego. Kościół piękny, z kaplicami po boku, murowany, kryty blach miedzianą, ale wymagający reperacji. Był już przygotowany plan przyszłych prac. Kościół ten był fundowany w 1357 r., przez króla Kazimierza Wielkiego, konsekrowany w 1633 r. Aktualnie prawo patronatu należało do rządu. Kościół pw. św. Jakuba. Odpusty na święto patrona, Matkę Boską Różańcową i św. Annę, z racji istniejących bractw. Oddzielny cmentarz grzebalny. Szpital miejski, nad którym opiekę sprawował rząd i szpital pod opieką proboszcza, w którym mieszkała służba kościelna, a mianowicie zakrystianin, kalkancista i grabarz. Na ten szpital był zapis 5000 złotych polskich na synagodze w Działoszynie, ale ówczesnie procent nie dochodził z winy władz cywilnych, które chciały ten dochód zabrać dla szpitala miejskiego, k. 123-125.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych 2100 osób. Szkoły były cztery: w Krzepicach, Kuźnicy, czyli Nowych Krzepicach, Dankowicach i Aleksandrowie, wszystkie utrzymywały się ze składek, s. 125-126.

Proboszcz – administrator. Był nim dziekan miejscowy, administrator parafii Praszka [Albin Stawicki], który od 9 miesięcy administrował wakującą parafią. Wikariuszem był Franciszek Zieliński. Zakrystianin, dzwonnik i kalkancista mieszkali w szpitalu należącym do probostwa, s. 126.

Zabudowania i fundusze. Roczny dochód obliczano na złotych polskich 6885. Rząd niektóre dochody zatrzymał i zamierzał je zabrać, s. 126-127.

Protokół podpisali: administrator – Albin Stawicki i Wawrzyniec Marynowski, pisarz dekanalny, wyznaczony do przeprowadzenia tej wizytacji, s. 127.

Spis inwentarza kościoła Krzepic, przy rezygnacji Franciszka Sienickiego, sporządzony 7 V 1824 r. (karta tytułowa), s. 147.

Dnia 7 V 1824 r., po rezygnacji z probostwa Franciszka Sienickiego, sporządzony został, zgodnie z dekretem władzy państwowej z 1817 r., opis stanu kościoła i inwentarza, s. 149.

Stan zewnętrzny kościoła. Świątynia ładna, kryta blachą miedzianą, ale ta uszkodzona przez wichry, wymaga naprawy, s. 149-150.

Stan wewnętrzny kościoła i jego wyposażenie, dokładnie opisane i bogate. Metryki chrztów zaczynały się od 1600 r., zaślubionych od 1596 r., zmarłych od 1692 r., s. 150-158.

Stan budynków kościelnych, inwentarz ekonomiczny, grunta i łąki, dziesięciny i kompetencja, kapitały, meszne, podatki i inne ciężary, s. 158-163.

Do parafii należały miejscowości: miasto Krzepice, Nowo Krzepice, czyli Kuźniczka, Dankowiec, Kuków, Zwierzyniec (pół wsi), Kolonia Aleksandrów, Kolonia Tylmanohoff, a teraz Dolisków, s. 163.

Wykaz dokumentów i kasa pokładnego, s. 163-165.

Uwagi co do stanu parafii w porównaniu z wizytacją z 1810 r. Stan świątyni pogorszył się. Wyposażenie zostało wzbogacone. Protokół podpisał 22 V 1824 r, Albin Stawicki, dziekan i niejaki Tarchalski, jako delegat, s. 165-167.

M i e r z y c e.

Wizytacja dziekańska odbyła się 24 listopada 1924 r., zgodnie z zarządzeniem władzy kościelnej, s. 171.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, w stanie dobrym. Prawo patronatu należało do rządu. Utrzymana w porządku i wystarczająco wyposażona. Odpust na św. Katarzynę, patronkę kościoła. Dwa kościoły filialne w Łaszowie³¹ i Toporowie³², dawniej parafialne. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala nie było, s. 171-173.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było 1411 osób. Szkoła parafialna utrzymywała się ze składki parafian, s. 173.

Proboszcz – Wojciech Morzycki – od lat 16. Był organista, s. 174.

Zabudowania i fundusze. Dochód roczny wynosił 1124 złotych polskich, s. 174-175.

Protokół podpisali: proboszcz – Wojciech Morzycki, dwaj członkowie dozoru niepiśmienni: Wojciech Stoparek i Błażej Dworczyński oraz dziekan – Albin Stawicki, s. 175.

Spis inwentarza kościoła mierzyckiego z dnia 24 XI 1824 r., s. 199.

Stosownie do przepisów władzy cywilnej, dnia 24 XI 1824 r. dozór kościoła parafialnego w Mierzycach, w obecności proboszcza, Wojciecha Morzyckiego, który oświadczył, że nie posiada spisu inwentarza, sporządził, opierając się na wizytacji z 1811 r., spis tego, co ówczasie w parafii się znajdowało. Ten inwentarz podpisał proboszcz, Wojciech Morzycki, dziekan, Albin Stawicki, niejaki Wierzchlejski i członek dozoru, Psarski, s. 201-207.

P a r z y m i e c h y.

Wizytacja dziekańska, odbyta dnia 17 XI 1824 r. przez dziekana krzepickiego, zgodnie z zarządzeniem władzy kościelnej, s. 207.

³¹ Była to dawniej siedziba osobnej parafii, od 1813 r. afiliowana do parafii Mierzyce w dekanacie krzepickim.

³² Toporów, niegdyś miasteczko i osobna parafia.

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany. Według tradycji, miał przejść w ręce katolików po arianach. Znaki na ścianach wskazywały, że był konsekrowany. Prawo patronatu należało do Walewskich, dzieci i wdowy, z drugiego męża Krobanowskiej, Walewskiej. Kościół i paramenty należycie utrzymane. Nabożeństwa sprawowane należycie. Odpust na św. Piotra i Pawła, jako patronów świątyni. Kaplic prywatnych nie było, tylko kościół filialny w Jaworznie. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala nie było, s. 207-210.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było ok. 1000 osób, ale bez wsi Jaworzno, gdzie był kościół filialny, przy którym rezydował wikariusz. Szkoły nie było. Dawniej był dom, wystawiony przez kolatora Ludwika Walewskiego, w którym w połowie miała być szkoła, w drugiej połowie miał być mieszkalny, Aktualnie jednak w tym domu znajdował się szynk, s. 210-211.

Proboszcz, Ludwik Krobanowski, od lat 17. Miał wikariusza – kapelana przy kościele filialnym [w Jaworznie, Justusa Markowskiego]. Organista – Józef Baliński, s. 211-212.

Zabudowania i fundusz. Ogółem dochód wynosił 25494 złotych polskich rocznie, s. 213.

Protokół podpisał proboszcz – Ludwik Krobanowski, Szymon Smerak z dozoru kościelnego, Jan Grondyz, sołtys i dziekan – Albin Stawicki, s. 213.

Dozór kościelny parafii Parzymiechy, dnia 17 XI 1824 r., stosownie do zarządzeń władzy cywilnej, w obecności proboszcza, którego poproszono o przedstawienie inwentarza sporządzonego z okazji obejmowania przez niego parafii i protokołu ostatniej wizytacji generalnej, której jednak nie było, sporządził spis inwentarza, dodając swoje uwagi, o zaszytych zmianach, na jego marginesie. Podpisy złożyli: proboszcz – Ludwik Krobanowski, Karol Walewski [jako kolator] i dziekan – Albin Stawicki, s. 231-237.

J a w o r z n o (filia par. Parzymiechy).

Wizyta dziekańska odbyła się we wsi Jaworzno dnia 18 XI 1824 r., zgodnie z zarządzeniem władzy kościelnej, s. 239.

Stan kościoła [filialnego]. Drewniany, o którym była już wzmianka w 1521 r. Chociaż kolatorami parafii byli Walewscy, to tym kościołem szczególnie opiekował się Florian Suchecki, dziedzic z Jaworzna. Świątynia dobrze utrzymana i wyposażona. Wikariusz, tu mieszkający, miał obowiązek odprawiania rocznie 104 mszy za zapis sumy 3000 [złoty polskich] na dobrach Jaworzno. Był osobny cmentarz grzebalny. Nie było domu dla ubogich, s. 239-242.

Parafia. Do komunii wielkanocnej było tu ok. 500 osób. Jedna wieś, Jaworzno, korzystała z tego kościoła. Szkoły nie było.

Kapelan, Justus Markowski, zakonnik augustianin, od lat 3. Nie było żadnej służby kościelnej, s. 243.

Zabudowania i fundusz. Dochód oceniano na 300 złotych polskich, s. 243-244.

Protokół podpisał Justus Markowski, kapelan [tak nazwano tu wikariusza], Stanisław Mirowski, Franciszek Koper i Jan Strugała, pisać nieumiejący i dziekan – Albin Stawicki, s. 244.

Dozór kościelny przy kościele filialnym w Jaworznie, stosownie do zarządzeń władz świeckich, w obecności proboszcza z parafii Parzymiechy, kapelana z Jaworzna, w oparciu o spis inwentarza z 1821 r., gdy filie te obejmował kapelan Markowski i o wizytacje generalną z 1811 r., sporządził spis inwentarza, na marginesie umieszczając zaszyte zmiany. Inwentarz podpisał Florian Suchecki, proboszcz – Ludwik Krobanowski i dziekan – Albin Stawicki, s. 263-268.

P ą t n ó w.

Wizytacja ta, przeprowadzona przez dziekana, miała miejsce dnia 23 XI 1824 r., zgodnie z zarządzeniem władzy kościelnej, s. 271.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia całkowicie zniszczona. Był projekt budowy nowej, ale parafia była mała i zarówno właściciele ziemscy, jak i parafianie nie byli tego w stanie uczynić. O kościele tym pisano już w 1521 r. Pomimo zniszczenia zewnętrznego, zarządca parafii, utrzymywał wszystko w należyтым porządku. Odpust na św. Jana Ewangeliję, jako patrona świątyni i św. Rocha. Był osobny cmentarz. Szpitala nie było, s. 271-273.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było 400 osób. Do parafii należały dwa dwory rządowe i dwie wsie rządowe: Pątnów i Bieniec. Szkoły nie było, s. 273.

Proboszcz, Mikołaj Raszkowski, od 1815 r. Miał małą bibliotekę. Był organista, s. 273-274.

Zabudowania i fundusz. Dochód roczny obliczano na 1320 złotych polskich, s. 274.

Protokół podpisał proboszcz – Mikołaj Raszkowski, Marcin Podgórski – sołtys i Stanisław Wolny, kościelny (ci dwaj pisać nie umieli) i dziekan – Stawicki, s. 274.

Dozór kościelny w Pątnowie, stosownie do przepisów prawa cywilnego, dnia 22 XI 1824 r., zebrawszy się w komplecie, poprosił proboszcza, Mikołaja Raszkowskiego, aby przedstawił spis inwentarza sporządzony przy obejmowaniu probostwa i z ostatniej wizyty generalnej, a gdy ten nie mógł ich przedstawić, oparłszy się na inwentarzu z 1806 r., przystąpił do sprawdzenia stanu posiadania parafii Pątnów, zmiany swoje i uwagi notując na marginesie, s. 291-294.

P r a s z k a.

Wizytację, dnia 20 XII 1824 r., przeprowadził w zastępstwie dziekana, który był proboszczem w Praszce, pisarz dekanatu krzepickiego [Wawrzyniec Marianowski], s. 295.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, z dwiema kaplicami, znacznie zniszczona. Prawo patronatu należało do Wojciecha Mączyńskiego. Proboszcz utrzymywał świątynię i wszystko co z tym związane, w należyтым porządku. Odpust na święto Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, patronki kościoła parafialnego i Matki Boskiej Różańcowej, z racji bractwa tego imienia. Dwa kościółki filialne ze swoim uposażeniem. Jeden w K o w a l a c h, [murowany], pw. św. Szczęsnego [?], gdzie czasem bywały nabożeństwa i w S t r o j c e u, całkowicie zniszczony, zaś pieniądze uzyskane za drewno z rozbioru, złożono w kasie parafialnej. Osobny cmentarz grzebalny. Był szpital, ale znajdował się już pod opieką rządu i proboszcz nie miał na to żadnego wpływu, s. 295-297.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych ok. 2000 osób. Szkoła parafialna utrzymywana z procentu od zapisanego funduszu, s. 297-298.

[Proboszcz] administrator, Albin Stawicki, dziekan krzepicki, od lat 3. Miał swoją bibliotekę. Administrował też innym probostwem. Miał wikariusza, Mateusza Feczkei oraz organistę, s. 296.

Zabudowania i fundusz. Ogólny dochód obliczano na 2056 złotych polskich, s. 298-299.

Protokół podpisał administrator – Albin Stawicki i pisarz dekanatu krzepickiego – Wawrzyniec Marianowski, s. 299.

Spis wszelkiego inwentarza probostwa praszkiego w roku 1824 uskutecznił (karta tytułowa spisu), s. 319.

Dozór kościelny przy kościele w Praszce, dnia 15 XI 1824 r., stosownie do zarządzeń państwowych, zebrał się w komplecie, poprosił administratora, Albina Stawickiego, żeby przedłożył protokół wizytacji generalnej z 1810 r., ale ten wyjaśnił, że wówczas wizy-

tacji takiej nie było z powodu choroby ówczesnego proboszcza. Okazał więc spis sporządzony przez dziekana dnia 5 XI 1820. Według niego dozór sprawdził stan posiadania parafii Praszka, czyniąc tu i ówdzie swoje uwagi. Inwentarz ten podpisali: Wojciech Mączyński jako kolator, Albin Stawicki – dziekan oraz Jan Kamosierwski, Wojciech Mariański i Adam Czechowicz, s. 321-329.

Przystajnia.

Wizytacja przeprowadzona dnia 12 XI 1824 r., stosownie do przepisów kościelnych, przez dziekana krzepickiego, s. 331.

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany, piękny, ale w niektórych miejscach były zacieki. Fundowany w 1752 r. przez Różę Zabińską, miejscową dziedziczkę. Aktualnie był kolatorem Ludwik Skrzetuski. Porządek panujący w świątyni dziekan ocenił jako mierny. Odpust obchodzono na uroczystość Świętej Trójcy, tytułu Świątyni, oraz na św. Rocha i św. Walentego. Był oddzielny cmentarz grzebalny. Szpitala nie było, s. 331-333.

Parafia. Wiernych, zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych, było ok. 1500 osób. Był budynek szkolny, gdzie dawniej uczono dzieci, ale teraz szkoła nie funkcjonowała, s. 333-334.

Proboszcz, Leon Dziechciarski, od lat 28. Nie miał wikariusza, chociaż był słabego zdrowia. Był organista, s. 334-335.

Zabudowania i fundusz. Dochód parafii obliczano na 17776 złotych polskich, s. 335-336.

Protokół podpisał Leon Dziechciarski, proboszcz, nie umiejący pisać świadkowie: Franciszek Jędrai i Roch Kalinowski oraz dziekan Albin Stawicki, s. 336.

Spis inwentarza kościoła i probostwa w Przystajni w 1824 roku [karta tytułowa spisu inwentarza], s. 355.

Dnia 24 IX 1824 r., stosownie do zarządzeń państwowych, dozór kościelny z Przystajni, wezwawszy Leona, proboszcza Dziechciarskiego, zażądał od niego okazania spisu sporządzonego przy obejmowaniu probostwa. Ten oświadczył, że ten spis zaginął, ale odwołał się do wizyty generalnej z 1782 r., przeprowadzonej przez Marcina Siemieńskiego, w imieniu biskupa wrocławskiego. Dozór oparł się zatem na tym spisie, czyniąc swoje uwagi. Ten spis podpisali: Ludwik Skrzetuski, kolator, dziekan Stawicki, Leon Dziechciarski, proboszcz oraz Franciszek Knapik, sołtys wsi Stany i Jan Rusawski, sołtys wsi Przystajnia, (ci dwaj ostatni pisać nie umieli)³³, s. 357-363.

Ciąg dalszy spisu inwentarza, podpisany przez proboszcza – Dziechciarskiego, dziekana – Stawickiego i kolatora – Skrzetuskiego, s. 363-366.

Rudniki.

Wizytacja miała miejsce dnia 11 XI 1824 r., s. 367.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, wymagająca naprawy. Była fundowana w 1691 r. przez Aleksandra i Zofię z Koniecpolskich Załuskich. Do fundacji pomógł młynarz z Rudnik, Marcin Szafranek. Konsekwana w 1763 r. Aktualnie kolatorem był Hipolit Mastowski. Świątynia wewnątrz utrzymana należycie. Odpust na św. Mikołaja, patrona świątyni oraz z racji bractwa w niektóre święta Matki Bożej. Osobny cmentarz grzebalny. Był szpital, s. 367-371.

³³ Strony 361 i 362 przez omyłkę opuszczono.

Parafia. Do komunii na święta wielkanocne powinno przystępować ok. 760 osób. Nie było szkoły, s. 372.

Proboszcz, Bartłomiej Śliwiński, od lat 15. Był organista, s. 372-373.

Zabudowania i fundusz. Dochód proboszcza był obliczony na 803 złotych polskich, s. 374.

Protokół podpisał proboszcz – Bartłomiej Śliwiński i dziekan – Stawicki. Świadkowie: Wojciech Fabrycy i Grzegorz Marszał pisać nie umieli, s. 274.

Dnia 10 XI 1842 r. dozór kościelny w Rudnikach, zebrał się w komplecie, przystąpił do sporządzenia inwentarza, zgodnie z poleceniem władz świeckich. Wezwany proboszcz parafii Rudniki, Bartłomiej Śliwiński, okazał inwentarz, spisany przy wprowadzaniu go na tę parafię, z 15 I 1810 r. Dozór, opierając się na tym inwentarzu, sprawdził stan posiadania parafii, czyniąc swoje uwagi na marginesie. Inwentarz podpisał proboszcz parafii Rudniki, dziekan krzepicki i zastępca kolatora, s. 397-409.

Starokrzepice

Wizytację, zgodnie z przepisami prawa kościelnego, przeprowadził dnia 13 XI 1824 r. dziekan krzepicki, s. 411.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, w stanie dobrym, tylko dach wymagał naprawy. Dawniej była inna świątynia, mniejsza, którą miał fundować król Władysław (nie podano który). Prawo patronatu należało do króla Królestwa Polskiego. Odpust na Uroczystość Wszystkich Świętych, z racji tytułu świątyni i św. Barbary, z racji bractwa tej paronki. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala nie było, s. 411-414.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych ok. 800 osób. Była szkoła w Starokrzepicach, s. 414-415.

Proboszcz, Wawrzyniec Marianowski, od lat 10. Pisarz dekanalny. Miał organistę i jednego kościelnego, s. 415-417.

Zabudowania i fundusze. Uposażenie proboszcza ogółem wynosiło 1818 złotych polskich, s. 417-418.

Protokół podpisał Roman Wawrzyniec Marianowski, proboszcz miejscowy, nie umiejący pisać świadkowie: Józef Łączewski, sołtys ze Starokrepc, Kacper Kamas, radny, Walenty Wilczak, sołtys z Kostrzyn, Michał Szyska, radny, Maciej Izydorczyk, sołtys z Podłęża, Jan Borecki, radny i dziekan – Stawicki, s. 418.

Dnia 13 XI 1842 r., dozór parafialny ze Starokrepc, zebrał się w komplecie, przystąpił, w myśl zarządzeń państwowych, do sporządzenia inwentarza własności parafialnej. Wezwał proboszcza, aby ten okazał spis inwentarza sporządzony 15 X 1813 r. przez dziekana, gdy przekazywano mu probostwo. Na tym inwentarzu się opierając, dokonał nowego spisu, dodając niekiedy swoje uwagi i spostrzeżenia. Podpisali ten spis: proboszcz – Roman Wawrzyniec Marianowski, dziekan – Albin Stawicki i jedna osoba podpisana nieczytelnie, 431-437.

Wąsosz.

Wizytacja miała miejsce 28 XI 1824 r., s. 439.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, bardzo zniszczona. Obok stał nowy kościół murowany, ale jeszcze nieukończony. Stara świątynia była konsekrowana w 1734 r. Prawo patronatu należało do rządu. Porządek w świątyni był należycie utrzymany. Była kaplica we wsi P o p ó w, ale już całkowicie zniszczona, stała pusta. Osobny cmentarz za wsią. Domu dla ubogich nie było, s. 439-442.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było ok. 900 osób. Szkoła we wsi Wąsosz, utrzymująca się ze składki oraz we wsi Popów, na podobnych warunkach, s. 441-442.

Proboszcz, Andrzej Broniszewski, od lat 20. Był organista, s. 443-444.

Zabudowania i fundusze. Ogółem uposażenie proboszcza wynosiło 511 złotych polskich, s. 445.

Protokół podpisali: Sebastian Łykowski, sołtys wsi Wąsosz, Leonard Kubera, radny (oświadczyli, że pisać nie umieją), Andrzej Broniszewski – proboszcz i Albin Stawicki, dziekan, s. 445.

Spis inwentarza kościoła i probostwa wąsowskiego 1824 roku (karta tytułowa spisu inwentarza), s. 463.

Dnia 28 XI 1824 r., stosownie do przepisów prawa państwowego, dozór kościoła w Wąsosz, zebrawszy się w komplecie, dokonał spisu inwentarza. Ponieważ nie było inwentarza spisane przy obejmowaniu probostwa przez Andrzeja Broniszewskiego, ten przedstawił inwentarz z wizyty generalnej z 1810 r. Opierając się na tym, dokonano spisu, odpowiednio zaznaczając zaszłe zmiany. Podpisał proboszcz – Andrzej Broniszewski, jedna osoba podpisana nieczytelnie, Sebastian Łykiński, sołtys z Wąsosz, radny – Leonard Kubera (ci dwaj oświadczyli, że nie umieli pisać) i dziekan – Albin Stawicki, s. 465-474.

Ż y t n i ó w.

Wizytacja odbyła się 8 XI 1824 r., s. 479.

Stan kościoła parafialnego. Kościół drewniany z dwiema kaplicami, bez podmurówki, stojący tylko na kamieniach. Jedna kaplica nie posiadała ani podłogi, ani sufitu. Dach wymagał remontu. Świątynia była fundowana przez rodziny Krasuskich i Lipnickich z Żyt-niowa. Poświęcona w 1809 r. Odpust na św. Marcina, patrona parafii i św. Józefa, z racji bractwa. Osobny cmentarz za wsią, w polu. Szpitala nie było, s. 479-482.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych ok. 900 osób. Szkoły nie było, s. 483.

Proboszcz, Paweł Podkuliński, od lat 8. Organista – Jan Kanicki, s. 484-485.

Zabudowania i fundusze. Zaniedbania winni byli poprzedni rządcy parafii. Obecny proboszcz zaczął odbudowę. Ogólny dochód szacowany był na 1503 złotych polskich, s. 485-487.

Protokół podpisał proboszcz – Paweł Podkuliński i dziekan – Albin Stawicki. Pozostali świadkowie nie umieli pisać, s. 487.

Dnia 9 XI 1824 r., zebrawszy się w komplecie, dozór parafialny parafii Żyt-niów, stosownie do przepisów prawa państwowego, przystąpił do spisania inwentarza. Ponieważ nie było inwentarza spisane przy obejmowaniu parafii przez ówczesnego proboszcza, ten przedstawił protokół wizytacji generalnej z 1812 r. Na tym się opierając, sporządzono spis, dokonując uwagi o zaszłych zmianach. Inwentarz podpisał Ignacy Krasuski, kolator, Antoni Bieniecki (pewnie jeden z członków dozoru), proboszcz – Paweł Podkuliński i dziekan – Albin Stawicki, s. 505-511.

OPIS KSIĘGI

- [1. Sygn. akt.] **ABKP. Wiz. 6(390).**
 [2. Tytuł oryg.] „Wizyta dziekańska kościołów parafialnych i zakonnych w dekanacie nieszawskim położonych, odbyta w roku 1824”.
 [3. Daty krańcowe] **1824.**
 [4. Opis zewnętrzny] Pol.-Łac. 2° (37,0x23,5 c.). Stan zachowania dobry. Oprawa w półskórek, stara. Kart liczb. 25. Karty puste: 1v, 2v, 4v, 25, 25v. Pismo staranne. Pisała jedna ręka. Jest to czystopis protokółów.
 [5. Uwagi] Nie ma pod protokółami podpisów wizytatora i proboszczów.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

Tytuł, taki jak podano wyżej, k. 1.

Pełny tytuł księgi: „Wizyta kościołów parafialnych i zakonnych z opisem stanu tychże w szczególności w dekanacie nieszawskim sytuowanych i tychże funduszów, z rozkazu u wykazu artykułatnych³⁴ punktów wydanych od boku Jaśnie Wielmożnego i Najprzewielebniejszego JEMci księdza Józefa Szczepana z Rzeczycy Koźmiana, biskupa i rządcy diecezji kujawsko-kaliskiej, senatora królestwa polskiego, odbyta dziekańska, przez x. Fabiana Sebastiana Widera, kanonika honoralnego archikolegiaty łęczyckiej, pisarza rzymsko-apostolskiego, dziekana foralnego i proboszcza farnego nieszawskiego, w roku 1824-tym”, k. 2.

„Przepisy niżej w punktach swoich wymienione, podług których wizyta i opis kościołów w dekanacie nieszawskim położonych, stan tych i plebanii wykazuje, odbyta w roku tysięcznym osiemsetnym dwudziestym czwartym”. Dalej są wymienione 53 pytania, ułożone wg następujących paragrafów: 1. Stan kościoła parafialnego, 2. Parafia, 3. Proboszcz lub pleban, 4. Zabudowania i fundusze, 5. Klasztory, k. 3-4.

„Opis kościołów w dekanacie nieszawskim położonych następujący, działany w roku tysięcznym osiemsetnym dwudziestym czwartym: 1824-tym”, k. 5.

Nieszawa miasto.

Stan kościoła parafialnego pw. św. Jadwigi. Wiadomość historyczna o Nieszawie i jej założeniu przez Jagiellonów w 1428 r., kiedy, za zgodą biskupa włocławskiego, Jana Szafrąca, przeniesiono do tego miasta kolegiatę z Kruszwicy [św. Wita], ale po upływie 3 lat powróciła ona do Kruszwicy³⁵. W Nieszawie było jednak kilku kapłanów, którzy sprawowali uroczyscie nabożeństwa w kościele parafialnym, odmawiali godziny kanoniczne. Przy farze nieszawskiej była dawniej kapela, słudzy kościelni i pensjonariusze szpitala, dla których wystarczało uposażenia. Do tego kościoła należał kościół filialny pw. św. Marii Magdaleny, położony za miastem we wsi zwanej P r z y p u s t³⁶.

³⁴ Takiego określenia użyto w tytule.

³⁵ Ta wiadomość dotyczyła Nieszawy lokowanej na poprzednim miejscu, nad Wisłą, po przeciwnej stronie Torunia.

Kościół farny, położony nad Wisłą, murowany z cegły, wymagał naprawy. Także kościół filialny w Przypuszcie nie przedstawiał się najlepiej. Kościół farny był konsekrowany, filialny zaś tylko poświęcony. Prawo patronatu należało do monarchy. Proboszcz ówczesny starał się o należyty porządek w świątyni i w nabożeństwach. Odpust na św. Jadwigę, patronkę świątyni i szereg innych dni odpustowych. Były zobowiązania do odprawiania mszy z zapisów, chociaż te nie zawsze dochodziły. Znajdowały się relikwie różnych świętych. Przy kościele farnym była kaplica Zwiastowania Najświętszej Marii Panny i św. Jana Chrzciciela. Wyznaczono miejsce na nowy cmentarz, ale jeszcze nikogo tam nie pochowano. Były dwa szpitale. Jeden z fundacji Krzywdów, uszkodzony ostatnio przez pożar i drugi z fundacji Bieńków. Oba szpitale pozostawały ówczesnie pod opieką rządową, k. 5-7.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych 991 osób, wszystkich zaś katolików ok. 1600 osób. Ewangelików było ok. 200, Żydów zaś 130. Do parafii należało miasto Nieszawa i szereg osad młyńskich i wsi, niektóre z nich położone były nawet po drugiej stronie rzeki Wisły. Wysuwano już dawniej postulat, aby te wsie włączyć go parafii zawiślańskiej Bobrowniki, co stało się dopiero w ostatnim czasie. Szkoła była, opłacana ze składek parafian, k. 7-8.

Proboszcz, Fabian Sebastian Widera, od lat 14. Podano tu właściwie curriculum vitae tego kapłana. Widać, że to sam Widera, jako dziekan, pisał protokół wizytacyjny swojej parafii. Proboszcz z własnych funduszy utrzymywał organistę i dziada kościelnego, k. 8-9v.

Zabudowania i fundusze. Dokładny ich opis. Wystarczało utrzymania dla proboszcza. Nie było funduszu dla wikariusza, k. 9v-11v.

Prebenda, albo kapelania, do kościoła farnego nieszawskiego należąca, przy kaplicy Ścięcia św. Jana Chrzciciela, której długoletnim kapłanem był Wojciech Romanowicz, zmarły w wieku prawie 100 lat, dnia 2 IX 1819 r. Uposażenie tej prebendy w 1819 r. zostało zabrane na fundusz Instytutu Szkolnego. Proboszcz ówczesny, z pomocą Konsystorza Generalnego Włocławskiego, odzyskał część z tego uposażenia. Kapelana jednak nie było, k. 11v-12.

Kościół św. W o j c i e c h a, nazwany dawniej prebendą szpitalną. Opis świątyni, położonej niedaleko kościoła klasztornego. Aby kościół ten całkiem nie upadł, ówczesny proboszcz odprawiał tam nabożeństwa w dzień patrona. Dawniej było wystarczające uposażenie, teraz zabrane, k. 12-12v.

Uwaga końcowa, że miał proboszcz prawo propinacji, ale z niej nie korzystał, k. 12v.

Z b r a c h l i n wieś.

Kościół murowany, który aktualnie był naprawiany. Fundowany przez Andrzeja Duchnickiego, archidiacona włocławskiego ówczesnego proboszcza w Nieszawie w 1566 r., konsekrowany w 1575 r. przez biskupa Stanisława Karnkowskiego. Prawo patronatu należało aktualnie do rządu. Świątynia i nabożeństwa utrzymane dobrze. Odpust na św. Jakuba, patrona kościoła. Osobnego cmentarza grzebalnego jeszcze nie było. Szpitala nie było, k. 13-13v.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych 420 osób. Dawniej był nauczyciel i szkoła, ale z braku funduszy i ubóstwa parafian, teraz jej nie ma, k. 13v-14.

Proboszcz, czyli zarządca, Wilhelm Frank, od 21 lat. Organistę i dziada kościelnego utrzymywał proboszcz własnym kosztem, k. 14.

Zabudowania i fundusze. Ogólny dochód proboszcza wynosił ok. 150 złotych polskich, k. 14-14v.

L u b a n i e w i e ś.

Stan kościoła parafialnego. Kościół z kamienia, ale wymagał naprawy. Tradycja podawała, że był fundowany przez Piotra Dunina ze Skrzynna ok. 1130 r. Prawo patronatu należało dawniej do kapituły wrocławskiej, a teraz należało do rządu. Porządek w świątyni, w nabożeństwach zachowany dobrze. Odpust na św. Mikołaja, patrona świątyni i kilka innych. Był szpital, restaurowany w roku ubiegłym (1823) przez proboszcza, ale mieszkał w nim dziad kościelny. Funduszu żadnego nie było, k. 15-16.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych ok. 1150 osób. Miejscowości parafialne: Lubanie, Kucierz, Gąbinek, Mikanowo, Osada Piaski, Pikut Młyn, Osla Młyn, Kawka Młyn, Ustronie, Sarnówka, Kawęczynek, Janowice, Stawiec, Przywieczerzynek, Przywieczerzyn, Zapomianowo, Włoszyca z osadami: Bodzia, Popielarze, Koziągóra i młynami: Byzie i Grabianowo. Dawniej była szkoła, ale nie było już na nią funduszu, zaś parafianie nie byli w stanie jej utrzymać ze składek, k. 16-16v.

Proboszcz, w charakterze zarządcy, Jan Kowakiewicz, od 2 lat. Wikariusza nie było, bo brakowało uposażenia, a byłby potrzebny w tak licznej parafii. Był organista i dziad kościelny, k. 16v-17.

Zabudowania i fundusze, k. 17-17v.

Ł o w i c z e k w i e ś.

Kościół częściowo murowany, częściowo drewniany, fundowany przez Chryzostoma Słubickiego w 1711 r., konsekrowany w 1757 r. przez biskupa sufragana wrocławskiego, Franciszka Kanigowskiego³⁷. Prawo patronatu należało do Gabriela hrabiego Podoskiego i Słubickich. Wykaz ksiąg parafialnych i odpustów. Był osobny cmentarz grzebalny. Szpitala nie było, k. 18-19.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych 328 osób. Parafia składała się tylko z wsi Łowiczek i Łowkowice. Szkoła parafialna nie istniała od 1822 r. z przyczyny braku uposażenia i ubóstwa parafian, k. 19v.

Proboszcz, jako zarządca, Walenty Mazurkiewicz, od 1803 r. Nie było organisty, ani kościelnego, z braku uposażenia. Z własnej chęci usługiwał przy kościele niejaki Marcin Różański, k. 19v-20v.

Zabudowania i fundusze, k. 20v-21.

B ą d k o w o w i e ś.

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany z cegły, wymagający częściowej naprawy. Prawo patronatu należało do miejscowego dziedzica, Feliksa Turckiego. Na nagrobkach, znajdujących się w świątyni, były imiona i nazwiska braci Stanisława i Ludwika Nadgórskich, dziekanów służewskich i proboszczów bądkowskich. Odpust na św. Mateusza, patrona świątyni i na św. Barbarę, patronkę bractwa. Był osobny cmentarz grzebalny. Szpital stary, wymagający nowego postawienia, a w nim przebywał dziad kościelny i jeden ubogi człowiek, k. 21v-22v.

Parafia. Do sakramentów wielkanocnych było ok. 900 osób. Miejscowości parafialne: Bądkowo, Słupy, Kalinowiec, Wysocin, Wysocinek, Kałęczyn, Bachorka, Toporzyszczewo, Gawrony Szkoły nie było, ponieważ parafian nie było stać na składkę dla nauczyciela, inni zaś z rodziców potrzebowali dzieci do pomocy w pracy, k. 23.

³⁷ Był sufraganiem wrocławskim w l. 1740-1759.

Proboszcz, jako zarządca, Michał Łańcucki, kan. kruszwicki, od 21 lat. Był organista i dziad kościelny, k. 23-24.

Zabudowania i fundusze, k. 24-24v.

7

OPIS KSIĘGI

[1. Sygn. akt.] **ABKKał. Wiz. 7(201)**.

[2. Tytuł nadany] Wizytacja dziekańska dekanatu radomskiego z lat 1824-1825.

[3. Daty krańcowe] **1822-1825**.

[4. Opis zewnętrzny] Pol.-Łac. 2° (36,5x23,0 c.). Stan zachowania dobry. Oprawa w półskórek, dawna. Kart liczb. 279. Karty puste: 1v, 10v, 21v-27v, 33v, 39v-41v, 50-51v, 59-61v, 69v, 81-83v, 91v, m103v-105v, 111v, 119v-121v, 126v, 132v-134v, 140-140v148v-150v, 164v-166v, 180v-182v, 196v-198v, 206v, 215v-218v, 224v, 228-230v, 249-250v, 264-267v. Pismo czytelne. Pisana różną ręką. Same protokoły pisane zawsze jedną ręką, ale pisarza nie można ustalić. Dziekan osobiście je podpisywał. Księga składa się z różnej wielkości i z różnego rodzaju papieru składek. Oznacza to, że została złożona i oprawiona później i nazwana księgą wizytacji dziekańskich, chociaż niektóre jej fragmenty nie zostały wytworzone przez dziekanów. Stąd też zaszła taka duża ilość kart pustych.

[5. Uwagi] Nazwa dekanatu może niekiedy wprowadzać w błąd. Chodzi tu o miejscowość Radomsko, a nie o Radom. Parafie tu omawiane, należały dawniej do oficjatułu Foralnego Piotrkowskiego w diecezji kujawsko-kaliskiej, zaś obecnie należą do diecezji częstochowskiej. Zostały odłączone od diecezji kujawsko-kaliskiej w 1925 r.

Przy sporządzaniu protokołów wizytacyjnych odwoływano się zawsze do polecenia biskupa kujawsko-kaliskiego Józefa Koźmiana, który nakazał tę wizytację. Jednak wizytator, chociaż miał polecenia biskupa, nie wystawiał dekretów reformacyjnych. Widać z tego, że odchodzono od dawnej praktyki.

Publikacja repertorium tej wizytacji zapewne przybliży te parafie badaczom regionalnym tego obszaru, bowiem nie zawsze wiedzieli, że we Włocławku znajdują się wcale bogate zasoby źródłowe do dziejów okręgu częstochowskiego dawnej diecezji kujawsko-kaliskiej. W wykazach miejscowości parafialnych robiono rozróżnienia na dwory, wsie rządowe i szlacheckie. W repertorium tego nie notowano, poprzestając na samych nazwach. Wizytacja dziekańska. Pisano fracta pagina, po jednej stronie pisząc pytanie, a po drugiej dając odpowiedź.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

Indeks parafii dekanatu radomskiego, k. 1.

G i d l e.

Wizytacja miała miejsce 6 XI 1824 r. i była przeprowadzona przez Mikołaja Lefranc, kanonika honorowego plockiego, oficjalu foralnego piotrkowskiego, dziekana brzeźnickiego i proboszcza w Kamieńsku, z polecenia biskupa kujawsko-kaliskiego, Józefa Szczepana Koźmiana, k. 2³⁸.

Stan kościoła parafialnego. Kościół modrzewiowy, nieco uszkodzony, ale wzmocniony żelaznymi ankrami. Wg napisu znajdującego się nad drzwiami świątyni, miał być wystawiony w 1059 r., a odnowiony w 1768 r. Prawo patronatu należało do rządu. Odpusty obchodzone w parafii. Kościół był pw. św. Marii Magdaleny. Wspomniano tu pod 1790 r. dawnego proboszcza gidelskiego nazwiskiem Turowski, który w Rzymie starał się o ten przywilej odpustowy. Było do odprawienia 51 mszy rocznie z tytułu pobożnych zapisów. Był osobny cmentarz grzebalny oraz szpital o czterech izbach, ale bez dachu i nie było w nim nikogo z ubogich. Nie było też na niego funduszu, k. 2-5.

Parafia. Cała parafia liczyła 2040 osób, z czego do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych 1800 osób. Miejscowości parafialne: Włyniec, Kotlin, Ciężkowice, Borowa, Pustkowie Łęk, Zabrodzie, Spalastry, Michałpól, Chrostowa, Młyn Ojrzeń, Gidle, Górka, Wojnowice, Skrzypiec, Sześzów, Ruda, Niesulów. Szkoła w Gidlach, gdzie nauczycielem był Józef Koczanowski. Utrzymywała się ze składki parafian, jednakże w praktyce posyłano dzieci na naukę tylko w zimie, k.5v-6.

Proboszcz. Administratorem parafii był Józef Łukasiewicz, proboszcz z Borowna, surrogat Konsystorza Foralnego Piotrkowskiego, dziekan radomski, od 2 lat. W Gidlach przebywał tylko niekiedy. W parafii zastępował go Paweł Tarnawski, ze zniesionego w Gidlach klasztoru kartuzów. Organistą był Ambroży Urbański, zaś dziadkiem kościelnym był Franciszek Wiaderek, k. 6v-7.

Zabudowania i fundusze, k. 7-8.

K l a s z t o r d o m i n i k a n ó w, w którym byli kapłani: Bonawentura Heynik, przeor, Tomasz Różański, podprzeor, Florentyn Rutkowski, kaznodzieja, Marcin Dołęgowski, promotor, Stanisław Grotta, spowiednik i laik – Hilary Halbiński. Ze zniesionego klasztoru kartuzów pozostali dwaj zakonnicy: Adam Grabowski, administrator klasztoru i Paweł Tarnawski. W klasztorze dominikanów zachowywano regułę zakonną, zaś w k l a s z t o r z e k a r t u z ó w, po zniesieniu klasztoru, dawna obserwacja życia zakonnego zaginęła, bo było tylko dwóch zakonników, z czego jeden pracował w parafii. Cudowny obraz Matki Boskiej w klasztorze gidelskim przyciągał do tej świątyni więcej wiernych, niż świątynia parafialna, k. 8v-9.

Protokół podpisał wizytator Lefranc.

Spis inwentarza kościoła i probostwa w Gidlach, dnia 28 XI 1822 r., po śmierci Kajetana Zurowskiego, plebana gidelskiego, sporządzony przez oficjała foralnego piotrkowskiego, Mikołaja Lefranc, kiedy przekazywano beneficjum gidelskie w administrację Józefowi Łukasiewiczowi, kan. honoralnemu kalickiemu, surogatowi Konsystorza Piotrkowskiego, dziekanowi radomskiemu, proboszczowi w Borownie. Spis ten zawierał opis stanu zewnętrznego świątyni, wyposażenie wnętrza i paramenty liturgiczne, opis zabudowań parafialnych i uposażenia, wykaz wsi parafialnych. Wykaz (bardzo dokładny i zawierający kilkadziesiąt pozycji) dokumentów dotyczących kościoła i parafii, a na koniec dane o kościele i klasztorze dominikanów i zniesionym zakonie kartuzów. Inwentarz podpisał wyżej wspomniany Mikołaj Lefranc i nowy administrator, Józef Łukasiewicz, k. 10-21.

P ł a w n o (miasto).

Wizytacja odbyła się 10 II 1824 r. i została przeprowadzona przez dziekana.

³⁸ Ponieważ dziekan dekanatu radomskiego był jednocześnie administratorem parafii w Gidlach, dlatego do tej parafii wyznaczono specjalnego wizytatora.

Stan kościoła parafialnego. Dnia 11 VI 1810 r. spaliła się świątynia parafialna. Za zgodą władzy kościelnej wystawiono kaplicę drewnianą, ale na podmurówce. Parafia w Pławnie została erygowana dnia 22 V 1613 r., po odłączeniu od parafii w Gidlach. Wtedy też rodzina Przerębskich fundowała świątynię. Jej uposażenie zostało powiększone w 1771 r. przez Józefę z Rozwadowskich Karsznicką, właścicielkę Pławna. Aktualnie kolatorem był Józef Buczyński, miejscowy dziedzic. Spalona świątynia była pw. św. Stanisława B. i M. W kościele znajdowały się relikwie, w tym Krzyża Świętego, ale bez dokumentów autentyczności. Był oddzielny cmentarz. Szpitala i funduszu dla ubogich nie było, k. 28-30v.

Parafia. Wiernych ogółem było 1113 osób, z czego do sakramentów wielkanocnych ok. 700 osób. Miejscowości parafialne: miasteczko Pławno wsie: Bobry, Gowarzów, Ludwików, Stanisławice, Zagórze, Pustkowie Szyszków, Kuźnica, Borki, Czyszyń, Mekwa, Kępa. Szkoły parafialnej nie było, k. 31-31v.

Proboszcz, Walenty Dąbrowski, od lat 10. Organista Mikołaj Kopielski, k. 31v-32.

Zabudowania i fundusze, 32-33.

Protokół podpisał kan. honorowy kaliski, sędzia surogat Konsystorza Foralnego Piotrkowskiego, dziekan z Radomska i proboszcz z Borowna, Józef Łukasiewicz, k. 33.

Ponieważ w Pławnie nie był jeszcze powołany Dozór Kościelny, a wyszło polecenia od władzy świeckiej, aby ten sporządził w każdej parafii spis inwentarza, dziekan miejscowy, wezwawszy Józefa Buczyńskiego, miejscowego dziedzica i kolatora, celem uniknięcia kłopotów, sam sporządził spis inwentarza kościoła. Podpisali go: Józef Buczyński, kolator, Walenty Dąbrowski, proboszcz i Józef Łukasiewicz, dziekan, k. 34-39.

S o b o r z y c e

Wizytacja odbyła się 18 XI 1824 r., przeprowadzona przez dziekana.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, pw. św. Urszuli. Pierwszą świątynię fundował ok. 1318 r. „Petrasius Rokoss”, dziedzic dóbr Soborzyce. Drugą świątynię wystawił ok. 1738 Kazimierz Węgliński z zakonu cystersów z Jędrzejowa, ówczesny proboszcz, z pomocą „Augustyna na Weśla”, opata jędrzejowskiego, gdyż dobra te do cystersów z Jędrzejowa należały. Konsekwowana w 1765 r. przez biskupa sufragana gnieźnieńskiego, Augustyna Kozierowskiego³⁹. Aktualnie prawo patronatu należało do Juliana Sosnowskiego, miejscowego dziedzica. Był osobny cmentarz grzebalny. Szpitala, ani funduszu dla ubogich nie było, k. 42-44.

Parafia. Wiernych było ogółem 538 osób, z czego do sakramentów wielkanocnych zobowiązanych było ok. 400 osób. Wsie parafialne: Soborzyce i Cudków. Szkoły nie było, bo ubóstwo wiernych nie pozwalało na jej utrzymanie, k. 44-44v.

Proboszcz, Wincenty Wittmann, przedtem proboszcz w Rzejowicach, od lat 5. Organista Mikołaj Dąbek, k. 44v-45.

Zabudowania i fundusze, k. 4545v.

Protokół podpisał dziekan z Radomska, k. 45v.

Ponieważ nie można było jeszcze powołać Dozoru Kościelnego w tej parafii, a nawet kolatora nie chciał zastąpić dzierzawca wsi Soborzyce, dlatego 19 XI 1824 r., sam dziekan sporządził spis inwentarza kościoła, jak tego wymagała władza świecka. Protokół podpisał proboszcz Wincenty, Wittmann i dziekan, Józef Łukasiewicz, k. 46-49v.

C i e ł ę t n i k i

Wizytacja, przeprowadzona przez dziekana, odbyła się 13 XI 1824 r.

³⁹ W spisie biskupów sufraganów gnieźnieńskich nie ma takiego nazwiska.

Stan kościoła parafialnego. Drewniany, w stanie niezłym, ale wymagał podmurowania. Fundowany w 1766 r. przez Józefa Bystrzanowskiego, łowczego piotrzkowskiego, dziedzica dóbr miejscowych. Wieś ta należała poprzednio do parafii Żytniów. W 1741 r. wspomniany dziedzic wystawił najpierw kaplicę, pw. Przemienienia Pańskiego i uzyskał zgodę na odprawianie w niej mszy. W 1766 r. kaplica ta przez arcybiskupa gnieźnieńskiego, Władysława Łubieńskiego⁴⁰, została podniesiona do rangi parafialnej. Kaplica została poświęcona prawdopodobnie w 1742 r. Aktualnie kolatorem była Józefa z Rychłowskich Furkułowa, miejscowe dziedziczka. Był osobny cmentarz grzebalny. Nie było szpitala, ani funduszu dla ubogich, k. 52-53v.

Parafia. Wiernych ogółem 300 osób, zaś do sakramentów wielkanocnych ok. 250. Do parafii należała sama wieś Cielętniki. Była szkoła parafialna, a nauczyciel utrzymywał się ze składki parafian, która jednak dochodziła nieregularnie. Nauczycielem był Antoni Cierpiałowski i uczył 9 dzieci, k. 54-54v.

Proboszcz, Sebastian Pawłowski, od lat 12. Organista Franciszek Borowiecki, k. 54v-55.

Zabudowania i fundusze, k. 55-55v.

Protokół podpisał dziekan, Józef Łukasiewicz, k. 55v.

Ponieważ władze świeckie nakazały Dozorowi Kościelnemu sporządzić wykaz inwentarza kościoła i parafii, dlatego ten w dniu 14 XI 1824 r., w obecności dziekana miejscowego, zastępcy kolatorki, Norberta Rzewuskiego, komisarza dóbr Cielętniki i wójta gminy Cielętniki, sporządził spis inwentarza tej parafii. Część pierwszą, poświęconą sprawom gospodarczym „podpisał” trzema krzyżykami Jan Kanty Włoczyński. Część druga odnosiła się do wyposażenia kościelnego i została podpisana przez Sebastiana Pawłowskiego, proboszcza, Norberta Rzewuskiego (w imieniu kolatorki, i dziekana, Józefa Łukasiewicza), k. 56-58v.

Dą b r o w a⁴¹.

Wizytacja, przeprowadzona przez miejscowego dziekana, miała miejsce dnia 15 XI 1824 r.

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany kryty miedzią, w dobrym stanie. W ogrodzeniu świątyni kapliczki ze stacjami (pewnie Męki Pańskiej). Parafia fundowana jeszcze w średniowieczu (przed 1521 r.). Obecna świątynia fundowana w 1554 r. przez Stanisława Dąbrowskiego, kan. kilku kapituł, w tym i kapituły włocławskiej, restaurowany i miedzią pokryty przez Stanisława Oszczewskiego, kan. kieleckiego, proboszcza lelowskiego i dąbrowskiego. Świątynia pw. św. Jakuba Większego Ap. Kolatorem aktualnie był Stanisław z Kurozwęk hrabia Męciński. W świątyni były liczne napisy nagrobne, w całości tu przytoczone, w tym wykazy dotychczasowych proboszczów tej parafii. Biblioteka parafialna liczyła ponad 150 tomów. Na cmentarzu za wsią, w kierunku ku św. Annie, gdzie chowane są zwłoki zmarłych, znajdował się maleńki kościółek z kamienia i cegły, pw. św. J o a c h i m a, wystawiony w 1605 r. przez dziedzica Dąbrowy, Wojciecha Dąbrowskiego, konsekrowany w 1676 r. przez biskupa sufragana krakowskiego, Mikołaja Oborskiego, za zgodą arcybiskupa gnieźnieńskiego, Andrzeja Olszowskiego. Dawniej bywały tu msze, ale teraz kościółek znacznie zniszczony i nie ma kogoś, kto dokonałby jego odnowienia. Przy nim był cmentarz grzebalny. Szpital dla ubogich był. W 1605 r. zapisano uposażenie na

⁴⁰ Był arcybiskupem gnieźnieńskim w l. 1759-1767.

⁴¹ Parafia ta i wieś noszą obecnie nazwę Dąbrowa Zielona.

młynie Knieja dla 6 ubogich. W czasie wizytacji szpital nie pobierał należnych mu dochodów, k. 62-67.

Parafia. Wiernych ogółem było 1700 osób, a do sakramentów wielkanocnych zobowiązanych było 1186 osób. Do parafii należały wsie: Dąbrowa, Ulesie, Rogaczów, Olbrachcice, Święta Anna, Knieja, Babie, Dąbek, Lipie, Nowa Wieś, Baczkowice, Małuszyce i Borowce. Szkoły nie było, k. 67-67v.

Proboszcz, Franciszek Dominik Piotrowski, od 1887 r.⁴² Organista, Józef Mijałski, k. 68-68v.

Zabudowania i fundusze, k. 68v-69.

Protokół podpisał dziekan Łukasiewicz, k. 69.

Ponieważ władza cywilna nakazała Dozorom Kościelnym sporządzić spis inwentarza, w parafii zaś Dąbrowa takowego dozoru jeszcze nie było, dlatego kolator, Stanisław hrabia Męciniński, w porozumieniu z dziekanem miejscowym, w dniu 16 XI 1824 r. spis takowy sporządzili. Podpisali go proboszcz Franciszek Dominik Piotrowski, kolator – Stanisław hrabia Męciniński i dziekan – Józef Łukasiewicz⁴³, k. 70-80v.

K o n i e c p o l (miasto).

Wizytacja dziekańska odbyła się 20 XI 1824 r.

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany, pw. Świętej Trójcy, w dobrym stanie. Fundowany przed 1544 r. przez Stanisława Koniecpolskiego, hetmana wielkiego koronnego. Dawniej była parafia w C hr z ą s t o w i e, po drugiej stronie rzeki Pilicy. Wiadomości historyczne o tej parafii. Wieś ta w następstwie rozbiorów znalazła się już w zaborze austriackim. Przy odbudowanej tam, przez Koniecpolskich, kaplicy, dwór utrzymywał kapłana, który sprawował sakramenty dla oderwanych od parafii koniecpolskiej parafian. Pod względem kościelnym, należała ta część najpierw do diecezji krakowskiej, a potem do kieleckiej. Uznawana była jednak za filię parafii w Koniecpolu. Kościół parafialny w Koniecpolu był konsekrowany w 1644 r. przez arcybiskupa Macieja Łubieńskiego⁴⁴. Aktualnie kolatorem był Michał hrabia Potocki, dziedzic miejscowy. Była biblioteka parafialna, której katalog znajdował się w aktach wizytacji generalnej z 1811 r. Były liczne relikwie. Oprócz wyżej wspomnianego kościoła w Chrząstowie, na cmentarzu, gdzie były już chowane zwłoki zmarłych, znajdował się mały kościół drewniany, pw. Ś w i ę t e g o K r z y ż a, później zwany św. M i c h a ł a, z murowaną zakrystią. Teraz w nim nie odprawiano już mszy. Był szpital, na który dawał kolator miesięcznie złotych polskich 30, k. 84-88v.

Parafia liczyła ogółem 1910 wiernych, z czego do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych 1425. Żydów było 406 osób. Do kościoła filialnego w Chrząstowie należało 1000 wiernych. Do parafii należało miasto Koniecpol i wsie: Koniecpol Stary, Radoszewnica, Luborzca, Magdasz oraz wsie przy kaplicy: Chrząstów, Teresów, Załęże, Kuźnica, leżące w diecezji krakowskiej. Była szkoła, a nauczycielem był Jan Studentkowski, utrzymywany ze składki parafian, i dwór, k. 88v-89.

⁴² W rękopisie jest błąd. Podano, że proboszcz był w parafii 27 lat. Jeżeli przyszedł do niej w 1887 r. to był o 10 lat dłużej.

⁴³ Inwentarz ten został tu umieszczony w dwóch jednakowo brzmiących egzemplarzach, tyle że jeden z nich został włożony w drugi.

⁴⁴ Był arcybiskupem gnieźnieńskim w l. 1641-1652.

Proboszcz, Szymon Kozielski, kan. honorowy łączycki, od 1800 r. Dotychczasowy wikariusz, Józef Pawłowski, zmarł 8 XI 1824 r. i jeszcze nie było następcy, a był konieczny, ponieważ wypełniał obowiązki z kilku altarii, a mianowicie różańcowej, Świętego Krzyża, św. Stanisława i był osobny kapitał. Organista, Michał Kobylański i kościelny, Kacper Gajewski, k. 89-90.

Zabudowania i fundusze, k. 90-91.

Protokół podpisał dziekan, Józef Łukasiewicz, k. 91.

Dozór Kościelny w Konieczpolu, stosownie do zarządzenia władzy państwowej, sporządził dnia 23 XI 1824 r. spis inwentarza kościoła i parafii. Spis ten, bardzo obszerny, podpisali: Szymon Kozielski, proboszcz; członkowie dozoru: Ksawery Rogowski, Kacper Gajewski, Jan Nowicki; dziekan Józef Łukasiewicz i plenipotent kolatora i dziedzica, jeden podpis nieczytelny, k. 92-102.

B o r z y k o w a.

Wizytację przeprowadził dziekan dnia 26 XI 1924 r.

Kościół drewniany, ze starości zawalił się, tak iż pozostało samo prezbiterium. Nabożeństwa przeniesiono do kościółka na cmentarzu parafialnym, ale i ten w 1822 r. został zniszczony przez burzę i wiatr. W tej sytuacji proboszcz wzmocnił ankrami ocalałe prezbiterium dawnego kościoła parafialnego i dobudował doń z drewna pomieszczenie, przypominające więcej szopę, aniżeli świątynię i w takim kościele odprawiał nabożeństwa. Nie było wiadomo, kto tę świątynię fundował i kiedy. Było to przed 1521 r. Znaki na ścianach świadczyły, że była konsekrowana. Aktualnie kolatorami byli: Wincenty Witkowski i sukcesorki Marianna i Konstancja Starczewskie. Kościół nosił wezwanie św. Piotra i Pawła. Znajdowały się relikwie, w tym Krzyża Świętego. Był osobny cmentarz grzebalny. Był dom szpitalny, ale nie było funduszu na utrzymanie ubogich, k. 106-108b.

Parafia liczyła ogółem 2389 wiernych, z czego 1957 było zobowiązanych do spowiedzi wielkanocnej. Należały do niej wsie: Borzykowa, Pągów, Pukarzew, Pietrzaki, Okołowice, sady, Stanisławice, Borzykówka, Łysiny, Łabądz, Polichno, Pustkowie Czechowice i Rąsawy oraz Grodzisko. Szkoły nie było, bo włościan nie było stać na składkę dla nauczyciela, k. 108v-109.

Proboszcz, Piotr Jankowski, od lat 13. Organista – Barnaba Kłaczkowski, k. 109v-110. Zabudowania i fundusze, k. 110-111.

Protokół podpisał dziekan, Józef Łukasiewicz, k. 111.

Ponieważ Dozór Kościelny jeszcze nie był zorganizowany, żeby zadośćuczynić przepisom prawa państwowego, dziekan, razem z dziedzicem Wincentym Witkowskim, dnia 29 XI 1824 r., sporządzili inwentarz wszystkich rzeczy w kościele i na probostwie. Podpisali go: Piotr Jankowski proboszcz, Wincenty Witkowski – kolator i dziekan – Józef Łukasiewicz, k. 112-119.

Ż y t n o.

Wizytacja dziekańska miała miejsce dnia 29 XI 1824 r.

Stan kościoła parafialnego. Kościół drewniany, w dobrym stanie, potrzebował tylko lepszego podmurowania. Parafia istniała przed 1521 r. Świątynię w 1593 r. fundował Jan Bielski, dziedzic Żytna. W 1805 r. przez dziedzica, Jacentego Siemińskiego, została przestawiona i deskami nowymi obita. Konsekrowana w 1717 r. przez biskupa Wojciecha z Bardzina Bardzińskiego⁴⁵, pw. św. Wawrzyńca. Prawo patronatu należało do dzieci po zmarłym Jacenty Siemińskim. Było kilka przywilejów odpustowych, w tym

także Droga Krzyżowa. Był osobny cmentarz grzebalny. Był szpital, ale nie było funduszu i można było liczyć tylko na Opatrzność, k. 122-124v.

Parafia liczyła 1500 wiernych, z czego do spowiedzi wielkanocnej było 1200 osób. Składała się z następujących wsi: Żytno, Sielnica, Rogaczówek, Sekursko, Koziepole, Mała Wieś, Rędziny, Magdalenki, Erwina i Bugaj. Szkoły nie było, bo parafian nie było stać na składkę dla nauczyciela, k. 125-125v.

Proboszcz, Sebastian Rączkowski, od lat 13. Organista – Wincenty Kluszczyński, k. 125v-126.

Zabudowania i fundusz, k. 126v.126a.

Protokół podpisał dziekan, Józef Łukasiewicz, k. 126a.

Ponieważ w tej parafii nie był jeszcze powołany do istnienia Dozór Kościelny, dlatego celem wypełnienia polecenia władz państwowych i sporządzenia spisu inwentarza, dziekan, w porozumieniu z współdziedzicem Żytna i współkolatorem, Janem Nepomucenem Siemieńskim, dnia 30 XI 1824 r., dokonali spisu wszystkiej własności kościoła i probostwa. Inwentarz ten podpisali: Sebastian Rączkowski – proboszcz, Józef Łukasiewicz – dziekan i Jan Siemieński, współdziedzic i kolator, k. 127-132.

M a l u s z y n.

Wizytacja dziekańska odbyła się 1 XII 1824 r.

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany, w niektórych miejscach potrzebował otynkowania, ale dach, szczególnie od południa, wymagał nowego położenia. Parafia istniała przed 1521 r. Świątynię fundował Paweł Pukarzewski, dziedzic Maluszyna, ale daty nie znano. Obecną zaś świątynię od fundamentów do okien wznosił w 1777 r. Jakub Kochankiewicz, ówczesny proboszcz, a po jego śmierci, następny proboszcz, Eleutezy Miechowicz, w 1877 r. dokończył budowy i 27 grudnia tegoż roku została świątynia poświęcona. Prawo patronatu należało do Wojciecha Korab Ostrowskiego, dziedzica miejscowego. Ponieważ odpust odbywał się na św. Mikołaja, oznacza to, że takie było wezwanie świątyni. Były też inne jeszcze odpusty, związane z bractwem Pocieszenia Najświętszej Marii Panny. Dostyc liczne msze z dawnych fundacji. Były relikwie, w tym także Krzyża Świętego. W Maluszynie, ale poza samą wsią, stał kościół św. B a r b a r y D. i M., fundowany w 1756 r. przez Konstantego na Jankowicach Jankowskiego, kan. kijowskiego i proboszcza maluszyńskiego, konsekrowany w 1765 r. przez biskupa Augustyna Kozierowskiego, małogoskiego i mstowskiego proboszcza, oficjała radomskiego⁴⁵. Przy tym kościele było bractwo św. Barbary z odpustem. Parafialny cmentarz grzebalny znajdował się przy tej świątyni. Szpitala i funduszu dla ubogich nie było, k. 135-138.

Parafia liczyła ogółem 1365 wiernych, z czego do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych 909 osób. Należały do niej wsie: Maluszyn, Budzów, Łazów, Wola Życińska, Silniczka, Błonie, Sudzin, Sudzinek, Kąty, Ciązkowiczki, Mosty i Barycz. Szkoły i funduszu dla nauczyciela nie było, k. 138-138v.

Proboszcz, Mateusz Ligurowicz, od 1808 r. Organista – Maciej Kosumowicz, k. 138v-139.

Zabudowania i fundusze, k. 139-139v.

⁴⁵ Był biskupem sufraganem wrocławskim w l. 1707-1723.

⁴⁶ W Radomsku nie było Konsystorza, dlatego i oficjała być nie powinno. Pewnie zakradł tu się błąd.

Protokół podpisał dziekan, Józef Łukasiewicz, k. 139v.

Ponieważ w tej parafii nie powołano jeszcze do istnienia Dozoru Kościelnego, który powinien, w myśl przepisów prawa państwowego, dokonać spisu inwentarza rzeczy parafialnych, dziekan, w porozumieniu z kolatorem, Wojciechem Korab Ostrowskim, spis taki przeprowadził. Powstały stąd inwentarz został podpisany przez Mateusza Ligurowicza, proboszcza miejscowego, kolatora – Wojciecha Korab Ostrowskiego, który dodatkowo przyłożył swoją pieczęć herbowa, wyciśniętą w wosku i dziekana – Józefa Łukasiewicza, k. 141-148.

N i e d o ś p i e l i n.

Wizytacja dziekańska odbyła się 3 XII 1824 r.

Stan kościoła parafialnego. Kościół drewniany, wymagający naprawy. Parafia sprzed 1521 r. Obecna świątynia fundowana w 1773 r. przez Czaplickiego, miejscowego dziedzica, konsekrowana w 1776 r. przez biskupa Ignacego Koziarowskiego, kan. i Wikariusza Generalnego archidiecezji gnieźnieńskiej, proboszcza z Mstowa i Radomska, pw. św. Katarzyny, D. i M. i św. Kazimierza W. Aktualnie kolatorem był Dionizy Drozdzyński, proboszcz Lelowa i dziedzic Niedospielina oraz Wojciech Ostrowski, dziedzic Małuszyna i Silniczki. Były relikwie. Cmentarza osobnego nie było. Szpitala i funduszu dla ubogich nie było, k. 151-153.

Parafia ogółem liczyła 742 osoby, zaś do sakramentów wielkanocnych były zobowiązane 574 osoby. Należały do niej wsie: Niedospielin, Roszkowa Wola, Odrowąż, Popielarnia, czyli Budy, Kuźniowska Wola, Karczów, Pustkowie Kubiki, Brzeski Radzimia. Szkoły nie było, chociaż dawny proboszcz, Fryderyk Bielecki, lokował na nią 1000 złotych polskich z procentem 5/100 na wsi Niedospielin. Nie było wiadomo, co z tym kapitałem uczynił dziedzic Niedospielina, k. 153-153v.

Proboszcz, Hipolit Cerchalski, administrator, od 1823 r. Organistą był Józef Wieczorowski, k. 153v-154.

Zabudowania i fundusze, k. 154-154v.

Protokół podpisał dziekan – Józef Łukasiewicz, k. 154v.

Dnia 27 V 1823 r., gdy parafię w Niedospielinie opuszczał jej dotychczasowy proboszcz, Kajetan Ungier, przechodzący na parafię w Grocholicach, został sporządzony spis inwentarza i sprzętów kościelnych, a także w gospodarstwie parafialnym. Dokładnie sporządzony inwentarz podpisał i pieczęcią parafii. Niedospielin opatrzył Kajetan Ungier, już proboszcz grocholiccki i dziekan Józef Łukasiewicz. Ten inwentarz został przekazany dnia 11 VI 1823 r. nowemu administratorowi parafii Niedospielin, dotychczasowemu wikariuszowi w Wielgomłynach, Hipolitowi Cerchalskiemu, który przyjął go i wraz dziekanem podpisał⁴⁷.

K o b i e l e.

Wizytacja dziekańska odbyła się 13 XII 1824 r.

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany, w stanie dobrym. Parafia istniała przed 1521 r. Dobrodziejem parafii był Remigiusz Kobielski, syn Kaspra Kobielskiego, dziedzica Wielkich Kobieli, proboszcz kobielicki, który w 1619 r. część swoją w Kobielach Wielkich kościołowi kobielickiemu zapisał w księgach grodzkich piotrkowskich. Obecna świątynia została zbudowana w 1785 r. przez proboszcza z Kobieli, Piotra Zawodzińskiego. Świątynia

⁴⁷ Ten spis inwentarza zapewne przyjęto jako aktualny w 1824 r., skoro na tym miejscu nie ma nowego inwentarza, który w 1824 r. powinien być sporządzony.

pw. św. Jana Ap. i św. Marcina. Aktualnie kolatorem był Stanisław Kostka Rymowski, dziedzic dóbr Kobile Wielkie. W świątyni były nagrobki z napisami. Było wiele zapisów na msze. Znajdowało się sporo relikwii. Cmentarza osobnego nie było. Był dom przeznaczony dla ubogich, ale funduszu nie było, k. 167-170v.

Parafia liczyła 1678 wiernych, z czego do sakramentów wielkanocnych było ok. 1200. Należały do niej wsie: Kobile Wielkie, Kobile Małe, Bawczew (pewnie Babczew), Huta Drewniana, Huta Kobielska, Cieszątki, Cadów, Cadówek, Przyborów, Świerk, Kolonia Tomaszów, Kolonia Ujazdówek, Kolonia Przybyszew, Kolonia Bukiewka, Kolonia Rząbice (może Zarębice), Zającze, Złota Szklanka, dawniej zwana Jasień. Szkoły nie było i nie stać wiernych na składkę na nią, k. 170-171.

Proboszcz, Franciszek Jankowski, kan. honorowy łowicki, od 1791 r. Organistą był Stefan Stróżycki, k. 171-171v.

Zabudowania i fundusze, k. 171v-172 v.

Protokół podpisał dziekan, Józef Łukasiewicz, k. 172v.

Ponieważ w parafii Kobile nie było jeszcze utworzonego Dozoru Kościelnego, żeby zadośćuczynić poleceniom państwowym, dziekan, porozumiewszy się ze Stanisławem Tymowskim, dziedzicem dóbr Kobile i kolatorem, dnia 14 XII 1824 r., sporządził spis inwentarza paramentów kościelnych i gospodarskich. Podpisali go Franciszek Jankowski, proboszcz, Józef Łukasiewicz, dziekan i Stanisław Tymowski, kolator, k. 173-180.

W i e l g o m ł y n y .

Wizyta tego kościoła parafialnego, przy którym był klasztor paulinów, odbyła się dnia 16 XII 1824 r.

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany, z dwiema kaplicami. Przy kościele tym został erygowany klasztor paulinów w 1476 r., jak to wynikało ze znajdującej się księgi „Jura, privilegia ... ecclesiae Wielgomłynensis”, przez Jakuba Koniecpolskiego, proboszcza św. Floriana w Krakowie i jego matkę Dorotę z Sienna, wdowę po Janie Koniecpolskim, kanclerzu koronnym. Paulini otrzymali uposażenie tej parafii, co zatwierdził arcybiskup gnieźnieński, Jakub z Sienna⁴⁸ w 1476 r. Świątynia, pw. św. Stanisława B. M. była konsekrowana w 1491 r. przez biskupa Pawła Dembskiego, sufragana krakowskiego. Przed przyjściem paulinów, kolatorami byli Koniecpolscy. Później przełożony paulinów mianował przeora, który był jednocześnie proboszczem w Wielgomłynach. W świątyni znajdowały się napisy nagrobne. Bibliotekę zakonną, w ilości ok. 600 tomów, zabrał Bogumił Linde, ale pozostało jeszcze kilkaset spisanych ksiąg. Było kilka odpustów, a także zobowiązań mszalnych, płynących z pobożnych zapisów. Wykaz znajdujących się relikwii. Osobny cmentarz grzebalny. Szpital był, wystawiony przez ówczesnego administratora, ale nie posiadał własnego funduszu, k. 183-188v.

Parafia liczyła 2436 dusz, z czego do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych ok. 1900 osób. Do parafii należały wsie: Wielgomłyn, Sokola Góra, Zalesie, Myśliwczew, Maksymów, Rogi, Krzętów, Pratkowice, Trzebce, Kruszyna. Szkoły nie było, ponieważ parafian nie było stać na składkę dla nauczyciela, k. 188v-190.

Proboszcz, Jan Gołkowski, prowincjał zakonu paulińskiego, administrator parafii Wielgomłyn, od 1818 r. Wikariusz, Paweł Mieszkiewicz z zakonu Paulinów. Organista

⁴⁸ Był arcybiskupem gnieźnieńskim w l. 1473-1480.

Ignacy Korwacki, zakrystianin – Wawrzyniec Bugajski, dzwonnik – Wojciech Jędrzejczyk, k. 189-190.

Zabudowania i fundusze, k. 190-190v.

Protokół podpisał dziekan Józef Łukasiewicz, k. 190v.

Ponieważ przy parafii Wielgomłyny, w której ocalał w 1819 r. klasztor pauliński, nie było jeszcze zorganizowanego Dozoru Kościelnego, dziekan miejscowy, w porozumieniu z generałem zakonu paulinów prowincji polskiej i razem z administratorem parafii Wielgomłyny, sporządził dnia 17 XII 1824 r. spis inwentarza. Podpisał sam dziekan, Józef Łukasiewicz, k. 191-196.

R a d p o m s k o (miasto).

Wizytacja, przeprowadzona przez dziekana, odbyła się 20 XII 1824 r.

Kościół murowany, pw. św. Lamberta, istniejący już w 1521 r., ale nie było wiadomo, kto i kiedy go fundował. Prawo patronatu należało do rządu. Były liczne zobowiązania mszy z pobożnych fundacji. Oprócz świątyni parafialnej były jeszcze inne świątynie. Kościół św. D u c h a i św. W a l e n t e g o, zwany szpitalnym, znacznie zniszczony, ponieważ poprzednio używano go jako magazynu. Kościół św. M a r i i M a g d a l e n y, z prezbiterium murowanym i nawą drewnianą, także znacznie zniszczonymi. Nie odprawiano już tu nabożeństw, zaś uposażenie należące do tych świątyń, zostało w 1812 r., przez arcybiskupa gnieźnieńskiego, Raczyńskiego, inkorporowane do uposażenia parafii, aby proboszcz miał z czego utrzymać wikariuszy, potrzebnych w tak licznej parafii. We wsi S t o b i e c k o znajdował się kościółek, a raczej kaplica, pw. św. Rocha, przez włościan wystawiona i utrzymywana. Dawniej odprawiano tu nabożeństwa. Dokumenty tej świątyni spaliły się i zaginęły za poprzedniego proboszcza, Rzewuskiego. Aktualnie nabożeństw nie było, co nie podobało się miejscowej ludności, która czciła św. Rocha, jako patrona od morowego powietrza. We wsi S t r z a ł k ó w też był kościół. Osobny cmentarz grzebalny. Szpital dla ubogich istniał i miał własne uposażenie, k. 199-202v.

Parafia, razem z Żydami, dochodziła do 6000 mieszkańców. Do sakramentów wielkonočných było zobowiązanych 3450 osób. Należały do niej miejscowości: miasto Radomsko, Stobiecko, Bogwidzowy, Pustkowie Klekowice i Cerkawizna, Babieniec, Bobry, Strzałków, Zakrzewek, Szczepocice, Radziechowice, Bartodzieje, Młodzowy, Kietlin z koloniami: Konradów, Florentyna i Elżbietów, Orzechówek, Stobiecko Szlacheckie, Ładzice, Rożny, Zdunia, Galonki, Okrajszów, Płoszów, Piaszczyce, Saniki i Kolonia Różowa (może Róża). Była szkoła parafialna, w której uczył Walenty Wojtasiński, utrzymywany ze składki obywateli miasta, k. 202v-203v.

Proboszcz, Baltazar Dąbrowski, kan. honorowy warszawski, od 1820 r. Wikariusza nie było, ale zastępowali go czasowo franciszkanie. Organista – Franciszek Kulisiewicz. Zakrystianin – Łukasz Bąkowski, k. 203v-204v.

Zabudowania i fundusze, k. 204v-205v.

K l a s z t o r franciszkanów, w którym byli kapłani: Pelagiusz Martynowicz, gwardian, Rafał Trybiszewski, i brat zakonny – Józef Kawierowski, k. 205v-206.

Protokół podpisał dziekan – Józef Łukasiewicz, k. 206.

Dozór Kościelny parafii w Radomsku, zebrał się dnia 7 II 1925 r., stosownie do przepisów prawa państwowego, sporządził spis inwentarza parafii. Jest to spis bardzo obszerny, stosownie do wielkości parafii. Podpisali go taksatorzy: Starzyński, Rapczyński i Piechowski oraz dziekan, Józef Łukasiewicz, k. 207-215.

R z e j o w i c e.

Wizytacja, przeprowadzona przez dziekana radomskiego, miała miejsce 15 I 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Drewniany, z zakrystią murowaną, ale popękana, wymagał remontu. O jego początkach nic nie wiadano. Istniejąca świątynia została wystawiona w 1711 r. przez Macieja Wilczyńskiego, ówczesnego proboszcza w Rzejowicach, zakrystia zaś w 1726 r. Konsekrowana w 1735 r. przez biskupa Konstantego Moszyńskiego, pw. Wszystkich Świętych. Prawo patronatu należało dawniej do arcybiskupów gnieźnieńskich. Wieś należała do uposażenia biskupa sufragana gnieźnieńskiego. Dobra te, zabrane rządowi i sprzedane. Teraz kolatorem był Ignacy Morzkowski. Było bractwo Aniołów Stróżów, które miało swój odpust. Wykaz odpustów. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala, ani uposażenia nań, nie było, k. 219-222.

Parafia liczyła 924 osoby, z czego do sakramentów wielkanocnych było zobowiązanych 650. Należały do niej wsie: Rzejowice, Biestrzyków, Przeręb, Tworowice, Chylczów, Huta oraz Pustkowie Wymystów i Popielarnia. Szkoły i funduszu na nią nie było, k. 222-222v.

Proboszcz, [Józef] Kowalewski, od 1820 r. Organista – Stanisław Rogoziński, k. 223-223v.

Zabudowania i fundusze, k. 223v-224.

Protokół podpisał dziekan, Józef Łukasiewicz, k. 224.

Ponieważ w parafii Rzejowice nie był jeszcze powołany Dozór Kościelny, dlatego, celem wypełnienia zarządzeń państwowych, dziekan, w porozumieniu z kolatorem, dnia 15 I 1825 r., sporządzili spis inwentarza tej parafii. Podpisał go Józef Kowalewski, proboszcz, kolator – Morzkowski (podpis mało czytelny) i dziekan – Józef Łukasiewicz, k. 225-227v.

C h e ł m o.

Wizyta dziekańska odbyła się 13 I 1825 r.

Kościół, z kaplicą, murowany, ze sklepieniem w prezbiterium i w kaplicy. Mur w kaplicy znacznie porysowany. Nie wiadomo kto był fundatorem świątyni. Kaplica i zakrystia – murowane, były fundowane przez Jana Lezińskiego, kasztelana małopolskiego w 1573 r. Znaki wskazywały, że był konsekrowany. Prawo patronatu należało do Leona Skorzewskiego, dziedzica z Chełma, Franciszka Wzdulskiego, dziedzica z Zagorza, Andrzeja Wzdulskiego, dziedzica z Kraszewic, Wincentego Jabłońskiego, dziedzica z Kocuni i małoletniego Leona Siemieńskiego, dziedzica z Masłowic. W świątyni znajdowało się kilka napisów nagrobnych. Kościół był pw. św. Mikołaja. Było sporo mszy fundowanych. Osobny cmentarz grzebalny. Był szpital, ale bez własnego funduszu, k. 231-234v.

Parafia liczyła ok. 2100 wiernych, z czego do sakramentów wielkanocnych było ok. 1800 osób. Wsie parafialne: Chełmo, Granice, Masłowice, Ochotnik, Krery z Holendrami, Strzelce, Kraszewice, Kocunia, Łączkowice, Zagórze, Rudka, Biestrzyków Mały, Pustkowie szlacheckie Goszczowa, Sroków, Wólka i Szraniawa oraz Młyn Świnia Krzywda. Szkoły, ani funduszu na nią nie było, k. 234v-235.

Proboszcz, Daniel Korabita Ostrowski, biskup sufragan i dziekan łowicki oraz scholastyk gnieźnieński, od 1796 r. Wikariusz Kasper Lipiński, od 1819 r. Organista – Franciszek Zieliński, k. 235-235v.

Zabudowania i fundusze, k. 236-236v.

Protokół podpisał dziekan, Józef Łukasiewicz, k. 236v.

Ponieważ parafia ta nie posiadała jeszcze powołanego Dozoru Kościelnego, aby zaoszczędzić zarządzeniom prawa państwowego, dziekan miejscowego, aby nie być pociągniętym do odpowiedzialności, chociaż nie zastał głównego kolatora, Leona Skórczewskiego, sam przystąpił do spisania inwentarza kościoła i parafii. Spis bardzo dokładny, ze szczególnym zwróceniem uwagi na zabudowania i stronę gospodarczą parafii. Inwentarz ten, sporządzony dnia 13 I 1825 r. podpisał proboszcz i biskup sufragan łowicki, Daniel Korabita Ostrowski i dziekan, Józef Łukasiewicz, k. 237-248v.

K o d r ą b.

Wizytacja odbyła się 17 I 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany, w złym stanie. Wg *Liber beneficiorum* Jana Łaskiego, miał być wystawiony w 1517 r. Był konsekrowany, jak to wskazywały znaki, ale nie wiadomo przez kogo i kiedy. Aktualnie kolatorem był Feliks Kamocki, dziedzic dóbr Kodrąb. Świątynia pw. św. Jadwigi. Był obowiązek odprawiania mszy z tytułu fundacji. Znajdowały się relikwie. Parafia nie posiadała stałego kapłana, tylko w święta głównie sprowadzano jakiegoś zakonnika. Był osobny cmentarz grzebalny. Nie było szpitala, ani funduszu dla niego, k. 251-252.

Proboszcz – parafia wakowała. Organistą był Tomasz Piątkowski, k. 252v.

Zabudowania i fundusze, k. 253-253v.

Protokół podpisany przez dziekana, Józefa Łukasiewicza. k. 253v.

Inwentarz spisany po śmierci proboszcza, z Kodrąba, Mariana Mirowskiego, zmarłego 20 II 1824 r. Dowiedziawszy się o tym, dnia 6 III 1824 r. w Kodrąbii zebrali się: Feliks Kamocki, kolator, Józef Zdrojowski, Józef Zdrojowski, adiunkt Dozoru Obwodu Piotrkowskiego w zastępstwie Komisarza i Józef Łukasiewicz, dziekan miejscowego, sporządzili spis rzeczy pozostałych po zmarłym proboszczu i wszelkiej własności kościelnej. Inwentarz spisano niezwykle dokładnie, w tym i wszystkie książki i dokumenty. Podpisali: Feliks Kamocki, kolator, Józef Zdrojowski, delegat władz cywilnych i dziekan, Józef Łukasiewicz, k. 254-263v.

D m e n i n.

Wizytacja dziekańska odbyła się 19 I 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany, ze sklepieniem, ale dach wymagał pilnej naprawy. Kiedy pierwsza świątynia tu powstała, nie wiadomo. Obecna świątynia została fundowana w 1746 r. przez Franciszka z Dmenina Kobielskiego, konsekrowana przez biskupa Franciszka Kobielskiego, biskupa łuckiego,⁴⁹ pw. Apostołów Szymona i Judy [Tadeusza]. Aktualnie kolatorem był Józef hrabia Małachowski, dziedzic dóbr Dmenin. W świątyni było kilka napisów nagrobnych. Niedaleko od świątyni parafialnej stał kościół pw. św. L e o n a r d a, licznie odwiedzany przez wiernych, zwłaszcza na odpust tego patrona, przypadający 6 listopada oraz na święto Przemienienia Pańskiego. Był oddzielny cmentarz grzebalny. Szpitala, ani uposażenia dla ubogich nie było, k. 268-273.

Parafia liczyła 953 osoby, z czego do sakramentów wielkanocnych było 757 osób. Należały do niej wsie: Dmenin, Dziepuć, Smotryszew, Łagiewniki, Gosławice, Kuchary,

⁴⁹ Był najpierw biskupem kamienieckim, a w l. 1939-1755 biskupem łuckim. W rękopisie mylnie napisano – biskupem łódzkim.

Pustkowie Szlacheckie Kuźnica, Kolonia Teodorów, Pustkowie Szlacheckie Bugaj. Szkoły i funduszu dla niej nie było, k. 273-274.

Proboszcz, Wojciech Adamski, od 1817 r. Wikariusza nie było, chociaż proboszcz był bardzo podeszłego wieku. Organista – Jakub Wyżykowski, k. 274-275v,

Protokół podpisał dziekan, Józef Łukasiewicz, k. 275v.

Ponieważ nie było jeszcze przy tej parafii ustanowionego Dozoru Kościelnego, sam dziekan, będąc w Dmeninie, chociaż nie zastał kolatora, ani jego plenipotentą, sam sporządził spis inwentarza, stosownie do zarządzeń władzy państwowej, dnia 19 I 1825 r. Inwentarz ten podpisał proboszcz, Wojciech Adamski i dziekan, Józef Łukasiewicz, k. 276-279v.

8

OPIS KSIĘGI

[1. Sygn. akt.] ABKKal. **Wiz. 8(203)**.

[. Tytuł nadany] Wizytacja dziekańska dekanatu lutomierskiego w 1825 r.

[3. Daty krańcowe] **1825-1826**.

[4. Opis zewnętrzny] Pol. 2⁰ (37,5x24,0 c.). Stan zachowania dobry. Oprawa kartonowa, stara. Pismo czytelne, pisane różną ręką. Kart liczb. 191. Karty puste: 1, 1v, 6v-6v, 10-17v, 20v-20av, 23-29v, 34-39v, 44v-51v, 53v, 56-62v, 68-73v, 76v, 82v-88v, 96v-103v, 109v, 113v-121v, 125-125v, 129-135v, 143-149v, 157-163v, 167v, 170-175v, 178v-179v, 182-182v, 183-191v.

[5. Uwagi] Protokoły były spisywane przez samych proboszczów, ich ręką, jak to można wnosić z tego, że tył zazwyczaj ten sam charakter pisma całości i podpisu proboszcza, jeżeli podpis się znajdował. Były też spisane na papierze o mniejszym formacie. W odniesieniu do starych parafii, za dokument erekcji uznawano zapis w *Liber beneficiorum* arcybiskupa Jana Łaskiego⁵⁰ z 1521 r. Mankamentem jest brak podawania imion i nazwisk proboszczów w samym protokole. Brak ten zastępuje podanie nazwiska proboszcza we wstępie do inwentarza i jego podpis tamże. Nie podawano też wezwań świątyń, ale to w pewnym stopniu zastępuje podawana najczęściej wiadomość o odpustach parafialnych, chociaż zawodzi to, gdy jest ich więcej. Porównując nazwiska księży występujące w tej wizytacji i zapisane w schematyzmie z 1824 i 1825 r., widzimy wiele nieścisłości w pisowni nazwisk. Przy wykazach miejscowości parafialnych podawano informacje, gdzie były dwory szlacheckie, gdzie rządowe i jaka była własność.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

Przepisy do wizyty dekanalnej, przez Jaśnie Wielmożnego Biskupa Diecezji Kujawsko-Kaliskiej⁵¹, Senatora Królestwa Polskiego, 9 czerwca 1824 r. wydane. Są tu podane 53

⁵⁰ Był arcybiskupem gnieźnieńskim w latach 1510-1531.

⁵¹ Był nim Józef Szczepan Koźmian, rządzący diecezją w l. 1822-1831.

pytania, na które należało odpowiedzieć podczas wizytacji. Ułożone one zostały w grupy, według których potem zawarta została treść protokółów wizytacyjnych, k. 2-3v.

B a ł d r z y c h ó w⁵².

Stan kościoła parafialnego. Świątynia, dawniej częściowo murowana, częściowo drewniana, w 1823 r. spłonęła. Z pozostałych murów zrobiono tymczasowy kościółek, kryty gontem, w którym, za pozwoleniem władzy duchownej, odprawiano nabożeństwa. Nie było wiadomym, przez kogo i kiedy dawny kościół był fundowany i konsekrowany. Prawo patronatu należało do rządu. Odpusty były na Przemienienie Pańskie, św. Jana Chrzciciela i patrona kościoła, św. Idziego. Był osobny cmentarz. Nie było szpitala, ani funduszu dla ubogich, k. 4-5.

Parafia liczyła 1200 osób zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Należały do niej wsie: Bałdrzychów, część Góry Bałdrzychowskiej, Busina, Pudłów, Pudłówek, Żerniki, Bratków Górny, Bratków Dolny, Dąbrówka, Wyrębów, Lipki, Borki, Malenia, Wylazłów, Porczyzny, Nowa Wieś. Była szkoła założona przez władze cywilne, z uposażeniem, ale nauczyciel nie był zbyt pilnym, k. 5.

Proboszcz [był nim, jak to wynikałoby ze schematyzmu 1824 i 1825 r., Joachim Banaszekiewicz, kan. hon. kaliski, pełniący obowiązki dziekana, ale z brzmienia wizytacji nie wynikało, że był dziekanem], od 1824 r. Poprzednio był profesorem seminarium wrocławskiego⁵³ i urzędnikiem w Konsystorzu Wrocławskim. Nie miał wikariusza. Był organista i dziad kościelny, k. 5-5v.

Zabudowania i fundusz. Dawne uposażenie zostało zabrane przez rząd i włączone do Ekonomii Góra Bałdrzychowska, k. 5v-6.

Protokół podpisał dnia 28 XI 1825 r. dziekan, Wincenty Hojnicky i pieczęcią dekanatu lutomierskiego uwierzytelnił, k. 6.

Dnia 15 XI 1824 r., wypełniając nakaz władzy państwowej, dziekan miejscowy, z powodu braku Dozoru Kościelnego, po pożarze świątyni jeszcze niepowołanego, w obecności aktuariusza Ekonomii Góra Bałdrzychowska, Wojciecha Andrzejewicza, zastępcy wójta Gminy Bałdrzychów oraz miejscowego beneficjanta (zarządcy parafii), Piotra Lewandowskiego, spisał inwentarz parafii. Podpisali go Wojciech Andrzejewicz, Piotr Lewandowski, zarządca parafii (który ten inwentarz pisał) i dziekan, Wincenty Hojnicky, który też wycisnął pieczęć dziekańską, k. 8-9v.

D o b r o ń⁵⁴.

Kościół drewniany, w stanie dobrym. Erekcji parafii dokonał arcybiskup Antoni Kazimierz Ostrowski⁵⁵ w 1780 r. i wtedy też był fundowany kościół przez kapitułę krakowską. Nie był konsekrowany, tylko poświęcony. Aktualną kolatorką była Saint Polowa, miejscowa dziedziczka. Był osobny cmentarz grzebalny. Szpitala, ani funduszu dla ubogich nie było, k. 18-19.

Parafia liczyła ok. 800 osób uprawnionych do komunii. Należały do niej wsie: Dobroń, Róża, Mogiłna, Kolonia Chechło, Rdzań. Szkoły nie było, k. 19.

Proboszcz [Teodor Pyszyński], od lat 3. Był organista i zakrystianin, k. 19-19v.

Zabudowania i fundusze, k. 19v-20.

⁵² Obecnie parafia w diec. łódzkiej.

⁵³ Ta nazwa jest napisana wyraźnie.

⁵⁴ Obecnie parafia w diec. łódzkiej.

⁵⁵ Przedtem biskup wrocławski. Arcybiskupem gnieźnieńskim był w latach 1777-1784.

Protokół podpisany został przez miejsc. dziekana, Wincentego Hojnickiego, i opatrzone pieczęcią, dnia 9 XI 1925 r.

Członkowie Dozoru Kościelnego w Dobroniu, zgodnie z zarządzeniem władz państwowych, zebrawszy się w komplecie dnia 9 XI 1825 r., w obecności proboszcza, sporządzili spis własności kościelnej. Inwentarz ten podpisał proboszcz, Teodor Pyszyński, Julian Wiewiórowski, w zastępstwie kolatorki i Dozoru Kościelnego oraz dziekan, Wincenty Hojnicki. Pieczęć dziekańska, k. 21-22v.

D r u ż b i n.

Kościół mурowany, w dobrym stanie. Parafia istniała już w 1521 r., zaś świątynia była fundowana przez biskupa krakowskiego, [Jakuba] Zadzika⁵⁶ w 1630 r. i przezeń konsekrowana w 1635 r. Aktualnie kolatorem był Tomasz Psarski. Był oddzielny cmentarz grzebalny, już poświęcony, ale zdaniem dziekana, miejsce zostało źle wybrane, bo zalewała je woda. Szpitala, ani funduszu dla ubogich nie było, k. 30-30v.

Parafia liczyła ok. 800 osób zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Należały do niej wsie: Drużbin, Rzekta, Suchorzyn, Dybów, Zawady, Barki, Pomianowa Wola, Charchówek Pański, Charchówek Księży. Szkoły nie było, ale organista, aby mieć zajęcie, uczył dzieci, k. 30v-31.

Proboszcz, Jan Szymański, od lat 5. Był organista i dziad kościelny, k. 31.

Zabudowania i fundusze, k. 31v.

Protokół podpisany dnia 15 XI 1925 r. przez dziekana i pieczęcią dziekańską uwierzytelniony, k. 31v.

Dnia 15 XI 1825 r., w myśl zarządzeń państwowych, członkowie Dozoru Kościelnego, w obecności proboszcza drużbińskiego, sporządzili spis inwentarza. Został on podpisany przez Jana Szymańskiego, proboszcza, Tomasza Psarskiego, jako kolatora i członka Dozoru Kościelnego, Kazimierza Niedźwieckiego i Józefa Modlińskiego, członków dozoru i dziekana, Wincentego Hojnickiego. Pieczęć dziekańska, k. 32-33v.

G ó r k a P a b i a n i c k a⁵⁷.

Kościół drewniany, wymagający znacznej reperacji. Istniał już w 1521 r. Był fundowany przez kapitułę krakowską. Konsekrowany w 1697 r. Aktualnie prawo patronatu należało do rządu. Odpusty na św. Marię Magdalenę i św. Marcina. Osobny cmentarz grzebalny. Przytułku, ani funduszu dla ubogich nie było, k. 40-40v.

Parafia liczyła 717 osób komunikujących. Należały do niej wsie: Górka, Komin, Szynkielew, Świątniki, Petrykozy, Piątkowisko, Kudrowice, Wola Majówka (pewnie obecna Majówka), Wymysłów, Kolonia Markowska, Kolonia Piaski, Porszewice, Gorzew z folwarkiem Okołowiczki. Szkoły przy parafii nie było, ale znajdowała się we wsi Petrykozy, powołana przez władze świeckie, utrzymywana ze składek włościan, k. 40v-41.

Proboszcz [Justus Danecki], od lat 6. Był organista i dziad kościelny, k. 41.

Zabudowania i fundusze, k. 41v.

Protokół podpisany w Górcie [Pabianickiej], dnia 10 XI 1825 r. przez dziekana, Wincentego Hojnickiego, k. 41v.

⁵⁶ Przedtem biskup chełmiński, w l. 1636-1642 krakowski. Kościół ten zatem fundowany, zanim został biskupem w Krakowie.

⁵⁷ Dawniej pisano „Górka Pabjańska”. Obecnie parafia w diec. łódzkiej.

Dnia 10 XI 1825 r., stosownie do zarządzeń państwowych, Dozór Kościoła, w obecności proboszcza, Justusa Daneckiego, sporządził inwentarz własności parafialnej. Podpisali go: administrator Ekonomii Pabianice (podpis nieczytelny), proboszcz – Justus Danecki, Adam Hamerliński, jako jeden z członków Dozoru Kościelnego i dziekan – Wincenty Hojnowski, który też przystawił pieczęć dekanalną, k. 42-44.

K w i a t k o w i c e⁵⁸.

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany, mocny, ale wymagający przełożenia dachu. Brak okien. Zakrystia zniszczona. Fundowany w 1606 r. przez Kacpra i Annę Puczków, którzy mieli też wystawione epitafium w świątyni. Prawo patronatu należało do Karoliny Mączyńskiej. Odpust był na św. Mikołaja. Osobnego cmentarza nie było. Przytułku dla ubogich, ani specjalnego funduszu dla nich, nie było, k. 52-52a.

Parafia liczyła osób komunikujących 516. Należały do niej wsie: Kwiatkowice, Dobruchwów, Leśnica, Wólka Czarnyżska, Folwark Wrząsowa, Czarnysz. Szkoły żadnej nie było, k. 52a-52av.

Proboszcz [Mikołaj Błędowski], od lat 19. Był organista i diakon kościelny, k. 52av.

Zabudowania i fundusze. Stan budynków zły, zaś parafianie i proboszcz byli biedni, k. 52av-53.

Protokół, bez podania daty, podpisał i pieczęcią uwierzył dziekan, Wincenty Hojnowski, k. 53.

Dnia 22 XI 1825 r., członkowie Dozoru Kościelnego w Kwiatkowicach, stosownie do zarządzeń władz państwowych, w obecności proboszcza, Mikołaja Błędowskiego, sporządzili spis inwentarza parafialnego. Podpisał go proboszcz Mikołaj Błędowski, niejaki Kobyłecki, pewno członek Dozoru i dziekan – Wincenty Hojnowski, który przyłożył też pieczęć. k. 54-55v.

L u t o m i e r s k (miasto)⁵⁹.

Stan kościoła parafialnego. Murowany, ale od 11 lat nie było w nim nabożeństw, ponieważ zagrażał zawaleniem. Wymagał wzmocnienia murów ankrami, poprawienia belek i przełożenia dachu. Parafią istniała przed 1521 r. Obecna świątynia była fundowana w 1781 r. przez księżną Barbarę Sanguszką, poświęcona w 1782 r. Nabożeństwa w dni powszednie, za zgodą władzy kościelnej, były odprawiane w zakrystii. Odpust na Matkę Boską Szkaplerzną. Cmentarz grzebalny osobny, ale w bezpośrednim sąsiedztwie cmentarza kościelnego i świątyni. Szpitala, ani funduszu dla ubogich nie było, k. 63-63v.

Parafia liczyła ok. 1200 osób komunikujących. Należały do niej, oprócz samego Lutomiarska, wsie: Czarszyn, Behcice, Wrząca. Była szkoła, założona przez władze cywilne, utrzymująca się ze składki Towarzystwa Szkolnego, k. 63v.

Proboszcz [Wincenty Kurkowski], od lat 3. Był tylko organista, k. 64.

Zabudowania i fundusze, k. 64-64v.

K o ś c i ó ł i k l a s z t o r franciszkanów reformatów. W świątyni klasztornej odbywały się nabożeństwa parafialne. Klasztor liczył 6 kapłanów, 5 kleryków i 3 braci, ale nie podano nazwisk, k. 64v.

Protokół podpisany w Lutomiarsku dnia 23 XI 1825 r. przez dziekana, Wincentego Hojnowskiego i pieczęcią zaopatrzone, k. 64v.

⁵⁸ Obecnie parafia w diec. łódzkiej.

⁵⁹ Obecnie parafia w diec. łódzkiej.

Dozór Kościelny w Lutomierniku, stosownie do zarządzeń państwowych, dnia 23 XI 1825 r., w obecności proboszcza Wincentego Kurkowskiego, sporządził spis inwentarza. Podpisali go: proboszcz, Wincenty Kurkowski, Konstanty Wodziwodzki i Jakub Przybyłowicz, pewnie członkowie Dozoru i Wincenty Hojnowski, dziekan, który przyłożył pieczęć, k. 65-67v.

Małyń.

Stan kościoła parafialnego. Kościół drewniany, w stanie dosyć dobrym, ale wymagającym naprawy dachu, zwłaszcza na zakrystii, która była pokryta słomą. Parafia była już w 1521 r. Obecna świątynia została fundowana w 1766 r. przez Stanisława Gajewskiego, ówczesnego proboszcza z Małynia, konsekrowana w 1791 r. przez biskupa Dembowskiego⁶⁰. Aktualnym kolatorem był Michał Wituski, dziedzic miejscowy. Na cmentarzu – grobowiec Wituskich, na kształt kaplicy wystawiony. Odpust na św. Andrzeja Ap. i św. Annę. Osobny cmentarz grzebalny. Przytułku dla ubogich i funduszu specjalnego dla nich nie było, k. 74-75.

Parafia liczyła 2139 osób zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Należały do niej wsie: Małyń, Jezew, Kloniszew, Lichawa, Kostrzewa, Wola Łobudzicka, Krokocice, Wola Krokocka, Łobudzice, Przyrownica, Magnusy, Piorunów, Puczniew, Bąki, Zaborów, Folwark Ruda Jezewska, Bogucice, Irwonice, Jeziorek, Wola Puczniewska, Piorunówek. Szkoły nie było, k. 75v.

Proboszcz [Antoni Kaczkowski], od 22 lat. Był organista i dziad kościelny, k. 75v-75a. Zabudowania i fundusze, k. 75av.

Protokół podpisał i pieczęcią opatrzył dziekan, Wincenty Hojnowski, k. 76.

Dnia 24 XII 1825 r. Dozór Kościelny parafii Małyń, spełniając polecenie władz cywilnych, w obecności proboszcza, Antoniego Kaczkowskiego, sporządził spis własności parafialnej. Podpisali go: Antoni Kaczkowski – proboszcz, kolator – Wituski, Jan Małyzycki, Chmieliński (ci trzej wycisnęli swoje pieczęcie sygnetowe w czerwonym laku) i dziekan – Wincenty Hojnowski, przystawiając swoją pieczęć dziekańską, k. 77-82.

Mikołajewice⁶¹.

Stan kościoła parafialnego. Kościół drewniany, o dobrych ścianach i przyciesiach, ale wymagający nowego dachu. Nie wiadomo przez kogo fundowany. Uposażenie zostało nadane w 1715 r. Aktualnie kolatorem był Ksawery Wąsowicz, dziedzic wsi Mikołajewice. Odpusty obchodzono na święta: św. Walentego, św. Wojciecha, św. Piotra i Pawła, Przemienienia Pańskiego, Narodzenia Najświętszej Marii Panny, św. Mikołaja. Osobny cmentarz grzebalny. Był dom szpitalny, w którym przebywali ubodzy i mieszkał organista. Osobnego funduszu nie było, k. 89-90v.

Parafia liczyła ok. 1600 osób zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Obejmowała wsie: Mikołajewice, Zalew, Prusinowice, Janowice, Zalesie, Karszew, Kiki, Chorzyszów, Wodzierady, Prusinowiczki, Dziektarzew, Rębów Nowy Świat, Kolonia Chorzyszowska, Janowice, Wyzieradz, Jesionna, Żytowice. W Żytowicach była Szkoła Elementarna, k. 90v-91.

Proboszcz [Piotr Kosiorski], od lat 8. Organista i dziad kościelny, k. 91-91v.

Zabudowania i fundusze, k. 91v-92.

⁶⁰ Pewnie Jan Dembowski, ówczesny koadiutor kamieniecki.

⁶¹ Obecnie parafia w diec. łódzkiej.

Protokół podpisany przez dziekana i pieczęcią opatrzony, k. 92.

Dnia 23 XI 1824 r., zebrawszy się Dozór Kościelny, w obecności proboszcza Piotra Kosiorskiego, sporządził, stosownie do nakazu władz cywilnych, spis inwentarza parafialnego. Inwentarz ten podpisali: Piotr Kosiorski, proboszcz, Ksawery Dunin Wapowicz i dziekan Wincenty Hojnowski, który też przystawił pieczęć dziekańską, k. 94-96.

P a b i a n i c e (miasto)⁶².

Napisy w kościele, w Pabianicach. Pierwszy, wspominający nadanie w 1082 r. Pabianic, przez księżną Judytę, żonę Władysława Hermana i matkę Bolesława Krzywoustego, kapitułę krakowskiej. Drugi, na epitafium Anny Sutowskiej. Trzeci, na epitafium ku pamięci Macieja Miklińskiego, kan. łączyckiego i uniejowskiego, proboszcza w Pabianicach, który założył tu i fundował bractwo różańcowe, a zmarł 6 IX 1700 r. w wieku lat 72. Czwarty napis poświęcony fundowaniu w 1588 r. nowej świątyni w Pabianicach przez kapitułę krakowską, z wyliczeniem jej ówczesnych członków, k.104-105.

Stan kościoła parafialnego, murowanego, który w 1823 r. spalił się, zaś w 1825 r. był naprawiany, ale prac jeszcze nie zakończono. Konsekrowany był 15 X 1588 r. przez Pawła Dębskiego, biskupa sufragana krakowskiego. Prawo patronatu należało aktualnie do rządu. Po śmierci proboszcza (nie podano jego nazwiska), administrował parafią proboszcz z Sulejowa, a w Pabianicach opiekował się wszystkim wikariusz, Piotr Siekierski. Kościół był pw. św. Mateusza Ap. Osobny cmentarz grzebalny. Szpital spalił się w 1814 r. i dotąd nie został odbudowany, chociaż był osobny fundusz, k. 106-107v.

Parafia liczyła ok. 2600 osób zdatnych do sakramentów wielkanocnych Oprócz miasta Pabianice, należały do niej wsie: Chocianowice, Intrekowice, Bychlew, Laskiwiec, Karniszewice, Rypultowice, Kolonia Rydzyny, Pawłowice Kolonia, Retkinia, Wola Zaradzyńska, Widzew, Gadka, Ruda. Była Szkoła Elementarna, utrzymywana przez władzę cywilną, k. 107v-108.

Proboszcza stałego nie było. Administrator [proboszcz z Sulejowa] nie mieszkał na miejscu. Wikariusz, Piotr Siekierski, od trzech miesięcy i Tomasz Gondecki, od lat 34. Parafią opiekował się ks. Siekierski, ponieważ drugi wikariusz był stary, często chorował i miano do niego pewne zastrzeżenia. Był organista i zakrystianin, k. 108-108v.

Zabudowania i fundusze, k. 109.

Protokół podpisał i pieczęcią opatrzył dziekan, Wincenty Hojnowski, k. 109.

Dnia 18 I 1826 r., Dozór Kościelny w Pabianicach, zebrawszy się w komplecie, w obecności zastępcy administratora, księdza Piotra Siekierskiego, dokonał spisu własności kościelne. Inwentarz ten podpisali: Piotr Siekierski w zastępstwie administratora parafii, Jan Szpryglewski, burmistrz miasta w imieniu kolatora, Romuald Olszewski i Nikodem Kośmidrowski, członkowie Dozoru Kościelnego i dziekan, Wincenty Hojnowski, który też przyłożył pieczęć, k. 110-113.

R o s s o s z y c a.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, o dobrych ścianach, ale dach wymagał remontu. Parafia istniała przed 1521 r. Nie był znany fundator świątyni, ani kiedy ona powstała. Kolatorem był Rafał Pstrokoński, miejscowy dziedzic. Osobnego cmentarza nie było. Przytułku dla ubogich nie było, k. 122-123.

⁶² Obecnie parafia w diec. łódzkiej.

Parafia liczyła ok. 600 wiernych zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Należały do niej wsie: Rossoszycza, Miedzno, Kobyla, Chmielowa, Rozdżały, Raszelki, Chorażka, Bednarze. Szkoły nie było. Organista, żeby miał zajęcie, uczył dzieci, ale latem, zamiast uczyć się, dzieci pomagały rodzicom w pracy w polu, k. 123-123v.

Proboszcza stałego nie było. Parafią opiekował się [Polikarp Sikorski], z tytułem kapelana od lat 2. Był organista, k. 123v-124.

Zabudowania i fundusze, k. 124-124v.

Protokół podpisał i pieczęcią uwierzytelnił dziekan, Wincenty Hojnowski, k. 124v.

Dnia 3 XI 1824 r. członkowie Dozoru Kościelnego w Rossoszycy, zebrawszy się w kościele, w obecności wikariusza Polikarpa Sikorskiego, sporządzili spis własności kościelnej. Inwentarz ten podpisali: Rafał Pstrokoński, Polikarp Sikorski – kapelan i dziekan – Wincenty Hojnowski, który też przystawił swoją pieczęć, k. 126-128v.

W i e r z c h y.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, w dobrym stanie, na solidnej podmurówce, niedawno reperowana staraniem parafian. Parafia istniała przed 1521 r. Świątynia, po spaleniu się poprzedniej, została wystawiona w 1425 r. przez Walentego Drogońskiego, ówczesnego proboszcza w Wierzchach⁶³. Aktualnie kolatorem był Wojciech Biernacki, miejscowy dziedzic. Odpust na św. Mikołaja. Osobnego cmentarza grzebalnego jeszcze nie było. Nie było przytułku dla ubogich, ani specjalnego dla nich funduszu, k. 136-137.

Parafia liczyła 550 osób zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Należały do niej wsie: Wierzchy, Piotrów, Iwonic, Chodaki, Kraszyn i Dzierżazna. Szkoły nie było, k. 137-137v.

Proboszcz [Adam Siemieński], od lat 5. Był organista, k. 137v-138.

Zabudowania i fundusze, k. 138.

Protokół podpisał i pieczęcią zaopatrzył dziekan, Wincenty Hojnowski, k. 138v.

Dnia 29 XI 1825 r., członkowie Dozoru Kościelnego w Wierzchach, stosownie do przepisów władz świeckich, w obecności proboszcza, Adama Siemieńskiego, sporządzili spis własności kościelnej. Inwentarz ten podpisali: Adam Siemieński, proboszcz, Biernacki [Wojciech], niejaki Skotnicki, pewnie członek dozoru i dziekan, Wincenty Hojnowski. Pieczęć dziekańska, k. 140-142v.

Z a d z i m.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana, z takim sklepieniem. Posadzka w połowie z cegły, w połowie z kamienia białego, nawa kryta gontami, a prezbiterium dachówką. Parafia istniała przed 1521 r. Obecna świątynia została ufundowana w 1642 r. przez Aleksandra Zakrzewskiego, dziedzica z Zadzimia. Kolatorami aktualnie byli: niepodanego imienia Poradowska i Karol Dąbbski, mieszkający w Zadzimiu. Było kilka odpustów, w tym też na św. Małgorzatę. We wsi Z y g r y, będącej własnością Cieleckich, w miejsce starego drewnianego kościółka, przed ok. dwudziestu laty, została wystawiona kaplica murowana. Posiadała ona swoje uposażenie, którym opiekował się dwór. Zezwolenia na odprawianie nabożeństw nie było. Był osobny cmentarz grzebalny. Przytułku dla ubogich, ani specjalnego funduszu dla nich nie było, k. 150-151v.

⁶³ Treść tego zapisu nie zgadza się z wiadomością, że świątynia była fundowana w 1783 r. przez Pstrokońską. Może to jednak była owa „gruntowna” reperacja, równająca się wystawieniu nowej.

Parafia liczyło ok. 1000 osób zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Należały do niej wsie: Zadzim, Rallewice, Wola Flaszczyna, Górki, Rozcieszyn, Otok, Zalesie, Zygry, Wola Zaliska, Wola Otocka, Pietruchy, Wola Sipińska, Pałki, Skęczno, Kolonia Grabina, Rzeczyca. Była szkoła parafialna, utrzymywana ze składki parafian, k. 152.

Proboszcz, Wincenty Hojnowski, od lat 10. Wikariusza nie było. Organista i dziad kościelny, k. 152-153.

Zabudowania i fundusze, k. 153-153v.

Wizytację przeprowadził i protokół podpisał dziekan z Szadku, Jan Leśniewski⁶⁴, dnia 5 XII 1824 r. i przystawił pieczęć dekanatu szadkowskiego, k. 153v.

Dnia 5 XII 1824 r., Dozór Kościoła zebrawszy się w komplecie, w obecności proboszcza Wincentego Hojnowskiego, w myśl przepisów prawa państwowego, sporządził spis własności kościelnej. Inwentarz ten podpisali: proboszcz Wincenty Hojnowski, dwóch członków dozoru, z których jeden podpisał się nieczytelnie, drugim zaś prawdopodobnie był Marcełi Prusinowski oraz dziekan szadkowski, Jan Leśniewski. Pieczęć diekana szadkowskiego, k. 154-156v.

B r o d n i a. Parafia afiliowana do parafii w Zadzimiu.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, w roku 1825 ze składki parafian naprawiana, ale wymagała jeszcze nowego dachu. Parafia istniała już w 1521 r. Nie ma wiadomości przez kogo i kiedy była fundowana i przez kogo konsekrowana. Wydaje się, że była tylko poświęcona. Prawo patronatu należało do Poradowskich i Karola Dąbskiego z Zadzimia. Osobny cmentarz grzebalny. Przytułku dla ubogich i funduszu dla nich nie było, k. 164-165v.

Parafia liczyła 980 wiernych zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Należały do niej wsie: Brodnia, Brzeg, Luboła, Zagórki, Józefka i Jadwichna. Szkoła Elementarna utrzymująca się ze składki, k. 165v-166.

Proboszcz. Ponieważ parafia była afiliowana do parafii w Zadzimiu, obowiązki duszpasterskie spełniał wikariusz, Nepomucen Welachowski, od 15 lat. Był organista, k. 166-166v.

Zabudowania i fundusze, k. 166v.

Protokół podpisał dziekan lutomierski, Wincenty Hojnowski i pieczęcią diekańską uwierzytelnił, k. 167.

Dnia 13 XII 1825 r. zebrał się Dozór Kościelny w Brodni, aby, w myśl zarządzeń władz cywilnych i w obecności zastępcy proboszcza, Nepomucena Welachowskiego, spisać własność parafialną. Inwentarz ten podpisali: Nepomucen Welachowski w zastępstwie proboszcza zadzimskiego, Niejaki Szytler w zastępstwie naddzierżawcy i kolatora parafii Brodnia, cechmistrz i członek Dozoru Kościelnego, niepiśmienny (podpisał się krzyżykami) Józef Psaretoszek oraz dziekan, Wincenty Hojnowski, który przystawił też pieczęć, k. 168-169v.

G l i n n o⁶⁵. Parafia afiliowana do parafii w Zadzimiu.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia w dobrym stanie, ale wymagała nowej posadzki. Parafia była erygowana za arcybiskupa Macieja Łubieńskiego⁶⁶ i inkorporowana do pa-

⁶⁴ Zadzim był parafią prowadzoną przez dziekana, dlatego nie on wizytował, ale dziekan sąsiedniego dekanatu.

⁶⁵ Parafia obecnie nie istnieje. We wsi Glinno jest kaplica filialna, wystawiona na miejscu zniszczonego i rozebranego kościoła.

⁶⁶ Przedtem biskup włocławski. Arcybiskupem gnieźnieńskim był w latach 1641-1652.

rarii w Zadzimiu w 1641 r. Świątynia, w miejsce spalonej, została wystawiona przez Jakuba Głowczewskiego w 1884 r.⁶⁷ Nie była konsekrowana, tylko poświęcona. Nie było osobnego cmentarza grzebalnego. Nie było szpitala, ani funduszu dla ubogich, k. 176-177.

Parafia liczyła ok. 400 osób zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Należały do niej wsie: Glinno, Dzierżazna i Bugaj Pustkowie. Była Szkoła Elementarna utrzymująca się ze składki, k. 177-177v.

Proboszcz. Był nim proboszcz z Zadzimia. Kapłana w Glinnie, zamieszkującego na stałe, nie było. Sakramenty, w razie potrzeby, sprawował wikariusz z Brodni. W niedziele i święta przyjeżdżał odprawiać nabożeństwa bernardyn z Warty, k. 177v.

Zabudowania i fundusze, k. 177v.

Protokół podpisał dnia 22 XII 1825 r. dziekan – Wincenty Hojnowski i pieczęć dziekańska przystawił, k. 178.

Dozór Kościelny parafii w Glinnie, zebrawszy się dnia 23 XII 1825 r. w myśl zarządzeń władzy państwowej, w obecności wikariusza z Brodni, Nepomucena Welachowskiego, sporządził spis własności kościelnej. Inwentarz ten podpisali: Nepomucen Welachowki, w zastępstwie proboszcza, niejaki Doruchowski, w imieniu Dozoru i dziekan, Wincenty Hojnowski, który też przystawił swoją pieczęć, k. 180- 181v.

Uwagi, nie wiadomo czyją ręką napisane, dotyczące spraw dekanatu lutomińskiego, k. 183.

9

OPIS KSIĘGI

[1. Sygn. akt.] **ABKP. Wiz. 9(202).**

[2. Tytuł oryg.] Wizyta dekanalna kościołów [...] w dekanacie słupeckim diecezji kujawsko-kaliskiej, obwodzie konińskim, województwie kaliskim exystujących, przez Imc. Xiędza Walentego Brodzkiego, kanonika honoralnego kaliskiego, plebana ciężarńskiego, dziekana miejscowego odbyta w roku 1825⁶⁸.

[3. Daty krańcowe] **1825- 1828.**

[4. Opis zewnętrzny] Pol.-Łac. 2° (32,5x22,0 c.). Stan zachowania dobry. Oprawa w półskórek, stara i dobra. Pismo staranne, ale kilka protokółów pisane inną ręką, mniej staranną. Jednak nie można ustalić nazwisk pisarzy. Nie byli to proboszczowie. Kart liczbowanych liczbami rzymskimi II, cyframi arabskimi 108. Karty puste: Iv, Iiv, 7v, 30v, 50v, 57v, 85v, kilkadziesiąt kart pustych nieliczbowanych po karcie 107. Kilka pieczęci wyciśniętych w czerwonym laku.

[5. Uwagi] Wizytacja dziekańska. Pytano, tak zresztą jak i w innych wizytacjach dziekańskich tego czasu, o porządek w świątyni, porządek nabożeństw itp. Z reguły wszystkie odpowiedzi były pozytywne, dlatego zapisano w repertorium tylko najważniejsze i bardziej

⁶⁷ Jest tu oczywista pomyłka. Może chodziło o 1684 r.

⁶⁸ Jest to właściwie tytuł części pierwszej. Od k. 90 jest bowiem skrócony opis wizytacji z 1827 r., polegający na sprawdzeniu zgodności wizytacji z 1825 r. ze stanem z 1827 r. i wpisaniu zaszłych zmian. Od k. 104 rozpoczęły się krótkie sprawozdania ze sprawdzenia stanu parafii w 1828 r. w stosunku do stanu opisanego w wizytacji z 1825 r.

charakterystyczne odpowiedzi. Jako dokument erekcji parafii często podawano zapis w *Liber beneficiorum* Jana Łaskiego, ale niekiedy podawano błędną datę, a mianowicie rok 1721 r. Ponieważ należy sądzić, że wizytator znał poprawną datę, stąd pewien wniosek, niezbyt chwalebny, że protokół sporządzali sami proboszczowie, którzy mogli jego treść dyktować jakiemuś pisarzowi, zaś sam dziekan niezbyt dokładnie go przeczytał, skoro taki błąd pozostał.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

Tytuł książki, taki jak podano wyżej, k. I.

Regestr wizyty kościołów dekanatu słupeckiego, k. II.

C i ą ż e ń.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana, na planie krzyża, kryta gontami, z wieżą. Dokładny opis stanu wewnętrznego świątyni, dobrze urządzonej i utrzymanej. Zewnątrz jednak wymagała pilnie naprawy dachu. Był już zrobiony przed pięcioma laty kosztorys na naprawę, ale dotąd władze rządowe, jako że do nich prawo patronatu należało, nic nie uczynili. Aktualny proboszcz z własnej kieszeni czynił pewne naprawy, aby nie dopuścić do dalszego zaciekania świątyni. Cmentarz przykościelny otoczony murem ze sztachetami. Wg dawnych zapisów, świątynia ta miała być fundowana przez Jana Tarło, biskupa poznańskiego⁶⁹, a później dokończona przez biskupa Czartoryskiego⁷⁰, którego portret wisiał w świątyni, nad wejściem do zakrystii. Wieża z dzwonami. O konsekracji nie było pewnej wiadomości. Prawo patronatu dawniej należało do biskupa poznańskiego, a współcześnie do rządu Królestwa Polskiego. Dawniej była k a p l i c a w pałacu [ciążeńskim], ale teraz tenże na inne cele został przeznaczony. Osobny cmentarz grzebalny za wsią. Był szpital, w którym przebywały aktualnie trzy osoby. Na dwie był specjalny fundusz, a jedna była bez utrzymania⁷¹. Opis uposażenia przytułku, zabezpieczonego na dobrach kapituły poznańskiej, która ówczesnie nie była w stanie, czy też nie chciała wypłacać należnego procentu, k. 1-4v.

Parafia liczyła osób komunikujących 1135. Należały do niej wsie: Ciążen z dworem, i wsie bez dworów: Wierzbowice, Dziedzice, Policko, Holendry Zarzeczne, Kolonia Dąbrowa i Kolonia Nowa Góra. Była Szkoła Centralna Ekonomii w Ciążeniu, do której w porze zimowej chodziło ok. 110 dzieci, k. 4v-5.

Proboszcz, Walenty Brodzki, od lat 11. Wikariusz – Szymon Duchnicki. Organista – Tomasz Trepczyński i kościelny – Antoni Szczepaniak, mieszkający w szpitalu, pobierający stamtąd uposażenie, k. 5-6.

Zabudowania i fundusze, k. 6-6v.

Protokół podpisali w Ciążeniu dnia 28 XII 1825 r.: Walenty Brodzki – proboszcz, w zastępstwie kolatora – naczelnik Ekonomii w Ciążeniu, ale podpis nieczytelny, Maciej Napieralski, Franciszek Lipiński i niejaki Walenty, podpisany krzyżkami, jako członkowie dozoru kościelnego oraz Maciej Drozdowski, dziekan sompoleński⁷². Pieczęcie w czerwo-

⁶⁹ Jan Joachim Tarło, przedtem biskup kijowski, w l. 1723-1732 biskup poznański.

⁷⁰ Teodor Czartoryski, biskup poznański w l. 1739-1768.

⁷¹ Nie napisano tego, ale z pewnością żyła z jałmużny.

nym laku Ekonomii Ciążeń i w czarnym tuszu parafii ciężarńskiej i dekanatu sompolńskiego, k. 7.

C i e n i n K o ś c i e l n y .

Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana jeszcze nieukończona, na planie prostokąta, z węższą zakrystią znajdującą się poza ołtarzem, nad którą wyciągnięto mury, mające służyć jako dzwonnica. Aktualnie dzwony wisiały w prowizorycznej dzwonnicy sprawionej przez proboszcza. Ołtarzy jeszcze nie było, tylko same mensy, nad którymi zawieszono obrazy. Sufit drewniany i takież chór ze średniej wielkości pozytywem. Dach częściowo z dachówki, a częściowo ze słomy, przeciekający. Parafia istniała już w 1521 r. Obecna świątynia, na miejscu starej, wystawiona ok. 1802 r. przez Maksymiliana Zielonackiego, jak to oświadczył ówczesny kolator, Andrzej Beber. Poświęcenia dokonał oficjał kaliski, [Ludwik] Chylewski. W 1808 r., podczas pożaru plebanii, spłonęła biblioteka i niektóre dokumenty. Kościół pw. św. Katarzyny D. i M. Był zapis zabezpieczony na synagodze kaliskiej, aby w każdą środę była msza za fundatorów, ale aktualnie dochód ten nie dochodził i msza nie była już odprowadzana. Był osobny cmentarz do grzebania ciał zmarłych. Domu dla ubogich, zwanego szpitalem, nie było, k. 8-11.

Parafia liczyła osób komunikujących 733. Do parafii należały wsie: Cienin Kościelny, Wilczna, Kamień i Pępcin własność kolatora Bebera, Cienin Zaborny, w połowie należąca do niejakiego Majera, z dworem i druga połowa, także z dworem, należąca do Wyganowskiego. Dawniej była szkoła w budynku wystawionym przez kolatora, ale nie mając funduszu, upadła, k. 11-11v.

Proboszcz [Wincenty Siewierski], od lat 4, posiadający kilkanaście książek, tu wyliczonych. Był organista i dziad, czyli kalkancista, k. 11v-12v.

Zabudowania i fundusze, k. 12v-13.

Protokół podpisany w Cieninie, dnia 22 XI 1825 r. przez proboszcza, Wincentego Siewierskiego, kolatora, Andrzeja Beber, Kajetana Perlińskiego, członka Dozoru Kościelnego i miejscowego dziekana, Walentego Brodzkiego. Pieczęcie w tuszu wyciśnięte: parafii Cienin Kościelny, Andrzeja Beber i dziekańska dekanatu słupeckiego, k. 13v.

D o b r o s o ł o w o .

Stan kościoła parafialnego. Drewniany, z drewna sosnowego, na planie prostokąta, kryty gontami. Dzwonnica w szczycie świątyni, z dwoma dzwonami i sygnaturką. Opis wnętrza świątyni. Parafia istniała już w 1521 r. Świątynia służąca parafii została fundowana w 1749 r. przez Jerzego Liszkowskiego, ówczesnego proboszcza parafii Dobrosołowo. Prawo patronatu należało do braci Stanisława i Jana Suchorzewskich, dziedziców Dobrosołowa. Metryki ochrzczonych od 1640 r., zaślubionych od 1660 r. i zmarłych od 1733 r., ale do 1774 r. spisywane dosyć niedbale. Od 1774 r. spisywane należycie. Patronem kościoła był św. Jakub Ap. Znajdowały się też relikwie kilku świętych. We wsi N o w a W i e ś była kaplica, a raczej kościółek filialny, pw. św. Stanisława B. i M., nie wiadomo przez kogo fundowany. Znaki wskazywały, że był konsekrowany. Aktualnie był tak zniszczony, że nadawał się na rozebranie. Były także paramenty liturgiczne do niego należące. Nabożeństwa od dawna tu się nie odprowadzały. Osobny cmentarz grzebalny został założony dopiero w 1825 r. Przytułku dla ubogich nie było, k. 14-17v.

⁷² Dziekan z Sompolna wizytował parafię Ciążeń dlatego, że w Ciążeniu był proboszczem dziekan dekanatu słupeckiego.

Parafia liczyła osób komunikujących 630. Należały do niej wsie: Dobrosołowo z dworem, własność Stanisława Suchorzewskiego, Cząstków z dworem, własność Jana Suchorzewskiego, Nowa Wieś z dworem, należąca do [Franciszka] Morawskiego, Komorowo z dworem, należąca do [Antoniego] Bogusławskiego oraz wsie: Holendry Wierzchy i Przytuki, także szlacheckie. Toczył się jakiś proces w sprawie kościółka w Nowej Wsi. Szkoły nie było, k. 17v-18.

Proboszcz [Jan Czabański], od 11 lat. Posiadał własną bibliotekę. Organista – Mikołaj Inoski, k. 18-18v.

Zabudowania i fundusze, k. 18v-19.

Protokół podpisano w Dobrosołowie, dnia 6 XII 1825 r., przez Jana Czabańskiego, proboszcza, Stanisława Suchorzewskiego i Jana Suchorzewskiego kolatorów, Franciszka Morawskiego i Antoniego Bogusławskiego, członków Dozoru Kościelnego oraz Walentego Brodzkiego, dziekana. Pieczęć parafii wyciśnięta w czerwonym laku, pieczęć Suchorzewskich, także w czerwonym laku oraz pieczęć dziekańska w tuszu, k. 19v.

G o l i n a (miasto).

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, z drewna sosnowego, pw. św. Jakuba Ap., na planie krzyża. Gontowy dach wymagał naprawy. Zakrystia od str. zachodniej, a od wschodniej skarbiec z lożą u góry. Na chórze organy 8-mio głosowe, ale wymagały już naprawy. Opis wnętrza kościoła. Były dwie kaplice. Parafia istniała przed 1521 r. Obecna świątynia była fundowana przez Konkordię z Raczyńskich Żychlińską, a ukończona przez Ignacego i Barbarę Lipskich, ale nie wiadomo kiedy. Aktualnie kolatorem był Maksymilian Adam Otto Trąpczyński. Była znaczna biblioteka parafialna, składająca się z ok. 150 ksiąg. Był osobny cmentarz grzebalny. Nie było szpitala, ani funduszu dla ubogich, k. 20-23.

Parafia liczyła ok. 800 osób zobowiązanych do komunii wielkanocnej. Miejscowości parafialne: miasto Golona z dworem, należąca do Trąpczyńskiego. Wieś Splawia, należąca do Trąpczyńskiego, z dworem zamieszkanym przez dzierzawcę i wieś Przyjma z dworem, należąca do zmarłego już Józefa Mielżyńskiego, dziedzica dóbr kazimierskich. Mieszkał tu pełnomocnik. W parafii, od dłuższego czasu, mnożyły się jakieś wykroczenia, tu nieopisane, na które nie można było znaleźć lekarstwa. Była Szkoła Parafialna, ale z pensją nauczyciela płaconą przez rząd. Nauczycielem był Nepomucen Gądkowski, k. 23-23v.

Proboszcz nominat – Antoni Kamiński⁷³. Jako nominat w Golinie od lat 3, zaś jako zarządca parafii od trzech miesięcy. Miał własną bibliotekę. Organista, Piotr Łabęcki i Stanisław Kostecki, dziad kościelny, k. 23v-24.

Zabudowania i fundusze, k. 24-24v.

Protokół podpisany w Golinie dnia 29 XI 1825 r. Antoniego Kamińskiego, proboszcza, Adama Otto Trąpczyńskiego, kolatora, Augustyna Wędzickiego nieumiejącego pisać, tylko krzyżykami podpisanego, Jędrzeja Wenerskiego i Dominika Mazowita oraz dziekana, Walentego Brodzkiego. Pieczęć parafialna i dziekańska w tuszu i kolatora w czerwonym laku, k. 24v.

Katalog książek znajdujących się w bibliotece kościoła w Golinie, k. 25-25v.

G i e w a r t ó w.

Stan kościoła parafialnego. Kościół drewniany, częściowo gontami, częściowo słomą pokryty. Opis stanu wewnętrznego świątyni. Wymagała ona szybkiej naprawy tak zew-

⁷³ Schematyzm podawał, że miał na imię Jan.

nątrz, jak i wewnątrz. Parafia istniała przed 1521 r. Kto był fundatorem, nie wiadomo. Aktualnie kolatorem był Tadeusz Radoński, dziedzic Giewartowa. Metryki zachowane od 1783 r. Kościół nosił wezwanie Wszystkich Świętych. Wspomniano dawnego proboszcza z Giewartowa, Urbana Osińskiego, pod 1757 r. Była za wsią k a p l i c a publiczna, wystawiona w 1811 r. przez Wojciecha Radońskiego i ze składki parafian, poświęcona, za zezwoleniem władzy duchownej, w 1812 r. przez ówczesnego proboszcza giewartowskiego, Berengariusza Pszanowskiego. Stan kaplicy dobry. Nie było zezwolenia na nabożeństwa od ówczesnych władz kościelnych. Przy tej kaplicy był urządzony cmentarz grzebalny. Szpitala, ani funduszu dla ubogich nie było, k. 26-28.

Parafia liczyła 850 osób zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Należały do niej wsie z dworami: Giewartów, należący do Tadeusza Radońskiego, Naprusewo, własność [Józefa] Tumickiego, Mieczownica Rafała Chrzanowskiego, Sienno Rafała Mniewskiego, Gostuń, w połowie do Jana Żołądkowskiego, w połowie do Karczewskiego należący, wsie rządowe Kosewo i Kochowo oraz bez dworów Kolonia Chrzanowo Rafała Chrzanowskiego, Hołędry Giewartowskie Tadeusza Radońskiego, Hołędry Doty i Hołędry Brzoza, należące do Rafała Chrzanowskiego, Hołędry Kochowo i Hołędry Koszewskie należące do rządu, wreszcie Folwark Stara Wieś Józefa Tumickiego. Szkoły, ani funduszu na nią nie było, k. 28-29.

Proboszcz, Józef Magowski, od lat 12. Organista – Maciej Poradowski, k. 29-29v.

Zabudowania i fundusze, k. 29v-30.

Protokół podpisali w Giewartowie dnia 20 XII 1825 r.: Józef Magowski – proboszcz, Tadeusz Radoński – kolator i prezes Dozoru Kościelnego, Wojciech Kmita i Jan Żołądkowski – członkowie Dozoru i dziekan – Walenty Brodzki. Pieczęć diekańska, k. 30.

K a w n i c e.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, na planie krzyża. Wymagał remontu. Czasu erekcji parafii nie znano. Ówczesny kościół miał być wystawiony w 1784 r. przez dziedzica dóbr Kawnice, Maksymiliana Otto Trąpczyńskiego, jak sam to zeznał, ponieważ był aktualnie kolatorem. Znajdowała się biblioteka kościelna z 64 księgami, znacznie zniszczonych, których katalog był sporządzony, gdy obejmował parafię aktualny proboszcz. Kościół był pw. Wszystkich Świętych. Odpust był też obchodzony na święto Pocieszenia Najświętszej Marii Panny. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala, ani funduszu dla ubogich nie było, k. 31-33v.

Parafia liczyła ok. 650 osób komunikujących. Należały do niej wsie z dworami: Kawnice, Trąpczyńskiego, Węglew i Kraśnica należące do [Mikołaja] Ulatowskiego, wsie szlacheckie bez dworów: Rosocha, Kolonia Zaprzecznik i Osada Ruda należące do Trąpczyńskiego, Węglewskie Hołędry, połowa wsi Rzarzyna (pewnie dzisiejszy Zawrzyn), Osada Młynki Kraśnickie, należące do Ulatowskiego, Głodowo należące do Mielżyńskiego oraz wsie rządowe: połowa wsi Zawrzyn, Bielawy i Kolno. Szkoły, ani funduszu na nią, nie było, k. 33v-34.

Proboszcz [Maciej Polikarp Rowiński, od 1 roku. Był organista, k. 34-34v].

Zabudowania i fundusze, k. 34v-35.

Protokół podpisali w Kawnicach dnia 7 XI 1825 r.: Maciej Polikarp Rowiński, proboszcz, Adam Otto Trąpczyński, kolator, Mikołaj Ulatowski, członek Dozoru Kościelnego i dziekan, Walenty Brodzki. Pieczęć proboszcza i diekana wyciśnięte w tuszu i kolatora w czerwonym laku, k. 35v.

K o s z u t y.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, wymagająca remontu. Dzwonnica, złączona ze świątynią, groziła niebezpieczeństwem. Opis wnętrza świątyni. Parafia powstała przed 1521 r. Obecna świątynia fundowana w 1720 r. przez Mikołaja Łukomskiego, opata z Łądu, ponieważ dobra Koszuty do opactwa w Łądzie należały. Aktualnie kolatorem parafii był rząd. Kościół był pw. św. Bartłomieja Ap. Uznano, że nie było potrzeby osobnego cmentarza grzebalnego. Nie było szpitala, k. 36-38.

Parafia liczyła 280 osób komunikujących. Należał do niej jeden tylko dwór w Koszutach. Szkoły nie było, k. 38.

Proboszcz [Ignacy Szynkiewicz], od lat 17. Organista ten sam co w Młodojewie, obsługiwał bowiem dwa kościoły, k. 38-39.

Zabudowania i fundusze, k. 39-39v.

Protokół podpisali w Koszutach, nie podając jednak dokładnej daty, następujące osoby: proboszcz, Ignacy Szynkiewicz, w zastępstwie kolatora administrator ekonomii Koszuty, ale podpis nieczytelny, nieumiejący pisać Stanisław Kołodziak i Karol Walicki, członkowie Dozoru Kościelnego oraz dziekan, Walenty Brodzki. Pieczęcie: parafialna, wójta Ekonomii Koszuty i dziekana, k. 39v.

K o w a l e w o.

Stan kościoła parafialnego. Kościół drewniany, mający po lewej stronie ołtarz wielki i zakrystię, a po prawej skarbiec. Nad zakrystią i skarbcem znajdowała się loża. Świątynia restaurowana w 1820 r., kiedy dano nowy dach, ale okazuje się, że niezbyt dokładnie, stąd były przecieki. Parafia istniała już za czasów arcybiskupa Jana Łaskiego. Aktualnie istniejącą świątynię wystawił w 1784 r. arcybiskup gnieźnieński, Antoni Ostrowski. Kolatorem był rząd. Metryki zachowały się od 1716 r. Kościół był pw. św. Piotra i Pawła. Był osobny cmentarz grzebalny, niedaleko świątyni parafialnej położony, częściowo ogrodzony przez poprzedniego proboszcza już zmarłego, ks. Łaskiego. Był wprawdzie szpital, ale w nim nie było ubogich, bo nie było też na to funduszu, k. 40-42.

Parafia liczyła ok. 460 osób komunikujących. Należały do parafii wsie Kowalewo i Wola z dworami oraz Wierzbno bez dworu, wszystkie należące do rządowej Ekonomii Koszuty. Szkoły parafialnej ani funduszu na nią nie było, k. 42-42v.

Proboszcz [Stanisław Mędrzecki] od kilku miesięcy. Ponieważ dla słusznych powodów musi się nieraz oddalać z parafii, miał wikariusza (dotąd takiego w Kowalewie nie było). Był nim Walenty Zarniewicz, święcony w 1825 r. Organistą był Ignacy Wiśniewski, k. 42v-43.

Zabudowania i fundusze, k. 43-43v.

Protokół podpisali w Kowalewie dnia 23 XII 1825 r.: Stanisław Mędrzecki, proboszcz, Wójt Ekonomii Koszuty, zdaje się niejaki Miller, w zastępstwie kolatora i dziekan, Walenty Brodzki. Wszyscy przystawili swoje pieczęcie wyciśnięte w tuszu, k. 43v.

L ą d e k (miasto).

Kościół murowany, ale w niektórych częściach mury zarysowane. Dach częściowo z dachówki, częściowo z gontów, w stanie nienajlepszym. Dwie solidne wieże, a w tej od str. wschodniej znajdowały się dzwony. Opis wnętrza świątyni z kilkoma ołtarzami. Na chórze pozytyw o 8-miu głosach, zreperowany staraniem obecnego proboszcza. Świątynia fundowana w 1775 r. przez opata z Łądu Jełowickiego, konsekrowana w 1809 r. przez biskupa Antoniego Raczyńskiego, opata łądzkiego, pw. św. Mikołaja. Był osobny cmentarz grzebalny. Dom szpitalny stary i zniszczony, ale ubodzy, pozostający w domach

przyjaciół, mieli pewien fundusz, wypłacany im co kwartał przez kasjera miejskiego, k. 44-47v.

Parafia. Nie podano liczby wiernych. Do parafii należało rządowe miasto Łądek, wieś Ratyń, Łąd i Jaroszyn z dworem oraz wsie Ślugocin, Dolany i Wielodwór bez dworów. Istniała Szkoła Parafialna, głównie ze składki się utrzymująca. Nauczycielem był Ferdynand Jałowski, k. 48-48v.

Proboszcz, Karol Woszyński, od lat 4. Był organista, Teodor Węt, k. 48v-49.

Zabudowania i fundusze, k. 49-49v.

K l a s z t o r w Łądzie, zniesiony, w którym byli zakonnicy: Tadeusz Wysocki – przeor, Feliks Barthej – podprzeor, „Ewiebi” Iwelski, Celestyn Choiński i Iwo Grodzki, emeryci. Kapłani ci chętnie pomagali w pracy sąsiednim proboszczom. Nabożeństwa w kościele klasztornym nie stały na przeszkodzie nabożeństwom w kościele parafialnym, k. 49v-50.

Protokół podpisany w Łądku dnia 28 X 1825 r. przez proboszcza, Karola Woszyńskiego, pewnie kogoś z zarządu miasta, ale trzy podpisy są nieczytelne i dziekana, Walentego Brodzkiego. Pieczęć parafialna, miasta Łądku i dziekańska, wyciśnięte w tuszu, k. 50.

M ł o d o j e w o.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, w 1822 r., ze składki parafian i dotacji rządowej, naprawiana. Opis zewnętrzny i wewnętrzny kościoła. Parafia istniała już za arcybiskupa Łaskiego. Kiedy aktualnie istniejąca świątynia była fundowana i przez kogo, nie wiadomo. Prawo patronatu dawniej należało do biskupa poznańskiego, a teraz do rządu. Świątynia pw. św. Mikołaja. Osobny cmentarz grzebalny. Nie było szpitala, ani funduszu dla ubogich, k. 51-53v.

Parafia liczyła 670 osób zobowiązanych do komunii wielkanocnej. Należała do niej wieś Młodojewo z dworem i wsie Marcewo, Marcewek, Drażna bez dworów. Wszystkie wsie były rządowe. Szkoła parafialna we wsi Marcewo, w domu zbudowanym jeszcze przez rząd pruski, nauczyciel zaś utrzymywany był częściowo ze składki parafian, k. 54-54v.

Proboszcz, Ignacy Szykiewicz, od lat 2. Był jednocześnie proboszczem w Koszutach, blisko od Młodojewa położonych. Organista ten sam, co w Koszutach, k. 54v-55v.

Zabudowania i fundusze. Poprzednim proboszczem był ks. [Antoni] Płonkowski, który przeszedł do Ślesina, k. 55v-56v.

Protokół podpisany w Młodojewie przez Ignacego Szykiewicza, proboszcza, jedną osobę niezidentyfikowaną, prawdopodobnie przedstawiciela władz cywilnych, nieumiejących pisać członków Dozoru Kościelnego: Kazimierza Sobowskiego i Franciszka Szamarszewskiego oraz dziekana, Walentego Brodzkiego. Pieczęć parafialna, jedna pieczęć niezidentyfikowana i dziekańska, k. 56v-57.

M y ś l i b ó r z.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana, na planie krzyża, kryta blachą. Opis stanu zewnętrznego i wewnętrznego. Parafia istniała już w 1521 r. Prawo patronatu należało do Pawła Wyganowskiego, dziedzica Myśliborza. Kościół pw. św. Mateusza Ap. Kaplica prywatna w Radolinie, majątku Kalksztejnowej, osobno stojąca w ogrodzie, drewniana, z ołtarzem św. Jana Chrzciciela. Był szpital dla ubogich, a w nim 4 osoby. Miał on specjalny fundusz, k. 58-59v.

Parafia liczyła 456 osób zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Należały do niej wsie szlacheckie z dworami w Myśliborzu, własność kolatora, Pawła Wyganowskiego,

Radolina, własność Kalksztejnowej i Sługocinek, należący do Antoniego Miezawskiego. Szkoły parafialnej i funduszu dla niej nie było, k. 59v-60.

Proboszcz [Celestyn Cielecki, kanonik płocki, dziekan koniński i proboszcz w Sławsku], nie zawsze tu rezydujący, od lat 38. Wikariusz, Władysław Kąsinowski, od 1825 r. Był organista, k. 60.

Zabudowania i fundusze, k. 60-60v.

Protokół podpisali w Myśliborzu dnia 15 XII 1825 r.: kolator, Paweł Wyganowski, Antoni Miezawski, jako członek Dozoru Kościelnego i dziekan, Walenty Brodzki. Pieczęć parafialna, pieczęć herbowa Pawła Wyganowskiego i dziekańska, k. 60.

O s t r o w i t e.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, kryta gontami. Opis stanu zewnętrznego i wewnętrznego kościoła. Parafia istniała za czasów Jana Łaskiego. Kościół był fundowany w 1739 r., przez biskupa sufragana gnieźnieńskiego, Krzysztofa Dobińskiego⁷⁴ i nosił wezwanie św. Szczepana, pierwszego męczennika. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala dotąd nie było. W 1825 r., za zgodą Konsystorza kaliskiego, przytułek dla dwóch osób ufundował Tomasz Wolicki, dziedzic wsi Mroczi⁷⁵, a przedtem dzierżawca dóbr rządowych Ostrowite, k. 61-63v.

Parafia liczyła 426 mężczyzn i 405 kobiet, czyli razem 831 osób zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Do parafii należały wieś z dworami: rządowa wieś Ostrowite Kapitulne, Siernicze Wielkie Radońskiego, Siernicze Małe Kurczewskiego, Jarotki należące do Konopki, Kąpiel, własność Czaplckiego, Przedstaw należąca do Kotarskiego i Izdebno, własność Suchorzewskiego. Wsiami bez dworów były: Szyszłowo i Grabina należące do Suchorzewskiego, Holendry Jarockie należące do Konopki, Holendry Michałowo, Holendry Salomonowo i Kania, własność Kurczewskiego i Holendry Skrzyński, należące do Radońskiego. Szkoły nie było, ale można było korzystać ze szkoły we wsi Marcewo⁷⁶, k. 63v-64.

Proboszcz [Tadeusz Paalksnis], od lat 21. Był słabego zdrowia, ale nie stać było na utrzymanie wikariusza. Był organista, Bartłomiej Piotrowski, k. 64-64v.

Zabudowania i fundusze, k. 64v-65v.

Protokół podpisali w Ostrowitem Kapitulnym dnia 7 XII 1825 r., Tadeusz Paalksnis – proboszcz, zastępca kolatora – Ksawery (nazwisko nieczytelne), Jan Suchorzewski jako członek Dozoru Kościelnego i dziekan – Walenty Brodzki. Pieczęcie: parafialna, herbowa Jana Sucharzewskiego i dziekańska, k. 65v.

P y z d r y (miasto).

Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana, dawniej, za zgodą króla polskiego z 1762 r. i zgodą Stolicy Apostolskiej z 1763 r., w 1765 r. przez biskupa poznańskiego Teodora Czartoryskiego inkorporowana, wraz z uposażeniem, do klasztoru franciszkanów w Pyzdrach, którzy do 1807 r. w nim sprawowali nabożeństwa parafialne. Gdy w 1807 r. świątynia ta przez pożar została uszkodzona, nabożeństwa przeniesiono do kościoła klasztornej i dotąd tam się odbywały. Opis stanu świątyni parafialnej, częściowo już odrestaurowanej. Podczas pożaru ocalała murowana i sklepiona zakrystia. Uwaga, że świątynia ta,

⁷⁴ Był biskupem sufraganiem gnieźnieńskim w l. 1738-1769.

⁷⁵ Może to była wieś w parafii Staw.

⁷⁶ Zapewne chodzi o wieś tej nazwy w parafii Wilczyn.

gdyby została należycie wyremontowana, byłaby wygodniejsza dla dużej liczby wiernych i mogłaby długo im służyć. Kościół tylko poświęcony dnia 8 IX 1791 r. przez Mateusza Zychmanowskiego, kan. poznańskiego i proboszcza z Ciążenia. Prawo patronatu należało do rządu. Co zaś tyczy świątyni k l a s z t o r n e j, służącej parafii, była utrzymywana przez gwardiana i proboszcza w jednej osobie, w należytym porządku. W kościele parafialnym był odpust na święto Narodzenia Najświętszej Marii Panny. Na terenie parafii był kościółek Ś w i ę t e g o D u c h a. Osobny cmentarz grzebalny za miastem. Szpital, dawniej istniejący, spalił się w 1807 r., a ubodzy, w licznie 7, mieszkali w wynajętym domu. Uposażenie przejął rząd i magistrat płacił za ich utrzymanie, k. 66-69.

Parafia liczyła 2636 osób zobowiązanych do komunii wielkanocnej. Należało do niej miasto Pyzdry oraz wsie: Tarnowa z dworem, własność Grabińskiego, Dłusk z dworem, własność Dąbrowskiego, Ruda Komorska z dworem, własność starościny Skorzewskiej, Szyba Młyn, własność mieszczanina Starowicza, Winnica Świętego Ducha, należąca do prepozyta kościółka tego wezwania. Szkoła parafialna w pomieszczeniach klasztornych, utrzymywana ze składki parafian, k. 69-69v.

Proboszczem był miejscowy gwardian, Wawrzyniec Pietrkiewicz, od 1798 r. Pomagali mu, w charakterze wikariuszy, dwaj zakonnicy: Adam Starowicz i Augustyn Mizerkiewicz, kaznodzieja. Był organista, kościelny i kalkancista, k. 69v-70v.

Zabudowania i fundusze. Po pożarze w 1807 r., pozostałe po nich place zostały zabrane przez władze, które obiecywały oddanie ich, ale w innym miejscu, lub wynagrodzenia. Proboszcz jednak z tych placów opłacał podatek, k. 70v-71.

K l a s z t o r franciszkanów, do którego był inkorporowany kościół farny. W klasztorze było trzech zakonników kapłanów i jeden brat zakonny, k. 71-71v.

Protokół podpisali: proboszcz – Wawrzyniec Pietrkiewicz, burmistrz, którego nazwisko nieczytelne, w zastępstwie kolatora, Ignacy Obarski, Stanisław Maliński i Leon Michlicki, jako członkowie Dozoru Kościelnego oraz Walenty Brodzki, dziekan. Pieczęcie: parafialna, miasta Pyzdry i dziekańska, k., 71v.

Kościół szpitalny Ś w i ę t e g o D u c h a w Pyzdrach.

Kościół murowany, na planie prostokąta, w pobliżu rzeki Warty. Opis zewnętrzny i wewnętrzny świątyni, która spaliła się w 1807 r. i nie została odnowiona. Był on erygowany w 1290 r. i nadany przez Przemysława II kanonikom regularnym grobu Chrystusowego. W miejsce dawnej świątyni drewnianej, w 1787 r. wystawiono nową murowaną. Odpusty obchodzono na Zesłanie Ducha Świętego i św. Barbarę. Prawo patronatu należało do wyżej wspomnianego zgromadzenia, zniesionego jednak w 1819 r. Ponieważ spalił się dom przytułku dla ubogich, ci mieszkali w domach przyjaciół, ale byli utrzymywani z dochodu szpitalnego, wypłacanego im przez magistrat. Kościół ten nie miał żadnych praw świątyni parafialnej. Prepozytem był [Józef Doleżyński], zakonnik, od lat 10, k. 72-74.

O klasztorze franciszkańskim powiedziano przy parafii, k. 74.

Protokół podpisali w Pyzdrach dnia 27 XII 1825 r. Józef Doleżyński, proboszcz, Józef Milczyński, burmistrz, w zastępstwie kolatora, Stanisław Maliński, Ignacy Obarski i Leon Michlicki, jako członkowie Dozoru Kościelnego i dziekan, Walenty Brodzki. Pieczęcie: prepozytury Świętego Ducha w Pyzdrach, miasta Pyzdry i dziekańska, k. 74v.

S a m a r z e w o.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia z drewna dębowego, w dosyć dobrym stanie, ale wymagała nowego dachu. Nie było wiadomości, przez kogo i kiedy kościół w Samarzewie

był fundowany i erygowany, ale zapewne przez biskupów poznańskich, którzy dawniej byli jego kolatorami. Aktualnie kolatorem był rząd. Odpust obchodzono na św. Michała. Nie było jeszcze osobnego cmentarza. Przystłek, bardzo stary i zniszczony, w 1824 r. został zniszczony przez wicherę. Funduszu żadnego dla ubogich nie było, k. 75-77.

Parafia liczyła osób komunikujących ok. 660. Należały do niej wsie: Pietrzyków, należąca do Marcina Otockiego, Rataje, której właścicielem był generał Dąbrowski i połowa wsi Samarzewo, a druga połowa tej wsi z dworem, należała do Prus i należała do Ekonomii Ciążeń⁷⁷. Szkoły Elementarnej nie było, a rodzice posyłałi dzieci do szkoły w Ciążeniu, k. 77v-78.

Proboszcz [Onufry Nowicki], od 12 lat. Był organista i dziadek kościelny, k. 78-79.

Zabudowania i fundusze, k. 79-79v.

Protokół podpisali w Samarzewie dnia 22 X 1825 r.: proboszcz – Onufry Nowicki, w zastępstwie kolatora jakiś przedstawiciel Ekonomii Ciążeń (podpis nieczytelny), Marcin Otocky jako członek Dozoru Kościelnego i dziekan – Walenty Brodzki. Pieczęcie w tuszu parafii i dziekańska i w czerwonym laku zarządu Ekonomii Ciążeń.

S ł u p c a (miasto).

Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana, na planie prostokąta, kryta dachówką. Opis stanu zewnętrznego i wewnętrznego. Parafia istniała przed 1521 r., ale nie wiadomo przez kogo i kiedy fundowana i konsekrowana. Prawo patronatu należało dawniej do biskupów poznańskich, a aktualnie do rządu. Kościół był pw. św. Wawrzyńca. Kaplic publicznych lub prywatnych w parafii nie było, ale był kościółek św. L e o n a r d a w Słupcy i kościółek filialny, drewniany we wsi Kotunia, wymagający znacznej poprawy tak wewnątrz, jak i zewnątrz. Nie miał własnego wyposażenia. Odprawiano tu raz w roku, na św. Jakuba. Z uposażenia tego kościółka korzystał proboszcz parafii Słupca. Szpital był przy kościółku św. Leonarda, ale bardzo zniszczony, Przebywało w nim 11 podopiecznych. Miał własny fundusz, teraz wypłacany z kasy miasta, k. 80-82v.

Parafia liczyła osób komunikujących ok. 2000. Należały do niej miejscowości: miasto rządowe Słupca, wsie rządowe Kotunia, Gałków i Kąty, wsie szlacheckie: Piotrowice z dworem, Holendry Korwin, Józefowo i Niezgoda. Była Szkoła Parafialna Centralna w Słupcy i mniejsza w Kotuni, utrzymywane ze składek parafian, k. 82v-83.

Proboszcz, Walenty Brodzki od 15 VI 1825 r. Dwóch wikariuszy. Urban Dybowicz, zarządca kościółka św. Leonarda i Antoni Falczyński. Organista Franciszek Jabczyński i kościelny – Tomasz Włoczywodziński, k. 83-84.

Zabudowania i fundusze, k. 84-84v.

Protokół podpisali w Słupcy dnia 27 XII 1825 r.: proboszcz – Walenty Brodzki, trzej członkowie Dozoru Kościelnego (nazwiska nieczytelne) i dziekan sompoleński, Maciej Drozdowski⁷⁸. Nieczytelna pieczęć w czerwonym wosku, może parafii słupckiej, pieczęcie tuszowe: burmistrza miasta Słupca i dekanatu sompoleńskiego, k. 82v-83.

Kościółek św. L e o n a r d a w Słupcy.

Stan kościoła św. Leonarda. Drewniany, niedawno pokryty nowymi gontami. Opis zewnętrzny i wewnętrzny. Nie było wiadomości przez kogo i kiedy fundowany i czy był konsekrowany. Prawo patronatu należało do magistratu. Sakramentów tu nie sprawowano.

⁷⁷ Zapis ten nie jest jasny, ponieważ Ciążeń był w granicach Królestwa Polskiego.

⁷⁸ Parafię dziekańską wizytował dziekan sąsiedniego dekanatu.

O szpitalu powiedziano przy parafii. Zarządcą był Kazimierz Dybowicz⁷⁹, od 1824 r. Służby kościelnej nie było, tylko jeden z dziadków, zamieszkujących w szpitalu, usługiwał. Zabudowania i fundusze, k. 88-89v.

Protokół podpisany w Słupcy dnia 27 XII 1825 r., przez Kazimierza Dybowicza, zarządcę kościółka, trzech przedstawicieli Dozoru Kościelnego i dziekana – Walentego Brodzkiego. Pieczęć w czerwonym laku, zdaje się że herbowa Dybowicza, w tuszu zaś burmistrza miasta Słupca i dziekańska, k. 89v.

[Wizytacja dziekańska dekanatu słupeckiego z 1827 roku].

Wizyta dekanalna w roku 1827, czyli protokół sprawdzenia wizyty dekanalnej w roku 1825 odbytej. Było to na polecenie ordynariusza diecezji kujawsko-kaliskiej, który, nie znosząc obowiązku corocznego wizytowania parafii przez dziekanów, zezwolił, aby w roku jubileuszowym parafii nie wizytowali, a ponieważ w dekanacie słupeckim wizytacja w tymże roku się odbyła, dlatego w 1827 r. odbyło się tylko sprawdzenia stanu parafii i wpisanie tego, co się zmieniło w porównaniu z 1825 r., k. 90-90v.

C i ą ż e ń.

Dokonano prac naprawczych przy kościele, częściowo z pieniędzy przekazanych przez władzę cywilną, częściowo ze składki parafian. Proboszcz ten sam, Walenty Brodzki, wikariusz zaś nowy, Antoni Pierański. Podpisał w Ciążeniu, dnia 3 IX 1827 r. Maciej Drozdowski, dziekan koniński. Pieczęć dekanatu konińskiego, k.

C i e n i n K o ś c i e l n y

Prace przy budowie kościoła w dalszym ciągu niezakończone i stan jego wyglądał źle. Proboszcz, Wincenty Siewierski, który swoim kosztem naprawił zabudowania gospodarcze. Protokół z dnia 9 XI 1827 r., podpisany przez dziekana, k. 91v-92.

D o b r o s o ł o w o.

Świątynia potrzebowała dalszego poprawiania. Kościółek w N o w e j W s i coraz bardziej chylił się ku upadkowi. Proboszcz, Jan Czabański, ten sam co dawniej. Protokół podpisany w Dobroszowie dnia 14 XI 1827 r. przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 92v-93.

G o l i n a (miasto).

Drewniany kościółek parafialny coraz bardziej wymagający remontu. Nasilały się przypadki zgorzeń i odstępstw od wiary. Proboszczem był już od 1 roku Maciej Rowiński, dawniej będący w Kawnicach. Protokół podpisał w Golinie dnia 31 X 1827 r. dziekan, Walenty Brodzki, k. 93v-94.

G i e w a r t ó w.

W roku 11827 dokonano remontu świątyni. Proboszcz ten co dawniej, Jan Magowski, ale podano, że był dziekanem dekanatu sompolskiego. Protokół podpisał w Giewartowie dnia 13 XI 1827 r. dziekan, Walenty Brodzki, k. 34v-35.

⁷⁹ Wyżej podano, że nosił imię Urban.

K a w n i c e.

Kościółek parafialny wymagał coraz pilniejszej naprawy, bo inaczej grozi ruiną. Zarządcą był, jak dawniej, ks. Rowiński⁸⁰, ale miał wikariusza, Jana Mojżeszowicza. Protokół z dnia 30 X 1827 r. podpisany w Kawnicach przez dziekana Walentego Brodzkiego, k. 35-36.

K o s z u t y.

Stan taki jak w 1825 r. Protokół z dnia 15 XI 1827 r., podpisany w Koszutach przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 96-96v.

K o w a l e w o.

Wysłano do władz wiadomość o zagrażającej niebezpieczeństwem dzwonnicy, zapewne celem otrzymania zezwolenia, czy funduszy na remont. Ten sam proboszcz, Stanisław Mędrzecki i wikariusz Walenty Zarniewicz. Protokół z dnia 10 XI 1827 r., podpisany w Kowalewie przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 96v-97.

L ą d e k (miasto).

Świątynia wymagała coraz pilniej naprawy dachu. Ten sam proboszcz, Karol Woszyński. Klasztor cystersów w Łą d z i e, zniesiony przez władze. Zakonnicy: Tadeusz Wysocki, były przeor, Feliks Barthei, podprzeor, Iwo Grodzki i Celestyn Choiński. Zakonnicy służyli pomocą w parafiach sąsiednich. Protokół wystawiony w Łądku dnia 16 XI 1827 r. i podpisany przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 97v-98.

M ł o d o j e w o.

Stan taki, jak w 1825 r. Protokół z 15 XI 1827 r., wystawiony w Młodojewie i podpisany przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 98-98v.

M y s l i b ó r z.

Świątynia wymagała naprawy dachu. Zrezygnował z parafii dawny proboszcz, Celestyn Cielecki i zastąpił go, jako zarządca, dotychczasowy wikariusz Władysław Kąsinowski. Zabudowania parafialne groziły całkowitym zniszczeniem. Protokół spisany w Myśliborzu dnia 8 XI 1827 r. i podpisany przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 99-99v.

O s t r o w i t e K a p i t u ł n e.

Był zatwierdzony przez władze państwowe plan remontu świątyni. Wszystko inne, jak w 1825 r. Protokół spisany w Ostrowitem, dnia 13 XI 1827 r. i podpisany przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 99v-100.

P y z d r y (miasto).

Prowadzono naprawę świątyni parafialnej, głównie ze składek parafian. Parafia w dalszym ciągu inkorporowana franciszkanom. Proboszcz – Wawrzyniec Piertkiewicz, wikariusz i kaznodzieja Augustyn Mizerkiewicz oraz spowiednik – Jan Niepiekło. Stan świątyni klasztornej, jak dawniej. Protokół spisany w Pyzdrach, dnia 26 X 1827 r., podpisany przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 100v-101.

Kościółek szpitalny Ś w i ę t e g o D u c h a w Pyzdrach.

⁸⁰ Ten, co przeszedł do Goliny, ale widocznie zatrzymał jeszcze par. w Kawnicach.

Po zniszczeniach spowodowanych pożarem, coraz bardziej ulegał zniszczeniu. Prepozyt Józef Doleżyński, ale będąc jednocześnie zarządcą w parafii Szymanowice, w dekanacie konińskim, tam przebywał, zabrawszy nawet inwentarz tego beneficjum, k. 101-101v.

Samarzewo.

Świątynia wymaga jeszcze pilniej naprawy. Poprzedni proboszcz, Onufry Nowicki, zmarł w 1826 r., i tymczasowo administrował parafią dziekan Walenty Brodzki. Protokół sporządzony w Samarzewie, dnia 4 IX 1827 r., podpisał dziekan koniński, Maciej Drozdowski, k. 101v-102.

Słupca (miasto).

Świątynia zewnątrz naprawiona, ale wewnątrz wyglądała źle. Proboszczem był Jan Świątecki, były proboszcz z Kłobii i dziekan brzeski, kan. kolegiaty kruszwickiej i protonotariusz apostolski, od 1 roku. Wikariuszem był prebendarz kościółka św. Leonarda w Słupcy, ten co dawniej. Protokół spisany w rezydencji proboszcza w Słupcy dnia 19 XI 1827 r., podpisany przez dziekana Walentego Brodzkiego, k. 102v-103.

Kościółek św. Leonarda w Słupcy.

Prebendarz – Kazimierz Dybowicz. Zmian żadnych nie było. Protokół spisany w rezydencji prebendarza dnia 22 XI 1827 r. przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 103v-104.

[Wizytacja dziekańska dekanatu słupeckiego z 1828 roku.]

Stosownie do zarządzenia biskupa kujawsko-kaliskiego, w 1828 r. dziekan słupecki dokonał sprawdzenia, jakie zmiany nastąpiły w parafiach w stosunku do protokołu z wizytacji w 1825 r. Wizytację tę rozpoczął dziekan 8 XI 1828 r., k. 104.

Ciążeń.

Zbliżano się do zakończenia naprawy świątyni parafialnej. Ten sam proboszcz, dziekan słupecki, Walenty Brodzki i wikariusz ks. Antoni Pierański. Protokół spisał dziekan koniński, Maciej Drozdowski, dnia 24 XI 1828 r., k. 104.

Cienin.

Przez niedbałość kolatora, świątynia jeszcze nie naprawiona. Wszystko tak, jak poprzednio. Protokół wystawiony w Cieninie dnia 20 XI 1828 r. przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 104v-105.

Dobroszówo.

Zarządcą parafii, po rezygnacji ks. Jana Czabańskiego, został ks. Wincenty Siewierski. Protokół z dnia 21 XI 1828 r., wystawiony w Dobroszowie i podpisany przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 105.

Giewartów.

Zmian żadnych nie było. Podpisano w Giewartowie dnia 18 XI 1828 r. przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 105.

G o l i n a (miasto).

Wszystko jak dawniej. Ukończono urządzenie osobnego cmentarza. Protokół podpisany dnia 11 XI 1828 r. w Golinie przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 105v.

K a w n i c e.

Ponieważ zarządcą parafii był ks. Rowiński [z Golicy], a w Kawnicach nie miał wikariusza, stąd była duża niedogodność dla parafian. Protokół podpisany w Kawnicach dnia 12 XI 1828 r. przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 105v.

K o s z u t y.

Świątynia coraz bardziej zagrażała zniszczeniem. Protokół z 15 XI 1828 r., sporządzony w Koszutach przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 105v.

K o w a l e w o.

Świątynia wymaga ponownej naprawy. Nowe zabudowania parafialne będą wkrótce ukończone. Protokół podpisany w Kowalewie dnia 17 XI 1828 r. przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 106.

L ą d e k (miasto).

Świątyni wyglądała źle z powodu zniszczonego dachu. Dwa nowe zabudowania parafialne, wystawione w miejsce spalonych. Protokół z dnia 8 XI 1828 r., podpisany w Łądku przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 106.

M ł o d o j e w o.

Zmian żadnych nie było. Podpisano w Młodojewie dnia 15 XI 1828 r. przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 106-106v.

M y s l i b ó r z.

Zmian żadnych nie było. Podpisano w Mysłiborzu dnia 10 XI 1828 r. przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 106v.

O s t r o w i t e K a p i t u l n e.

Nie rozpoczęto naprawy świątyni, pomimo nalegań ze strony Dozoru Kościelnego. Wszystko inne bez zmian. Protokół wystawiony w Ostrowitem dnia 19 XI 1828 r. przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 106v.

P y z d r y (miasto).

Chociaż podreperowano starą farę w Pyzdrach, nabożeństwa odbywały się ciągle w kościele klasztornym. Protokół z dnia 22 XI 1828 r., wystawiony w Pyzdrach i podpisany przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 107.

K o ś c i ó ł e k s z p i t a l n y Ś w i ę t e g o D u c h a w Pyzdrach.

Funduszami jego zajmowali się franciszkanie z tytułu inkorporacji parafii. Zabudowania prebendarza chyliły się do upadku, zaś inwentarz zabrał prebendarz do Szymonowic, gdzie był zarządcą. Protokół z dnia 22 XI 1828 r., podpisany w Pyzdrach przez dziekana, Walentego Brodzkiego, k. 107.

S a m a r z e w o.

Świątynia coraz bardziej wymagała naprawy. Innych zmian nie było. Podpisano w Samarzewie dnia 24 XI 1828 r. przez dziekana konińskiego, Macieja Drozdowskiego, a ponieważ administratorem parafii był sam dziekan także i on złożył swój podpis.

S ł u p c a.

Niedawna naprawa świątyni zewnątrz była przeprowadzona niedobrze i należało prace rozpocząć od nowa. Reszta zgadzała się z poprzednią wizytacją. Podpisał dziekan, Walenty Brodzki.

Kościółek szpitalny św. L e o n a r d a w S ł u p c y.

Wszystko jak w poprzedniej wizytacji. Podpisano w Słupcy, dnia 14 XI 1828 r. przez dziekana słupeckiego, Walentego Brodzkiego, kanonika kaliskiego.

10**OPIS KSIĘGI**

[1. Sygn. akt.] **ABKKal. Wiz. 10(204).**

[2. Tytuł oryg.] Wizyty dziekańskie kościołów w dekanacie stawskim z roku 1825.

[3. Daty krańcowe] **1825-1826.**

[4. Opis księgi] Pol. 2° (35,0x22,0 c.). Stan zachowania dobry. Oprawa kartonowa, uszkodzona. Kart liczbowanych 117. Karty puste: 1v, 5v-6v, 7v, 12v-14v, 15v, 21-22v, 23v, 28, 28v, 29v, 33v-34v, 35v, 48, 40v, 41v, 50-52v, 58v, 59v, 64, 64v, 65v, 69v70v, 71v, 75v-76v, 77v, 82v-84v, 85v, 89v-90v, 91v, 96, 96v, 97v107, 107v. Pismo czytelne i zdaje się pisane jedną ręką. Pisano *fracta pagina*, po lewej stronie pisząc pytanie, a po drugiej dając odpowiedź. Protokoły wizytacyjne ułożono alfabetycznie, parafiami.

[5. Uwagi] Wizytacja dziekańska. W przypadkach, gdy nie znano dokładnie erekcji, za taką uważano zapis w *Liber benefiociorum* Jana Łaskiego. Początkowo dziekanem stawskim był Feliks Owieski, który przeprowadził wizytacje w parafii Wąglczew i Wróblew, razem z pisarzem dekanalnym, Rafałem Marszał, proboszczem z Tubądzina. Potem dziekanem został Paweł Maliński, ale kto był jego pisarzem, nie wiadomo.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI**B ł a s z k i (miasto).**

„Wizyta dziekańska kościoła parafialnego w mieście Błaszczkach, w dekanacie stawskim, w obwodzie kaliskim, odbyta dnia 21 XI 1085 roku”, k. 1.

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany, w dobrym stanie, fundowany w 1780 r. przez Ignacego Lipskiego, miejscowego dziedzica, poświęcony w 1780 r. przez dziekana stawskiego, Błażeja Niwickiego. Kolatorem był główny spadkobierca po Józefie Lipskim, Antoni Korzuchowski. Nagrobek w prezbiterium, tegoż Józefa Lipskiego. Odpust na św. Annę. Kaplica prywatna we wsi B r o n i c z y n, ale nie było zezwolenia na nabożeństwa. Osobny cmentarz grzebalny. Nie było szpitala, ani żadnego dlań funduszu, k. 2-3v.

Parafia liczyła ok. 2000 wiernych zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Do parafii należało miasto Błaszki i 22 wsie, wszystkie szlacheckie, w tym 13 dworów w: Borysławicach, Brończynie, Wojcicach, Kołodowie, Maciszewicach, Kociekach, Adamkach, Kwaskowie, Zawadach, Żeliszawiu, Smaszkowie i Kostrzewicach. Szkoła parafialna utrzymywana ze składek parafian, k. 3v-4.

Proboszcz, Paweł Tessarz, od lat 2. Wikariusza nie było. Organista i dziadek, k. 4-4v. Zabudowania i fundusze, k. 4v-5.

Protokół podpisał i pieczęcią dziekańską opatrzył dziekan stawski, Paweł Maliński. k. 5.

C h l e w o.

„Wizyta dziekańska kościoła parafialnego w wsi Chlewo, w dekanacie stawskim, w obwodzie kaliskim, odbyta w dniu 2 listopada roku 1825”, k. 7.

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany, w dobrym stanie. Parafia istniała już w 1521 r. Kościół aktualnie istniejący był fundowany w 1780 r. przez Karola Biernackiego, kolatora i dziedzica z Chlewa, ale z funduszu 15000 złotych polskich zapisanych przez Balcera Wilxyckiego, kan. poznańskiego. Poświęcony w 1788 r. przez dziekana stawskiego, Błażeja Niwickiego. Aktualnie kolatorem był Teodor Niemojewski, miejscowy dziedzic. Patron kościoła – św. Benedykt. Kaplica publiczna we wsi G a ć, od czasów najdawniejszych, dawniej kościół parafialny, teraz złączony z parafią w Chlewie. Niekiedy bywało w niej nabożeństwo. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala, ani funduszu dla ubogich nie było, k. 8-9v.

Parafia liczyła 1700 osób komunikujących na wielkanoc. Należało do niej 18 wiosek szlacheckich, w tym z dworami: Chwałęcice, Nacestawice, Morawki, Wójcinek, Wojstawice, Wilkszyce, Stojanów, Świnice [Kaliskie], Wola Tłomakowa, Stare Trzebienie, Nowe Trzebienie i Gać [Kańska]. Bez dworów były wsie: Chlewo, Waliszewice, Modła, Moskurnia, Ciepeliów i Raszawy. Była szkoła parafialna, ale dla braku funduszy przestała istnieć. Dziedzic Chwałęcic i Chlewa, razem z proboszczem utrzymywał szkołę dla swoich włościan, k. 9v-10v.

Proboszcz, Wincenty Stawiński, od 12 lat. Był organista i dziadek kościelny, k. 10v-11v. Zabudowania i fundusze, k. 11v-12.

Protokół podpisał w Chlewie dziekan, Paweł Maliński i opatrzył pieczęcią dziekańską, k. 12.

G o s z c z a n ó w.

„Wizyta dziekańska kościoła parafialnego w wsi Goszczanów, w dekanacie stawskim, w obwodzie kaliskim, odbyta w dniu 9 grudnia roku 1825”, k. 15.

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany, w dobrym stanie, niedawno przez aktualnego proboszcza, wewnątrz i zewnątrz naprawiony i ozdobiony. Parafia istniała przed 1821 r. Obecna świątynia została fundowana w 1680 r. przez Adama Poniatowskiego, dziedzica dóbr Poniatowa, a staraniem proboszcza goszczanowskiego i dziekana stawskiego nazwiskiem „Kozminiś”, wtedy też konsekrowana przez biskupa sufragana gnieźnieńskiego, Wojciecha Stawowskiego⁸¹, pw. św. Marcina i św. Stanisława. We wsi L i p i c z e znajdowała się kaplica publiczna, ale tak zniszczona, że nadawała się do rozbiórki. Osobny

⁸¹ Był biskupem sufraganiem gnieźnieńskim w l. 1678-1693.

cmentarz grzebalny. Był stary szpital, ale fundusz tak szczupły, że nie wystarczał na utrzymanie, k. 16-18.

Parafia liczyła ok. 2000 wiernych komunikujących na Wielkanoc. Należało do niej 15 wiosek, w tym z dworami: Poniatów, Goszczanów, Strachanów, Poprężniki, Gawłowice, Poradzew, Sulmów, Lipicze i Chocim. Bez dworów były wsie: Kaszew, Ziemięcín, Sokołów, Sulmówek, Rzęzawy i Wroniawy. Była szkoła parafialna, ale utrzymywana tylko przez wioski Goszczanów i Rzęzawy, k. 18-19.

Proboszcz, Józef Iliski, od 17 lat, troszczący się bardzo o parafię. Był organista i dziadek kościelny, k. 19-19v.

Zabudowania i fundusze, k. 20-20v.

Protokół podpisany w Goszczanowie przez dziekana, Pawła Malińskiego i z jego pieczęcią, k. 20v.

G ó r a.

„Wizyta dziekańska kościoła parafialnego w wsi Góra, w dekanacie stawskim, w obwodzie kaliskim, odbyta dnia 13 grudnia 1825 roku”, k. 23.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, wymagająca nowego dachu. Parafia istniała już za arcybiskupa Jana Łaskiego. Obecna świątynia zbudowana przez Antoniego Matuszewskiego, kanonika regularnego, ówczesnego zarządcę parafii, z pomocą miejscowych parafian w 1792 r., poświęcona w tymże roku przez dziekana stawskiego, Błażeja Niwickiego. Aktualnie kolatorem był Anastazy Jezierski, dziedzic z Góry. Odpust obchodzono na Wniebowzięcie Najświętszej Marii Panny, bo zapewne pod tym wezwaniem był tamtejszy kościół. Osobny cmentarz grzebalny. Nie było szpitala, ani funduszu dla ubogich, k. 24-25v.

Parafia liczyła 1100 osób komunikujących na Wielkanoc. Tworzyło ją 14 wiosek szlacheckich. Dwory były w we wsiach: Góra, Kraków, Kobylniki, Cielce, Czartki, Drugie Czartki (może obecne Chartki), Głaniszew, Chabierów. Wsie bez dworów: Zielęcín, drugi Zielęcín, Upuszczew, Gorzałów, Chociszew. Nie było szkoły parafialnej ani funduszu na jej utrzymanie, k. 25v-26.

Proboszcz, Teodor Ginter, od lat 4. Był organista, k. 26-27. Zabudowania i fundusze, k. 27-27v.

Protokół podpisany w Górze przez Pawła Malińskiego, dziekana stawskiego, z jego pieczęcią.

G ł u c h ó w.

„Wizyta dziekańska kościoła parafialnego w wsi Głuchów, w dekanacie stawskim, obwodzie kaliskim, odbyta dnia 1 grudnia roku 1825”, k. 29.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, w dosyć dobrym stanie. Nie ma wiadomości o pierwszej erekcji. Obecna świątynia zbudowana przez Jana Gałczyńskiego, miejscowego dziedzica w 1753 r., pw. św. Macieja Ap. Kolatorami aktualnie byli Pstrokoński i Wężyk. Był osobny cmentarz grzebalny. Szpitala, ani funduszu dla niego nie było, k. 30-31v.

Parafia liczyła 350 osób zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Należały do niej wsie szlacheckie z dworami, a mianowicie Głuchów i Wilczków. Szkoły nie było, k. 31v-32.

Proboszcz, Odo Trzęsowski, od lat 2. Był organista, k. 32-32v.

Zabudowania i fundusze, k. 32v-33.

Protokół podpisany w Głuchowie przez dziekana stawskiego, Pawła Malińskiego, z jego pieczęcią, k. 33.

K a l i n o w a.

„Wizyta dziekańska kościoła parafialnego w wsi Kalinowa, w dekanacie stawskim, w obwodzie kaliskim, odbyta dnia 29 grudnia 1825 roku”, k. 35.

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany, w dobrym stanie, niedawno przez kolatora naprawiany. Fundowany w 1472 r. przez Jana Zarembę, wojewodę kaliskiego, wówczas dziedzica miejscowego. Tradycja podawała, że miał być konsekrowany przez arcybiskupa gnieźnieńskiego, Łubieńskiego⁸². W świątyni był nagrobek fundatora, z odpowiednim napisem. Kościół był pw. św. Marii Magdaleny. Był osobny cmentarz do grzebania zmarłych. Szpitala, ani funduszu na niego nie było, k. 36-38.

Parafia liczyła ok. 500 osób zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Należało do niej 5 wsi. Kawęczynek był wsią duchowną. Wsiami z dworami były: Kalinowa, Gołków i Tuwalczew, bez dworu zaś Gać [Warcka]. Nie było szkoły parafialnej, ani funduszu dla niej, k. 38-38v.

Proboszcz, Damian Wojciechowski, od lat 3. Był organista, k. 38v-39.

Zabudowania i fundusze, k. 39-39v.

Protokół podpisany w Kalinowej i opieczętowany przez dziekana stawskiego, Pawła Malińskiego, k. 39v.

K o w a l e P a ń s k i e.

„Wizyta dziekańska kościoła dawniej parafialnego w wsi Kowale Pańskie, w dekanacie stawskim, obwodzie kaliskim, odbyta dnia 1 grudnia 1825 rok, k. 41.

Stan kościoła we wsi Kowale Pańskie. Świątynia drewniana, z zakrystią murowaną, wszystko w złym stanie. Parafia istniała już w 1521 r. Kto fundował kościół, nie było wiadomo. Aktualnie kolatorką była generałowa Fiszerowa. Ponieważ przy tej świątyni nie było żadnego kapłana, dlatego panował w niej nieporządek, chociaż był dziadek kościelny, zobowiązany do sprzątanía. Paramenty liturgiczne były przechowywane w dworze. Świątynia była pw. Wszystkich Świętych, k. 42-42v.

Parafia liczyła ok. 400 osób komunikujących na Wielkanoc. Należało do niej 5 wsi szlacheckich, w tym Kowale Pańskie z dworem, pozostałe zaś bez dworów, a mianowicie: Woła Kowska, Dziewiątka, Siedliska i Przygoszki (ta ostatnia wieś nie jest zidentyfikowana), k. 42v43.

Zabudowania i fundusze, k. 43-43v.

Protokół podpisany w Kowalach Pańskich i pieczęcią zaopatrzonej przez dziekana stawskiego, Pawła Malińskiego, k. 43v⁸³.

L i s k ó w.

„Wizyta dziekańska kościoła parafialnego w wsi Lisków, w dekanacie stawskim, obwodzie kaliskim, odbyta dnia 19 listopada 1825 roku”, k. 45.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, w dobrym stanie, niedawno naprawiana przez ówczesnego proboszcza. Parafia erygowana w 1597 r. przez arcybiskupa gnieźnieńskiego⁸⁴, świątynia zaś zbudowana w 1778 r. przez ówczesnego proboszcza, Krenza,

⁸² Było dwóch Łubieńskich w Gnieźnie: Maciej Łubieński w l. 1641-1652 i Władysław Łubieński w l. 1759-1767. Prawdopodobnie chodziło o tego pierwszego.

⁸³ Nie podano w całym protokóle, do jakiej parafii była przyłączona parafia Kowale Pańskie.

poświęcona w roku następnym. Aktualnie kolatorką była Tekla z Piekarskich Lipska, dziedziczka Liskowa, wraz ze swym mężem, Antonim Lipskim. Kościół nosił wezwanie Wszystkich Świętych. Kościółek filialny w Strzałkowie⁸⁵, drewniany, dosyć obszerny i dobry, afiliowany do parafii Lisków. Obchodzono tam kilka odpustów. Drugi kościółek filialny znajdował się w Z a k r z y n i e, ale ten był stary i opuszczony i nigdy w nim się nie odbywały nabożeństwa, a paramenty zabrał dziedzic z Kamienia. W Liskowie był osobny cmentarz grzebalny. Przytułku, ani funduszu dla ubogich nie było, k. 46-47v.

Parafia liczyła ok. 1120 wiernych zobowiązanych do spowiedź i komunii wielkanocnej. Należało do niej 7 wsi z dworami: Lisków, Żychów, Dębsko, Strzałkowo, Małgów, Zakrzyn i Kolonia Holendrów. Liskowo i Żychów należały kiedyś do jezuitów. Była szkoła parafialna, ale z powodu, że parafianie oddawali składkę nieregularnie, nie było nauczyciela, tylko sam proboszcz uczył kilkoro dzieci, k. 48.

Proboszcz, Antoni Lasko (Loska), od 6 lat. Był organista, k. 48v-49.

Zabudowania i fundusze, k. 49-49v. Protokół podpisany w Liskowie i opatrzony pieczęcią przez dziekana stawskiego, Pawła Malińskiego, k. 49v.

M a l a n ó w.

„Wizyta dziekańska kościoła parafialnego w wsi Malanowie, w dekanacie stawskim, obwodu kaliskiego, odbyta dnia 9 stycznia roku 1826” k. 53.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, przez obecnego proboszcza niedawno naprawiana. Parafia istniała już za czasów arcybiskupa Jana Łaskiego. Obecna zbudowana w 1729 r. staraniem ówczesnego proboszcza, Bendkowskiego, ze znaczną pomocą arcybiskupa Szembeka⁸⁶ i wiernych parafian. Konsekwowana, ale nie było wiadomości kiedy i przez kogo, pw. św. Mikołaja i św. Stanisława. Aktualnym kolatorem był Celestyn Gorczycki, miejscowy dziedzic. Osobny cmentarz do grzebania zmarłych. Szpitala, ani funduszy dla ubogich nie było, k. 54-56.

Parafia liczyła ok. 1300 osób komunikujących na Wielkanoc. Należało do niej 7 wsi, z czego z dworami były: Malanów, Miłaczew, Grąbków i Zdżemice. Bez dworów zaś pozostawały: Miłaczówek z przyległościami i Dziadowice. Szkoła utrzymywana ze składek parafian, k. 56-56v.

Proboszcz, Melchior Waligórski, od 13 lat. Był organista, k. 56v-57v.

Zabudowania i fundusze, k. 57v-58.

Protokół podpisał w Malanowie i pieczęcią uwierzytelnił dziekan stawski, Paweł Maliński, k. 58.

P s a r y.

„Wizyta dziekańska kościoła parafialnego w wsi Psary, w dekanacie stawskim, w obwodzie kaliskim, odbyta dnia 12 grudnia roku 1825”, k. 59.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, w dobrym stanie. Parafia istniała już przed 1521 r. Kościół obecny był zbudowany w 1805 r. przez Stefana Dobrskiego, dziedzica dóbr Psary, poświęcony tegoż roku, pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny. Aktualnie kolatorem był Ignacy Dobrski, dziedzic Psar i Wietchninina. W S ł o m o w i e znajdował się

⁸⁴ Arcybiskupem gnieźnieńskim był wówczas Stanisław Karnkowski.

⁸⁵ Obecnie jest to ośrodek samodzielnej parafii noszącej nazwę Strzałków.

⁸⁶ Mógł to być arcybiskup Stanisław Szembek (1706-1821), który albo zostawił na to zapis albo też budowa rozpoczęła się jeszcze za jego życia

kościół, dawniej parafialny, teraz przyłączony do parafii psarskiej, zupełnie już zniszczony. Dawniej odbywały się odpusty na św. Bartłomieja i św. Wojciecha. Wizytator wydał opinię, że świątynia ta powinna być rozebrana. Był osobny cmentarz grzebalny. Szpitala, ani funduszu dla ubogich nie było, k. 60-62.

Parafia liczyła 910 osób zobowiązanych do spowiedzi i komunii wielkanocnej. Do parafii należało dworów 6, wiosek 12, z których jedna była rządowa. Nie wyliczono ich nazw. Utrzymywano szkołę za składki parafian, k. 62-62v.

Proboszczem, który zdaje się miał w czasie bezpośrednio po wizytacji objąć parafię, był ten sam, co w parafii Góra, k. 62v.

Zabudowania i fundusze, k. 62v-63v.

Protokół wizytacji podpisany w Psarach i pieczęcią zaopatrzonej przez dziekana stawskiego, Pawła Malińskiego, k. 63v.

Przespolew.

„Wizyta dekanalna kościoła parochialnego w wsi Przespolew, w dekanacie stawskim, w obwodzie kaliskim, odbyta dnia 24 listopada 1825 r.”, k. 65.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana w stanie złym. O czasie pierwszej erekcji nic nie wiadomo. Obecny był zbudowany przez Władysława Zarembę, dziedzica Przespolewa, w 1753 r., tylko poświęcony. Ponieważ dobra Przespolew były pod administracją rządową, dlatego kolatora nie było, a jego obowiązki spełniał sędzia Trybunału Kaliskiego, Leśniewski. Odpust obchodzono na św. Katarzynę, patronkę świątyni. Ponieważ nie było stałego proboszcza, a tylko różni zakonnicy odprowadzali nabożeństwa, ich porządek nie zawsze był należycie zachowany. Metryki spisywał organista, jako urzędnik stanu cywilnego, kościelne zaś dziekan, ale nie zawsze starannie. Był osobny cmentarz grzebalny. Przytułku i funduszu dla ubogich nie było, k. 66-67v.

Parafia liczyła osób komunikujących na Wielkanoc około 900. Należały do niej wsie Przespolew, Będziechów i Skarżyn z dworami, Skarżynek zaś i Czachulec dworów nie miały. Parafianie, nie mając stałego proboszcza, w razie potrzeby musieli szukać kapłanów w sąsiednich parafiach. Szkoły nie było, k. 67v-68.

Proboszcza stałego nie było. Był organista, k. 68.

Zabudowania i fundusze, k. 68-69.

Protokół podpisany w Przespolewie i opieczętowany przez dziekana stawskiego, Pawła Malińskiego, k. 69.

Staw (miasto)

„Wizyta dziekańska kościoła parafialnego w mieście Staw, w dekanacie stawskim, w obwodzie kaliskim, odbyta dnia 14 listopada 1824 roku”, k. 71.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana w dosyć dobrym stanie, ale gontowy dach wkrótce będzie wymagał naprawy. Parafia erygowana przez arcybiskupa gnieźnieńskiego Jarosława [Bogorię Skotnickiego]⁸⁷, a fundowana przez poprzedniego arcybiskupa gnieźnieńskiego, Janisława⁸⁸, uposażony zaś przez monarchę. Pierwotny, drewniany, został zastąpiony obecnym, z fundacji [Jana] Jarandy [z Brudzewa], kasztelana łęczyckiego w 1341 r.⁸⁹. Był konsekrowany, pw. św. Mikołaja. Aktualnie kolatorem był Gwidon Rychłowski,

⁸⁷ Był arcybiskupem gnieźnieńskim w l. 1342-1371.

⁸⁸ Był arcybiskupem gnieźnieńskim w l. 1217-1341.

⁸⁹ Zapis nie jest jasny, ponieważ pierwsza drewniana świątynia musiałaby istnieć bardzo krótko.

dziedzic miasta Staw. Osobny cmentarz do grzebania zmarłych. Nie było przytułku i funduszu dla ubogich, k. 72-73v.

Parafia liczyła osób komunikujących na Wielkanoc ok. 1100. Do parafii należało mias- to szlacheckie Staw i 9 wiosek szlacheckich z dworami, a mianowicie: Cieszyków, Gorzu- chy, Tymieniec, Mrocзки Wielkie, Mrocзки Małe, Sędzimirowice, Skalmierz, Suliszewice i Kościany. Szkoła utrzymywana ze składki parafian, k. 73v-74.

Proboszcz, Jan Szmidowicz, od 7 miesięcy. Był organista, k. 74-74v.

Zabudowania i fundusze, k. 74v-75.

Protokół podpisany w Stawie i opatrzony pieczęcią dziekańską przez dziekana staw- skiego, Pawła Malińskiego, k. 75.

T u r e k (miasto).

„Wizyta dziekańska kościoła parafialnego w mieście Turek, w dekanacie stawskim, obwodzie kaliskim, odbyta dnia 15 listopada 1825 roku”, k. 77.

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany, znajdujący się w dobrym stanie, gdyż niedawno został naprawiony staraniem parafian. Ten remont był po pożarze, chociaż przez dosyć długi czas nie rozpoczynano przy nim prac. Nie było wiadomości przez kogo parafia była erygowana i kiedy świątynia była wystawiona. Prawo patronatu należało do rządu. Odpust obchodzono na św. Jana Chrzciciela, patrona kościoła. W Turku była kaplica publiczna pw. Ś w i ę - t e g o D u c h a, teraz już opustoszała i nabożeństw w niej nie było. Osobny cmentarz grzebalny. Dawny szpital spalił się, ale było pewne uposażenie dla ubo- gich, k. 78-79v.

Parafia liczyła ok. 4000 osób zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Do parafii należało rządowe miasto Turek i rządowe wsie: Cisów, Kowale Księżę, Turkowice, Szadów Duży. Ponadto były wsie szlacheckie z dworami: Muchlin, Obrzębin, Słodków, Wrząca, Jemietków, Kaczki Mostowe, Kaczki Średnie, Kaczki Plastowe, Wietchinin, Gą- sin, Rogów, Laski, Korytków, Żuki, Pęcherzew i Szadów Pański. Dworów nie było we wsiach Sadłowice, Pęcherzewek i Deszna. Była szkoła parafialna, k. 79v-80.

Proboszcz, Mikołaj Szatkowski, od lat 13. Miał wikariusza, Szymona Stanickiego oraz organistę – zakrystiana, k. 80v-81. Zabudowania i fundusze, k. 81-81v.

Protokół spisany w Turku i podpisany oraz pieczęcią zaopatrzony przez dziekana stawskiego, Pawła Malińskiego, k. 81v.

T o k a r y.

„Wizyta dziekańska kościoła parafialnego w wsi Tokarach, w dekanacie stawskim, obwodzie kaliskim, odbyta dnia 2 grudnia roku 1825”, k. 85.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, w nader złym stanie. Nie było wi- adomo przez kogo i parafia była erygowana, a świątynia fundowana i konsekrowana. Była pw. św. Anny. Aktualnie kolatorem był Józef Konopnicki. Osobny cmentarz grzebalny. Dawniej był przytułek dla ubogich, teraz zniszczony, a fundusz dla niego nader skromny, k. 86-87v.

Parafia liczyła ok. 1000 osób zobowiązanych do spowiedzi i komunii wielkan. Do parafii należało 6 wiosek szlacheckich, z których Tokary, Gozdów, Siewieruszki Małe, Siewieruszki Wielkie posiadały dwory, zaś w Kawęczynie i Okręglicy dworów nie było. Szkoły nie było, ani żadnego na nią funduszu, k. 87v-88.

Proboszcz, Walenty Kawęczyński (Kawczyński), od lat 2. Był organista, k. 88-88v.

Zabudowania i fundusze, k. 88v-89.

Protokół podpisany w Tokarach i opatrzony pieczęcią dziekańską przez dziekana stawskiego, Pawła Malińskiego, k. 89.

T u b ą d z i n.

„Wizyta dziekańska kościoła parafialnego w wsi Tubądzin, w dekanacie stawskim, obwodzie kaliskim, odbyta dnia 19 grudnia 1825 roku”, k. 91.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, w dosyć dobrym stanie, gdyż została wyreperowana przez obecnego kolatora, Zbijewskiego, dziedzica dóbr Tubądzin. Parafia istniała już za czasów arcybiskupa Jana Łaskiego. Obecna świątynia zbudowana w 1728 r. przez Ludwika Wężyka, kasztelana kaliskiego, konsekrowana w 1729 r. przez biskupa sufragna gnieźnieńskiego, Józefa Kraszkowskiego⁹⁰. Były odpusty na św. Piotra i Pawła i na św. Wawrzyńca, pewnie patrona kościoła. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala, ani funduszu dla ubogich nie było, k. 92-93v.

Parafia liczyła 520 osób komunikujących na Wielkanoc. Należały do niej 4 wioski szlacheckie z dworami, ale ich nie wyliczono. Szkoły parafialnej publicznej nie było, ale prywatnie, za staraniem proboszcza, uczył organista, k. 94.

Proboszcz, Rafał Marszał [pisarz dekanalny przy dziekanie Feliksie Owieskim], od lat 15. Miał organistę, k. 94v-95.

Zabudowania i funduszem k. 95-95v.

Protokół podpisany i pieczęcią zaopatrzony w Tubądzinie przez dziekana stawskiego, Pawła Malińskiego, k. 95v.

W ą g ł c z e w.

„Wizyta dziekańska kościoła parafialnego we wsi Wąglczew, powiecie warskim, obwodzie i województwie kaliskim, dekanacie stawskim położonego, odbyta dnia 22 miesiąca marca roku 1825”, k. 87.

O stanie kościoła parafialnego. Świątynia murowana, dosyć dokładnie opisana, z zaznaczeniem uszkodzeń wymagających natychmiastowej naprawy. Parafia istniała już przed 1521 r. 27 IV 1633 r. sprowadzono tu zakonników, kanoników regularnych Grobu Chrystusowego z Miechowa. Świątynia obecna z fundacji braci biskupów Stanisława⁹¹ i Macieja⁹² Łubieńskich została wzniesiona najprawdopodobniej w 1626 r., konsekrowana w 1629 r. przez biskupa poznańskiego, Macieja Łubieńskiego⁹³, pw. św. Klemensa M. Prawo patronatu należało do przełożonego generalnego kanoników regularnych Grobu Chrystusowego z Miechowa. W świątyni znajdowały się epitafia rodu Łubieńskich i Gołembowskich. Opis nabożeństw i duszpasterstwa, nie zawsze należycie sprawowanego z powodu podeszłego wieku proboszcza. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala i funduszu dla ubogich nie było, k. 98-102v.

Parafia liczyła 557 osób zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Należały do niej wsie szlacheckie z dworami: w Wąglczew, Łubna Jarosłaj, Łubna Jakusy, Bliźniew i Brudzew. Szkoła utrzymywana ze składki, k. 102v-103v.

⁹⁰ Chodzi zapewne o Franciszka Kraszkowskiego. Był on sufraganiem gnieźnieńskim w l. 1719-1731.

⁹¹ Stanisław Łubieński był w l. 1623-1624 biskupem łuckim, a potem przeszedł do Płocka.

⁹² Maciej Łubieński był w l. 1620-1627 biskupem chełmskim, potem poznańskim, wrocławskim, a wreszcie arcybiskupem gnieźnieńskim.

⁹³ Przedtem biskup chełmski, w l. 1627-1631 biskup poznański, a następnie biskup wrocławski i arcybiskup gnieźnieński.

Proboszcz, Feliks Miazgowski, ur. w 1732 r., kanonik regularny Grobu Chrystusowego z Miechowa, od 1800 r. Nie miał wikariusza, chociaż był fundusz na jego utrzymanie. Zdaniem wizytatora, wikariusz być powinien, ponieważ proboszcz był bardzo podeszły w latach. Miał organistę i kościelnego, k. 103v-105.

Zabudowania i fundusze, k. 105v-106v.

Protokół wizytacji przeprowadzonej przez Feliksa Owieskiego, dziekana stawskiego, z jego pieczęcią, a spisany przez pisarza dekanalnego, Rafała Marszał. [proboszcz z Tubądzin], k. 196v.

W r ó b l e w.

„Wizyta dziekańska kościoła parafialnego w Wróblewie, dekanatu stawskiego roku 1825; k. 109.

Wróblew, położony w pow. warszawskim, obwodzie i województwie kaliskim.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, na wysokim podmurowaniu, wymagająca nowego dachu. Nie było wiadomości, kiedy parafia została erygowana. Fundowana przez Macieja Węgierskiego, ówczesnego proboszcza z Wróblewa, obecnie dziekana warszawskiego, poświęcona dnia 18 V 1806 r, przez Antoniego Pogorzelskiego, kanonika i oficjała uniejowskiego. Aktualnie kolatorem był Leon Załuskowski. Odpust na św. Annę, z racji bractwa, z przywileju Stolicy Apostolskiej. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala dla ubogich i funduszu dla nich nie było, k. 110-112.

Parafia liczyła 1604 osoby komunikujące na Wielkanoc. Należały do niej wsie szlacheckie z dworami: Wróblew, Kobierzycki, Sędzice, Smardzew, Noski, Dąbrówka, Gorzuchy, Sadokrzyce, Zawadki, Słomków Suchy i Słomków Mokry. Wsie Próchna i Ocina należały do rządu. Była szkoła utrzymywana ze składki, ale ponieważ właściciele dworów i włościanie przestali dawać składkę, ta przestała funkcjonować, k. 112-113.

Proboszcz, [Jan] Nepomucen Lutomski, od przeszło 10 lat. Był tylko organista, k. 113-114.

Zabudowania i fundusze, k. 114-114v.

Wizytację przeprowadził, podpisał i pieczęcią opatrzył dziekan stawski, Feliks Owieski. Spisał ją pisarz dekanalny, Rafał Marszał.

11

OPIS KSIĘGI

[1. Sygn. akt.] **ABKKal. Wiz. 11(205).**

[2. Tytuł nadany] Wizyta dziekańska dekanatu szadkowskiego odbyta w 1825 r.

[3. Daty krańcowe] **1825.**

[4. Opis zewnętrzny] Pol. 2° (37,0 x 23,0 c.). Oprawa kartonowa, stara. Stan zachowania dobry. Pismo czytelne, ale pisała różna ręka. Możliwe, iż pisali protokoły sami proboszczowie. Poszczególne składki, na których zapisywano protokoły, różnej wielkości. Kart liczbowanych 284. Karty puste: 11v-18v, 22v, 26v-32v, 39v-40v, 45v-53v, 58v-59v, 64v-70v, 74-74v, 78-85v, 92-93v, 98-104v, 109v-110v, 114v-120v, 121v, 126-128v, 129v, 133-139v, 144v-145v, 150-156v, 162-162v, 165v-172v, 181-182v, 187-193v, 197v, 201-207v, 213v, 217-223v, 229-229v, 234-242v, 247v-248v, 251v-257v, 262-263v, 267v-275v.

[5. Uwagi] Wizytacja dziekańska. Parafię dziekańską Szadek wizytował dziekan sąsiedniego dekanatu lutomierskiego, Wincenty Hojnowski, używając pieczęci swojego dekanatu. Pozostałe zaś dziekan szadkowski, Jan Leśniewski, pieczętując protokoły pieczęcią dekanatu szadkowskiego. W zastępstwie dziekana, niektóre parafie wizytował proboszcz z Widawy, Jan Gawelkiewicz, ale jego protokoły były mniej dokładne. Nie zawsze podawano wezwanie świątyni parafialnej, chociaż nieraz wynikało to z wykazów odpustów. Dużo danych do biografii proboszczów, chociaż w samym protokole nie zawsze podawano ich imiona i nazwiska. Często podawano autorów książek kaznodziejskich i teologicznych, znajdujących się w bibliotekach księży. Dużo szczegółów, zwłaszcza do spraw materialnych i wyglądu zabudowań parafialnych, zawierają spisy inwentarza parafialnego, sporządzone przez dozory kościelne.

S z a d e k (miasto).

„Wizyta dziekańska kościoła parafialnego w mieście Szadku, dekanacie szadkowskim położonego, w dniu 22-gim grudnia 1825 r. odbyta”⁹⁴.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana, potrzebująca nowych okien i wybielenia. Parafia istniała przed 1521 r., ale nie było wiadomo, przez kogo i kiedy świątynia została fundowana. Wg tradycji była konsekrowana w 1335 r. przez arcybiskupa Janistawa⁹⁵. Aktualnie prawo patronatu należało do rządu. Kościół spalił się w 1802 r. i pozostały jeszcze uszkodzone sklepienia i filary. Patronem kościoła był św. Jakub Ap. Kaplica św. I d z i e g o na cmentarzu grzebalnym za miastem. Tradycja głosiła, że w tym miejscu stał dawniej kościół parafialny. Przy kościółku szpitalnym (nie podano przy jakim, czy przy tym stojącym na cmentarzu?), był dawniej przytułek dla ubogich, w którego połowie mieszkał proboszcz szpitalny, a w drugiej ubodzy, ale w 1823 r., wbrew fundacji, zabrano przemocą jego dochody na rzecz Instytutu Miejskiego⁹⁶, k. 1-3v.

Parafia liczyła osób komunikujących 2560. W skład parafii wchodziło miasto oraz 13 wsi szlacheckich i 4 rządowe, w których były 4 dwory. Szkoła parafialna utrzymywana ze składki parafian, k. 3v-4.

Proboszcz, Jan Leśniewski, od lat 11. Był wikariusz, ale nie podano jego imienia⁹⁷, podobnie jak organisty i dziada kościelnego, k. 4-5v.

Zabudowania i fundusze, k. 5v-6v.

Protokół podpisał i swoją pieczęcią opatrzył dziekan lutomierski, Wincenty Hojnowski.

Dnia 22 XII 1825 r., dozór kościelny, wypełniając polecenia władz cywilnych, w obecności proboszcza, Jana Leśniewskiego, sporządził spis inwentarza parafii szadkowskiej. Dokładny ten protokół podpisał Jan Leśniewski, proboszcz, Jan Palcewski, Jan Szymański i Mateusz Woźniak jako członkowie dozoru, jeden podpis nieczytelny i dziekan Lutomierski, Wincenty Hojnowski, który też przystawił swoją pieczęć, k. 7-11.

B o r s z e w i c e.

Dnia 4 XI 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, z powodu błędów w sztuce budowania, ściany zaczęły się krzywić, dlatego był już opracowany i zgłoszony projekt koniecznej

⁹⁴ W następnych protokółach poprzestanie się tylko na podaniu daty.

⁹⁵ Był arcybiskupem gnieźnieńskim w l. 1317-1371 (+ 1376).

⁹⁶ Nie wiadomo co przez to określenie należy rozumieć. Może chodziło po prostu o magistrat.

⁹⁷ Schematyzm podawał, że był nim w 1825 r. Karol Płoski, zaś w 1826 Ignacy Bolewski.

naprawy. Parafia istniała już przed 1521 r. Istniejąca w 1825 r. świątynia, została wystawiona w 1795 r. przez Michała Kociękowskiego, scholastyka gnieźnieńskiego, a poświęcona w 1797 r. przez Franciszka Lasockiego, kustosa kolegiaty w Łasku. Prawo patronatu, należące dawniej do kustodii kolegiaty w Łasku, zawsze należącej do przedstawiciela szlachty herbu Korab i teraz do tego rodu też należało. Świątynia była pw. św. Stanisława [B. i M.]. Kaplica publiczna we wsi **W r z e s z c z e w i c e**, dawniej mająca indult na odprowadzanie w niej nabożeństw. Aktualnie w niej nabożeństw nie było. Był osobny cmentarz grzebalny. Nie było przytułku dla ubogich, ani funduszu dla nich, k. 19-20v.

Parafia liczyła 1365 osób zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Należało do niej ogółem dworów – 9, wiosek szlacheckich – 10 i rządowych – 2. Szkoły parafialnej, ani funduszu dla niej nie było, k. 20v-21.

Proboszcz [Adam Wojciechowski], od 2 lat. Był organista i dziad kościelny, k. 21-21v. Zabudowania i fundusze, k. 21v-22.

Podpis i pieczęć dziekana szadkowskiego, Jana Leśniewskiego, k. 22.

Dnia 4 XI 1825 r., dozór kościelny, w obecności zarządcy parafii, Adama Wojciechowskiego, wypełniając polecenie władz cywilnych, sporządził spis inwentarza, który podpisali: Adam Wojciechowski – zarządca, Michał Sulimirski, Szymon Rogaliński i Józef Walewski, pewnie jako członkowie dozoru, niejaki Miniszewski, w zastępstwie kolatora, jako administrator rządowy i dziekan, który też swoją pieczęć przystawił, k. 23-26,

B u c z e k.

Dnia 7 XI 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana, stara, z murowaną wieżą, wymagająca znacznej naprawy, co już przekazano odpowiednim władzom. Nie było wiadomości, kto i kiedy go fundował, ani kiedy i przez kogo był konsekrowany, chociaż na to wskazywały znaki na ścianach. Prawo patronatu należało aktualnie do Anastazego Kolumna Walewskiego i Józefa Kolumna Walewskiego, właścicieli Buczka i Kowalewa. Patronem świątyni był św. Jan Chrzciciel, ponieważ w święto tego patrona był główny odpust. Osobnych kaplic nie było. Ze świątynią była złączona kaplica św. Trójcy, nie wiadomo kiedy i przez kogo fundowana, dawniej posiadająca osobnego prebendarza i własne uposażenie. Uposażenie teraz zostało zabrane, a sama kaplica była już znacznie zniszczona. Aktualny prebendarz zamieszkiwał w Poźdżenicach. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala nie było, k. 33-36v.

Parafia liczyła 1275 osób komunikujących na Wielkanoc. Należało do niej dworów – 6, wiosek – 11, w tym 1 rządowa. Była szkoła parafialna utrzymywana ze składek parafian, k. 36v-37.

Proboszcz, Karol Ochmanowski, od lat 15. Był organista i dziad kościelny, k. 37-38. Zabudowania i fundusze, k. 28v-39.

Podpisał i pieczęć przystawił dziekan, Jan Leśniewski, k. 39.

Dnia 7 XI 1825 r., w myśl zarządzeń państwowych, dozór kościelny, w obecności proboszcza buczkowskiego, sporządził spis inwentarza. Podpisali go: Karol Ochmanowski, proboszcz, Anastazy Walewski – kolator i członek dozoru oraz dziekan. Pieczęć dziekańska, k. 41-45.

B r z y k ó w.

28 i 29 X 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, ale tak zniszczona, że została zamknięta i opieczętowana, a nabożeństwa przeniesiono do kościoła w Rychłowicach. Parafia

była już w 1521 r. Nie wiadomo kto świątynię tę fundował. Konsekwowana w 1601 r. przez biskupa przemyskiego, [Macieja] Pstrokońskiego⁹⁸. Prawo patronatu należało do dziedzica wsi Brzyków, sędziego [Augusta] Trepki. W kaplicy św. Anny, przy tym kościele się znajdującej, odprawiano msze w dni powszednie, mając na to zgodę Konsystorza. Kielichy, oprócz jednego, były przechowywane u kolatora, szaty zaś w Rychłowicach. Nie było żadnych kaplic publicznych, ani prywatnych⁹⁹. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala, ani funduszu dla ubogich nie było, k. 54-56.

[Parafia] liczyła ok. 800 osób komunikujących na Wielkanoc. Należały do niej same wsie szlacheckie, w tym dwory we wsiach: Kocina, Zabłocie, Siemichów, Kamyk i Głuchów. Szkoły nie było, k. 56-56v.

Proboszcz, Jakub Boczyński, od lat 5, poprzednio był 5 lat w Buczku i 4 lata w Piotrkowie (pewnie Trybunalskim), na wikariacie. Był organista, k. 56v-57v.

Zabudowania i fundusze, k. 57v-58.

Protokół podpisał, z upoważnienia dziekana szadkowskiego, Jan Gawelczyk, proboszcz z Widawy, ale przystawiono pieczęć dekanatu szadkowskiego.

Dnia 29 X 1825 r., dozór kościelny, w obecności proboszcza, Jakuba Boczyńskiego, w myśl zarządzeń państwowych, sporządził spis inwentarza. Podpisali go: [Jakub] Boczyński – proboszcz, August Trepka – kolator i Jan Gawelczyk, proboszcz z Widawy w zastępstwie dziekana. Pieczęć dziekańska, k. 60-64.

G r a b n o.

Dnia 3 X 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, której prezbiterium zostało przez obecnego proboszcza pokryte nowym gontem. Cały jednak kościół wymagał naprawy i budowniczy (pewnie w powiatu) zrobił już kosztorys. Parafia istniała już za arcybiskupa Jana Łaskiego. Kto był pierwszym fundatorem, nie było wiadomo. Aktualnie prawo patronatu należało do wdowy, sędziny Sojeckiej. Nie było jeszcze osobnego cmentarza, ani szpitala dla ubogich, k. 71-72v.

[Parafia] liczyła ok. 1000 osób komunikujących na Wielkanoc. Należało do niej 12 wsi, a mianowicie: Grabno, Zamoście, Grabica, Wola Wężykowa, Osiny, Siedlec, Patoki, Górki, Ligota, Podule Małe, Podule Wielkie i Sobie Pany. Dworów było 7. Wszystko to było własnością szlachecką. Szkoły, ani uposażenia dla niej nie było, k. 72v.

Proboszcz [Jakub Stankiewicz], od 1806 r. Był tylko organista, k. 72v-73v.

[Zabudowania i fundusze], k. 73v.

Protokół podpisał, w zastępstwie dziekana, Jan Gawelczyk, proboszcz z Widawy. Pieczęć dziekańska, k. 73v.

Dnia 3 X 1825 r., w myśl zarządzeń władzy państwowej, dozór kościelny, w obecności proboszcza, Jakuba Stankiewicza, spisał inwentarz parafialny. Podpisali go: Jakub Stankiewicz, proboszcz, jeden podpis nieczytelny i w zastępstwie dziekana, Jan Gawelczyk. Pieczęć dekanalna, k. 75-77v.

K o r c z e w.

Dnia 2 X 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, wymagająca natychmiastowej naprawy. Nie było wiadomo o pierwotnej erekcji. Ówczesna świątynia, jak świadczy o tym napis

⁹⁸ Był biskupem w Przemyślu w latach 1600-1608, aby potem przejść do Włocławka.

⁹⁹ Nie wiadomo dlaczego nie podano tu opisu kościoła w Rychłowicach.

na belce, miała być wystawiona w 1729 r., pw. św. Katarzyny, D. i M. Z pewnością była poświęcona. Prawo patronatu należało do Antoniego Siemiątkowskiego, właściciela dóbr Tymienice. Osobny cmentarz grzebalny. W tzw. szpitalu, w połowie mieszkał organista, w połowie baba usługująca w kościele, k. 86-89.

Parafia liczyła 1056 osób komunikujących na Wielkanoc. Należało do niej 5 dworów i 11 wsi, wszystkie szlacheckie. We wsi Pratków była szkoła parafialna, utrzymywana ze składki, k. 89-89v.

Proboszcz, Marcelli Ostraszewski, od 1825 r. Organista, k. 89v-90v.

Zabudowania i fundusze, k. 90v-91v.

Protokół podpisał Jan Leśniewski, dziekan i swoją pieczęć przystawił, k. 91v.

Dnia 2 X 1825 r., w myśl zarządzeń państwowych, dozór kościelny w Korczewie sporządził spis inwentarza. Podpisał go proboszcz, Marcelli Ostraszewski, Wawrzyniec Piaszczyński i Jakub Jurkiewicz jako członkowie dozoru i Jan Leśniewski, dziekan. Pieczęć dziekańska, k. 94-97v.

Marzenin.

Dnia 28 X 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana, w dobrym stanie, nie wymagająca żadnego remontu. Nie było wiadomości, kiedy parafia powstała, ani kto i kiedy kościół w Marzeninie konsekrował. Z powodu zadłużenia dóbr (pewnie Marzenina), nie było wiadomo, kto był kolatorem. Nie było jeszcze osobnego cmentarza grzebalnego. Był dom szpitalny o dwóch pomieszczeniach, ale specjalnego funduszu nie było, 105-107.

Parafia liczyła 1520 osób komunikujących na Wielkanoc. Należało do niej 19 dworów szlacheckich, i 26 wiosek, także szlacheckich. Szkoły nie było, k. 107-107v.

Proboszcz, Erazm Śmiechowicz, od lat 16. Był organista i dziad kościelny, k. 107v-108v. Zabudowania i fundusze, k. 108v-109.

Podpisał i pieczęcią opatrzył dziekan, Jan Leśniewski, k. 109.

Dnia 28 X 1828 r., wypełniając polecenie władzy państwowej, dozór kościelny, w obecności ks. Erazma Śmiechowskiego, miejscowego beneficjanta, sporządził spis inwentarza parafii w Marzeninie. Podpisał go ks. Erazm Śmiechowski, miejscowy zarządca parafii, Florentyn Potocki i Bernard Sulimierski, zapewne jako członkowie dozoru i dziekan szadkowski, Jan Leśniewski, który też przyłożył swoją pieczęć, k. 111-114.

Poźdżenice.

Dnia 9 XI 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, z murowaną kaplicą, stara i tak zniszczona, że należało wybudować nową, ponieważ groziło niebezpieczeństwo zawalenia się. Fundowana w 1622 r. przez dziedzica dóbr Poźdżenice, Wojciecha Gomulińskiego, konsekrowana w tymże roku przez infułata Mikołaja Starzyńskiego z kapituły łaskiej, za zgodą arcybiskupa gnieźnieńskiego, Wawrzyńca Gembickiego¹⁰⁰. Prawo patronatu należało do wojewody Miączyńskiego. Odpusty obchodzono na św. Barbarę i św. Kazimierza, pewnie patronów świątyni. Był osobny cmentarz grzebalny. Był dom przeznaczony na przytułek dla ubogich, w którego połowie mieszkał organista, w drugiej dziady posługujące przy kościele, ale ostatnio miejscowy dziedzic połowę jego zabrał na użytek dworu, k. 121-124.

¹⁰⁰ Przedtem biskup włocławski, był arcybiskupem gnieźnieńskim w l. 1616-1624.

Parafia liczyła 180 osób komunikujących na Wielkanoc. Składała się z 2 dworów i 2 wiosek szlacheckich. Szkoły nie było, k. 124-124v.

Proboszcz, Marcin Dzarski, od lat 10. Był organista, k. 124v-125.

Zabudowania i fundusze, k. 125-125v.

Protokół podpisał i pieczęcią opatrzył dziekan, Jan Leśniewski, k. 125v.

Taksa budynków probostwa poźdzenickiego oraz inwentarzy i sprzętów gospodarskich, jako też ruchomości kościelnych, w dniu 9 XI 1825 r. przez dziekana miejscowego, przy wizycie sporządzona, k. 129.

Dnia 9 XI 1825 r., w myśl zarządzeń państwowych, członkowie dozoru kościelnego, w obecności proboszcza poźdzenickiego, Marcina Zdzarskiego¹⁰¹, sporządzili wykaz inwentarza. Podpisany on został przez proboszcza, Marcina Zdzarskiego, niepodanego imienia Miączyńskiego (kolatora), w imieniu dozoru i dziekana Jana Leśniewskiego. Pieczęć dziekańska, k. 129-132v.

R e s t a r z e w.

Dnia 5 XI 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Drewniany, z murowaną zakrytą, nie był w dobrym stanie, jak to wskazał dozór kościelny w piśmie z 18 III 1821 r. przesłanym do Konsystorza Generalnego Kaliskiego. Pierwsza świątynia, nie wiadomo przez kogo i kiedy fundowana, spaliła się. Aktualnie istniejąca została fundowana przez Stanisława Karsznickiego, sędziego ziemskiego sieradzkiego, ale nie wiadomo dokładnie kiedy to było. O parafii tej jest w *Liber beneficiorum* Jana Łaskiego. Była konsekrowana w 1591 r. przez ówczesnego biskupa sufragana krakowskiego, Pawła Dembskiego. Prawo patronatu należało do Kołdowskiego, infulata z Łasku, seniora rodu Korabitów, współ z byłym arcybiskupem gnieźnieńskim. Nie było osobnego cmentarza grzebalnego, ani szpitala, k. 140-142.

Parafia liczyła 1466 osób komunikujących na Wielkanoc. Do parafii należało 5 dworów, 5 wiosek szlacheckich i 8 rządowych. Zaprowadzono szkołę w 1818 r., ale nie było osobnego pomieszczenia, a i rodzice, pomimo zachęty, nie posyłali dzieci do niej, k. 142-142v.

Proboszcz [Michał Janikowski], od lat 11. Był organista i tzw. kościelny, k. 142v-143v.

Zabudowania i fundusze, k. 143v-144.

Z upoważnienia biskupa ordynariusza wizytację przeprowadził i protokół podpisał w zastępstwie dziekana proboszcz z Widawy, Jan Gawelczyk. Pieczęć dziekana szadkowskiego, k. 144.

Dnia 5 XI 1825 r., wypełniając polecenie władzy cywilnej, gdy dozór kościelny nie stawiał się, aby sporządzić spis inwentarza, dokonał tego sam dziekan (w zastępstwie ks. Jan Gawelczyk), który, razem z proboszczem Michałem Janikowskim, sporządzili takowy i podpisali go. Pieczęć dekanatu szadkowskiego, k. 146-149v.

R u s i e c.

Dnia 2 i 3 XI 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia stara, drewniana, wymagająca naprawy, zwłaszcza podmurowania, nowych przyciesi, wyprostowania ścian i nowego dachu. Fundowana ok. 1600 r. przez Aleksandra Koniecpolskiego, a następnie przez jego syna, Jana Koniec-

¹⁰¹ Tu nazwisko to napisano wyraźnie „Zdzarski”. W podpisie własnoręcznym proboszcz także napisał „Zdzarski”. Schematyzm więc z 1826 r. podawał mylnie pisownię „Dziarski”.

polskiego uposażona przez odłączenie dóbr Rusiec z przyległościami od Restarzewa. Parafia erygowana dnia 18 XII 1643 r. przez arcybiskupa Macieja Łubieńskiego, dekretem wystawionym w Skierniewicach. Kto dokonał konsekracji i kiedy, nie wiadomo. Kolatorami byli właściciele dóbr Rusiec. Przy kościele tym nie było na stałe zamieszkałego księdza (pewnie wizytator miał na myśli proboszcza), ale był zarządca¹⁰², który kościół utrzymywał w czystości. Był osobny cmentarz grzebalny. Był dom szpitalny, w którego połowie mieszkał organista, a w drugiej połowie jeden ubogi. Funduszu specjalnego dla ubogich nie było, k. 157-159v.

Parafia liczyła ok. 900 osób komunikujących na Wielkanoc. Należały do niej 3 dwory i 4 wioski, wszystkie szlacheckie. Szkoły formalnej nie było, ale uczył organista, dla którego zbierano składkę, k. 159v-160.

Proboszcza nie było przy tym kościele, ale był organista, k. 160-161v.

Zabudowania i fundusze. Po śmierci proboszcza w 1815 r., do 1820 r. nie było stałego księdza w parafii i w tym roku ziemię parafialną wziął miejscowy dziedzic, co stało się powodem znacznego zniszczenia zabudowań i gospodarstwa parafialnego, k. 160v-161v.

Protokół podpisał, w zastępstwie dziekana, Jan Gawęlczyk, proboszcz z Widawy. Pieczęć dekanatu szadzkowskiego, k. 161v.

Dnia 4 XI 1825 r., dozór kościelny, wypełniając polecenie władzy państwowej, w obecności zarządcy parafii, proboszcza z Woli Więzowej, Józefa Tomaszewskiego, sporządzili spis inwentarza. Podpisał go Feliks Walewski, dziedzic z Dąbrowy i Kajetan Walewski, jako członkowie dozoru, Józef Tomaszewski jako zarządca i Jan Gawęlczyk, w zastępstwie dziekana. Pieczęć dekanalna, k. 163-165.

S e d z i e j o w i c e.

Dnia 26 X 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, w ścianach zupełnie dobra, ale dach wymagający naprawy. Dokumentu erekcyjnego parafii nie było. Obecna świątynia fundowana przez arcybiskupa gnieźnieńskiego [Antoniego] Ostrowskiego w 1779 r., nie konsekrowana, ale tylko poświęcona pw. św. Marii Magdaleny. Prawo patronatu należało do rządu. Był osobny cmentarz grzebalny, poświęcony przez poprzedniego proboszcza, Antoniego Stankiewicza. Nie było szpitala, k. 173-176v.

Parafia liczyła ok. 400 osób komunikujących na Wielkanoc. Do parafii należało 12 dworów i 8 wsi, z których 6 było szlacheckimi, a 2 rządowymi. Nie było szkoły, k. 176v-177v.

Proboszcz [Emeryk Skarżeński¹⁰³], od lat 2, jako zarządca. Był organista, k. 177v-179.

Zabudowania i fundusze, k. 179-180v.

Protokół podpisał i opieczętował dziekan szadzkowski, Jan Leśniewski, k. 180v.

Dnia 26 X 1825 r., członkowie dozoru kościelnego, zebrawszy się w komplecie, w obecności beneficjanta, ks. Emeryka Skarżeńskiego, sporządzili spis wszelkiej własności parafialnej. Inwentarz ten podpisał Emeryk Skarżeński jako zarządca parafii, Ignacy Pagowski, Józef Głuchowski, niewiadomego imienia Ordęga jako członkowie dozoru i dziekan, Jan Leśniewski, który też przystawił swoją pieczęć, k. 183-186v.

S t r o Ń s k o.

Dnia 14 X 1825 r.

¹⁰² Był nim proboszcz z Woli Więzowej, Józef Tomaszewski.

¹⁰³ Możliwe, iż nazwisko pisano się „Skarżeński

Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana, dobra i nie wymagająca naprawy. Obok niej, od strony północnej, kaplica stara, drewniana, już znacznie uszkodzona. Parafia istniała już w 1521 r. Nie wiadomo, kto był fundatorem i kto ją konsekrował. Prawo patronatu należało do Ludwika Sulimierskiego, dziedzica dóbr Strońska, Tomasza Tymienieckiego, dziedzica dóbr Beleń i Wincentego Szeliskiego, dziedzica dóbr Zapolice. Kaplica prywatna we wsi R ę b i e s z ó w, ale nie odprawiano w niej nabożeństw. Był osobny cmentarz grzebalny. Nie było szpitala, ani żadnego uposażenia dla ubogich, k. 194-195v.

Parafia liczyła 1850 osób komunikujących na Wielkanoc. Należało do niej 9 dworów i 13 wiosek, z których jedna, a mianowicie Piaski, była rządowa. Szkoły, ani uposażenia dla niej, nie było, k. 195v-196.

Proboszcz, Michał Muszyński¹⁰⁴, od lat 25, przedtem będąc lat 7 wikariuszem w kolegiacie sieradzkiej. Miał bibliotekę składającą się z ok. 300 tomów. Był egzaminatorem dekanalnym. Był organista i dziad kościelny, k. 196-196v.

Zabudowania i fundusze, k. 196v-197.

Protokół podpisał i pieczęć swoją dziekańską przystawił dziekan szadkowski, Jan Leśniewski, k. 197.

Dnia 14 X 1825 r., w myśl zarządzeń państwowych, zebrawszy się członkowie dozoru kościelnego w Strońsku, w obecności proboszcza, Michała Muszyńskiego, sporządzili spis inwentarza parafialnego. Podpisali go: proboszcz – Michał Muszyński, Ludwik Sulimierski, Wincenty Szeliński i Tomasz Tymieniecki, jako członkowie dozoru oraz dziekan, Jan Leśniewski, który też swoją pieczęć przystawił, k. 198-200v.

S z c z e r c ó w (miasto).

Dnia 4 XI 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia niewielka, drewniana, położona za miastem, w sporej odległości od spalonego kościoła parafialnego, zbyt mała, jak na taką parafię. Kościół parafialny fundowany w 1367 r. przez króla Kazimierza [Wielkiego]. Dnia 25 IX 1811 r. świątynia ta spłonęła. Ocalała kaplica za miastem, gdzie odprawiano nabożeństwa. Prawo patronatu należało do rządu. Paramenty liturgiczne (zdaje się, że ocalały), przechowywano w mieszkaniu proboszcza. Odpust obchodzono na św. Barbarę, patronkę kościołka. Cmentarz grzebalny znajdował się przy kaplicy św. Barbary. Szpitala nie było, k. 208-210v.

[Parafia]. Nie podano liczby wiernych, ani miejscowości doń należących, poza wzmianką, że należał 1 dwór i jedna wieś rządowa. Była szkoła utrzymywana ze składki, k. 210v-211.

Proboszcz, Walenty Łopiński, od lat 37. Poprzednio pracował przy katedrze gnieźnieńskiej. Nie miał wikariusza, ale z powodu słabego zdrowia proboszcza, był w Szczercowie administrator w osobie ks. Leonarda Urbankiewicza. Był organista i dziad kościelny, k. 211-212v.

Zabudowania i fundusze. Budynki parafialne spaliły się, zaś starość proboszcza nie sprzyjała ich odbudowie, k. 212-213.

Protokół podpisał Jan Gawętkiewicz, proboszcz z Widawy, w zastępstwie dziekana. Pieczęć dekanalna, k. 213.

Dnia 4 XI 1825 r., w myśl zarządzeń władzy państwowej, dozór kościelny w Szczercowie, w obecności proboszcza i administratora, Leonarda Urbankiewicza, sporządził spis

¹⁰⁴ Schematyzm z 1826 r. mylnie podał to nazwisko jako „Moszyński”.

inwentarza. Podpisali go: administrator – Leonard Urbankiewicz, niejaki Boczkowski i Adam Zborski, jako członkowie dozoru i Jan Gawelczyk, w zastępstwie dziekana. Pieczęć dekanalna, k. 214-216v.

W i d a w a (miasto).

Dnia 24 i 25 X 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana, ale przed przeszło 20 laty spalona, potem na magazyn przeznaczona, tak dalece uszkodzona, że tylko szybki remont mógłby ją uratować. Była na to suma 14000 (pewnie złotych polskich) zapisana na ten cel przez biskupa krakowskiego, [Pawła] Turskiego¹⁰⁵, odebrana przez dziedzica widawskiego, Ksawerego Turskiego i na dobrach kluczewskich zabezpieczona, na co były dokumenty. Rozpoczęcie naprawy świątyni zależało od władzy cywilnej. Biskup ordynariusz otrzymał potrzebne dokumenty. Parafia istniała już przed arcybiskupem Janem Łaskim. Kościół ten był fundowany przez ród Wężyków widawskich w 1440 r. Ponieważ dawny kolator, dziedzic widawski, zmarł, teraz prawo to należało do sukcesorów i wierzycieli, a właściwie nie było wiadomo do kogo. Nabożeństwa parafialne odbywały się w kościele klasztornym. Kościół parafialny był pw. św. Marcina B. i W. Resztki dawnej, zdaje się znacznej, biblioteki parafialnej, złożono w jednej z cel klasztoru bernardynów w Widawie. Za miastem, w miejscu gdzie znajdował się cmentarz grzebalny, była kaplica pw. św. R o c h a. W ołtarzu była figura św. Rocha, otaczana szczególnym nabożeństwem przez wiernych. Było zezwolenie na odprawianie tam uroczystych nabożeństw za zmarłych. Cmentarz grzebalny, przy kaplicy św. Rocha, został poświęcony w 1810 r. przez ówczesnego dziekana Michała Zdzienickiego. Był szpital, ale bardzo zaniedbany, naprawiany przez proboszcza. Nie miał osobnego funduszu. Był dawny zapis, po [księdzu] Krysztofowiczu, w sumie 3000 złotych polskich, przejęty przez Jana Domaniewskiego, dziedzica Zborowa i Kątów, na wybudowanie przytułku dla jednego ubogiego przy kaplicy św. Rocha, ale woli testatora jeszcze nie wypełniono, k. 224-226v.

Parafia liczyła ok. 2000 osób komunikujących na Wielkanoc. Należały do niej wsie z dworami: Dąbrowa, Zborów, Ochle, Grabowie i Podgórze, bez dworów było miasto Widawa i wsie: Rogoźno, Wólka, Świerczów, Zawady, Chrusty i Kąty. Była szkoła parafialna, na którą był zapis 7000 złotych polskich na wsi Dąbrowa, zdaje się że w posiadaniu hrabiego Męcińskiego znajdującej się, ale nie chciano płacić przepisane procentu „5 od sta”, a tylko „3,5 od sta”. Sprawę oddano do rozstrzygnięcia przez władze. Nauczycielem był Michał Rychlewski, k. 226v-227.

Proboszcz, Jan Gawelczyk, od lat 15. Miał ponad 100 książek w swojej bibliotece. Nie miał wikariusza, ale utrzymywał kapelana spośród zakonników, bernardynów widawskich. Był organista i diakn kościelny, k. 227-228.

Zabudowania i fundusze. Zabudowania parafialne zostały wystawione niedawno, k. 227-227v.

K l a s z t o r bernardynów, w którym było 3 kapłanów i 3 braci zakonnych. W kościele klasztornym odbywały się nabożeństwa parafialne, k. 228v.

Protokół podpisał dziekan, Jan Leśniewski i pieczęcią zaopatrzył, k. 228v.

Dnia 24 X 1825 r., wypełniając polecenie władzy państwowej, członkowie dozoru kościelnego w Widawie, zebrawszy się w kolepcie, w obecności proboszcza, Jana Gawelczyka, sporządzili inwentarz własności parafialnej. Podpisali go: proboszcz – Jan Gawel-

¹⁰⁵ Był biskupem krakowskim w l. 1790-1800.

czyk, członkowie dozoru Karpiński i Piotr Mokracki oraz dziekan szadkowski, Jan Leśniewski, który przyłożył też pieczęć swojego, szadkowskiego, dekanatu, k. 230-233v.

W o l a W i ę z o w a.

Dnia 28 i 29 X 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, na fundamencie murowana, w stanie dobrym, z wyjątkiem wieży, którą nadwerżył wichur. Był już zgodzony cieśla, aby wieżę naprawił. Była ona fundowana w 1781 r. przez Ksawerego Kolumna Walewskiego, dziedzica dóbr Wola Więzowa z przyległościami, jako kaplica publiczna. Stanisław Kolumna Walewski, dziedzic ówczesny, uposażył tę świątynię i w 1814 r. została, za zgodą władzy państwowej i kościelnej, wyniesiona go rangi kościoła parafialnego. Nie była konsekrowana, a tylko, zaraz po wybudowaniu, poświęcona. Aktualnie kolatorem był Stanisław Kolumna Walewski, miejsc. dziedzic. Starano się, aby świątynia ta była konsekrowana i nadano jej patrona, ale do tej pory jeszcze tego nie załatwiono. Ponieważ kościół był zbudowany poza wsią, nie widziano potrzeby urządzania osobnego cmentarza grzebalnego. Przytulku dla ubogich jeszcze nie było, ale dziedzic miejscowy, jako kolator, zaczął takowy stawiać, a tymczasem jeden ubogi, dla którego w erekcji był przewidziany fundusz, mieszkał w domu wiejskim, k. 243-245v.

Parafia liczyła 660 wiernych komunikujących na Wielkanoc. Do parafii należał 1 dwór i 1 wieś z przyległościami. Za czasów Księstwa Warszawskiego był fundusz dla nauczyciela, ale nie było osobnego pomieszczenia. W 1817 r. przysłano nauczyciela, niejakiego Jakuba Dymarskiego, który był tu lat 4, ale niewiele nauczył, a to z powodu opieszałości parafian, którzy wolli zatrudniać dzieci do pomocy w pracach gospodarskich, aniżeli posyłać je na naukę. Ten nauczyciel w 1822 r. wyjechał i chociaż władze cywilne przysyłały innego, włościanie, a także dziedzic, byli niechętni. Dlatego szkoły aktualnie nie było, k. 245v-246.

Proboszcz [Józef Tomaszewski, ten sam co w parafii Rusiec], od 1817 r. Był organista i kościelny, k. 246-246v.

Zabudowania i fundusze, k. 246v-247.

Protokół, z upoważnienia biskupa ordynariusza, podpisał Jan Gawęlczyk, proboszcz z Widawy. Pieczęć dekanatu szadkowskiego, k. 247.

Dnia 29 X 1825 r., wypełniając polecenie władzy państwowej, kolator, dziedzic dóbr Wola Więzowa, w towarzystwie dwóch osób biegłych, ponieważ nie było dozoru kościelnego, w obecności beneficjanta, Józefa Tomaszewskiego, sporządził spis inwentarza parafii. Inwentarz ten podpisali: Stanisław Kolumna Walewski, jako kolator i fundator, Józef Tomaszewski, proboszcz, Grzegorz Cieszlewicz i Maciej Sandkrowski jako biegli oraz Jan Gawęlczyk, w zastępstwie dziekana. Pieczęć dekanatu szadkowskiego, k. 249-251.

W y g i e ł z ó w.

Dnia 10 X 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Kościół drewniany, podmurowany, w dobrym stanie, ale wymagał nowych gontów. Parafia istniała już przed 1521 r. Istniejąca świątynia była fundowana w 1796 r. przez Teodora Krzyckiego, ówczesnego dziedzica i kolatora. Była tylko poświęcona. Kolatorem aktualnie był Dominik Ciesliński. Osobny cmentarz grzebalny. Był szpital, ale nie posiadał własnego uposażenia, k. 258-259v.

Parafia liczyła 1018 osób komunikujących na Wielkanoc. Składała się z 13 wsi szlacheckich i 8 dworów. Szkoły nie było, k. 259v-260.

Proboszcz, Bonawentura Wernichowski, od lat 8. Był organista, k. 260-261.

Zabudowania i fundusze, k 261-261v.

Protokół podpisał Jan Leśniewski, dziekan szadkowski. Pieczęć dekanatu szadkowskiego, k. 260v.

Dnia 10 X 1825 r., członkowie dozoru kościelnego, wypełniając polecenie władzy państwowej, w obecności proboszcza – Bonawentury Wernichowskiego, sporządzili inwentarz wszelkiej własności parafialnej. Podpisali go: proboszcz Bonawentura Wernichowski, Feliks Masłowski w zastępstwie kołatora, Jan Geimych, Teodor Krzycki i Wincenty Mulczyk, jako członkowie dozoru oraz dziekan, Jan Leśniewski. Pieczęć dziekańska, k. 267.

Z d u Ń s k a W o ł a.

Dnia 3 XI 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, wymagająca poprawy przyciesi i częściowo nowych gontów. Parafia erygowana w 1768 r., świątynia zaś fundowana w 1780 r. przez Feliksa Złotnickiego, dziedzica Zduńskiej Woli, poświęcona 12 X 1783 r. przez Jana Karasiewicza, kan. wieluńskiego, proboszcza widawskiego i dziekana szadkowskiego. Kołatorem aktualnie był Stefan Złotnicki, dziedzic miejscowy. Krótco przed wizytacją musiała mieć miejsce kradzież, skoro w kościele była tylko jedna puszka, używana jako kielich mszalny. Kościół nosił wezwanie Trójcy Świętej. Była k a p l i c a na cmentarzu, gdzie chowano zmarłych, w której, za zgodą władzy kościelnej, odprawiano msze podczas pogrzebów. Osobny cmentarz poświęcony w 1811 r. Przytułku dla ubogich nie było, k. 276-277v.

Parafia liczyła 1854 osoby zobowiązane do komunii wielkanocnej. Należało do niej 5 dworów i 7 wiosek szlacheckich oraz 1 wieś rządowa. Szkoły parafialnej nie było, ale uczył nauczyciel prywatny, wg umowy, k. 277v-178.

Proboszcz, Adam Wojciechowski, od lat 19. Miał do pomocy ks. Jana Kuzian, znającego język niemiecki. Był organista, k. 278-278v.

Zabudowania i fundusze, k. 279.

Protokół podpisał i swoją pieczęć przystawił dziekan szadkowski, Jan Leśniewski, k. 179.

Dnia 3 XI 1825 r., dozór kościelny w Zduńskiej Woli, wypełniając polecenia władzy rządowej, w obecności proboszcza, Adama Wojciechowskiego, sporządził spis własności parafialnej. Podpisali go: proboszcz – Adam Wojciechowski, kołator – Złotnicki, niejaki Gajewski, jako członek dozoru oraz dziekan – Jan Leśniewski. Pieczęć dekanalna, k. 280-283.

11

OPIS KSIĘGI

[1. Sygn. akt.] **ABKKal. Wiz. 12(206).**

[2. Tytuł nadany] Wizytacja dziekańska dekanatu uniejowskiego.

[3. Daty krańcowe] **1826.**

[4. Opis zewnętrzny] 2° (38,ox24,0 c.). Oprawa kartonowa stara z podniszczonymi brzegami. Ogólnie stan zachowania księgi dobry. Pismo dosyć czytelne. Kart liczbowanych 136. Karty puste: 1v, 20v-22v, 32v-36v, 45v-47v, 61v-63v, 74v-77v, 83-85v, 94v-99v, 104-

107v, 108v, 118v-121v, 127v-129v, 134v-137v, 138v, 149-151v, 162-165v, 166v, 171v-173v, 174v, 186-187v, 188v, 197v-201v, 202v, 210-213v, 214v, 223-225v, 235-236v.

[5. Uwagi] Wizytacja dziekańska przeprowadzona w 1826 r. przez dziekana uniejowskiego, Bartłomieja Saganowskiego. Wydaje się, że protokoły poszczególnych parafii pisali sami proboszczowie, może pod dyktando dziekana. Pisano je na papierze różnego formatu i różnego pochodzenia. Później dopiero sporządzono z nich księgę, ułożoną alfabetycznie, umieszczając jednak parafię dziekańską Niemysłów na pierwszym miejscu. Na początku każdego protokołu podawano obszerny tytuł, powtarzający się przy każdej parafii, który w całości został przytoczony tylko przy parafii niemysłowskiej. Następnie podawano podstawę prawną wizytacji, czyli zarządzenie biskupa Józefa Szczepana z Rzęzycy Koźmiana z 9 VI 1824 r. Zawsze posługiwano się protokołami poprzednich wizytacji, zwłaszcza tej z 1811 r., następnie ze spisu inwentarza sporządzonego przy obejmowaniu beneficjum przez aktualnego proboszcza, a także ze spisu urzędowego z 1819 r. Wizytację rozpoczynano, wobec zgromadzonych wiernych, adoracją Najświętszego Sakramentu i stosownym przemówieniem dziekana. Za dokument pierwszej erekcji starych parafii przyjmowano *Liber beneficiorum* arcybiskupa Jana Łaskiego z 1521 r. Nie zawsze spisywano dokładnie „bibliotekę parafialną”, czyli księgi, zarówno liturgiczne, teologiczne, metryki, jak i inne, np. bractw. Podawano opisy nabożeństw, ze zwracaniem uwagi na zobowiązania płynące z dawnych pobożnych fundacji. Większość protokołów pisana jedną ręką, i to podczas wizytacji, ponieważ są pod nimi własnoręczne podpisy osób obecnych. Nie pisał dziekan, bo inny jest zupełnie charakter jego pisma. Nie jest możliwym ustalenie pisarza.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

„Wizyta dekanalna dekanatu uniejowskiego z kościoła Niemysłów, Boleszczyń, Chwałborzyce, Dobra, Grodzisko, Jeziorsko, Kamionacz, Miłkowice, Niewiesz, Siedlątków, Skęczniew, Świnice, Śpicimierz, Uniejów, Warta, Wartkowiec, Wielenin, odprawiona w roku 1926”¹⁰⁶, k. 1.

N i e m y s ł ó w.

„Wizyta dziekańska kościoła parafii Niemysłów, położonego w dekanacie uniejowskim, powiecie warskim, obwodzie i województwie kaliskim, w diecezji kujawsko-kaliskiej, odprawiona na gruncie w roku 1825”¹⁰⁷.

Parafię tę, dziekańską, wizytował dziekan z Szadku, Jan Leśniewski, ale nie zapisano daty¹⁰⁸. Przeprowadzono ją w obecności proboszcza i członków dozoru kościelnego, rozpoczynając od nabożeństwa w świątyni z udziałem wiernych, adoracji najświętszego Sakramentu i stosownym przemówieniem dziekana. Wizytacja ta, przeprowadzana była z polecenia biskupa Józefa Szczepana Koźmiana i dotyczyła tak spraw zewnętrznych, jak i duchownych parafii. Protokół był spisany w trzech egzemplarzach, ale opierano się na protokole wizytacji parafii z 1811 r., spisie „fundi instructi” sporządzonego w 1817 r. przy

¹⁰⁶ Jest niezgodność tej daty, ponieważ wizytacje odbywały się już w 1825 r.

¹⁰⁷ Ten wstęp, powtarzający się przy każdej parafii, w następnych przypadkach będzie opuszczany, porzeczając tylko na podaniu daty wizytacji.

¹⁰⁸ Pozostawione puste miejsca, a następnie poprawki na marginesie, wskazywałyby na praktykę uprzedniego spisywania protokołów przez proboszczów.

objęciu parafii przez aktualnego proboszcza i na spisie rządowym parafii z 1819 r.¹⁰⁹, k. 4.

Stan kościoła parafialnego w Niemysłowie. Dokładny opis świątyni drewnianej, naprawianej w 1824 r. Była z nią złączona kaplica murowana, zwana B o r z e w i s k o, pw. Aniołów Stróżów. Opis ołtarzy. W 1825 r., gdy spaliła się blisko kościoła stojąca karczma, świątynia była bardzo zagrożona. Parafia istniała już w 1521 r. Aktualnie stojąca świątynia została fundowana w 1765 r. przez arcybiskupa Władysława Łubieńskiego, ale nie była konsekrowana, natomiast kaplica, wg znajdującego się w niej zapisu, była konsekrowana dnia 29 V 1661 r. przez arcybiskupa Wacława Leszczyńskiego¹¹⁰. Dawniej kołatorem był arcybiskup gnieźnieński a teraz rząd. Dokładny opis wyglądu wewnętrznej świątyni, panującego porządku i nabożeństw. Wykaz ksiązek w bibliotece kościelnej, zawierający spis ksiązek liturgicznych, dzieł kaznodziejskich i teologicznych, metryk i innych ksiąg parafialnych. We wsi B o r z e w i s k o znajdował się kościółek, fundowany przed laty przez dziedzica miejscowego, Milewskiego, który miał tam zamiar założyć miasteczko. Dawniej był przy nim kapelan. Od lat kilkunastu kościółek ten stał pustką. Paramenty podobno były pod opieką Kajetana Milewskiego. W 1824 r. Konstanty Rekowski, posiadacz Borzewiska, podreperował świątynię i wyrażał pragnienie, aby uzyskać od władzy kościelnej zgodę na odprawianie nabożeństw. Był osobny cmentarz grzebalny. Dawny dom szpitalny ze starości zawalił się. Nie było żadnego osobnego funduszu na ten cel. Mieszkali w nim dawniej organista i kościelny. Ci ostatni mieszkali aktualnie w budynku dawnego browarku parafialnego, który, po zabraniu parafii prawa propinacji przez rząd, został włączony najpierw do zabudowań, ale w 1824 r., w stanie znacznie zniszczonym, został oddany parafii, k. 4-10.

Parafia liczyła 1020 osób komunikujących. Należało do niej 5 dworów: rządowy Niemysłów i szlacheckie: Borzewisko, Wólka Pańska, Śmiechów, Krempa oraz wsie rządowe: Niemysłów, Lubieszewice, Księżę Młyny, Księża Wólka, wsie szlacheckie Pańska Wólka, Borzewisko, Konstantynów, Kolonie Leśnik i Zaspy, Śmiechów i Krempa. Parafianie prosili, aby rząd ustanowił fundusz dla wikariusza. Był fundusz ustanowiony na utrzymanie szkoły, ale, zdaniem proboszcza, nie funkcjonowała ona należycie. Nauczyciel, Franciszek Pogorzelski, starał się, ale rodzice niechętnie posyłali swoje dzieci do szkoły, k. 10-12.

Proboszcz, Bartłomiej Saganowski, od 1817 r., kan. honorowy kaliski od 1819 r., dziekan uniejowski od 1824 r. i kan. gremialny kaliski, jako penitencjarz, od 1825 r. Posiadał sporą własną bibliotekę, tu spisaną. Wspomniano, że poprzednio Saganowski był zarządcą parafii Dmosin. Nie było wikariusza, bo nie było dla niego uposażenia, a taki byłby potrzebny, bo parafia była dosyć ludna – ok. 1800 osób, dlatego postawiono wniosek do władz rządowych o wyznaczenie pensji dla wikariusza. Organista – Michał Dziennicki i kościelny – Wojciech Stolarski, k. 12-15.

Stan zabudowań i fundusze – dokładnie wszystko opisane, k. 15-19.

Bractwo Aniołów Stróżów, zaprowadzone w 1660 r. przez Augustyna Stobieckiego, przeora paulinów, odnowione z rozkazu arcybiskupa Władysława Łubieńskiego w 1765 r. Prowadziło swoje księgi, k. 19v.

¹⁰⁹ Wstęp, podobnej treści, ale z podawaniem dziekana uniejowskiego i właściwej daty wprowadzenia aktualnego proboszcza, podawano przy każdej parafii. Dokładnością i starannością spisania, protokół ten wyróżnia się spośród innych. Spisał go sam Bartłomiej Saganowski.

¹¹⁰ Przedtem biskup warmiński, w l. 1659-1666 arcybiskup gnieźnieński.

Protokół podpisali: Bartłomiej Saganowski, proboszcz, Jan Leśniewski, dziekan z Szadku, na mocy upoważnienia, z pieczęcią dekanatu szadkowskiego, Ksawery Strzeliński, poddziekan, członek dozoru, niejaki Krajewski, w zastępstwie kolatora, z pieczęcią, może ekonomii Uniejów, niejaki Winecki, w zastępstwie Rekowskiego (był to zapewne posiadacz Borzewiska) i pieczęć nieczytelna, niejaki Jabłkowski, członek dozoru i pieczęć wójta gminy Siedlątków, członek dozoru, którego nazwisko nieczytelne i pieczęć gminy Miłkowice, k. 20.

B o l e s z c z y n.

Dnia 11 X 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia pw. św. Piotra i Pawła, nowa, murowana, zbudowana po pożarze poprzedniej, wymagała jeszcze prac wykończeniowych. Parafia istniała przed 1521 r. Nowa świątynia była tylko poświęcona w 1821 r. przez obecnego dziekana. Prawo patronatu należało do rządu. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala nie było, k. 23-27.

Parafia liczyła 1130 osób komunikujących na Wielkanoc. Należały do parafii wsie: Boleszczyn, gdzie była siedziba wójta i dwór, Smolsko, Człopki Kolonia i Wichertowo należące do rządu, Bądków z dworem, Żeroniczki składające się z trzech części z trzema dworami, Kociaty z trzema chatami i dworkiem, Żeronice, Dąbrowa z dworem, Kolonia Kaczka i Kołowa, ale ta ostatnia opuszczona, ale był folwark. Była szkoła, k. 27-27v.

Proboszcz [Dominik Wartski], od lat 15. Był bardzo podeszły w latach (ur. 1746 r.) Nie miał wikariusza i sam sprawował duszpasterstwo. Był organista i dwóch kościelnych, k. 28-29.

Stan zabudowań i fundusze, k. 29v-31v.

Bractwo Miłosierdzia, bez własnego funduszu. Posiadało własne księgi. Utrzymywało światło na pogrzebach, k. 31v-32.

Protokół podpisali: Łukasz Urbańczyk, nadzorca, Antoni Szadokierski. Karol Szadokierski, członkowie dozoru, Dominik Wartski, proboszcz i Bartłomiej Saganowski, dziekan. Pieczęć dekanatu uniejowskiego, k. 32.

[3] C h w a l b o r z y c e.

Dnia 16 VI 1825 r.

Stan kościoła parafialnego, pw. św. Marcina B. Drewniany, częściowo z drewna modrzewiowego, a częściowo z drewna sosnowego, podmurowany, stojący na suchym w nieco wyniosłym miejscu. Naprawiany, z wyjątkiem kaplic, w 1823 r. kosztem dziedzica i kolatora, Bogumiła Domańskiego. Dokładny opis świątyni. Parafia istniała już w 1521 r. Poprzednia świątynia spłonęła w 1766 r. W 1767 r. zaczęto budowę nowej, którą ukończono w 1772 r., kosztem Antoniego z Morawek i Marianny z Przeradzkich Morawskich, dziedziców Chwałborzyc i kolatorów. Była tylko poświęcona. Aktualnie kolatorami byli Bogumił i Marianna z Czepowskich Domańscy, dziedzice Chwałborzyc. Wykaz ksiąg parafialnych, w tym wspomniano, że metryki były od 1751 r., najpierw nieregularnie spisywane, co zmieniło się na lepsze w 1775 r. Osobny cmentarz grzebalny. Przytulku dla ubogich, ani funduszu dla nich nie było, k. 37-42v.

Parafia liczyła 350 osób komunikujących na Wielkanoc. Należały do niej dwory w Chwałborzycach i w Chorzępinie oraz szlachecka wieś Chwałborzyce i Holendry Chwałborskie. Szkoły nie było, k. 42v-43.

Proboszcz, Antoni Poznański, 1820 r. Myślał o wyjściu z tej parafii. Wykaz kilkudziesięciu ksiąg osobistej biblioteki proboszcza. Był tylko organista, k. 43-43v.

Stan zabudowań i funduszy. Częste zmiany proboszczów, a także szczupłość parafii spowodowały, że zabudowania nie były w stanie dobrym, k. 44-44v.

Bractwo Najświętszej Marii Panny Miłosierdzia, założone podczas poprzedniej wizytacji dziekańskiej przez obecnego rządcę parafii. Utrzymywało się z dobrowolnych składek, k. 44v-45.

Protokół podpisał proboszcz – Antoni Poznański, kolator – Bogumił Domański, Chryzostom Odechowski, członek dozoru i dziekan – Bartłomiej Saganowski. Pieczęć dekanatu uniejowskiego, k. 45.

[4] D o b r a (miasto).

Dnia 14 X 1825 r. Stan kościoła parafialnego. Murowany, pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny, z kaplicą pw. Matki Boskiej Różańcowej. Dostyć dokładny opis świątyni. Kto pierwszy kościół fundował, nie było wiadomości. Parafia istniała przed 1521 r. Wykaz dokumentów dotyczących parafii. Świątynia była tylko poświęcona przez Józefa Gembarta, kantora gnieźnieńskiego, gdy po spaleniu w 1781 r. została znowu odrestaurowana. Kolatorem był Prokop Skorzewski, dziedzic dóbr Dobra. W świątyni znajdował się nagrobek dawnego kolatora, Gałęckiego. Metryki od 1782 r., to jest od spalenia się poprzedniej świątyni wraz z plebanią, spisywane najpierw (do 1818 r.) w jednej księdze. Opis nabożeństw. Cmentarz osobny za miastem, w miejscu gdzie dawniej stał kościółek pw. św. J a n a. Szpitala nie było, ale było niewielkie uposażenie, które w przyszłości miało być na ten cel przeznaczone, k. 48-54v.

Parafia liczyła 1400 osób komunikujących na Wielkanoc. Należało do niej miasto Dobra oraz wsie z dworami: Długa Wieś, Potworów, Dzierzbotki, Ciemin, Orzepów, Mikulice, Linne i Chrapczów. Była szkoła elementarna z własnym funduszem na utrzymanie nauczyciela. Nie podano jego nazwiska, k. 54v-56.

Proboszcz [Jan Kühn], poprzednio wikariusz prałata kustosa w Kaliszu i sekretarz tamtejszej kapituły, w Dobrej od 1817 r. Wykaz książek w jego bibliotece. Organista – Maciej Kłazyński i kościelny – Aleksy Chyziński, k. 56-57v.

Stan zabudowań i fundusze. Dostyć dokładny opis inwentarza gospodarskiego, k. 57v-59v.

Protokół podpisany przez proboszcza Jana Kühn. Kolator [Prokop Skorzewski] nie podpisał protokołu w proteście, że umieszczono tam wiadomość o jakimś Ignacym Trąbczyńskim, który, zdaniem proboszcza, nie zachowywał przykazań. Żądał on zmiany w pewnych punktach protokołu, ale proboszcz na to się nie zgodził. Podpis dziekana Saganowskiego i pieczęć dekanalna, k. 59v-60.

Skrót tej wizytacji, sporządzony na sposób tabeli, dnia 15 X 1825 r., podpisany przez proboszcza, Jana Kühn i dziekana, Saganowskiego, k. 60v-61.

[5] G r o d z i s k o.

Dnia 25 X 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Murowany, w stanie dobrym, ze sklepieniem murowanym w prezbiterium, a sufitem drewnianym w nawie, ale wymagał naprawy dachu. Parafia istniała w 1521 r. Obecna świątynia fundowana w 1612 r. przez Jana Rudnickiego, kasztelana sieradzkiego, dziedzica dóbr Zbylczyce, konsekrowana w 1620 r. przez biskupa warmińskiego, Szymona Rudnickiego¹¹¹, rodzonego brata kolatora. Aktualnie kolatorem był

¹¹¹ Był biskupem warmińskim w l. 1605-1621.

Józef Stawowski, dziedzic Zbylczyc. Było kilkadziesiąt ksiąg, tu niewyszczególnionych. Świątynia była pw. św. Piotra i Pawła Ap. Osobnego cmentarza grzebalnego nie było. Szpitala nie było. Dawniej na uposażenie dla ubogich, wikariusza i nauczyciela była zapisana przez Szymona Rudnickiego, biskupa warmińskiego, wieś Gusin, ale ta została zabrana przez rząd pruski, k. 64-69.

Parafia liczyła 983 osoby komunikujące na Wielkanoc. Na parafię składały się wsie z dworami: Koszew, Zimne, Parski, Gusin, Kaznów i Zbylczycy oraz same wsie: Strachów, Bielawy, Łyków oraz Holendry Zbylczyckie. Rządową była jedynie wieś Gusin. Szkoły nie było, bo zabrano jej uposażenie, k. 69-60.

Proboszcz, w charakterze zarządcy, Antoni Medeksza, od 1824 r., będący jednocześnie proboszczem w Świnicach. Posiadał nieco ksiązek, bliżej nieopisanych. Organista Józef Zieliński i kościelny Jan Chojnacki, k. 70-72.

Zabudowania i fundusze, k. 72-73.

Bractwo Miłosierdzia, osobne żeńskie i męskie, rządzące się miejscowymi zwyczajami, k. 73-73v.

Protokół podpisał proboszcz, Antoni Medeksza, niejaki Kurczewski, w zastępstwie kolatora, Stawowskiego i nieobecnych: Ignacego Czarnickiego i Kornela Morzkowskiego. Krzyżkami podpisali się niepiśmienni członkowie dozoru: Paweł Łuczak, sołtys ze Zbylczyc, Maciej Wojtczak, sołtys z Grodziska, Walenty Chyciński, gospodarz z Grodziska, Jan Brych, sołtys ze wsi Parski, Jan Doniak, sołtys z Łykowa, Klemens Frączak, sołtys z Gusina. Dziekan, Bartłomiej Saganowski, który też przyłożył pieczęć dziekańską, k. 74.

[6] J e z i o r s k o.

Dnia 14 XI 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Drewniany, stary, ostatnio dla bezpieczeństwa nowymi belkami wzmocniony, nie stwarzał zagrożenia. Myślano o budowie nowej świątyni, ale wśród parafian nie było jednomyślności, czy ma to być świątynia murowana, czy drewniana, Parafia istniała przed 1521 r. Aktualnie stojąca świątynia była fundowana przez Jana Soliskowicza, ówczesnego proboszcza, ok. 1634 r., o czym była wzmianka w metryce jego śmierci z 1657 r. Konsekrowana, w 1710 r. przez biskupa sufragana poznańskiego, Hieronima Wierzbowskiego. Aktualnie kolatorem był Wincenty Pstrokoński, dziedzic tej wsi. Było wyznaczone miejsce na osobny cmentarz grzebalny, ale jeszcze zmarłych tam nie chowano. Był szpital, stary, mający pewne uposażenie, ale nie wspomniano, czy byli w nim ubodzy, k. 78-81.

Parafia liczyła 1825 osób komunikujących na Wielkanoc. Oprócz parafialnej wsi Jeziorsko, do parafii tej należało 10 dworów i 14 wiosek: Ostrów, Zakrzew, Tądów Dolny, Tądów Górny, Retnice, Żerochów, Ustków, Wola Zadąbrowska, Zadąbrowice, Klonów, Klonówek, Wola Miłkowska, Maszew. Wszystkie wsie były szlacheckie. Szkoły nie było, k. 81.

Proboszcz [Ksawery Strzeliński], od lat 23, ustanowiony ostatnio poddziekaniem. Kilkanaście ksiązek w prywatnej bibliotece, tu niewyszczególnionych. Organista – Mateusz Lesiewicz i kościelny – Walenty Mikołajczyk, k. 81v-82.

Bractwo Szkaplerza Najświętszej Marii Panny, bez własnego uposażenia, k. 82v.

Protokół podpisał proboszcz, Xawery [Ksawery] Strzeliński z pieczęcią parafii Jeziorsko, dziekan – Bartłomiej Saganowski z pieczęcią dekanalną oraz Ignacy Mrokowski, Wincenty Brodzki i Franciszek Rembowski, pewnie członkowie dozoru, k. 82v.

[7] K a m i o n a c z.

Dnia 19 XI 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Drewniany, stary, wprawdzie niezdatny do naprawy, ale w czystości utrzymany. Potrzebny jest nowy kościół, ale powinna go wybudować wspólnie sama parafia. Parafia istniała już w 1521 r. Nie było wiadomo, kto aktualnie istniejącą świątynię fundował i kiedy oraz kto ją konsekrował. Kolatorem pierwszym był Stanisław Jarociński, dziedzic Kamionacza, drugim zaś Antoni Siemiątkowski, dziedzic wsi Grądy. Świątynia pw. św. Marcina. Nie było osobnego cmentarza, ponieważ i sam kościół parafialny znajdował się poza wsią. Nie było przytułku dla ubogich, ani funduszu dla nich, k. 86-90.

Parafia liczyła 731 osób komunikujących na Wielkanoc. Do parafii należały szlacheckie wsie z dworami w Kamionaczu Wielkim, gdzie był kościół, Kamionaczyku Małym, Grądach i Włyniu. Rządowym był dwór we wsi Sucha. Wsie szlacheckie to: Kamionacz Wielki, Osowa, Folwark Nubela, Kamionaczyk Mały, Włyn, Grądy. Rządową była wieś Sucha. szkoły nie było, ale organista uczył początków czytania, k. 90-91.

Proboszcz [Karol Płoski], od 5 III 1825 r. Był tylko organista, Jan Szymanowski, k. 91-92. Zabudowania i fundusze, k. 92-93.

Bractwo Miłosierdzia, bez własnego funduszu, utrzymujące się ze składek, k. 93v-94.

Protokół podpisali: proboszcz – Karol Płoski, Antoni Siemiątkowski i Stanisław Jarociński, jako kolatorowie i dziekan – Bartłomiej Saganowski, który też przyłożył swoją pieczęć dekanalną, k. 94.

[8] M i ł k o w i c e.

Dnia 16 XI 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Drewniany, wymagający podmurowania pod przyciesie i naprawy wieży. Parafia istniała już w 1521 r. Poświęcony w 1787 r. przez Ignacego Domańskiego, kan. uniejowskiego. Kolatorami byli sukcesorowie po zmarłym Józefie Lipskim. Wykonawcą testamentu i tymczasowym kolatorem był Antoni Kozuchowski. Obecny rządca parafii sprawił niektóre nowe paramenty i odmalował częściowo niektóre ołtarze, organy i chrzcielnicę. Kościół nosił wezwanie św. Mikołaja. Był osobny cmentarz grzebalny. Przytułku dla ubogich nie było, k. 100-102.

Parafia liczyła 633 osoby komunikujące na Wielkanoc. Do parafii należały dwory w Miłkowicach i RzymSKU oraz wsie: Miłkowice, Zaspy, Strachocice, Młyny, RzymSKU i Ostrówek, k. 102.

Proboszcz [Ludwik Pęczkowski], od 21 lat. Organista – Roch Prokopowicz, k. 102-102v.

Zabudowania i uposażenie, k. 102v-103.

Bractwo Pocieszenia Najświętszej Marii Panny, od 1819 r. Nie ma własnego uposażenia i utrzymywało się ze składek, k. 103v.

Protokół podpisał proboszcz, Ludwik Pęczkowski, Antoni Kozuchowski, jako prezes dozoru kościelnego, Wojciech Węzyk, jako członek dozoru i dziekan, Bartłomiej Saganowski. Pieczęć dziekańska, k. 103sv.

N i e w i e s z.

Dnia 13 VI 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia pw. Wszystkich Świętych, drewniana, znacznie zniszczona. Remont był już ujęty w planach i uzgodniony z władzami cywilnymi. Był osobny cmentarz grzebalny, poświęcony w 1824 r. przez dziekana. Parafia istniała przed 1521 r.

Wyliczono niektóre dokumenty dotyczące parafii, w tym spis sporządzony po śmierci poprzedniego proboszcza, Urbana Szpakiewicza, zmarłego 6 XI 1824 r. Aktualnie stojąca świątynia została ufundowana w 1757 r. przez Józefa Zarembe Cieleckiego, posiadacza ówczesnego dóbr [Niewiesz] i była tylko poświęcona. Kolatorem aktualnie był Klemens hrabia Zakrzewski, dziedzic dóbr Niewiesz, mieszkający w swoim mieście dziedzicznym Poddębice. Proboszcz, który nastał tu niedawno, starał się utrzymać porządek, ale przeciekający dach sprawiał wiele zniszczeń. Opis wnętrza świątyni. Szpitala, ani funduszu dla niego, nie było, k. 108-113v.

Parafia miała niekorzystnie określone granice. Wsie Grocholice i Boczki, będące nawet własnością kolatora, a także Ulany i Lepnica, mając blisko do Niewiesz, prawnie należały do parafii w Uniejowie. Nie podano ilości komunikujących na Wielkanoc. Do parafii należały następujące wsie z dworami: Niewiesz, Wilczków i Karnice, folwark Sempułki do Niewiesz a należący oraz Biernacice i Wiktorów, inaczej zwane Budy Biernackie, będące własnością dziedzica Pstrokońskiego. Szkoły parafialnej nie było, k. 113v-114v.

Proboszcz [Walenty Marczyński], od dwóch miesięcy. Posiadał kilkanaście ksiązek kaznodziejskich i teologicznych, których spis tu podano. Był organista niejaki Łentowski, k. 114v-116v.

Zabudowania i fundusze, k. 116v-117.

Bractwo św. Walentego i bractwo Miłosierdzia. Wydano polecenie, aby nowy zarządca parafii uporządkował bractwa, na wzór innych parafii i zaprowadził księgi ich członków i składek, k. 117-117v.

Protokół podpisał proboszcz, Walenty Marczyński, [kolator hrabia] Zakrzewski. W zastępstwie Jakuba Mokińskiego podpisał zastępca, Szymon Pilecki, Marceli Suchowski. Nie wiadomo, jakie obowiązki tenże Mokiński pełnił. Pewnie byli to członkowie dozoru. Dziekan Saganowski i jego pieczęć, k. 118.

P ę c z n i e w.

Dnia 18 XI 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, pw. św. Katarzyny, w dosyć dobrym stanie, ale wkrótce wymagać będzie podmurowania. Parafia istniała już przed 1521 r. Aktualnie istniejąca świątynia została zbudowana kosztem Tomasza z Głogowy Kossowskiego, ówczesnego kolatora, w 1761 r. Była tylko poświęcona. Kolatorem był Franciszek z Głogowy Kossowski, miejscowy dziedzic. Osobny cmentarz grzebalny. Przytułku dla ubogich nie było, k. 122-124.

Parafia liczyła 895 osób komunikujących na Wielkanoc. Należały do niej wsie szlacheckie: Pęczniew, Popów, Dąbrowa, Rudniki, Przywidz, Osowiec. W trzech wsiach, tu niewyliczonych, znajdowały się dwory. Była szkoła, utrzymywana ze składki, ale ubóstwo parafian nie pozwoliło na jej dalsze utrzymanie, k. 124v-125.

Proboszcz, Kazimierz Ojrzanowski, od 1815 r. Organista, Franciszek Gumowski i dziekan ksiądz Sebastian Słoma, k. 125-126.

Zabudowania i fundusze, k. 126-126v.

Bractwo Miłosierdzia, utrzymujące się ze składki, k. 127.

Protokół podpisali: Franciszek Kossowski, i Karol Kossowski, jako kolatorowie, Kazimierz Ojrzanowski – proboszcz i dziekan – Saganowski. Pieczęć dekanatu, k. 127.

S i e d l ą t k ó w.

Dnia 22 VIII 1825.

Stan kościoła filialnego. Świątynia murowana, ale potrzebowała nowego dachu wraz z więzarkiem. Nie wspomniał tej parafii *Liber beneficiorum* Jana Łaskiego. Świątynia fundowana przez Lisieckiego (nie podano kto to był), w 1642 uczyniona parafialną. Była konsekrowana. Nie przechowywano to w tym czasie Najświętszego Sakramentu, ani olejów świętych, bo nie pełnił on roli świątyni parafialnej. Według tradycji, w miejscu, gdzie znajdował się cmentarz, miało mieć miejsce objawienie Matki Bożej i znajdował się tam Jej obraz. Bliższych danych nie podano. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala nie było, k. 130-132.

Parafia liczyła 226 osób komunikujących. Należał do niej dwór w Siedlątkowie Jabłkowskiego i wieś Łyszkwice i Nerki, też jego własności. Szkoły nie było, k.132-132v.

Proboszcz, ten co w Pęczniewie, k. 133.

Zabudowania i fundusze, k. 1323-133v.

Protokół podpisał Jabłkowski, jako członek dozoru, Ojrzanowski jako proboszcz i dziekan, Saganowski. Pieczęć dekanalna, k. 134.

S k ę c z n i e w.

Dnia 17 X 1925 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia pw. Świętej Trójcy, drewniana, bardzo zniszczona, w miejsce której był już wystawiony nowy kościół, murowany, ale jeszcze w nim się odprawiało, ale spodziewano się, że na wiosnę przyszłego roku, za staraniem kolatora, będzie ukończony i konsekrowany. Opis (starej) świątyni i jej wnętrza. Parafia istniała przed 1521 r. Świątynia stara została zbudowana przez Wojciecha Mączyńskiego, kasztelana śpicimierskiego, w 1748 r. Nową natomiast zaczął wznosić, zmarły już w 1825 r. Piotr Westerewski, a obecny kolator, Hipolit Masłowski, cześnik Ostrzeszowski, miał zamiar budowę dokończyć. Stara świątynia nie była konsekrowana. Aktualnym kolatorem był Hipolit Masłowski. Osobny cmentarz grzebalny. Był dom nazywany szpitalem, zbudowany przez obecnego kolatora, Hipolita Masłowskiego, ale mieszkali w nim ludzie pracujący we dworze, k. 138-143v.

Parafia liczyła 937 osób komunikujących na Wielkanoc. Należały do niej dwory szlacheckie w Skęczniewie, Rzekcie i Piekarach oraz wieś szlacheckie: Skęczniew, Rzekta, Wola, Piekary, Młyny Piekarskie, Łęg Piekarski, Kolonia Józefów i Kolonia Czyste. Szkoły nie było. Organista mógłby uczyć, gdyby tylko rodzice zechcieli swoje dzieci do szkoły posyłać, k. 143v-144v.

Proboszcz, Wawrzyniec Siwik, od 1821 r. Dokładny życiorys tego kapłana. Wykaz książek w jego bibliotece, chociaż dziekan wydał opinię, że był miernej nauki. Organista – Marcin Cissoski, k. 144v-147.

Stan zabudowania i funduszy, k. 147-147v.

Bractwo św. Józefa, utrzymujące się ze składek, k. 148.

Protokół podpisał Wawrzyniec Siwik jako proboszcz, Hipolit Masłowski, Józef Molski, pewnie zastępca kolatora i dziekan – Bartłomiej Saganowski. Pieczęć dekanalna, 148v.

Ś w i n i c e [W a r s k i e]

Dnia 27 X 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Stara świątynia z drzewa modrzewiowego, pw. św. Gotarda B., w 1592 r. wystawiona. Z powody starości tak zniszczona, że zagrażała niebezpieczeństwem. Staraniem kolatora i ze składki parafian, za zgodą władz rządowych był już budowany nowy kościół, który zdaniem architekta kierującego budową, ma stanąć już w roku

następnym. Nie określono jednak, czy będzie to świątynia drewniana, czy murowana. Zdaje się, że proboszcz poświęcił kamień węgielny pod ten kościół, nie mając odpowiedniego upoważnienia władzy kościelnej. Parafia istniała tu już przed 1521 r. Nie było wiadomości, kto fundował starą, jeszcze stojącą, świątynię, a także kto ją konsekrował. O tym, że była konsekrowana, świadczą znaki na jej ścianach. Kolatorem był aktualnie Jan Kalinowski, dziedzic dóbr Świnice. Był już osobny cmentarz grzebalny. Nie było przytułku dla ubogich, ani żadnego funduszu dla nich, k. 152-156.

Parafia liczyła 1187 osób komunikujących na Wielkanoc. Należały do niej wsie: Świnice, Wola Świniecka, Rogów, Piaski, Drozdów, Dzierzawy¹¹², Kiki, saków, Grabiszew, Stawiszynek, Głogowiec, Kraski i Chorzeplin. Dworów było 9, ponieważ Chorzeplin należał do Chwalborzyc, zaś Grabiszew i Głogowiec były wsiami typu Holendry. Wszystkie miejscowości były szlacheckie. Nie było szkoły i funduszu na nią, k. 156-157.

Proboszcz, Antoni z Proszcza Medeksza, od 1812 r., mieszkający jednak aktualnie w Grodzisku, gdzie był też komendantem. W Świnicach, do których często jednak przyjeżdżał, posiadał zastępcę, Małachiasza Łyczkowskiego, za wiedzą i aprobatą władzy kościelnej. Organista – Bartłomiej Depczyński i kościelny – Marcin Ciura, k. 157v-159.

Zabudowania i fundusze, k. 159-161.

Protokół podpisali: Antoni Medeksza – proboszcz, Małachiasz Łyczkowski, Jan Wija, obecni przy tym akcie, Szymon Pęgowski, sołtys z Dzierzaw, Marcin Lesidczak, sołtys Świnic, Marcin Olejnik, sołtys wsi Kraski. Ci trzej pisać nie umieli i podpisali się krzyżkami. Krzysztof Koszowski jako zastępca kolatora i wójta. Kacper Byszewski – dziedzic Woli Świnieckiej. Antoni Radoliński – dziedzic Sakowa. Dziekan Saganowski. Pieczęć dekanalna, k. 161-161v.

Ś p i c i m i e r z.

Dnia 16 VII 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, bez podmurowania, w całkowicie złym stanie, pw. Podwyższenia Świętego Krzyża. Parafia była erygowana przez arcybiskupa Zbigniewa [Oleśnickiego]¹¹³. Kto wówczas fundował świątynię, nie było wiadomości. Arcybiskup [Antoni Kazimierz] Ostrowski¹¹⁴ w 1783 r. polecił wystawić nowy kościół, który był zdaje się tylko poświęcony. Prawo patronatu należało dawniej do arcybiskupów gnieźnieńskich, a potem parafia została inkorporowana wikariuszom kolegiaty uniejowskiej. Osobny cmentarz grzebalny. Przytułku dla ubogich, ani funduszu, nie było, k. 166-168v.

Parafia liczyła ok. 800 osób komunikujących na Wielkanoc. Należały do niej dwie wsie rządowe i jeden rządowy folwark, których nazw nie wymieniono. Dworów nie było. Szkoła była, mająca osobny fundusz, k. 168v-169.

Proboszcz, Jan Marczewski, od 1805 r., gdy został wikariuszem kolegiaty uniejowskiej i proboszczem inkorporowanej doń parafii w Śpicimierzu. Był jeden sługa kościelny, bez podania jego nazwiska, k. 169-170.

Zabudowania i fundusze, k. 170-170v.

Bractwo Podwyższenia Krzyża Świętego, ale własnego funduszu nie posiadało, k. 170v-171.

¹¹² Ta wieś jest teraz ośrodkiem samodzielnej parafii.

¹¹³ Przedtem biskup wrocławski, był arcybiskupem gnieźnieńskim w l. 1481-1493. Parafia Śpicimierz była jednak bardzo stara.

¹¹⁴ Przedtem biskup wrocławski, był arcybiskupem gnieźnieńskim w l. 1777-1784.

Protokół podpisał Maksymilian Krajewski, zastępca wójta ekonomii Uniejów, Jan Marczewski, proboszcz, Bartłomiej Saganowski, dziekan. Pieczęć dekanalna, k. 171.

U n i e j ó w (miasto).

Dnia 13 VII 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Dawna kolegiata, pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, murowana. Opis, dosyć dokładny, stanu zewnętrznego i wewnętrznego świątyni, w tym także mauzoleum [błogosławionego] arcybiskupa Bogumiła. Przy zniesieniu kolegiaty, dokumenty tu się znajdujące, zostały zabrane. Świątynia fundowana przez arcybiskupa Jarosława Bogorię ze Skotnik¹¹⁵ w 1349 r., a po pożarze, restaurowana w 1649 r. przez arcybiskupa Macieja Łubieńskiego¹¹⁶. Konsekrowana przez arcybiskupa Skotnickiego. Dawniej kolatorzem był arcybiskup gnieźnieński, a po zabraniu dóbr duchownych, prawo to należało do rządu. Książki z biblioteki, przechowywanej w kaplicy „Zaborowskiego”, w dużej części (641 ksiąg), zostały zabrane przez [Bogumiła] Lindego dnia 11 VI 1819 r., w obecności archidiakona kapituły kolegiackiej, Ignacego Loga. Ponieważ pozostało jeszcze wiele ksiąg, dziekan polecił proboszczowi ich spisanie. Wykaz ksiąg metrykalnych. Najstarsze księgi miały być zabrane w 1704 r. przez Szwedów, którzy [podczas wojny północnej], przez dwa tygodnie zajmowali Uniejów, dokonując rabunków. Wykaz pozostałych zobowiązań płynących z tytułu dawnych pobożnych zapisów i fundacji. Opis stanu relikwii [błogosławionego] Bogumiła. Był kościółek B o ż e g o C i a ł a, przy którym był urządzony cmentarz grzebalny. Szpital parafialny przy prebendzie Świętego Ducha, z uposażeniem; teraz administrowany przez władze cywilne, k. 174-180v.

Parafia liczyła 3724 osoby komunikujące na Wielkanoc. Należały do niej dwory: dwór ekonomii rządowej Uniejów [dawny zamek arcybiskupów gnieźnieńskich] i Orzeszków oraz dwory szlacheckie: Skotniki, Dominikowice, Balin, Ułany, Bronów, Bronówek. Ponadto miasto Uniejów i wsie rządowe: Kościelnica, Ostrowsko, Wieścice, Orzeszków, Wola, Kobylniki i Szarów. Wsie szlacheckie: Kuczki, Czepów Dolny, Bronów, Boczki, Lipnica, Skotniki, Bronówek, Zalesie, Grocholice, Jankowice, Dominikowice, Krajkowice, Balin, Łęg Baliński i Ułany. Była szkoła, od nowa urządzona w 1818 r., mająca własne uposażenie. Nauczyciel, niejaki Zdźarski. Uczono pisać, czytać, rachunków, historii i religii. Proboszcz często wizytował szkołę, k. 180v-181v.

Proboszcz, Bogumił Dobrowolski, rodem z Uniejowa, poprzednio mansjonarz i wikariusz uniejowski, a od 1824 r. proboszcz. Wykaz książek w bibliotece proboszcza. Miał dwóch wikariuszy, chociaż powinno być ich trzech, a to z powodu zmniejszenia się uposażenia dla nich. Byli nimi: Jan Marczewski i Józef Aleksandrowicz. Organista – Franciszek Suszkiewicz. Kościelni: Franciszek Strózek, Józef Przybyszewski i Maciej Jastrzębski, k. 181v-183v.

Stan zabudowań i funduszków, 183v-184v.

Bractwa. Św. Anny, założone w 1609 r.; Szkaplerza, z 1678 r.; Różańcowe, z 1602 r.; Opieki św. Józefa, z 1763 r. Miały one własne uposażenie i prowadziły swoje księgi, k. 184v.

Protokół podpisali: proboszcz – Bogumił Dobrowolski, jeden podpis nieczytelny, pewnie kogoś z zarządu Ekonomii Uniejów, Stanisław Puczyński i Teodor Jurkiewicz, pewnie członkowie dozoru, Jan Marczewski i Józef Aleksandrowicz, wikariusze parafii uniejowskiej oraz Bartłomiej Saganowski, dziekan. Pieczęć dekanalna, k. 185.

¹¹⁵ Był arcybiskupem gnieźnieńskim w l. 1342-1371 (+1376).

¹¹⁶ Przedtem biskup wrocławski, był arcybiskupem gnieźnieńskim w l. 1641-1652.

W a r t a (miasto).

Dnia 7 XI 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana, wymagająca remontu. Parafia istniała przed 1521 r. Nie było wiadomości o tym, przez kogo i kiedy była fundowana, ani przez kogo konsekrowana. Sklepienie fundował Jakub Załęcki, którego nagrobek znajdował się w świątyni. Prawo patronatu należało do rządu. Kaplica prywatna w Bartochowie, wsi dziedzicznej kasztelana Biernackiego, ale nie posiadała zezwolenia na odprawiania nabożeństw. Cmentarz za miastem, przy kościele św. Jana Chrzciciela. Był szpital, odbudowany przez ówczesnego proboszcza, posiadający niewielkie uposażenie, k. 188-191v.

Parafia składała się z następujących miejscowości, z podaniem ilości osób komunikujących na Wielkanoc: miasto Warta – 795, Bartochów – 190, Duszniki – 130, Grzybki – 150, Proboszczowice, 125, Socha – 142, Mikołajewice – 1101, Małków Nowy – 90, Małków Cielecki – 80, Tomisławice – 80, Witów, 78, Zagajew – 98, Raczków – 80, Łabędzie – 38, Gołuchy – 33, Miradza – 31, czyli razem było 2244 osoby komunikujące. Wsie szlacheckie: Bartochów z dworem, Małków Nowy z dworem, Małków Cielecki z dworem, Duszniki. Te wsie należały do kasztelana [Pawła] Biernackiego. Gołuchy z dworem i Miradza Gołuchowska należące do Ignacego Walewskiego. Łabędzie, własność Zabłockiego, Raczków z dworem, własność Prądyńskiego, Zagajew z dworem, własność Józefa Kruczkowskiego, Witów, należący do Franciszka Majownicza, Socha z dworem, własność Ignacego Jabłkowskiego, Tomisławice z dworem, należące do Józefa Modlibowskiego, Mikołajewice, których właścicielem był Teofil Morawski, ponadto wieś Grzybki i Proboszczowice, wsie rządowe, należące do Ekonomii Brodnia. Dwie szkoły parafialne, a mianowicie w mieście Warcie i we wsi rządowej, Proboszczowice, utrzymujące się ze składki parafian. Nauczycielem w Warcie był niejaki Piotrowski, k. 191v-193.

Proboszcz [Karol Kruczkowski], pochodzący z miasta Warta, od 1924 r. Wikariusz, Józef Zbiegniewski, pochodzący z Włocławka, od 1284 r. Organista Tomasz Różański i kościelny, Maciej Lewandowski, k. 193v-194v.

Zabudowania i fundusze, k. 195-196.

K l a s z t o r bernardynów. Kapłanów 6, a mianowicie: gwardian Franciszek Pawłowski; Dobrowolski, jubilat; Bonawentura Helanczowski, rektor szkoły; Benedykt Chudecki, kaznodzieja; Honorat Jabłkowski, wikariusz; Feliks Ramlau, nauczyciel języka niemieckiego. Kleryków było 7, zaś braci 4. W klasztorze bernardynek było 6 siostr po ślubach i dwie nowicjuski, k. 196v-197.

Protokół podpisał proboszcz, Karol Kruczkowski, Paweł Biernacki z Bartochowa, Teodor Morawski, Tomasz Kunicki. Dwa podpisy nieczytelne. Dziekan – Bartłomiej Saganowski. Pieczęć dekanalna, k. 197.

W a r t k o w i c e.

Dnia 30 VIII 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, gruntownie restaurowana w 1819 r. przez kolatora, Bogumiła hrabięgo Załuskiego. Parafia istniała przed 1521 r. Kościół był tylko poświęcony. Kolatorem aktualnie był Józef Wierzchlejski, miejscowy dziedzic. Osobny cmentarz grzebalny od lat ok. dwudziestu. Przytułku dla ubogich nie było, k. 202-206.

Parafia liczyła 1143 osoby zobowiązane do sakramentów wielkanocnych. Terytorium tej parafii należało w części do obwodu łęczyckiego, w części do obwodu kaliskiego. Należały do niej dwory: w części łęczyckiej: Gostków, Starzyny, Biała Góra i Starzynki, w części zaś kaliskiej: Sędów, Spędoszyn, Mrówna, Paźew i Ner. Wsie natomiast odpowiednio

w obwodzie kaliskim to Wartkowice, Sędów, Spędoszyn, Dęby, Kłódna, Mrówna, Paźew, Zawada i Ner. W obwodzie zaś łęczyckim wsie: Gostków, Starzyny, Biała Góra, Starzynki, Wola Niedźwiedzia, Pełczyska, Chodów i Wólka. Szkoły nie było, k. 206-206v.

Proboszcz – Wojciech, Lityński, kan. łęczycki, od ok. 1781 r. Potem, otrzymawszy kanonię łęczycką, mieszkał przy kapitule, ale za usilnym staraniem kolatora, hrabiego Bogumita Załuskiego, od 1822 stale rezydował w Wartkowicach. Wikariusza nie posiadał. Organista – Adam Mrugalski. Dziad kościelny – Mateusz Kamecki Niedolega, k. 206v-208.

Zabudowania i fundusze, k. 208-209.

Bractwo Najświętszej Marii Panny Różańcowej i św. Anny. Polecono zaprowadzić księgi spisu członków bractw, k. 209.

Protokół podpisał proboszcz, Wojciech Lityński, kolator, Józef Wierchlejski, umieszczając swoją pieczęć wyciśniętą w czerwonym laku, sołtys wsi Ner, Kazimierz Marciniak i sołtys Wartkowic, Tomasz Florczak, pisać nieumiejący. Dwa podpisy nieczytelne. Dziekan uniejowski, Bartłomiej Saganowski i jego pieczęć dziekańska, k. 209-209v.

W i e l e n i n.

Dnia 23 VI 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia pw. św. Jakuba Ap., drewniana, stara, z drewna modrzewiowego, podmurowany i reperowany w 1817 r. przez Jakuba Głowczewskiego, dziedzica wsi Zelgosz. Dosyć dokładny opis świątyni. Parafia istniała przed 1521 r. Nie było wiadomości przez kogo i kiedy kościół był fundowany i konsekrowany. Prawo patronatu należało dawniej do arcybiskupów gnieźnieńskich, którzy potem inkorporowali go do kolegium wikariuszy uniejowskich, a po zniesieniu kolegiaty, patronat należał do rządu. Spis książek w bibliotece kościelnej. Były pewne zobowiązania do odprawiania nabożeństw z tytułu pobożnych zapisów. Osobny cmentarz grzebalny, poświęcony 4 XII 1823 r. Był przytułek dla ubogich, ale bez uposażenia i ci żyli z jałmużny, k. 214-218v.

Parafia liczyła 1334 osoby komunikujące na Wielkanoc. Należał do niej rządowy folwark Wielenin, dwory szlacheckie Czepów Średni, Czepów Górny, Roźniatów, Kozanki Podleśne, Kozanki Wielkie, Zaborów, Pęgów, Gąsiory, Stęplew i Zelgoszcz. Ponadto należała wieś rządowa Wielenin i Kozanki Wielkie oraz wsie szlacheckie Kozanki Podleśne, Czepów Średni, Czepów Górny z Dąbrową, Roźniatów, Zaborów, Pęgów, Gąsiory, Stęplew z Budami, Gorzew, Ładawy, Zelgoszcz z Swiatonią i Wólkami oraz Kolonia Brzeziny. Szkoły i funduszu na nią nie było. Organista uczył dzieci w swoim domu, k. 219-219v.

Proboszcz [Jakub Brzechfiński], od lat 3. Organista Marcin Chawętkiewicz i kościelny imieniem Piotr, k. 219v-221.

Zabudowania i Fundusze, k. 221-221v.

Bractwo św. Barbary i św. Józefa. Były ich księgi, znacznie zniszczone, zawierające imiona sióstr i braci, k. 221v-222.

Protokół podpisał [Maksymilian] Krajewski, w zastępstwie kolatora, Jakub Brzechfiński – proboszcz, Bartłomiej Saganowski – dziekan. Pieczęć dziekańska. Jeden podpis nieczytelny, k. 222-222v.

W i l a m ó w.

Dnia 20 VI 1825 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia pw. św. Wojciecha i św. Stanisława, B. i M., drewniana, wymagający znacznej naprawy. W 1807 r. dobudowano pewną część świątyni. Parafia istniała przed 1521 r. Prawo patronatu, po śmierci Józefa Załuskowskiego, należało

do Leona Załuskowskiego, dziekana wsi Skotniki z przyległościami. Wykaz kilku dokumentów znajdujących się w parafii. Kościół był konsekrowany, ale nie wiadomo przez kogo. Opis wnętrza świątyni i nabożeństw. Osobny cmentarz grzebalny, poświęcony w 1823 r. Przytułku, ani funduszu dla ubogich nie było, k. 226-232v.

Parafia obejmowała także wioski znajdujące się po drugiej stronie rzeki Warty, co stanowiło dużą niedogodność. Liczyła 1233 osoby komunikujące na Wielkanoc. Należała do niej wieś rządowa Cichmiana i wsie szlacheckie Wilamów, Lekaszyn, Kazubów, Góry, Łęg Wielki, Sarbice, Podłużyce, Jaszczurów i Brzozówka. Szkoły nie było, k. 232v-233.

Proboszcz, Malachiasz Łyczkowski¹¹⁷, od 20 VII 1824 r. Wykaz ksiąg własnych proboszcza. Organista – Wincenty Wysocki, kościelny – Piotr Rogowski i drugi kościelny, Maciej Szczeciński, k. 233-234v.

Stan zabudowania i funduszu, k. 234v.

Bractwo Pocieszenia Najświętszej Marii Panny. Posiadało swoją księgę od 1774 r., k. 234v-235.

Protokół podpisał Malachiasz Łyczkowski, proboszcz; Bartłomiej Saganowski, dziekan, który przyłożył swoją pieczęć; Leon Załuskowski, kolator oraz niepiśmienni, podpisani krzyżykami, członkowie dozoru: Piotr Jagiełła, sołtys z Wilamowa, Walenty Graczyk, ławnik, Franciszek Zabiński, Szczepan Kuster, Mikołaj Kantyka, Andrzej Salwa, Adam Skura, cechmistrz bracki, Szymon Kałużny i Walenty Walasik z Lekaszyna, k. 235.

13

OPIS KSIĘGI

[1. Sygn. akt.] **ABKKal. Wiz. 13.**

[2. Tytuł nadany] Wizytacja dziekańska dekanatu tuszyńskiego.

[3. Daty krańcowe] **1824-1825..**

[4. Opis zewnętrzny] Pol. 2⁰ (36,0x22,5 c.) Stan zachowania dobry. Pisana jedną ręką. Pismo czytelne. Oprawa w półpłótno, nowa. Kart liczbowanych 45. Karty puste: 1v, 4v-5v, 9v, 13v, 17v, 21-21v, 25-25v, 29-29v, 32v-33v, 41-41v, 45v. Pisana fracta pagina, zamieszczając po lewej stronie pytanie, a po prawej odpowiedź. Pytania ujęte w rozdziały dotyczące stanu kościoła parafialnego, parafii, proboszcza, zabudowań i funduszy i klasztorów. Księgę zsztyło później, może nawet w Konsystorzu, układając je alfabetycznie parafiami, a nie chronologicznie, jak były przeprowadzane lustracje wizytacyjne.

[5. Uwagi] Wizytacja dziekańska, przeprowadzona przez Walentego Tomaszewskiego, proboszcza ze Rzgowa i dziekana tuszyńskiego w 1824 r., przesłana biskupowi kujawskokaliskiemu 13 VI 1825 r. Co do początków parafii, odwoływano się do *Liber beneficiorum* arcybiskupa Jana Łaskiego z 1521 r. Szkoda, że nie podawano nazw miejscowości należących do parafii. Nie podano też członków dozorów kościelnych i kolatorów, a ci z pewnością byli obecni. Każdy protokół został osobiście podpisany przez dziekana.

¹¹⁷ To zapewne ten, który pomagał w Świnicach, ale o tym nie było wzmianki w tym protokole.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

Dedykacja protokółów wizytacyjnych biskupowi kujawsko-kaliskiemu, przez dziekana tuszyńskiego, Walentego Tomaszewskiego, podpisana w Rzgowie, dnia 15 VI 1825 r. Dziekan wyjaśnił, że nie ma protokółów parafii Wolbórz i Rzgów, ponieważ on ich nie wizytował, k. 1.

C z a r n o c i n.

Dnia 29 XII 1824 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, wymagała nowego dachu. Parafia istniała przed 1521 r. Prawo patronatu należało aktualnie do rządu. Wspomniano, że był pożar, pewnie plebanii, podczas którego spłonęły dokumenty dotyczące przywilejów odpustowych. Osobny cmentarz grzebalny. Był dom przytułku dla ubogich, chociaż zupełnie zniszczony i fundusz na utrzymanie ubogich. Jak to wykorzystywano, nie powiedziano, k. 2-3v.

Parafia liczyła 1367 osób komunikujących na Wielkanoc. Do parafii należało 5 dworów, 5 wsi rządowych i 5 szlacheckich. Była szkoła utrzymywana przez rząd, k. 3v-4.

Proboszcz, Józef Karpiński, od lat 5. Był organista, dziad kościelny i baba, k. 4-4v.
Zabudowania i fundusze, k. 4v.

D ł u t ó w.

Dnia 28 X 1824 r.

Stan kościoła parafialnego. Drewniany kościół był zupełnie zniszczony, tak iż nabożeństwa odbywały się w jakiejś prowizorycznej kaplicy, określonej tu „stodoła”, ale jej bliżej nie opisano. Parafia posiadała dokument erekcyjny, ale ten został przez poprzedniego proboszcza, już nieżyjącego, Pajewskiego, złożony w urzędach państwowych i dotąd go nie zwrócono. Prawo patronatu należało do rządu. Odpust w dawnym kościele obchodzono na Trzech Króli i takie pewnie było jego wezwanie. Osobny cmentarz grzebalny. Był dom przytułku dla ubogich, ale funduszu żadnego nie było, k. 6-7v.

Parafia liczyła 1100 osób komunikujących na Wielkanoc. Należały do niej dwa folwarki i 9 wiosek rządowych. Szkoła parafialna utrzymywała się ze składki rządowej, k. 7v-8.

Proboszcza stałego nie było. Parafią administrował Stanisław Stefański, proboszcz z Sulejowa, od 1 roku, ale więcej przebywał w Sulejowie. Zastępował go tu cysters z Sulejowa, Stefan Lenartowicz, od dwóch tygodni dopiero. Był organista, posiadający pewien dochód, dziad i baba utrzymujące się z jałmużny, k. 8-8v.

Zabudowania i fundusze. Za zły stan zabudowań odpowiadał zmarły proboszcz, k. 8v-9.

D r u ż b i c e.

Dnia 11 XI 1824 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, dobra w ścianach, wymaga nowego dachu, fundowana przez Jana Kobierzyckiego w 1767 r., co zostało upamiętnione na kamieniu, odkrytym podczas prac remontowych. Aktualnie kolatorem był Hipolit Rogaliński. Osobny cmentarz grzebalny. Szpital dla ubogich był w dobrym stanie, ale nie było specjalnego funduszu, k. 10-11v.

Parafia liczyła 1230 osób komunikujących na Wielkanoc. Należało do niej 5 dworów, 11 wiosek szlacheckich i 4 wioski rządowe. Szkoły nie było z braku funduszu, k. 11v-12.

Proboszcz, Józef Karaśkiewicz, od lat 13. Był organista, dziad i baba, k. 12-112v.
Zabudowania i fundusze, k. 12v-13.

K a s z e w i c e.

Dnia 9 XI 1824 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, modrzewiowa, wymagająca w kilku miejscach naprawy. Dokument fundacyjny był złożony w urzędach państwowych i dotąd nie został zwrócony. Kościół fundował dziedzic miejscowy, Koniecpolski, w 1618 r. Aktualnie kolatorem był graf Henkiel, mieszkający na Śląsku. Odpust Świętej Trójcy, pewnie taki był tytuł kościoła. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala dla ubogich, ani funduszu dla nich nie było, k. 14-15v.

Parafia liczyła 916 osób komunikujących na Wielkanoc. Należał do niej 1 dwór i 11 wiosek szlacheckich. Szkoły, ani uposażenia dla niej, nie było, k. 15v-16.

Proboszcza stałego nie było. Był kapelan, Patrycy Jankowski, od lat 3. Organista i dziad kościelny, k. 16-17.

Zabudowania i fundusze. Zabudowania bardzo zniszczone i kolator przyrzekał, że wystawi nowe, k. 17.

K o c i s z e w.

Dnia 13 XI 1924 r.

Świątynia drewniana, niezbyt stara, w dobrym stanie, ale należało wymienić gonty na dachu. Fundowana w 1775 r. przez Zygmunta Dobka. Nie ma wiadomości, aby był poświęcony, czy konsekrowany. Prawo patronatu należało do Józefa Rychłowskiego. Nosiła wezwanie św. Teodora i posiadała relikwie głowy tego patrona. Osobny cmentarz grzebalny. Nie było przytułku dla ubogich, k. 18-19v.

Parafia liczyła 571 osób komunikujących na Wielkanoc. Należały do niej 2 dwory i 8 wsi szlacheckich. Szkoły nie było, k. 19v.

Proboszcz, Marcin Rudziński, od lat 8. Organista, niezbyt dobrze się prowadzący, k. 20.
Zabudowaniami fundusze, k. 20v.

K u r o w i c e.

Dnia 27 XII 1824 r.

Świątynia drewniana, ale należałoby dać nowe przyciesie i dach. Dokument erekcyjny został złożony u władz państwowych i dotąd nie został jeszcze zwrócony. Świątynia fundowana przez kapitułę krakowską w 1635 r. Była tylko poświęcona. Prawo patronatu należało do rządu. Cmentarza nie było, gdyż dobra Kurowice należały do rządu, a ten nie wyznaczył osobnego miejsca. Przytułku dla ubogich nie było, k. 22v-23v.

Parafia, licząca 960 osób komunikujących na Wielkanoc, składała się z 2 folwarków i 9 wsi rządowych. Szkoła była, utrzymywana ze składki parafian, k. 23v.

Proboszcz, Józef Miniszewski, od 33 lat. Był organista i dziad kościelny, k. 23v-24.
Zabudowania i fundusze, k. 24-24v.

Ł o b u d z i c e.

Dnia 12 XI 1824 r.

Kościół dobry, jedynie dach wymagał nowych gontów. Dokument erekcyjny został złożony w urzędach państwowych. Świątynia była fundowana przez generała Kazimierza Krzyckiego, ale data nie była znana. Nie było wiadomości kiedy był poświęcony, czy kon-

sekrowany. Prawo patronatu należało do Józefa Świdzińskiego. Odpusty obchodzono na św. Wawrzyńca M. i św. Tomasza Ap., patronów kościoła. Osobny cmentarz grzebalny. Był budynek szpitalny, wymagający bezzwłocznej naprawy, ale funduszu własnego nie posiadał, k. 26-27.

Parafia, która liczyła ok. 800 osób spowiadających się na Wielkanoc, obejmowała 8 dworów i 2 wioski szlacheckie. Szkoły, ani funduszu na nią nie było, k. 27v.

Proboszcz, Ludwik Gutkowski, od lat 14. Był organista, zaś świątynią opiekował się dziad i baba, k. 27v-28.

Zabudowania i fundusze, k. 28-28v.

M o s z c z e n i c a.

Dnia 30 XII 1824 r.

Kościół murowany, ale wymagał naprawy dachu, zwłaszcza nad wielkim ołtarzem. Fundowany przed ok. 120 laty przez kanclerza Małachowskiego. Aktualnie kolatorem był hrabia Ludwik Małachowski. Świątynia była pw. Świętego Krzyża. Były relikwie Krzyża Świętego z dokumentem autentyczności. Osobnego cmentarza nie było, a to z powodu, że świątynia była oddalona od wsi oraz z powodu małej ilości pogrzebów. Był dom zwany szpitalem, ale nie było osobnego funduszu, k. 30-31.

Parafia liczyła 360 osób komunikujących na Wielkanoc, obejmując 1 dwór i 3 wioski, należące do kolatora. Szkoły, ani funduszu na jej utrzymanie nie było, k. 31.

Proboszcz, Tomasz Chrołowski, od lat 10. Był tylko organista, k. 31v.

Zabudowania i fundusze, k. 31v-32.

P a r z n o.

Dnia 8 XI 1824 r.

Kościół drewniany, w dobrym stanie. Parafia istniała przed 1421 r. Nie było wiadomości o tym, przez kogo i kiedy był fundowana, a napis na ścianie, jeżeli zasługiwał na wiarygodność, twierdził, że świątynia miała już 652 lata¹¹⁸. Była ona pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny. Osobny cmentarz grzebalny. Był przytułek dla ubogich, w dosyć dobrym stanie, posiadający własny dochód, k. 34-36.

Parafia liczyła 1400 osób komunikujących na Wielkanoc i obejmowała 3 dwory, 7 wiosek szlacheckich i 5 wiosek rządowych. Szkoły, ani funduszu na nią nie było, k. 36-36v.

Proboszcz, Idzi Błęszyński, od lat 8. Był organista, dziad kościelny i dwie baby, k. 36v-37.

Zabudowania i fundusze, k. 37v.

S r o c k o.

Dnia 28 XII 1924 r.

Kościół murowany, wymagający w połowie naprawy i nowych gontów. Parafia istniała przed 1521 r. Aktualnie stojąca świątynia została wystawiona przez kanclerza Jacka Małachowskiego w 1761 r. i była tylko poświęcona, pw. św. Benedykta. Kolatorem był Ludwik Małachowski. Był osobny cmentarz grzebalny. Ubodzy mieszkali w domu organisty. Osobnego szpitala nie było, ani funduszu na niego, k. 38-39.

¹¹⁸ Wiadomość ta nie zasługuje na wiarę. Schematyzm z 1892 r. podawał wiadomość, że kościół fundował w 1672 r. arcybiskup Maciej Łubieński.

Parafia liczyła ok. 3000 osób zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Składała się z 16 dworów, 22 wiosek szlacheckich i 5 wiosek rządowych. Nie było szkoły ani funduszu na nią, k. 39-39v.

Proboszcz, Tomasz Grodzicki, od lat 10. Był organista, dziad kościelny i baba, k. 39v-40. Zabudowania i fundusze, k. 40-40v.

T u s z y n (miasto).

Dnia 15 XI 1924 r.

Kościół drewniany, niezbyt stary, ale wymagający już naprawy. Był to już trzeci kościół od czasu powstania tu parafii. Parafia istniała już w 1521 r. Aktualnie stojąca świątynia została wystawiona przez obecnego proboszcza Wojciecha Jasińskiego w 1808 r. Nie było wiadomości, kto ją poświęcił, ponieważ proboszcz nie rezydował w parafii. Prawo patronatu należało do rządu. Był nagrobek, w tzw. katakumbach, Jana Karpińskiego, kanonika regularnego, może dawniejszego proboszcza. Kościół był pw. św. Witalisa, M. Osobny cmentarz grzebalny. Był szpital, ale bez własnego uposażenia, k. 42-43v.

Parafia liczyła 2200 osób komunikujących na Wielkanoc. Należało do niej 6 dworów i 5 wsi szlacheckich oraz miasto Tuszyn. Funkcjonowała szkoła parafialna utrzymywana przez Towarzystwo Szkolne, k. 43v-44.

Proboszcz był nieobecny i nie podano o nim bliższych danych. Wikariusz, Antoni Romanowski. Był organista oraz dziad kościelny i baba, k. 44-44v.

Zabudowania i fundusze, k. 44v-45.

14

OPIS KSIĘGI

[1. Sygn. akt.] **ABKP. Wiz. 14(207).**

[2. Tytuł nadany] Wizytacja dziekańska dekanatu stawiszyńskiego w 1828 r.

[3. daty krańcowe] **1828.**

[4. Opis zewnętrzny] Pol. 2° (37,5x22,5 c.). Stan zachowania dobry. Oprawa kartonowa, stara. Kart liczbowanych 23. Karty puste: 1v, 3v, 5v, 7v, 9-9v, 11v, 13v, 15v, 17v, 19v, 21v, 23v. Pismo jednej ręki, staranne.

[5. Uwagi] Wizytacja przeprowadzona przez dziekana stawiszyńskiego, Jana Borzych, proboszcza z Pamięcina, w dniach od 7 I 1828 r., do 18 I 1828 r. i kolejno, według dat ułożona. Parafia dziekańska, Pamięcin, z filią w Jastrzębnikach, nie była wizytowana. Każdy protokół osobiście podpisywał dziekan. Nie wiadomo, kto był pisarzem. Schemat wizytacji taki sam, jak w poprzednich. Szkoda, że nie wyliczano imiennie miejscowości parafialnych, a poprzestawano na podaniu liczby dworów, wsi szlacheckich i rządowych. Nie podawano też nazwisk służby kościelnej. Wiadomości w tej wizytacji zamieszczone są znacznie mniej dokładne niż w innych wizytacjach tego okresu.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

Karta tytułowa z tytułem opisowym treści: „Pod błogim rządem Jaśnie Wielmożnego Józefa Szczepana z Rzeczycy Koźmiana, biskupa kujawsko-kaliskiego, senatora Królestwa Polskiego, kawalera Orderu Św. Stanisława I klasy, wizyty dziekańskiej kościołów w dekanacie stawiszynskim w roku 1828 odbytej, wykaz”, k. 1.

S t a w i s z y n (miasto).

Dnia 7 I 1828 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana, w dobrym stanie. Nie było wiadomo, kiedy i przez kogo była erygowana, fundowana i konsekrowana. Był spis książek w bibliotece parafialnej, ale tu go nie przytoczono. Patronem był św. Bartłomiej Ap., którego relikwie się znajdowały i były potwierdzone przez Konsystorz. Relikwie Krzyża Świętego, ale bez dokumentu autentyczności. Znajdował się jeszcze opuszczony kościółek Ś w i ę t e g o D u c h a. Osobny cmentarz grzebalny. Był przytułek dla ubogich i miał fundusz na utrzymanie 5 osób, k. 2-2v.

Parafia liczyła ok. 900 osób zobowiązanych do komunii wielkanocnej. Należało do niej miasto Stawiszyn oraz 1 dwór i 3 wioski szlacheckie. Szkoła utrzymywana ze składki parafian, k.2v.

Proboszcz, Józef Misiński, od lat 5, który był jednocześnie dziekanem kaliskim. Miał wikariusza Wojciecha Kaczyńskiego, organistę i kościelnego, k. 2v.

Zabudowania i fundusze, k. 3.

Protokół podpisał i pieczęcią dziekańską opatrzył dziekan, Jan Borzych, k. 3.

B l i z a n ó w.

Dnia 8 I 1828 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, w dosyć dobrym stanie. Nie było bliższych wiadomości kto i kiedy parafię tę erygował i świątynię fundował i konsekrował. Dziedzic miał odebrane prawo patronatu i proboszcza mianował sam biskup. Kościół był pw. św. Mikołaja. Był osobny cmentarz grzebalny. Przytułku dla ubogich, ani funduszu dla nich nie było, k. 4-4v.

Parafia liczyła ok. 700 osób komunikujących na Wielkanoc. Należało do niej 5 dworów i 6 wsi, wszystkie szlacheckie. Szkoły nie było, k. 4v.

Proboszcz, Józef Jadecki, od lat 13. Był organista, k. 4v.

Zabudowania i fundusze, k. 5.

Protokół podpisał i opieczętował dziekan, Jan Borzych, k. 5.

B r u d z e w [K a l i s k i].

Dnia 9 I 1828 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, w dosyć dobrym stanie. Pierwszy kościół był tu fundowany za księcia wrocławskiego i kaliskiego, Przemysława, przez Derśława, ówczesnego właściciela Brudzewa, w 1381 r. Aktualnym kolatorem był Antoni Czarnecki. Kościół był pw. św. Jakuba Ap. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala, ani funduszu na niego nie było, k. 6-6v.

Parafia liczyła 442 osoby komunikujące na Wielkanoc. Należał do niej 1 dwór oraz 4 wioski z dwiema koloniami, wszystkie szlacheckie. Szkoły nie było, ale zimową porą kilkoro dzieci uczył organista, k. 6v.

Proboszcz, Józef Maliński, zarządca parafii Brudzew i Lipe, od lat 2w. Był organista i kościelny, k. 6v.

Zabudowania i fundusze, k. 6v-7.

Protokół podpisał i pieczęcią opatrzył dziekan, Jan Borzych, k. 7.

L i p e.

Dnia 10 I 1828 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana z zakrytą murowaną. Nie było wiadomo przez kogo i kiedy erygowana, fundowana i konsekrowana. Kolatorem był Antoni Czarnecki. Kościół nosił wezwanie św. Stanisława B. i M. Cmentarz wspólny z parafią Brudzew. Był dom, nazywany szpitalem, ale nie było wiadomo, czy miał jakieś uposażenie, k. 8.

Parafia liczyła 440 osób komunikujących i należały do niej dwie wioski szlacheckie. Szkoły i uposażenia na nią nie było, k. 8-8v.

Proboszcz, Józef Maliński, zarządca parafii Lipe i Brudzew, od lat 2. Organista i kościelny dojeżdżali z Brudzewa [gdzie zapewne i proboszcz mieszkał], k. 8v.

Zabudowania i fundusze, k. 8v.

Protokół podpisał i opieczętował Jan Borzych, dziekan stawiszynski, k. 8v.

C h o c z (miasto).

Dnia 11 I 1828 r.

Stan kościoła parafialnego. Ponieważ drewniany kościół parafialny spłonął [w 1822 r.], nabożeństwa parafialne odbywały się w kościele pokolegiackim, pięknym. O tym, przez kogo i kiedy był erygowany, fundowany i konsekrowany dawny kościół parafialny, nie było wiadomości. Prawo patronatu należało do infułata kolegiaty w Chocz. Dawny kościół był pw. św. Wawrzyńca. W parafii był kościół pokolegiacki, służący teraz jako parafialny i klasztor franciszkanów reformatów. Osobny cmentarz grzebalny. Nie było przytułku dla ubogich, ani funduszu dla nich, k. 10-10v.

Parafia liczyła 1800 osób komunikujących na Wielkanoc. Należał do niej 1 dwór, 5 wiosek i 4 kolonie typu holenderskiego, wszystkie szlacheckie [oraz miasto Chocz]. Była szkoła parafialna, utrzymywana przez miasto, k. 10v.

Proboszcz, Tomasz Tobolczyk, od 1 roku. Był wikariusz, Walenty Morczyński. Organista i kościelny, k. 10v.

Zabudowania i fundusze. Plebania i wszystkie zabudowania gospodarcze spłonęły podczas pożaru w 1822 r. Proboszcz mieszkał przy kościele pokolegiackim, k. 11.

K l a s z t o r franciszkanów reformatów, w którym było 4 kapłanów i 3 braci, k. 11.

Protokół podpisany przez dziekana i jego pieczęcią opatrzone, k. 11.

Z b i e r s k.

Dnia 12 I 1828 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, wymagająca kosztownej reperacji. Nie było wiadomo przez kogo i kiedy była erygowana, fundowana i konsekrowana. Kolatorem był Antoni Korzuchowski, dziedzic ze Zbierska. Kościół był pw. św. Urszuli. Nie było jeszcze osobnego cmentarza grzebalnego. Przytułku dla ubogich nie było, k. 12.

Parafia obejmowała 1 dwór w Zbiersku i wieś Zbiersk oraz kolonię typu holenderskiego, zwaną Lubień. Nie podano liczby wiernych spowiadających się na Wielkanoc. Szkoły, ani funduszu na nią, nie było, k. 12v.

Proboszcz, Franciszek Garbacki, od lat 31. Organista, który zimową porą uczył dzieci, k. 12v.

Zabudowania i fundusze, k. 12v.

Protokół podpisał i pieczęcią opatrzył dziekan, Jan Borzych, k. 13.

D z i e r z b i n.

Dnia 14 I 1828 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana, w dobrym stanie, pw. Wszystkich Świętych. Nie było wiadomości przez kogo i kiedy był erygowana, fundowana i konsekrowana. Aktualnie kolatorką była Gałczyńska z Pstrokońskich. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala dla ubogich nie było, k. 14-14v.

Parafia liczyła 1140 osób zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Obejmowała 5 dworów z wioskami i 5 kolonii holenderskich. Szkoły, ani funduszu na nią, nie było, k. 14v.

Proboszcz, Wojciech Czosnakiewicz, od lat 6. Był organista, k. 14v.

Zabudowania i fundusze, k. 14v.

Protokół podpisał i pieczęcią opatrzył dziekan, Jan Borzych, k. 15.

K o s m ó w.

Dnia 15 I 1828 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, pw. św. Wawrzyńca, tak zniszczona, że dla bezpieczeństwa została zapieczetowana. Nie było wiadomości przez kogo i kiedy była erygowana, fundowana i konsekrowana. Kolatorem był Stefan Garczyński, opiekun małoletnich Garczyńskich. Nabożeństwa parafialne odbywały się w kościele sąsiedniej parafii Kościelec [Kaliski], zaś paramenty liturgiczne częściowo we dworze kosmowskim, częściowo w Kościelcu były przechowywane. Był osobny cmentarz grzebalny. Domu dla ubogich, ani funduszu dla nich nie było, k. 16-16v.

Parafia liczyła 560 osób komunikujących na Wielkanoc. Należały do niej 3 dwory, 5 wiosek i 2 kolonie holenderskie, wszystkie szlacheckie. Szkoły, ani uposażenia na nią, nie było, k. 16v.

Proboszcz, Gwido Gołębiowski, od lat 4. Był organista, k. 16v.

Zabudowania i fundusze, k. 16v-17.

Protokół podpisany i pieczęcią dziekańską opatrzony przez Jana Borzych, dziekana stawiszynskiego, k. 17.

K o ś c i e l e c [K a l i s k i].

Dnia 16 I 1828 r.

Stan kościoła parafialnego pw. św. Wojciecha. Prezbiterium murowane, nawa zaś drewniana. Całość w dosyć dobrym stanie. Nie było wiadomości, przez kogo i kiedy erygowany i fundowany. Był konsekrowany, jak to świadczyły znaki na ścianach. Prawo patronatu należało do Jana Pieniżka. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala, ani funduszu dla ubogich nie było, k. 18-18v.

Parafia liczyła 1500 osób komunikujących na Wielkanoc. Należało do niej 10 dworów, 10 wiosek i kilka kolonii holenderskich, wszystkie szlacheckie. Szkoły, ani funduszu na nią, nie było, k. 18v.

Proboszcz, Mateusz Bienkiewicz, od 47 lat. Był organista i kościelny, k. 18v.

Zabudowania i fundusze, k. 18v-19.

Protokół podpisał i pieczęcią opatrzył dziekan stawiszyński, Jan Borzych, k. 19.

Z ł o t n i k i¹¹⁹.

Dnia 17 I 1828 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny, wymagająca remontu. Nie było wiadomości przez kogo i kiedy była erygowana, fundowana i konsekrowana. Kolatorem był Stanisław Radoliński. W 1824 r. miała miejsce w tym kościele kradzież. W Ż e l a z k o w i e była kaplica prywatna przy dworze, ale aktualnie nie było zezwolenia na odprawianie w niej nabożeństw. Był osobny cmentarz grzebalny. Szpitala, ani funduszu dla ubogich, nie było, k. 20-20v.

Parafia liczyło 700 osób komunikujących na Wielkanoc. Należał do niej 1 dwór i 7 wiosek, wszystkie szlacheckie. Szkoły, ani uposażenia dla niej, nie było, k. 20v.

Proboszcz, Walenty Perczyński, od 14 lat. Był organista, k. 20v.

Zabudowania i fundusze, k. 20v-21.

Protokół podpisał i pieczęcią dziekańska opatrzył dziekan stawiszyński, Jan Borzych, k. 21.

R y c h n ó w.

Dnia 18 I 1828 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, w dobrym stanie. Kiedy powstała parafia i kościół został tu założony, nie było wiadomości. Aktualnie istniejąca świątynia została fundowana przez dziedzica tej wsi, Jakuba Skowrońskiego, w 1794 r. Nie była konsekrowana, a pewnie tylko poświęcona, pw. Wszystkich Świętych. Kolatorami byli wspólnie: Karol Fijałkowski z Racięckimi i Skurzewskimi. Oddzielny cmentarz grzebalny. Nie było szpitala dla ubogich, ani funduszu dla nich, k. 22.

Parafia liczyła ok. 400 osób komunikujących na Wielkanoc. Należał do niej 1 dwór w Rychnowie, podzielony na 5 części i trzy wioski, wszystko szlacheckie. Była szkoła parafialna, w której zobowiązywał się uczyć kapłan (pewnie proboszcz), k. 22v.

Proboszcz, Franciszek Szaniawski, od 21 roku. Z powodu pewnych powodów, aktualnie był on przez władzę kościelną usunięty z parafii i przebywał, od listopada roku ubiegłego, w klasztorze franciszkanów reformatów w Kaliszu. Zastępował go Józef Elias Szablowski. Był organista, k. 22v.

Zabudowania i fundusze, k. 22v-23.

Protokół podpisany przez dziekana Jana Borzych, który przyłożył też swoją pieczęć dziekańską, k. 23.

¹¹⁹ Parafia obecnie nie istnieje, a wieś należy do par. Goliszew.

OPIS KSIĘGI

[1. Sygn. akt.] **ABKKal. Wiz. 15(392).**

[2. Tytuł oryginalny] „Księga wizyt dekanatu nieszawskiego, podług przepisów podanych przez Jaśnie Wielmożnego Józefa z Rzeczycy Koźmiana, biskupa kujawsko-kaliskiej diecezji, senatora Królestwa Polskiego, kawalera orderu św. Stanisława I klasy. Odbyta przez X. Norberta Sobeskiego, kanonika kaliskiego, dziekana nieszawskiego, proboszcza służewskiego w roku 1829”.

[3. Daty krańcowe] **1829-1836.**

[4. Opis zewnętrzny] Pol. 2° (36,5x22,5 c.). Stan zachowania bardzo dobry. Pisana różną ręką. Oprawa w półskórek, stara, dobrze zachowana, z wytłoczonym napisem „Księga wizyt dziekańskich 1829”. Kart liczbowanych 215. Karty puste: 1v-5v, 36v, 51v, 52v, 53v, 54v, 55v, 56v, 57v, 58v, 59v, 60v, 61v, 62v, 63v, 64v, 65v, 66v, 67v, 68v-83v, 84v, 86v-215v. Przy oprawie opuszczono jedną, albo dwie karty, na których było zakończenie protokołu wizytacyjnego parafii Bądkowo i początkowe karty odnoszące się do parafii Koneck.

[5. Uwagi] Wizytację przeprowadził dziekan nieszawski, Norbert Sobeski. Wizytował on także swoją parafię w Służewie. Był to zapewne nowy zwyczaj. Dotąd bowiem parafię zarządzaną przez dziekana wizytował zazwyczaj inny dziekan, najczęściej sąsiedniego dekanatu. W tym wypadku było inaczej. Duża ilość kart pustych może świadczyć, że była ta księga przewidziana na wiele lat, ale tylko częściowo wykorzystana. Dlaczego nie kontynuowano jej, powiedzieć trudno. Czy nie było w tym czasie wizytacji? Jeżeli były, zapewne zapisywano je w innych księgach. Odpowiedź na to pytanie może się znaleźć po dokładnym przejrzeniu tzw. „akt parafii”, gdzie może będą jakieś odpisy wizytacji z lat 1829-1836.

Księgę można podzielić na kilka części. Część I – to wizytacja z 1829 r. Część II – to wizytacja z 1830 r., przez tego samego dziekana przeprowadzona i według tych samych pytań. Ponieważ rok wcześniej była wizytacja dziekańska sporządzana z dosyć dokładnymi protokołami, dlatego tym razem dziekan ograniczał się do sprawdzania aktualnego stanu z protokołami z 1829 r. Część III zawiera wizytacje z 1833 r. i część IV z wizytacjami z 1834 r., zawiera informacje jeszcze bardziej lakoniczne, nieraz tylko sprowadzające się do podania daty wizytacji. Część V to tylko nagłówki mającej się odbyć wizytacji z 1835 r., ale bez żadnego protokołu. Wreszcie część VI, zawiera zapowiedź wizytacji w 1836 r., jednakże zapisano jedynie częściowo lustracje parafii Straszewo.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

[Część I. Wizytacje z 1829 r.]

Pełny tytuł księgi, tak, jak to podano wyżej, k. 1.

„Przepisy do odbycia wizyt dziekańskich w diecezji kujawsko-kaliskiej, wydane przez Józefa z Rzeczycy Koźmiana, biskupa kujawsko-kaliskiego...”. Zawierały one 53 szczegółowe pytania, ujęte według następującego porządku: I. Stan kościoła parafialnego; II. Parafia; III. Proboszcz lub pleban; IV. Zabudowania parafialne; V. Klasztor, k. 6-7v.

S ł u ż e w o (miasto).

Świątynia murowana, z wyniosłą wieżą w stylu gotyckim, remontowaną w 1816 r. przez dziedzica miejscowego, Antoniego Wodzińskiego. Potrzebował tylko przyozdobienia wnętrza. Nie było wiadomości, kto i kiedy ją erygował i fundował. Odnaleziony w mense ołtarza wielkiego dokument świadczył, że znajdowały się tam relikwie św. Wojciecha, złożone przy konsekracji świątyni, przeprowadzonej przez Stanisława Karnkowskiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego, dnia 14 X 1881 r. Aktualnie kolatorem był Wincenty Wodziński, dziedzic dóbr służewskich. Kościół był pw. św. Jana Chrzciciela. Był osobny cmentarz grzebalny. Organista i dziać kościelny zdaje się mieszkami w domu przeznaczonym na przytułek dla ubogich, ale uposażenia osobnego nie było, k. 8-9.

Parafia liczyła 1483 osoby zobowiązane do sakramentów wielkanocnych. Należało do niej miasto Służewo i wsie: Broniszewo, Goszczewo z holendrami, Chrusty, Rożen, Białobłota z Holendrami, Ukleja, Odolion, Stawki, Ośno, Stara Wieś, Wólka i Przybranowo. Wszystkie te miejscowości były szlacheckie. Szkoła parafialna była utrzymywana ze składki parafian, ale z lasów rządowych dawano na opał 12 sążni drewna, k. 9-9v.

Proboszcz, Norbert Sobeski, od 1822 r., który sprawował też urząd dziekana. Był organista i dziać kościelny, k. 9v-10.

Zabudowania i fundusze, k. 10-10v.

Protokół podpisał dziekan, Norbert Sobeski, k. 10v.

B ą d k o w o¹²⁰.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana stara, wymagająca naprawy. Nie było wiadomości, kiedy i przez kogo był erygowana, fundowana i konsekrowana. Aktualnie kolatorem był Feliks Turski. W świątyni znajdowały się nagrobki Stanisława i Ludwika Nadgórskich, dziekanów służewskich i proboszczów bądkowskich. Kościół był pw. św. Mateusza Ap. Były relikwie Krzyża Świętego, ale nie było dokumentu ich autentyczności. Osobny cmentarz grzebalny¹²¹, k. 11-11v.

Był dom zwany szpitalem, ale mieszkał w nim organista i dziać kościelny, s. 5.

Parafia liczyła 805 osób zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Należały do niej dwory szlacheckie: Bądkowo, Słupy, Kalinowiec, Wysocin, Wysocinek, Kałęczyn, Ba-chorka, Toporzyszczewo i Gawrony. Szkoły nie było, k. 5.

Proboszcz, Mateusz Sołtyński, od 1825 r. Był organista i dziać kościelny, s. 5-6.

Zabudowania i fundusze, k. 6-7.

K o n e c k¹²².

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, wystawiona przed 30-toma laty przez kasztelana Biesiekierskiego, miejscowego dziedzica. Aktualnie prawo patronatu należało do Feliksa Biesiekierskiego, miejscowego dziedzica, k. 8-9¹²³.

¹²⁰ Nazwę tę pisano wówczas „Bątkowo”.

¹²¹ Na tym kończy się protokół tej parafii. Następna karta – 12 – jest już z protokołu parafii Koneck, ale też rozpoczynająca się od odpowiedzi na pytanie nr 13. Treść brakującą uzupełniono z księgi ABKKal. Wiz. 16(391), (s. 5-8v), która jest drugim egzemplarzem wizytacji dziekańskiej dekanatu niezawskiego z 1829 r. Podano tu numery kart z wizytacji 16(391).

¹²² Brak początku wizytacji.

¹²³ W tym miejscu kończy się uzupełnienie wzięte z następnej księgi. Zob. jeden z poprzednich przypisów.

Kościół był pw. św. Prokopa. Nie było jeszcze urządzonego osobnego cmentarza grzebalnego. Był dom dla ubogich, na którego uposażenie składała się 1 morga ziemi, k. 12-12v.

Parafia liczyła 826 osób komunikujących na Wielkanoc. Należało do niej 6 dworów szlacheckich z wsiami i 1 dwór rządowy. Szkoły parafialnej nie było, k. 12v.

Proboszcz, Szymon Cieński, scholastyk kruszewicki, od lat 33. Miał sporą bibliotekę, chociaż pożar plebanii sprzed kilkunastu lat zniszczył jego „wielki” zbiór książek. Pomocą służyli mu często zakonnicy reformaci z Włocławka, ale spodziewał się, że władza diecezjalna da mu stałego wikariusza. Był organista i kościelny, 12v-13.

Zabudowania i fundusze, k. 13-13v.

K o ś c i e l n a W i e ś .

Dnia 29 V 1829 r.

Stan kościoła parafialnego. Murowany, ale wymagający naprawy dachu. Nie było wiadomości, kto go fundował, kto erygował parafię i kto świątynię konsekrował. Prawo patronatu należało aktualnie do generałowej z Stawskich Dąbrowskiej, miejscowej dziedziczki. Świątynia nie była utrzymana w należytej czystości. W parafii była kaplica prywatna we wsi Ruszki. Było zezwolenie na odprawianie w niej nabożeństw. Wymagała ona naprawy, bo jej budowla była już stara. Osobny cmentarz grzebalny. Przytułku dla ubogich nie było, k. 14-15.

Parafia liczyła 1104 osoby komunikujące na Wielkanoc. Należały do niej wsie szlacheckie z dworami: Kościelna Wieś, Bodzanówek, Pocieryn, Bilno, Zagajewice, Konary, Ozdoba, Osłonki, Zakowice, Lekarzewice, Bartłomiejowice. Wsiami rządowymi były: Ujma i Sęczkowo. Wsią szlachecką, ale pewnie bez dworu, był Krotoszyn. Szkoły parafialnej nie było, k. 15.

Proboszcz, Wincenty Jasiński, od lat 9. Nie znał się na gospodarstwie, ziemię parafialną oddał w dzierżawę dworowi, pobierając niską zapłatę. Dziekan wnosił, aby to beneficjum dać innemu kapłanowi, który odebrałby ziemię dzierżawioną, aby czasami parafia jej nie utraciła. Był organista i dziad kościelny, k. 15-15v.

Zabudowania i fundusze, k. 15v-16.

L u b a n i e .

Dnia 26 VI 1829 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia z kamienia, murowana. Wymagała naprawy. Nie było dokumentu erekcyjnego, ale z tradycji i wyglądu świątyni wnoszono, że została fundowana ok. 1136 r. przez Piotra Dunina. Była konsekrowana, ale nie wiadomo przez kogo. Dawniej prawo patronatu należało do kapituły włocławskiej, a aktualnie do rządu. Był nagrobek ks. Józefa Nostycza, dziekana nieszawskiego i proboszcza lubańskiego. Świątynia nosiła wezwanie św. Mikołaja. Osobny cmentarz grzebalny. Był dom, zwany szpitalem, ale mieszkał w nim organista i kościelny. Osobnego funduszu na to nie było, k. 16v-17.

Parafia liczyła 1104 osoby komunikujące na Wielkanoc. Należały do niej rządowe wsie i osady: Lubanie, Kucierz, Gąbinek, Mikanowo, osada Piaski, Piekut, młyn Ośla i młyn Kawka. Wsiami szlacheckimi były: Ustronie, Sarnówka, Kawęczynek, Janowice, Stawice, Przywieczerzynek, Przywieczerzyn, Zapomianowo, Włoszyca z osadami Bodzia, Popielarze, Kościa Górka, młyn Byziewo, Młyn Grabianowo. Dworów w parafii było 7, ale ich nie wliczono. Szkoły elementarnej nie było, k. 17v.

Proboszcz, Franciszek Małszycki, będący właściwie tylko zarządcą, który nastąpił w 1829 r. Był organista i dziad kościelny, k. 17v-18.

Zabudowania i fundusze, k. 18.

Ł o w i c z e k.

Dnia 17 VII 1829 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, z zakrystią i kaplicą murowaną. Rozpoczęto jej remont. Była fundowana w 1711 r. przez Chryzostoma Słubickiego, dziedzica dóbr Łowiczek¹²⁴. Konsekrowana w 1757 r. przez sufragana wrocławskiego, Franciszka Kanigowskiego. Aktualnie kolatorem był Gabriel hrabia Podoski. Były relikwie Krzyża Świętego. Poprzedni zarządcą, ks. Cieński, nie odprawiał regularnie nabożeństw. Osobny cmentarz grzebalny. Przytułku dla ubogich nie było, k. 18v-19.

Parafia składała się tylko z Łowiczka i Łowkowiec z dworami. Nie podano liczby wierznych. Szkoły nie było, k. 19v.

Proboszcz, Kajetan Lisowski, jako zarządcą, od 1 roku. Organista i dziad kościelny, k. 19v-20.

Zabudowania i fundusze, k. 20.

N i e s z a w a (miasto).

Dnia 6 VII 1829 r.

Stan kościoła parafialnego. Mylna informacja, że świątynia nieszawska była fundowana w 1428 r. przez [króla Władysława Jagiełłę] i że za zgodą biskupa wrocławskiego, Jana Szafranca¹²⁵ została tu przeniesiona kapituła [św. Wita] z Kruszwicy¹²⁶. Świątynia ta była gruntownie remontowana, ale nie powiedziano, kiedy. Była konsekrowana, ale nie wiadomo kiedy i przez kogo, pw. św. Jadwigi [Śląskiej]. Prawo patronatu należało zawsze do monarchy. Było dużo zobowiązań odprawiania mszy z tytułu zapisów, ale fundusze te już nie dochodziły i dlatego proboszcz nie odprawiał wszystkich mszy. Było sporo relikwii. Kaplica publiczna św. M a r i i M a g d a l e n y [w P r z y p u ś c i e], drewniana, w której były odpusty na święto patronki, św. Stanisława B., Przemienienie Pańskie i Narodzenie Najświętszej Marii Panny. Nie było jeszcze osobnego cmentarza grzebalnego. Szpital przy kościele farnym, fundacji Krzywdów i drugi, fundacji Bieńków. Posiadały te szpitale osobne uposażenie. Przebywało w nich 6 ubogich, k. 20v-21v.

Parafia liczyła osób komunikujących 908. Należało do niej miasto Nieszawa, przyległe doń 4 osady młyńskie, folwark Przypustu i Wójtówki, folwarki Szpitalka i Plebanka, wieś Wólne. Dworów szlacheckich było 3, a reszta to własność rządowa. Była szkoła utrzymywana ze składki, k. 21v.

Proboszcz, Fabian Widera, kan. honorowy łęczycki, od lat 19. Wikariusza nie było. Był organista i dziad kościelny, k. 21v-22.

Zabudowania i fundusze. Do parafii należał folwark Plebanka i osada młyńska – Olszak, k. 22-22v.

¹²⁴ Mylnie tu podano, jakoby wiadomość ta miała pochodzić z wizytacji Rozrażewskiego.

¹²⁵ Był biskupem wrocławskim w l. 1428-1433.

¹²⁶ Te wiadomości odnosiły się do Nieszawy leżącej naprzeciw Torunia, przed jej przeniesieniem na obecnym miejscu.

K l a s z t o r franciszkanów [konwentalnych]. Było w nim 3 zakonników, a mianowicie Juwenalis Nowakowski, gwardian, Ambroży Boiński, kapłan i brat zakonny, Walenty Gutwiński. Chętnie pomagali w pracy parafialnej, k. 22v.

O s t o w ą s.

Dnia 8 VII 1829 r.

W miejscu rozebranego w 1816 r. starego kościoła, celem wystawienia nowego, została wystawiona mała kapliczka, kryta słomą, zbyt mała aby pomieścić wiernych. Wiadomości o tym, przez kogo i kiedy stara świątynia była fundowana, nie posiadano. Prawo patronatu należało do monarchy. Kapliczka, mimo że biedna, była utrzymana w czystości. Odpust obchodzono na Nawiedzenie i Narodzenie Najświętszej Marii Panny. Był już wyznaczony plac pod przyszły cmentarz grzebalny, ale jeszcze go nie urządzono, dlatego zmarłych chowano przy kaplicy. Szpitala dla ubogich nie było, k. 23-23v.

Parafia liczyła 515 osób komunikujących na Wielkanoc. Składała się z 3 wsi i 2 dworów rządowych oraz 4 wsi i 3 dworów szlacheckich. Szkoła była utrzymywana ze składki parafian, k. 23v-24.

Proboszcz, Franciszek Cichocki, od lat 21. Był tylko organista, k. 24.

Zabudowania i fundusze, k. 24-24v.

R a c i ą ż e k (miasto).

Dnia 16 VII 1829 r.

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany z wyniosłą wieżą, na której był zegar. Całość wymagała szybkiej naprawy. Nosił wezwanie św. Hieronima i Wszystkich Świętych. Był fundowany przez biskupa Hieronima Rozrażewskiego¹²⁷ ok. 1590 r. Było wyznaczone miejsce pod osobny cmentarz grzebalny, ale jeszcze go nie urządzono i zmarłych chowano wg dawnego zwyczaju przy kościele. Był szpital dla ubogich, którzy powinni usługiwać w kościele. Aktualnie mieszkano w nim 6 osób. Było osobne dla nich uposażenie, k. 25-26.

Parafia liczyła 1470 osób komunikujących na Wielkanoc. Należało do niej miasto Raciążek, 1 dwór szlachecki, 10 wsi rządowych i 2 wsie szlacheckie. Była szkoła utrzymywana ze składki Towarzystwa Szkolnego, k. 26.

Proboszcz, Jan Kowakiewicz, od 1 roku. Poprzednio, przez czas pewien, zarządzał także parafią lubańską. Miał bibliotekę złożoną z 160 książek. Nie było wikariusza, ale z powodu złączenia parafii Słońsk z parafią w Raciążku, jego pomoc byłaby potrzebna, a na jego utrzymanie mógłby zostać przeznaczony fundusz przewidziany dla proboszcza w Słońsku, teraz zabierany przez rząd. Był organista, k. 26-26v

Zabudowania i fundusze, k. 27-27v.

S i n i a r z e w o.

Dnia 24 VII 1829 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, wymagająca wielkiej naprawy. Nie było wiadomości o tym, kiedy parafia była erygowana, a kościół fundowany. Konsekrowany w 1676 r. Osobny cmentarz grzebalny. Był przytułek dla ubogich, ale własnego funduszu nie posiadał, 28-28v.

Parafia liczyła 348 osób komunikujących na Wielkanoc. Składała się z 3 wsi szlacheckich z dworami i 1 wsi rządowej. Szkoły nie było, k. 28v.

¹²⁷ Był biskupem włocławskim w l. 1581-1600.

Proboszcz, Kajetan Lissowski, od lat 3. Posiadał też parafię Łowiczek. W Siniarzewie miał zastępcę, przysłanego przez władzę diecezjalną, Wiktora Zarębskiego, k. 28v-29. Zabudowania i fundusze, k. 29-29v.

S ę d z i n.

Dnia 28 VII 1829 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, aktualnie naprawiana. Wg podawanej tradycji, kościół był fundowany przez kapitułę plocką w 1761 r. i był tylko poświęcony, pw. św. Mateusza. Prawo patronatu należało teraz do monarchy. Osobny cmentarz grzebalny. Przytułku dla ubogich nie było, k. 30-30v.

Parafia liczyła ok. 400 osób komunikujących na Wielkanoc. Należały do niej: wieś szlachecka Wola Bachorna oraz wieś rządowe Sędzin i Kuczkowo. Szkoły elementarnej nie było, k. 30v-31.

Proboszcz, Paweł Kozerski, od lat 7. Nie prowadził gospodarstwa. Był organista i dziad kościelny, k. 31-31v.

Zabudowania i fundusz, k. 31v.

S t r a s z e w o.

Dnia 29 VII 1829 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, pw. św. Marcina, wymagająca znacznej reperacji. Była ona fundowana w 1781 r., poświęcona zaś przez biskupa sufragana wrocławskiego, Chyczewskiego w 1792 r. Prawo patronatu należało aktualnie do rządu. We wsi Seroczki znajdowała się kaplica prywatna, ale nie było zezwolenia na odprawianie w niej nabożeństw. Oddzielny cmentarz grzebalny. Przytułku dla ubogich nie było, k. 32-32v.

Parafia liczyła 771 osób komunikujących na Wielkanoc. Należała do niej wieś rządowa Straszewo oraz wieś szlacheckie z dworami: Zakrzewo, Seroczki, Pochałkowo, Przybranówek oraz kolonie: Czajka, Pininy i Szuć. Szkoły parafialnej nie było, k. 32v-33.

Proboszcz, Jakub Kołęda (Kolenda), od lat 4. Był organista i dziad kościelny, k. 33.

Zabudowania i fundusze, k. 33-33v.

Klasztor karmelitów we wsi Z a k r z e w o, w którym przebywało 4 zakonników, a mianowicie kapłani: Alan Przeździecki, przcor, Henryk Węgliński i Marcelli Gilewski oraz brat zakonny Wital[is] Pilichowski. Kiedy zachodziła potrzeba, zakonnicy pomagali w pracy parafialnej, k. 33v.

Z b r a c h l i n.

Dnia 31 VII 1829 r.

Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana, pw. św. Jakuba, reperowana w 1824 r., gdy był tu nieżyjący już ks. Wilhelm Frank, ale (może z powodu śmierci proboszcza) jeszcze prac nie zakończono. Była ona fundowana w 1566 r. przez Andrzeja Duchnickiego¹²⁸, archidiacona wrocławskiego i proboszcza w Zbrachlinie, konsekrowana zaś w 1575 r. przez biskupa wrocławskiego, Stanisława Karnkowskiego. Prawo patronatu należało aktualnie do rządu. Osobnego cmentarza grzebalnego jeszcze nie było. Przytułku dla ubogich, ani funduszu dla nich nie było, k. 34-34v.

¹²⁸ Biogram tego prałata i nominata biskupa sufragana wrocławskiego zob.: Ch o d y ń s k i, *Sufragani*, s. 35-36. Jednak wg niego, Duchnicki był archidiaconem pomorskim, a nie wrocławskim.

Parafia liczyła 357 osób komunikujących na Wielkanoc. Po parafii należały 4 dwory oraz 3 wsie szlacheckie i 2 rządowe. Szkoły nie było, k. 34v-35.

Proboszcz, Fabian Widera, od lat 6. W Zbrachlinie nie mieszkał (był bowiem też proboszczem w Nieszawie), tylko przyjeżdżał na niedziele, lub przysyłał zastępcę, zakonnika franciszkanina [z Nieszawy zapewne]. Był organista, k. 35.

Zabudowania i fundusze, k. 35-35v.

[Część II. Wizytacje z 1830 r.]

„Wizyta dziekańska kościołów parafialnych i zakonnych dekanatu nieszawskiego, odbyta przez X. Norberta Sobeskiego, dziekana nieszawskiego w r. 1830, podług punktów na początku księgi wyrażonych”¹²⁹, k. 36.

N i e s z a w a (miasto).

Dnia 19 VII 1830 r.

Potwierdzenie zgodności z wizytacją z 1829 r., k. 37.

B ą d k o w o.

Dnia 23 VII 1830 r.

Potwierdzenie zgodności z wizytacją z 1829 r., k. 37v.

Ł o w i c z e k.

Dnia 23 VII 1830 r.

Zwrócono uwagę, że remont świątyni, zaczęty już poprzednio, zostanie w tym roku zakończony. Pozostałe sprawy zgadzały się ze stanem z poprzedniego roku, k. 38.

Z b r a c h l i n.

Dnia 24 VII 1830 r.

Potwierdzenie zgodności z wizytacją z 1829 r., k. 38v.

L u b a n i e.

Dnia 24 VII 1830 r.

Potwierdzenie zgodności z wizytacją z 1829 r., k. 39.

K o ś c i e l n a W i e ś.

Dnia 5 VIII 1830 r.

Powiedziano o zaszłych zmianach. Nastał nowy zarządca parafii w osobie Jana Kosowskiego, który został dobrze przyjęty przez parafian, w odróżnieniu od kolatora, który dotąd trzymał w dzierżawie grunta parafialne, a nieregularnie wypłacał należność proboszczowi. Wspomniano, że organista bardziej służył dworowi i kolatorowi, niż parafii, k. 39v-40.

S t r a s z e w o.

Dnia 7 VIII 1830.

¹²⁹ Zobacz wyjaśnienia w uwagach wstępnych repertorium tej księgi.

Potwierdzenie zgodności z wizytacją z 1829 r. Jeżeli zaś chodzi o znajdujący się w tej parafii klasztor karmelitów w Z a k r z e w i e, to przeorem był Marcei Gilewski, kaznodzieją Wiktoryn Jaworski i bracia zakonnicy: Wilhelm Pilichowski i Tomasz Kukawski, k. 40v.

S i n i a r z e w o.

Dnia 9 VIII 1830 r.

Zasadniczo wszystko zgadzało się ze stanem z roku ubiegłego. Kolator dobudował przy kościele nową zakrytą z drewna. Nastąpił nowy zarządca w osobie Wincentego Jasińskiego, k. 41.

K o n e c k.

Dnia 10 VIII 1830 r.

Potwierdzenie zgodności z wizytacją z 1829 r., k. 41v.

R a c i ą ż e k.

Dnia 12 VIII 1830 r.

Potwierdzenie zgodności z wizytacją z 1829 r., k. 42.

S ę d z i n.

Dnia 14 VIII 1830 r.

Naprawa świątyni, o której wspomniano w wizytacji poprzedniej, ma właściwie się rozpocząć i major Kwiatkowski (pewnie użytkownik upaństwowionych dóbr Sędzin), rozpoczął gromadzenie materiału. Zarządca parafii, ks. Kozerski, nie tylko że nie prowadził własnego gospodarstwa, ale nawet nie mieszkał w Sędzinie, a tylko co 3-cią niedzielę dojeżdżał tu z Kobielic. Dlatego zabudowania parafialne coraz bardziej niszczały, k. 42v.

O s t r o w ą s.

Dnia 16 VIII 1830 r.

Potwierdzenie zgodności z wizytacją z 1829 r., k. 43.

S ł u ż e w o.

Dnia 18 VIII 1830 r.

Potwierdzenie zgodności z wizytacją z 1829 r., k. 43v.

[Część III. Wizytacje z 1833 r.]

„Wizyta dziekańska odbyta przez X. Norberta Sobeskiego, dziekana nieszawskiego w roku pańskim 1833”, k. 44.

Uwaga dziekana, że w 1831 i 1832 r. z powodu „zaburzeń krajowych” i grasującej zarazy, nie odbyła się wizytacja. Dopiero w 1833 r. została podjęta kolejna wizytacja dziekańska. W głównej części opierała się ona o dokładne protokoły z 1829 r., dlatego protokoły były bardzo krótkie i zapisano tylko ważniejsze zmiany, k. 44v.

R a c i ą ż e k.

Dnia 2 V 1833 r.

Nie stwierdzono właściwie żadnych zmian, tak co do parafii, jak i proboszcza, Jana Kowakiewicza. Własność kościoła była należycie spisana w inwentarzu, k. 44-45.

N i e s z a w a.

Dnia 3 V 1833 r.

Potwierdzenie zgodności z wizytacją z 1829 r., k. 45v.

Z b r a c h l i n.

Dnia 4 V 1833 r.

Parafia nie była najlepiej obsługiwana pod względem duszpasterskim i nie zawsze panowała wystarczająca czystość w świątyni. Zarządca bowiem, ks. Widera, proboszcz z Nieaszawy, nie mógł wszystkiemu podołać, zwłaszcza, że był już podeszłego wieku. Parafianie pragnęli posiadać własnego proboszcza, tym bardziej, że uposażenie miałby wystarczające. A tak nawet zabudowania parafialne niszczały, k. 46.

L u b a n i e.

Dnia 5 V 1833 r.

Zasadniczo wszystko, jak w protokóle z 1829 r. Był jednak nowy zarządca parafii, Tomasz Szalkowski, utrzymujący należyty porządek, k. 46v.

B ą d k o w o.

Dnia 9 V 1833 r.

Proboszczem był Mateusz Sołtysiński. Sprawdzono wszystko wg przedstawionego spisu „fundi instructi”. Dziekan ocenił stan parafii jako dobry, k. 47.

Koneck¹³⁰.

Dnia 12 V 1833, k. 47v.

Kościelna Wieś.

Dnia 15 V 1833 r., k. 48.

O s t r o w ą s.

Dnia 16 V 1833 r., k. 48v.

S ę d z i n.

Dnia 17 V 1833 r., k. 49.

S i n i a r z e w o.

Dnia 18 V 1833 r., k. 49v.

S t r a s z e w o.

Dnia 20 V 1833 r., k. 50.

Ł o w i c z e k.

Dnia 21 V 1833 r., k. 50v.

¹³⁰ Ta i następne parafie były wizytowane, jak to wskazują nagłówki zapisane w niniejszej księdze, ale samych protokółów nie wpisano. Czy można przyjąć, że wszystko odpowiadało stanowi z poprzednich wizytacji, powiedzieć trudno.

S ł u ż e w o.

Dnia 26 V 1833 r., k. 51.

[Część IV]

Rok 1834. Wizyta dziekana nieszawskiego kościołów dekanalnych, stosownie do punktów podanych przez śp. Biskupa Koźmiana, zaczyna się w miesiącu maju 1834 r.¹³¹, k. 52.

S ł u ż e w o.

Dnia 2 V 1834 r., k. 53.

B ą d k o w o.

Dnia 4 V 1834 r., k. 54.

K o n e c k.

Dnia 5 V 1834 r., k. 55.

K o ś c i e l n a W i e ś.

Dnia 6 V 1834 r., k. 56.

L u b a n i e.

Dnia 9 V 1834 r., k. 57.

Ł o w i c z e k.

Dnia 11 V 1834 r., k. 58.

N i e s z a w a.

Dnia 12 V 1834 r., k. 59.

O s t r o w ą s.

Dnia 15 V 1834 r., k. 60.

R a c i ą ż e k.

Dnia 17 V 1834 r., k. 61.

S ę d z i n.

Dnia 19 V 1834 r., k. 62.

S i n i a r z e w o.

Dnia 20 V 1834 r., k. 63.

S t r a s z e w o.

Dnia 25 V 1834 r., k. 64.

¹³¹ Nie wpisano protokółów. Ponieważ pozostawiano zawsze kartę pustą, można wnosić, że zamierzano wpisać uwagi wizytatora po zakończeniu wizytacji całego dekanatu, ale tego nie uczyniono.

Z b r a c h l i n.

Dnia 27 V 1834 r., k. 65.

Z a k r z e w o, klasztor Karmelitów Bosych.

Dnia 28 V 1834 r., k. 66.

N i e s z a w a, klasztor Franciszkanów.

Dnia 29 V 1834 r., k. 67.

[Część V]

„Wizyta dziekańska kościołów parafialnych i zakonnych dekanatu nieszawskiego, odbyta stosownie do punktów na początku księgi zamieszczonych, a przez śp. biskupa Koźmiana podanych, w miesiącu maju 1835 r., przez X. Norberta Sobeskiego, kanonika kaliskiego, dziekana nieszawskiego, proboszcza w Służewie”, k. 68¹³².

[Część VI]

„Wizyta dziekańska kościołów parafialnych i zakonnych dekanatu nieszawskiego, odbyta w miesiącu listopadzie 1836 [r.], przez X. Norberta Sobeskiego, kanonika kaliskiego, dziekana nieszawskiego, proboszcza w Służewie, stosownie do podanych punktów przez śp. biskupa Koźmiana, na początku księgi zamieszczonych”¹³³, k. 84.

S t r a s z e w o.

Dnia 4 XI 1836 r.

Kościół we wsi należącej do rządu, pw. św. Marcina B. i M., fundowany przez kapitułę wrocławską w 1781 r. Nie było dokumentu erekcyjnego. Parafia posiadała zapisany dochód na dobrach Seroczki, z obowiązkiem odprawiania mszy. W świątyni znajdowały się 4 ołtarze, pozytyw i pozostałe utensylia. Było bractwo św. Barbary. Dawniej był organista i dziań kościelny, ale dla małego uposażenia, aktualnie był tylko organista. Przytulku dla ubogich nie było, k. 85.

Do parafii należały wsie: Straszewo, Zazdromin, Poczalkowo, Przybranówek, Lisianki, Dębice, Siuć, Pinino Holendry, Rybno, Seroczki, Zakrzewo, Czajka i karczma Zamara. Ogółem katolików było 989 osób, z czego komunikujących na Wielkanoc było ok. 700 osób. Na terenie parafii mieszkali także ewangelicy. Tak kościół, jak i zabudowania parafialne wymagały szybkiej naprawy. Nie było jeszcze osobnego cmentarza. W 1836 r. urodziło się 45 dzieci katolickich, zmarło 15 katolików i 10 ewangelików. Szkoła parafialna, elementarna została zorganizowana w 1835 r. i utrzymywała się ze składki parafian, ale początkowo było w niej tylko 8 dzieci obojga płci. Nauczycielem był Łukasz Kościelecki, k. 85v- 86.

¹³² Dalej nie ma żadnego protokołu. Jedyne na k. 69 podano nagłówek: Służewo”, ale bez żadnej dalszej treści.

¹³³ Z tej wizytacji dziekańskiej zapisano w księdze jedynie protokół z lustracji parafii w Straszewie, a i to nie cały, bo obejmujący odpowiedzi na 18 (z 53) pytań podanych [przez biskupa Koźmiana].

OPIS KSIĘGI

[1. Sygn. akt.] **ABKKal. Wiz. 16(391).**

[2. Tytuł oryg.] Wizyta dziekańska kościołów parafialnych i zakonnych w dekanacie niezawskim, stosownie do podanych punktów przez Jaśnie Wielmożnego Józefa Szczepana z Rzeczycy Koźmiana, biskupa kujawsko-kaliskiego, senatora Królestwa Polskiego, kawalera orderu św. Stanisława 1-szej klasy, odbyta przez X. Norberta Sobeskiego, kanonika kaliskiego, dziekana niezawskiego, proboszcza służewskiego, w roku 1829 i w dwóch jedno-brzmiących księgach zapisana, z których niniejszą składa do archiwum J. W. pasterza diecezji.

[3. Daty krańcowe] **1829.**

[4. Opis zewnętrzny] Pol. 2° (36,0x21,5 c.). Oprawa w półskórek. Stan zachowania bardzo dobry. Pismo jednej ręki, bardzo staranne. Stron liczbowanych 56. Sześć stron początkowych pozostało nieliczbowanych. Następnie cztery karty zostały foliowane, pozostałe zaś od s. 5 były paginowane. Z uwagi, że ten nietypowy sposób paginacji był w księdze zdaje się od początku, stąd nie wprowadzono poprawki. Na ostatniej stronie, nieliczbowanej, sporządzony inną ręką, napisany ołówkiem, indeks parafii. Na zakończenie księgi podpis wizytującego dziekana i pieczęć dekanatu niezawskiego wyciśnięta w czerwonym wosku, dobrze zachowana. Ponieważ ten egzemplarz był złożony w kancelarii biskupiej, dlatego wszystkie protokoły zostały osobiście podpisane przez dziekana, Norberta Sobeskiego.

[5. Uwagi] Księga niniejsza jest drugim, w brzmieniu dosłownym, egzemplarzem protokołu wizytacji z 1829 r. Dlatego nie było potrzeby dokładnego przedstawiania treści, a poprzestano tylko na podaniu stron lustracji poszczególnych parafii.

B. ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

Tytuł w pełnym brzmieniu, tak jak wyżej, s. 1 nlb.

Punkty wizytacji ułożone przez biskupa Józefa Koźmiana, s. 3-6 nlb.

Służewo, k. 1-3v.

Bądkowo, k. 4-s. 7.

Koneck, s. 8-12.

Kościelna Wieś, s. 13-17.

Lubanie, s. 18-21.

Łowiczek, s. 22-25.

Nieszawa, k. 26-30.

Ostrowąs, s. 31-34.

Raciążek, s. 35-40.

Siniarzewo, s. 41-44.

Sędzin, s. 45-48.

Straszewo, s. 49-52.

Zbrachlin, s. 53-56.

OPIS KSIĘGI

[1. Sygn. akt.] **ABKKal. Wiz. 17(209).**

[2. Tytuł nadany] Wizytacja dziekańska dekanatu uniejowskiego w 1838 r.

[3. Daty krańcowe] **1838.**

[4. Opis zewnętrzny] Pol. 2° (35,5x21,5 c.). Stan zachowania dobry. Pismo różnej ręki. Księga powstała ze składek różnej wielkości, na których były spisane lustracje poszczególnych parafii. Kart liczbowanych 96. Karty puste: 1v, 5v, 10v-11v, 16v-17v, 24v, 27v, 28v, 33, 33v, 34v, 38v-39v, 46v, 49v, 50v, 54v, 58v-59v, 60v, 65v, 69v, 70v, 75, 75v, 81v, 82v, 85v, 86v, 91, 91v, 92v, 95v-96v.

[5. Uwagi] Wizytacja przeprowadzona w 1838 r. z polecenia biskupa kujawsko-kaliskiego Walentego Macieja Bończa Tomaszewskiego¹³⁴, podanego przez Konsystorz Generalny Kaliski, dnia 24 II 1838 r., odbyta przez dziekana uniejowskiego, kanonika kolegiaty kaliskiej, asesora Konsystorza Generalnego Kaliskiego, proboszcza niemysłowskiego. Protokoły zdaje się że spisywali sami proboszczowie, a dziekan je weryfikował, robiąc niekiedy swoje uwagi na marginesie. Nie zawsze też trzymano się ustalonego schematu. Jest sporo danych do biografii kapłanów pracujących w dekanacie.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

Obszerna karta tytułowa, zawierająca wyliczenie parafii dekanatu uniejowskiego, położonego w powiecie warskim i obwodzie kaliskim, k. 1.

N i e m y s ł ó w.

Dnia 9 V 1838 r.

Stan kościoła parafialnego, pw. św. Michała Archanioła. Świątynia drewniana, z przystawioną murowaną kaplicą, pw. św. Anioła Stróża. Przy przeglądaniu własności kościelnej posługiwano się spisem „fundi instructi”, sporządzonym podczas wizytacji w 1825 r. oraz spisem funduszów parafialnych z 1819 r. Wspomniano, iż w 1831 r. niektóre srebra kościelne zostały ofiarowane na rzecz ojczyzny. Kościół był tylko poświęcony, ale kaplica była konsekrowana. Kolatorem był rząd, ale aktualnie dobra ekonomii uniejowskiej zostały darowane generałowi hrabiemu Toll, który mieszkał w Petersburgu. Wiadomość, że biskup Koźmian był osobiście w Niemysłowie 30 IX 1823 r. i 2 V 1829 r. Wykaz odprawianych jeszcze mszy z tytułu dawnych zapisów. Opis krótki kościółka pw. św. Konstantego w B o r z e w i s k u. Mszę odprawiano tu na życzenie wiernych. Osobny cmentarz grzebalny. Przytułku dla ubogich nie było. Brakowało mieszkania dla organisty i kościelnego, dlatego proboszcz zwrócił się w 1837 r. do kolatora, hrabiego Toll, z prośbą, o wybudowanie takowego, k. 2v-3v.

Parafia liczyła 1088 osób komunikujących na Wielkanoc. Okręg parafialny, opisany w dawniejszych wizytacjach, nie zmienił się, k. 3v-4.

¹³⁴ Był biskupem kujawsko-kaliskim w l. 1837-1850.

Proboszcz, Bartłomiej Saganowski, kan. kapituły kolegiackiej kaliskiej, w parafii od 1817 r. Nie było wikariusza, ponieważ brak było dlań uposażenia, a ten byłby potrzebny, zwłaszcza że proboszcz miał jeszcze obowiązki dziekańskie. Nauczycielem w szkole elementarnej był Jakub Mokrowicki. Organista – Michał Dziennicki i kościelny – Jan Jeziorowski, k. 4-4v.

Stan zabudowań i funduszków, k. 4v-5.

Bractwa i klasztory. Bractwo Anioła Stróża i bractwo Miłosierdzia, bez własnego uposażenia, utrzymujące się jedynie ze składek członków, k. 5.

Protokół podpisał dziekan i proboszcz, Bartłomiej Saganowski¹³⁵, k. 5.

Boleszczyn.

Dnia 5 VI 1838 r.

Posłużono się spisem funduszków parafialnych z 1819 r. i spisem „fundi instructi” z 1825 r., k. 7.

Stan kościoła parafialnego. Kościół murowany, pw. św. Ap. Piotra i Pawła. Wymagał naprawy dachu, który przeciekał, niszcząc nowe organy, nowej wieżyczki i kruchty. Parafia istniała już w 1521 r. Prawo patronatu należało do rządu. Poprzednia wizytacja dziekańska miała miejsce w 1835 r. Ostatni spis inwentarza pochodził z 1834 r., według którego przejął beneficjum aktualny proboszcz. Był nim Józef Aleksandrowicz, który objął parafię w 1835 r. Świątynia nie była jeszcze konsekrowana. Kolatorem był rząd. Osobny cmentarz. Przytułku dla ubogich i funduszu dla nich nie było, k. 7-8.

Parafia. Nie podano liczny wiernych. Należały do parafii wsie: Boleszczyn, Smólsko, Wichertów, Człopki, Dąbrowica, Kaczka, Żeronice, Żeroniczki, Kociaty, Kołowa i młyn Jabłonka. Była szkoła urządzona wg nowej instrukcji z 1834 r. Nauczycielem był Jan (nazwisko nieczytelne). Dzieci, obojga płci, uczących się w niej było 27 osób. Własnego budynku szkoła nie posiadała, a funkcjonowała w pomieszczeniu wynajętym, k. 8-8v.

Proboszcz, Jan Aleksandrowicz, od 1835 r., przedtem wikariusz (od 1825 r.) w Uniejowie. Organista – Kacper Janicki, kościelny – Paweł Bajeczka. Był „szwajcar kościelny”¹³⁶, k. 8v-9.

Stan zabudowań i fundusze, k. 9-9v.

Bractwa. Bractwo Miłosierdzia, utrzymujące się z ofiar, k. 9v-10.

Protokół podpisali: Józef Aleksandrowicz, proboszcz; w zastępstwie kolatora podpisał naddzierżawca ekonomii (zdaje się że Puczek), Ł. Urbanowski i Karol Sadokierski; Bartłomiej Saganowski, dziekan uniejowski. Pieczęć dekanatu uniejowskiego, k. 10.

Chwałboryce.

Dnia 29 V 1838 r.

Posłużono się, jak w parafii poprzedniej, dawnymi spisami. Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, pw. św. Marcina, niekonsekrowana. Parafia sprzed 1521 r. Prawo patronatu należało do Nikodema Domańskiego, miejscowego dziedzica. Ostatnia wizytacja dziekańska odbyła się w 1836 r. Zarządcą parafii był Hieronim Bogusławski. Osobny cmentarz grzebalny. Przytułku dla ubogich, ani funduszu dla nich, nie było, k. 12-14.

¹³⁵ Nie podano, kto tę wizytację placówki dziekańskiej przeprowadził. O tym, że powinien to być ktoś inny, mówi praktyka, że placówki dziekańskie przeprowadzał zazwyczaj dziekan dekanatu sąsiedniego. Pod protokołem tym została wyciśnięta pieczęć, ale zupełnie nieczytelna.

¹³⁶ Nie ma bliższej wiadomości o obowiązkach tego sługi kościelnego.

Parafia. Nie podano liczby wiernych. Należała do niej wieś Chwałborzyce, dwór Chorzepin (wieś Chorzepin należała do par. Świnice), Holendry Chwałborskie, które teraz należały już do parafii ewangelickiej w Dąbiu (nad Nerem). Szkoły nie było, k. 14-14v.

Proboszcz, Hieronim Bogusławski, od 1 roku. Dziekan zrobił uwagę, że proboszcz ten zbytnio zajmował się gospodarstwem i sprawami materialnymi. Organista Lucjan Kawieczynski, k. 14v-15.

Stan zabudowań i fundusze, k. 15-15v.

Bractwa. Bractwo Miłosierdzia Najświętszej Marii Panny, k. 15v.

Protokół podpisali: Hieronim Bogusławski – proboszcz; Lucjan Kawieczynski organista; kolator – Nikodem Domański i dziekan – Bartłomiej Saganowski. Pieczęć dziekańska, k. 16.

D o b r a.

Dnia 6 VI 1838 r.

Przy wizytacji posługiwano się dawnymi spisami z 1819 i 1825 r. Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana, pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny, tylko poświęcona. Wspomniano, iż parafia oddała pewne srebra na rzecz ojczyzny w 1831 r. Prawo patronatu należało do Prokopa Skorzeckiego, miejscowego dziedzica. Osobny cmentarz grzebalny. Przytułku dla ubogich nie było, k. 18-19.

[Parafia] liczyła 1335 osób komunikujących na Wielkanoc. Nie podano miejscowego parafialnych, poprzestając na wiadomości, że nic się nie zmieniło w stosunku do zapisów w poprzednich wizytacjach, k. 19.

Proboszcz – Jan Kühn. Organista – Stanisław Jasiński. Była szkoła, ale niewiele dzieci z niej korzystało. Dom szkolny był w złym stanie, k. 19-19v.

Stan zabudowań i funduszy, k. 19v.

Protokół podpisał proboszcz – Jan Kühn i dziekan – Bartłomiej Saganowski. Pieczęć dekanalna, k. 19v.

G r o d z i s k o.

Dnia 25 V 1838 r.

Posługiwano się spisami z 1819 i 1825 r. Stan kościoła parafialnego. Świątynia pw. św. Ap. Piotra i Pawła, murowana, wymagająca nowego dachu. Prowadzono starania o przeprowadzenie koniecznych napraw, do których był zobowiązany kolator. Wspomniano, że niektóre srebra zostały w 1831 r. przekazane na rzecz ojczyzny. Ostatnia wizytacja dziekańska odbyła się w 1837 r. Prawo patronatu należało do Bartłomieja Grądzkiego, dziedzica ze Zbylczyc. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala, ani funduszu dla ubogich nie było, k. 20-22.

Parafia liczyła 822 osoby komunikujące na Wielkanoc. Okręg parafialny nie zmienił się w stosunku do stanu z poprzednich wizytacji, k. 22-22v.

Proboszcz, Teodor Lesiewicz, od 1837 r. Organista – Grzegorz Pietrzykowski i kościelny – Piotr Kawecki. Szkoły nie było, tylko organista w zimie uczył dzieci, k. 22v.

Stan zabudowań i funduszy, k. 22v-23.

Bractwa. Bractwo Miłosierdzia, dawno założone, utrzymujące się ze składek członków, k. 23-23v.

Protokół podpisali: Teodor Lesiewicz, proboszcz; Bartłomiej Łada Grądzki (jako kolator); Klemens Łuczak i Szymon Olejniczak (niepiśmienni, podpisani krzyżykami, pewnie jako członkowie dozoru kościelnego); Bartłomiej Saganowski, dziekan. Pieczęć dekanalna, k. 23v.

Miłkowice.

Dnia 8 VII 1838 r.

Posługiwano się spisami z 1819 i 1825 r. Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, pw. św. Mikołaja, wymagająca naprawy. Projekt prac, z kosztorysem, już odesłany do budowniczego obwodu kaliskiego. Parafia istniała przed 1521 r. Kościół nie był konsekrowany. Prawo patronatu należało do spadkobierców zmarłego generała Lipskiego. Ostatnia wizytacja dziekańska była w 1836 r. Proboszczem był Ludwik Pęczkowski, od lat 32. Wspomniano, iż w 1831 r. niektóre srebra przeznaczono na rzecz powstania. Osobny cmentarz grzebalny. Szpitala, ani funduszu dla ubogich, nie było, k. 24-25v,

Parafia obejmowała wsie i dwory: Miłkowice, Zaspy, Strachocice, Młyny, Rzymisko, Ostrówek. Nie podano liczby parafian. Szkoły nie było, k. 25v.

Proboszcz, Ludwik Pęczkowski, od 1806 r. Ponieważ był już po drugich prymicjach (sekundyje), a więc podeszłego wieku, prosił władzę cywilną, aby wyznaczyły dochód na utrzymanie wikariusza, który byłby potrzebny ze względu na jego wiek. Kiedy musiał się oddalić z parafii, zastępował go proboszcz z Jeziorska, Strzeliński, lub proboszcz ze Skęczniewa, Siekierski. Organista – Antoni Roborowicz. Nie wspomniano o kościelnym. Nie było też „szwajcara kościelnego”, który dla braku dochodu nie był zatrudniony, ale mimo to porządek w kościele, co do oddzielenia mężczyzn od kobiet, był zachowany, k. 25v-26.

Stan zabudowań i fundusze, k. 26-26v.

Bractwo Miłosierdzia, nie posiadające własnego funduszu, utrzymujące się z ofiar, k. 26v.

Protokół ten podpisał Ludwik Pęczkowski, proboszcz i Antoni Roborowicz, organista, k. 26v.

Uwaga o kradzieży w kościele parafialnym w Miłkowicach, która miała miejsce 14 IX 1836 r. Komisarz Obwodu Kaliskiego wyraził zgodę, aby z kasy dokładnego wyasygnować pieniądze na kupienie niektórych koniecznych sprzętów. Druga uwaga mówi o tym, że podeszłym wiekiem proboszcz w spo-rządzeniu akt wyręcza się organistą, który nawet akta te sam podpisywał, k. 26v.

Podpis dziekana, Bartłomieja Saganowskiego i pieczęć dekanalna, k. 26v-27.

Niebiesz.

Dnia 15 V 1838 r.

Posłużono się spisami z 1819 i 1825 r. Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, pw. Wszystkich Świętych. Wspomniano o srebrach, które w 1831 r. zostały zabrane na cele powstania. Kościół był tylko poświęcony. Prawo patronatu należało do Józefa Zakrzewskiego. Ostatnia wizytacja dziekańska, przeprowadzona przez miejscowego dziekana, miała miejsce w 1835 r. Osobny cmentarz grzebalny. Przytułku, ani funduszu dla ubogich nie było, k. 28-30v.

Parafia liczyła 623 osoby komunikujące na Wielkanoc. Okręg parafialny, w stosunku do dawnych zapisów wizytacyjnych, nie zmienił się, k. 30v.

Proboszcz, Jakub Liberadzki, od 1834 r. Organista Wojciech Burski, k. 30v-31. Stan zabudowań i fundusze, k. 31-32.

Bractwo Miłosierdzia i bractwo św. Walentego, od dawna istniejące, utrzymujące się ze składek członków, k. 32.

Kończąc protokół, wspomniano, że w 1837 r., kosztem kolatora, odmalowano ołtarz św. Walentego, zaś kolatorka, Karolina Zakrzewska, sprawiła nowy obrus na ołtarz Przemienie-

nia Pańskiego. Protokół podpisali: Józef Zakrzewski kolator; Jakub Liberadzki – proboszcz i dziekan – Bartłomiej Saganowski, który też przyłożył pieczęć dziekańską, k. 32-32v.

J e z i o r s k o.

Dnia 7 VI 1838 r.

Wykorzystano spisy z 1819 i 1825 r. Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, budowana w 1635 r. przez Jana Solickowicza, ówczesnego proboszcza tej parafii, wielokrotnie naprawiana i wzmocniana, ale już tak zniszczona, że wymagała wystawienia nowej. W 1831 r. niektóre srebra przeznaczono na rzecz powstania. Była też kradzież puszek, ale nową odkupił kolator. Kościół był konsekrowany w 1710 r. przez biskupa Hieronima Wierzbowskiego, sufragana poznańskiego, pw. Podwyższenia Świętego Krzyża. Prawo patronatu należało do Wincentego Poraj Pstrokońskiego, dziedzica Jeziorska i Ostrowa. Ostatnia wizytacja dziekańska odbyła się w 1837 r. Wykaz zobowiązań mszalnych z tytułu dawnych zapisów. Osobny cmentarz grzebalny. Stary dom szpitalny został naprawiony kosztem proboszcza, ale tak ten budynek, jak i mieszkanie dla organisty, powinny być wystawione nowe. Proboszcz ówczesny dał projekt, aby po wybudowaniu nowej świątyni, z rozebranego starego kościoła, wybrać dobry jeszcze budulec i przeznaczyć go na przytułek i na mieszkanie dla organisty. Czy byli jacyś ubodzy i czy było dla nich uposażenie, nie wspomniano, k. 34-36v.

Parafia nie zmieniała swoich granic, poprzednio opisanych. Nie podano ilości wiernych, k. 36v.

Proboszcz, Franciszek Ksawery Strzeliński, od 1802 r. Organista – Stanisław Kostka Serafiński i dziad kościelny – Walenty Mikołajczak, k. 36v-37.

Stan zabudowań i fundusze, k. 37-37v.

Bractwo Szkaplerza Najświętszej Marii Panny, utrzymujące się ze składek członków, k. 37v-38.

Protokół podpisał Franciszek Ksawery Strzeliński, proboszcz i dziekan, Bartłomiej Saganowski. Pieczęć dziekańska, k. 38.

K a m i o n a c z.

Dnia 11 VI 1838 r.

Opierano się na spisach z 1819 i 1825 r. Stan kościoła parafialnego. Świątynia pw. św. Marcina, drewniana, bardzo stara, konsekrowana, tak zniszczona, że raczej już nie nadawała się do naprawy, a do odbudowania. Parafia istniała już w 1521 r. Prawo patronatu należało do Wojciecha Jarocińskiego, miejscowego dziedzica, a także właściciela Zadzimia, gdzie rezydował. W 1826 r. był pożar, który zniszczył wiele z wyposażenia. Także w 1831 r. część kosztowności przeznaczono na powstanie. W 1835 r. dokonano spisu inwentarza. Wykaz paramentów kościelnych. Nie było osobnego cmentarza, a ten byłby już potrzebny, jako że świątynia parafialna z cmentarzem, położone były na podmokłym terenie. Nie było szkoły, ani nauczyciela. Nie było także szpitala i funduszu dla ubogich, którzy żyli z jałmużny, k. 40-42v.

Proboszcz, Augustyn Szermer, od 1835 r. W 1838 r. został proboszczem w Bałdrzychowie. W 1838 r. nastąpił Jan Brzóska¹³⁷. Organista – Paweł Perski, k. 43.

Zabudowania i fundusze, k. 43-43v.

Bractwo Miłosierdzia, utrzymujące się z ofiar, k. 43v.

¹³⁷ Ta wiadomość pochodzi z uwagi dziekana uczynionej na marginesie k. 43.

Protokół podpisał Augustyn Szermer, już mający prezentę do Bałdrzychowa i Bartłomiej Saganowski, dziekan. Pieczęć dziekańska.

Protokół odbiorczy kościoła w Kamionaczu, sporządzony 12 VI 1838 r., gdy odchodził z parafii dotychczasowy jej proboszcz, Augustyn Szermer. Naznaczony przez Konsystorz Generalny Kaliski na nowego zarządcę w Kamionaczu, dotychczasowy zarządca parafii Bałdrzychów, Walenty Dembowski nie zjawił się jeszcze w Kamionaczu. Dziekan, na życzenie odchodzącego zarządcy, sporządził akt odbiorczy parafii. Położono główny akcent na sprawy uposażenia Proboszcz i stan beneficjum, będącego aktualnie w dzierżawie u Jana Medińskiego. Wobec niestawienia się, mianowanego zarządcą, Walenty Dembowski, dziekan, zlecił opiekę nad beneficjum kolatorowi, zaś sprawy parafii, zatrudnionemu tymczasowo, jednemu z zakonników dominikanów sieradzkich, Onufremu Kempieńskiemu. Protokół ten podpisali: Augustyn Szermer, odchodzący z Kamionacza; Onufry Kempieński, zatrudniony tymczasowo kapelan; Paweł Perski, organista; Jan Mediński, dzierżawca beneficjum; niejaki Andrzej Piskorski i dziekan, Bartłomiej Saganowski. Pieczęć dekanalna, k. 44-45v.

Ś w i n i c e.

Dnia 25 V 1838 r.

Wykorzystano dawne spisy z 1819 i 1825 r. Wizytację przeprowadzono z udziałem członków dozoru kościelnego. Stan kościoła parafialnego. Dnia 30 V 1828 r., nowo wystawiony kościół w Świnicach, razem ze starym, obok stojącym i oczekującym na rozebranie, spłonął. Z upoważnienia władzy kościelnej, kolator wystawił w 1829 r. tymczasową kaplicę, kryta słomą, która aktualnie służyła jeszcze za świątynię parafialną. Wymagała ona już naprawy. Nowa świątynia miała być wystawiona częściowo z odszkodowania od Towarzystwa Ogniewego, częściowo z ofiar. Toczył się jednak spór z kolatorem na temat zakresu pomocy parafian. Kaplica była z ołtarzem św. Gotarda, patrona parafii. Osobny cmentarz grzebalny. Domu dla ubogich nie było, bo się spalili. Nie było też osobnego funduszu dla nich, k. 46-48.

Parafia liczyła 937 osób komunikujących na Wielkanoc. Okręg parafialny nie zmienił się w stosunku do poprzednich wizytacji, k. 48-48v.

Proboszcz, Józef Makulski, od ok. 1836 r., k. 48v.

Stan Zabudowań i fundusze, k. 48v-49.

Bractwo Miłosierdzia Najświętszej Marii Panny, nie posiadające własnego funduszu, a utrzymujące się ze składki członków, k. 49.

Protokół podpisał: Józef Makulski proboszcz; Józef Pętkowski, kolator i dziekan, Bartłomiej Saganowski. Pieczęć dekanalna, k. 49.

S k ę c z n i e w.

Dnia 7 VII 1838 r.

Wykorzystano spisy z 1819 i 1825 r. Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana, pw. Świętej Trójcy, niekonsekwentna, tylko poświęcona. W 1831 r. niektóre srebra ofiarowano na rzecz powstania. Kolatorką była Tekla z Walewskich Masławska, wdowa po Hipolicie Masławskim. Ostatnia wizytacja dziekańska miała miejsce w 1835 r. Osobny cmentarz grzebalny. Przytułku, ani funduszu dla ubogich nie było, k. 50-52.

Parafia liczyła 1030 osób komunikujących na Wielkanoc. Okręg parafialny nie zmienił się od czasu ostatnich wizytacji, k. 52-52v.

Proboszcz, Piotr Siekierski, od 1832 r. Organista – Antoni Gruberski, k. 52v-53.

Zabudowania i fundusze, k. 53.

Bractwo św. Józefa i bractwo Miłosierdzia, dawno zaprowadzone, ale nie posiadające własnego uposażenia i utrzymujące się z dobrowolnych składek, k. 53.

Protokół podpisali Piotr Siekierski, proboszcz i dziekan, Bartłomiej Saganowski. Pieczęć dekanalna, k. 53-53v.

S i e d ł a t k ó w.

Dnia 14 VIII 1838 r.

Świątynia murowana, pw. św. Marka Ewangelisty, po pożarze w 1832 r. jeszcze nieodrestaurowana. Prawo patronatu należało do dziedzica Siedlątkowa, Izzydora Jabłkowskiego. Wykaz inwentarza. W kościele tym, złączonym z parafią w Pęczniewie, nie sprawowano sakramentów. Był osobny cmentarz grzebalny. Szkoły parafialnej, ani szpitala, nie było. Proboszcz ten sam co w Pęczniewie. Organista przyjeżdżał z Pęczniewa. Były zabudowania parafialne, zaś grunta parafialne uprawiał proboszcz z Pęczniewa. Było bractwo Miłosierdzia, utrzymujące się ze składek. Protokół podpisał Andrzej Wągrowski, proboszcz z Pęczniewa i Bartłomiej Saganowski, dziekan. Pieczęć dziekańska, k. 54-58.

P ę c z n i e w.

Dnia 13 VIII 1838 r.

Kościół parafialny drewniany, pw. św. Katarzyny, niekonsekrowany, tylko poświęcony. Parafia istniała już przed 1521 r. Świątynia fundowana w 1761 r. przez Tomasza z Głogowy Kossowskiego. Prawo patronatu należało aktualnie do dziedzica Pęczniewa, Franciszka z Głogowy Kossowskiego. Wykaz inwentarza, ze wspomnieniem, że w 1831 r. niektóre srebra poszły na rzecz powstania. Osobny cmentarz grzebalny. Szkoły parafialnej, ani szpitala, nie było. Proboszcz, Andrzej Wągrowski, od 1829 r. Organista, Franciszek Gumowski i kościelny, Mikołaj Grzegorzewicz. Stan zabudowań parafialnych. Bractwo Miłosierdzia, bez własnego funduszu, utrzymujące się ze składek. Protokół podpisał Antoni Wągrowski, proboszcz, kolator – Franciszek Kossowski i dziekan – Bartłomiej Saganowski, k. 60-65v.

Ś p i c i m i e r z.

Dnia 10 V 1838 r.

Wykorzystano spisy z 1819 i 1825 r. Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, pw. Podwyższenia Krzyża Świętego, tylko poświęcona. W 1831 r. przekazano na rzecz powstania srebrny krzyż. Prawo patronatu należało do rządu, który jednak dobra Ekonomii Uniejowskiej dał generałowi hrabiemu Toll. Ostatnia wizyta dziekańska miała miejsce w 1836 r. Osobny cmentarz grzebalny. Przytułku dla ubogich nie było, k. 66-68.

Parafia liczyła 548 osób zobowiązanych do sakramentów wielkanocnych. Okręg parafialny nie zmienił się w stosunku do tego, opisywanego w poprzednich wizytacjach, k. 68-68v.

Proboszcz, Jan Marczewski, od 1806 r., jako wikariusz uniejowski i sprawujący duszpasterstwo w Śpicimierzu. Organista – Grzegorz Kuczkowski. Była szkoła, w której uczyło się 17 dzieci, k. 68v.

Stan zabudowań i funduszy. Zabudowań parafialnych nie było, ponieważ parafia była inkorporowana wikariuszom uniejowskim, którzy tam mieszkali, a do Śpicimierza przyjeżdżali tylko na nabożeństwa, k. 68v.

Bractwa w ścisłym znaczeniu nie było, ale było zgromadzenie zwane cechem, k. 69.

Protokół podpisał Jan Mazurowski jako proboszcz, ktoś w imieniu kolatora, ale nazwisko nieczytelne i dziekan, Bartłomiej Saganowski. Pieczęć dziekańska, k. 69v.

U n i e j ó w (miasto).

Dnia 17 V 1838 r.

Wykorzystano spis z 1825 r. Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana, w stanie dobrym, konsekrowana przez arcybiskupa Jarosława Bogorię Skotnickiego¹³⁸, pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, patronem zaś był św. Florian. W 1831 r. część sreber przeznaczono na rzecz powstania. Prawo patronatu należało do rządu. Ostatnia wizytacja dziekańska odbyła się w 1836 r., zaś biskupia, przez biskupa Józefa Koźmiana była przeprowadzona w 1829 r. Wspomniano o bibliotece, której katalog był w spisie inwentarza umieszczony oraz o zabranii, jeszcze dawniej, sporej ilości dzieł przez Bogumiła Lindego. Wykaz zobowiązań mszalnych z tytułu dawnych zapisów. Dziekan zrobił uwagę, aby proboszcz prosił władzę kościelną o redukcję tych obciążeń z tytułu zabrania własności kościelnej przez władze cywilne. Znajdowały się relikwie św. Bogumiła. Krótki opis kościółka B o ż e g o C i a ł a, stojącego na Przedmieściu. Osobny cmentarz grzebalny. Przytułek dla ubogich z własnym uposażeniem, którym zarządzał administrator wyznaczony przez władze cywilne, k. 70-72v.

Parafia. Nie podano ilości wiernych. Okręg parafialny nie zmienił się w stosunku do tego, co podawały dawne wizytacje, k. 72v-73.

Proboszcz, Bogumił Dobrowolski, od 1824 r. Wikariusz senior, Jan Marczewski, od 1806 r. sprawował obowiązki duszpasterskie przy kolegiacie uniejowskiej, a przez biskupa Józefa Koźmiana mianowany administratorem inkorporowanej do byłej kolegiaty uniejowskiej parafii Śpicimierz. Drugi wikariusz Józef Słodkowski, od 1837 r. Organista Franciszek Szuszkiewicz, kleryk niższych święceń. Kościelni: Józef Przybyszewski, Michał Łoś i Maciej Jastrzębski, k. 73-73v.

Stan zabudowań i fundusze, dosyć dokładnie spisane, k. 73v-74v.

Bractwa: Św. Anny, Szkaplerza, Różańcowe i Opieki św. Józefa. Wszystkie powstały już dawno. Nie posiadały aktualnie żadnych funduszy. Utrzymywały się ze składek, k. 74v.

Protokół podpisali: Bogumił Dobrowolski jako proboszcz; wikariusze: Jan Marczewski i Józef Słodkowski; burmistrz – Januszewski i niejaki Pieczyński; Dziekan – Bartłomiej Saganowski. Pieczęć dziekańska, k. 74v.

W a r t a (miasto).

Dnia 9 X 1838 r.

Wykorzystano spisy z 1819 i 1825 r. Stan kościoła parafialnego. Świątynia murowana, pw. św. Mikołaja B., wymagająca naprawy, ale władze państwowe nie odpowiadały na prośby proboszcza w tym względzie. W 1831 r. część sreber kościelnych została przeznaczona na rzecz powstania. Kościół był konsekrowany, ale przez kogo i kiedy, nie było wiadomości. Prawo patronatu należało do rządu. Ostatnia wizyta dziekańska odbyła się w 1836 r. Wykaz zobowiązań mszalnych płynących z tytułu dawnych zapisów. Kościółek św. J a n a C h r z c i e ł a, położony za miastem, w polu, od niepamiętnych lat istniejący. Obchodzono odpust w uroczystość patrona. Dzień ten był świętem w całej parafii. Msze odprawiano częściej, na prośbę wiernych. Przy tym kościółku był urządzony cmentarz

¹³⁸ Jarosław Bogoria Skotnicki był arcybiskupem gnieźnieńskim w latach

grzebalny. Był dom szpitalny, wystawiony kosztem proboszcza, nie tylko dla ubogich z Warty, ale i dla podróżnych. Miał on własny fundusz, k. 76-78v.

Parafia liczyła 2200 osób komunikujących na Wielkanoc. Okręg parafialny nie zmienił się od ostatnich wizytacji, k. 78v-79.

Proboszcz, Karol Kruczkowski, od 1825 r. Wikariusz, Rafał Gućłowski, od 1836 r. Gospodarstwo proboszczowskie trzymał w dzierżawie, za zgodą Konsystorza Generalnego Kaliskiego, Józef Wodecki. Była szkoła elementarna, należycie urządzona. Nauczyciel – Tomasz Piotrowski. Organista – Tomasz Różanicki. Zakrystianin – Mikołaj Fałęcki, k. 79-79v.

Stan zabudowań i funduszy, k. 79v-80.

Bractwo Różańca św., ale już nie był tak żywotne jak dawniej, k. 80v.

K l a s z t o r Bernardynów i klasztor żeński B e r n a r d y n e k. Zakonnicy byli chętni do pomocy proboszczowi, k. 80v.

Protokół podpisał proboszcz, Karol Kuczkowski, wikariusz, Rafał Gućłowski i dziekan, Bartłomiej Saganowski. Pieczęć dziekańska, k. 81.

W a r t k o w i c e.

Dnia 14 V 1838 r.

Wykorzystano spisy z 1819 i 1826 r. Stan kościoła parafialnego. Świątynia drewniana, pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny, tylko poświęcona. W 1831 r. także oddano niektóre srebra na rzecz powstania. Prawo patronatu należało do Józefa Gaszyn Wierchlejskiego, dziedzica dóbr Gostków. Na terenie parafii leżała wieś C h o d ó w, dawniej będąca ośrodkiem samodzielnej parafii. Teraz bez kościoła i zabudowań. Osobny cmentarz grzebalny. Przytułku dla ubogich i funduszu dla nich nie było, k. 82-84.

Parafia liczyła 1381 osób komunikujących na Wielkanoc. Okręg parafialny ten sam, co dawniej, z wyjątkiem Bronówka, k. 84.

Proboszcz, Piotr Lewandowski, od 1826 r. Organista – Mateusz Małuszewski i kościelny – Mateusz Kamecki, k. 84-84v.

Stan zabudowań i fundusze, k. 84v-85.

Bractwo Różańcowe i bractwo św. Anny, dawno założone i należycie prowadzone, k. 85.

Protokół podpisali: Piotr Lewandowski, proboszcz i dziekan, Bartłomiej Saganowski. Pieczęć dziekańska, k. 85.

W i e l e n i n.

Dnia 28 V 1838 r.

Wykorzystano spisy z 1819 i 1825 r. Stan kościoła parafialnego. Kościół drewniany, pw. św. Jakuba Ap. i św. Doroty D. i M. W 1831 r. oddano na rzecz powstania dwie połączone korony z ołtarza św. Józefa. Krótki opis wnętrza świątyni. Nie było wiadomości o tym, kiedy był ten kościół zbudowany i konsekrowany. Prawo patronatu, należące dawniej do arcybiskupów gnieźnieńskich, potem, z inkorporacją parafii do kolegium wikariuszy uniejowskich, przeszło na nich. Aktualnie kolatorem był rząd. Wykaz ok. 20 ksiąg w bibliotece parafialnej. Bractwo św. Barbary D. i M. i bractwo św. Józefa. Wykaz zobowiązań płynących z dawnych zapisów. Dziekan radził, aby proboszcz postarał się u władzy kościelnej o ich redukcję. Osobny cmentarz grzebalny. Był szpital dla ubogich, ale nie było specjalnego funduszu, dlatego żyli oni z jałmużny, k. 86-89.

Parafia liczyła 1635 wiernych zobowiązanych do komunii wielkanocnej. Należały do niej: folwark i wieś Wielenin, będące własnością rządu. Pozostałe to dobra szlacheckie,

a mianowicie: dwór i wieś Czepów Średni, dwór i wieś Czepów Górny, dwór i wieś Roźniatów oraz Kolonia Roźniatowska, dwór i wieś Kozanki Podleśne, dwór i wieś Kozanki Wielkie, Dwór i wieś Zaborów, dwa dwory i wieś Pęgów, dwór i wieś Gąsiory, dwór i wieś Stęplew z Budami, dwór i wieś Gorzewo, dwór i wieś Ładawy, dwór i wieś Zelgoszcz z Świtonią i Wólkami oraz kolonia Brzeziny. Szkoły nie było, tylko organista w swoim domu uczył chętnych, k. 89-89v.

Proboszcz, Jakub Brzechwstfiński, od 1822 r. Wykaz kilkunastu książek z biblioteki proboszcza. Organista, Stanisław Chawelkiewicz i kościelny o imieniu Antoni, k. 89v-90. Zabudowania, k. 90-90v.

Bractwo św. Barbary i bractwo św. Józefa, k. 90v.

Protokół podpisali członkowie dozoru kościelnego i dziekan, Bartłomiej Saganowski. Pieczęć dziekańska i druga pieczęć nieczytelna, k. 90v.

W i l a m ó w.

Dnia 17 V 1838 r.

Wykorzystano spisy z 1819 i 1825 r. Świątynia drewniana, pw. św. Wojciecha i Stanisława, wymagająca znacznego remontu. Parafia istniała przed 1521 r. Prawo patronatu należało do Leona Załuskowskiego, miejscowego dziedzica. Wizytacje dziekańskie odbywały się prawie każdego roku. W 1829 r. wizytował parafię biskup Koźmian. W 1831 r. niektóre srebra zostały przekazane na rzecz powstania. Osobny cmentarz grzebalny. Nie było żadnej szkoły. Proboszczem był Teofil Świątecki od 1834 r. Organista, Dawid Pozylski. Zabudowania w stanie dosyć lichym. Bractwo Pocieszenia Matki Boskiej, należycie prowadzone, k. 92-95.

Protokół podpisał Teofil Świątecki, proboszcz i dziekan, Bartłomiej Saganowski. Kolator, chociaż był obecny, odmówił podpisania protokołu, ponieważ był spór pomiędzy nim, a proboszczem o drewno na opał i inne świadczenia. Pieczęć dziekańska, k. 95.

18

OPIS LSIĘGI

[1. Sygn. akt.] **ABKKal. Wiz. 18.**

[2. Tytuł oryg.] Księga obejmująca wiadomości co do moralnego prowadzenia się i gorliwości w pracy kapłanów dekanatu tureckiego za rok 1888.

[3. Lata krańcowe] **1888.**

[4. Opis zewnętrzny] Pol., Łac. 2° (35,0x26,5 c.). Oprawa w półpłótno, nieco zniszczona. Ogólnie stan zachowania księgi dobry. Pismo jednej ręki, zdaje się, że samego dziekana Michała Orzechowskiego, który też każdą relację opatrzył swoim podpisem. Kart liczbowanych 28. Karty puste: 3v, 4v, 5v, 6v, 7v, 8v, 9v, 10, 11v, 12v, 13v, 14v, 15v, 16v, 17v, 18v, 19v, 20v, 21v, 22v, 23, 24v, 25v, 26v, 27v, 28v-29v.

[5. Uwagi] Jest to właściwie wizytacja wewnętrzna, to jest odnosząca się do stanu moralności duchowieństwa dekanatu tureckiego. Wydaje się, że wizytacja ta odbyła się z polecenia ówczesnego biskupa kujawsko-kaliskiego, Aleksandra Kazimierza Bereśniewicza¹³⁹, skoro na wstępie umieszczono pytania, na które miał odpowiedzieć dziekan. Ciekawe, że księga z tego roku zachowała się tylko z dekanatu tureckiego. Uwagi te sporzą-

dzono według parafii należących do dekanatu. Ze zrozumiałych względów, w niniejszym repertorium poprzestanie się na podaniu parafii i pracujących tam kapłanów.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

Pełny tytuł, czy raczej adres. „Illustrissime, Excellentissime ac Reverendissime Domine, Domine Praesul Dignissime ac Vigilantissime! Od dziekana dekanatu tureckiego. Mam zaszczyt niniejszym przesłać Waszej Pasterskiej Mości wiadomości co do prowadzenia się moralnego i gorliwości w pracy kapłanów powierzonego mi dekanatu tureckiego za rok 1888. X. Michał Ojrzanowski. W Turku, dnia 30 VIII 1889 roku”, k. 1.

Wykaz ośmiu pytań, na które należało odpowiedzieć, k. 1v.

T u r e k.

Proboszcz, od 15 IX 1881 r., Michał Orzechowski, przedtem proboszcz w parafii Błenna, w dekanacie kolski. Wikariusze: 1. Alfons Kurzętkowski od 16 X 1884 r.; Antoni Pertkiewicz, od 19 IX 1888 r., przeniesiony z wikariatu parafii Nieszawa, do 13 IX 1888 r.; Antoni Peterkiewicz od dnia 13 IX 1888 r., przedtem wikariusz w parafii Radomsko, k. 2-2v.

B o l e s z c z y n.

Administrator parafii, Bernard Drągowski, od 14 XI 1884 r. Wikariusza nie było, chociaż był dla niego etat, k. 3.

B r o d n i a.

Administrator, Michał Buczyński, od 21 II 1887 r.

C h w a l b o r z y c e.

Administrator z nominacji, Karol Max, sekretarz Konsystorza Generalnego we Włocławku. W parafii pracował Antoni Dzaszkowski, administrator parafii Wielenin, k. 5.

D o b r a.

Administrator, Leon Michalski, od 12 I 1887 r. Tymczasowy wikariusz, z etatem w parafii Lisków, Antoni Keller, k. 6.

G ł u c h ó w.

Administrator, Walenty Wyczyszkiewicz, od 13 IV 1887 r., k. 7.

G o s z c z a n ó w.

Administrator, Piotr Kobyliński, prałat kolegiaty kaliskiej, od 21 XI 1887 r. Wikariusz - Antoni Kozielski, k. 8.

G r o d z i s k o.

Administrator Jan Górniak, od 25 XI 1884 r., k. 9

¹³⁹ Był biskupem kujawsko-kaliskim w l. 1883-1902.

J e z i o r s k o.

Administrator, Bolesław Chyczewski do 22 VI 1888 r., a po nim, od tejże daty, Teofil Ojrzanowski, k. 10.

K o w a l e P a ń s k i e.

Administrator, January Walkowski, od 26 IV 1884 r., k. 11.

L i s k ó w.

Administrator, Hieronim Romanowicz, od 1873 r., k. 12.

M a l a n ó w.

Administrator, Stanisław Jackowski, od 23 XI 1885 r., k. 13.

M i ł k o w i c e.

Administrator, Teofil Ojrzanowski, od 29 XI 1884 r., k. 14.

N i e m y s ł ó w.

Proboszcz, Leopold Gajewski, kanonik, od 1841 r.

N i e w i e s z.

Administrator, Aleksander Mrozowski, od 1858 r., k. 16.

P e c z n i e w (Pięcniew).

Administrator, Jan Nepomucen Majewski, od 13 XII 1886 r., k. 17.

P s a r y.

Administrator, Paweł Romanowski, od 13 V 1885 r., k. 18.

S k ę c z n i e w.

Administrator, Leopold Kobusiewicz, od 13 V 1878 r. do 13 VI 1888 r. Aleksander Jędrychowski, administrator, od 13 VI 1888 r., k. 19.

Ś p i c i m i e r z (Spicimierz).

Administrator, Kajetan Wiórkowski, od 20 V 1885 r., k. 20.

Ś w i n i c e.

Proboszcz, Mikołaj Przybylski, od 1862 r., aktualnie chory i nieprzytomny, a za niego obowiązki sprawował Jan Górniak z Grodziska, k. 21.

T o k a r y.

Proboszcz, Tomasz Cieśliński, od 1855 r., k. 22.

U n i e j o w.

Proboszcz, Tomasz Bukowski, kan. honorowy kolegiaty kaliskiej, od 1873 r. Wikariusz, Władysław Hordyewicz, od 12 II 1887 r., do 22 III 1888 r., a po nim nastąpił wikariusz, Mikołaj Kozłowski od 22 III 1888 r., k. 23.

W i e l e n i n.

Administrator, Antoni Działkowski, od 24 XI 1884 r., k. 24.

W i l a m ó w.

Administrator, Jan Przywieczerski, od 24 VI 1882 r., k. 25.

B a ł d r z y c h ó w.

Administrator, Wacław Modrzewski, od 13 V 1885 r., k. 26.

W a r t k o w i c e.

Administrator, Leopold Stanirowski, od 28 IV 1868 r., k. 27.

19

OPIS KSIĘGI

[1. Sygn. akt.] **ABKKal. Wiz. 19.**

[2. Tytuł oryg.] Książka zawierająca wiadomości o moralności obyczajowem prowadzeniu się [...] proboszczów, administratorów i wikariuszów w dekanacie tureckim za rok 1889.

[3. Daty krańc] **1889.**

[4. Opis zewnętrzny] Pol. 2° (35,0x22,0 c.). Oprawa w półpłótno. Stan zachowania dobry. Pismo jednej ręki, zdaje się, że samego dziekana, Michała Orzechowskiego, który każdą relację podpisał. Kart liczbowanych 26. Karty puste: 2v, 3v, 5v, 6v, 8v, 9v, 10v, 11v, 12v, 13v, 15v, 16v, 17v, 18v, 19v, 20v, 21v, 24v, 25v, 26v.

[Uwagi] Podobnie, jak księga poprzednia, są to protokoły wizytacji wewnętrznej, odnoszącej się do kapłanów pracujących w dekanacie tureckim.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

Zestaw pytań, na które miał odpowiedzieć dziekan, takie same, jak w księdze poprzedniej, zapisane na wewnętrznej stronie oprawy.

T u r e k.

Proboszcz Michał Orzechowski, od 15 IX 1881 r., przedtem proboszcz parafii Błenna w dekanacie kolskim. Wikariusze: Tadeusz Stawowski i Franciszek Tański, neoprezbiterzy, instalowani 6 III 1889 r., na miejsce Alfonsa Kurzętkowskiego, który został administratorem parafii Modzerowo w dekanacie kolskim i Antoniego Peterkiewicza, który objął administrację parafii Bronisław w dekanacie niezawskim, k. 1-1v.

B o l e s z c z y n.

Administrator, Bernard Długowski, od 14 XI 1884 r. Wikariuszem został wyznaczony Michał Kozłowski, ale z rezydencją w Swinicach, który miał także opiekować się parafią

w Chwałborzycach. Ponieważ w Świniach nie było mieszkania, dlatego zamieszkał w Chwałborzycach, k. 2.

B r o d n i a.

Administrator, Michał Budzyński, od 21 II 1887 r.

C h w a ł b o r z y c e.

Administrator, Karol Max, sekretarz Konsystorza Generalnego we Włocławku, od 8 I 1889 r. Obowiązki zaś duszpasterskie spełniał Mikołaj Kozłowski, wprawdzie naznaczony na wikariat w Boleszczynie, z rezydencją w Świniach, ale aktualnie mieszkający w Chwałborzycach, ponieważ w Świniach budowa domu mieszkalnego dla niego nie została jeszcze ukończona, k. 4-4v.

D o b r a.

Administrator, Leon Michalski, od 12 I 1887 r., k. 5.

G ł u c h ó w.

Administrator, Andrzej Cabański, od 13 VI 1889 r., k. 6.

G o s z c z a n ó w.

Administrator, Piotr Kobyliński, prałat kolegiaty kaliskiej, od 21 XI 1887 r. Wikariusz Antoni Kosielski, od 21 I 1888 r., k. 7-7v.

G r o d z i s k o.

Administrator, Jan Górniak, od 15 XI 1884 r., k. 8.

J e z i o r s k o.

Administrator, Antoni Snawadzki, od 19 II 1889 r., k. 9.

K o w a l e P a ń s k i e.

Administrator, January Walkowski [był zakonikiem], od 26 IV 1884 r., k. 10.

L i s k ó w.

Administrator, Hieronim Romanowicz, od 1873 r. Był etat dla wikariusza, ale ten nie był mianowany, k. 11.

M a l a n ó w.

Administrator, Stanisław Jackowski, od 20 XI 1885 r. Był etat dla wikariusza, ale jeszcze nie został nikt mianowany, k. 12.

M i ł k o w i c e.

Administrator, Teofil Ojrzanowski, od 29 XI 1884 r. do 13 IX 1889 r., k. 13.

N i e m y ś ł ó w.

Proboszcz, Leopold Gajewski, od 1841 r. Kapłan starszy wiekiem, liczył sobie bowiem 86 lat, k. 14-14v.

N i e w i e s z.

Administrator, Aleksander Mrozowski, od 1858 r., k. 15.

P ę c z n i e w (Pięczniew).

Administrator, Jan Nepomucen Maciejewski, k. 16.

P s a r y.

Administrator, Paweł Romanowski, pod 13 V 1885 r., k. 17.

S k ę c z n i e w.

Administrator, Aleksander Jędrychowski, od 13 VI 1888 r., k. 18.

Ś p i c i m i e r z (Spiucimierz).

Administrator, Kajetan Wiórkowski, zmarł. Po nim administratorem został naznaczony Tomasz Bukowski, proboszcz parafii Uniejów. Dnia 25 V 1889 r. administratorem został naznaczony Marian Nasalski, dotychczasowy wikariusz par. Kruszyn w dekanacie wrocławskim, k. 19.

Ś w i n i c e.

Proboszcz, Mikołaj Przybylski, od 1862 r., aktualnie chory i nieprzytomny. Obowiązki duszpasterskie spełniał Mikołaj Kozłowski, wikariusz parafii Boleszczyń, ale rezydujący w Chwalborzycach, ponieważ plebania w Świnicach nie była jeszcze gotowa do zamieszkania, k. 20.

T o k a r y.

Proboszcz, Tomasz Ciesliński, od 1855 r., k. 21.

U n i e j ó w.

Proboszcz, Tomasz Bukowski, kan. kolegiaty kaliskiej, od 1873 r. Wikariusz, Feliks Jaroszewski, od 18 II 1889 r., k. 22-22v.

W i e l e n i n.

Administrator, Paulin Bors, od 9 VI 1889 r. Przedtem w Wieleninie był Antoni Działkowski, który przeszedł na administratora parafii Moszczenica w dekanacie piotrkowskim, k. 23-23v.

W i l a m ó w.

Administrator, Jan Przywieczerski, od 24 VI 1882 r., k. 24.

B a ł d r z y c h ó w.

Administrator, Waclaw Modrzewski, od 13 V 1885 r., k. 25.

W a r t k o w i c e.

Administrator, Leopold Stamirowski, od 28 IV 1868 r., k. 26.

OPIS KSIĘGI

[1. Sygn. akt.] **ABKKal. Wiz. 20.**

[2. Tytuł oryg.] Książka zawierająca wiadomości co do moralnego i obyczajowego prowadzenia się [...] proboszczów, administratorów i wikariuszów w dekanacie tureckim za lata 1890 i 1891.

[3. Daty krańcowe] **1890-1891.**

[4. Opis zewnętrzny] Pol. 2° (35,5x22,0 c.) Oprawa w półpłótno. Stan zachowania dobry. Pismo jednej ręki, najprawdopodobniej dziekana tureckiego, Michała Orzechowskiego. Kart liczbowanych 22. Karty puste: 1, 4v, 13v, 15v, 16v, 17v, 19v, 20v, 21v-22v.

[5. Uwagi] Wizytacja wewnętrzna, podobna do wizytacji poprzednich (18 i 19), przez tego samego dziekana wg tego samego porządku odprawiona.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

Zestaw pytań, wg których przeprowadzano wizytację, taki sam, jak w wizytacjach poprzednich, k. 1v.

T u r e k.

Michał Orzechowski, od 15 IX 1881 r. Wikariuszami od 6 III 1889 r. do 13 II 1890 r. byli Tadeusz Stawowski i Franciszek Tański. Tadeusz Stawowski został przeniesiony na wikariat w katedrze, jednocześnie będąc pisarzem w Konsystorzu Generalnym we Włocławku, zaś Wojciech Tański został wikariuszem w Sieradzu. Na ich miejsce w dniu 13 II 1890 r. przyszli: Wojciech Skrzypkowski, który dotąd pozostawał w Turku oraz Józef Tucholski, który niebawem przeznaczony został na wikariat do parafii Rząśnia w dekanacie radomskim, jednak zanim opuścił Turek, zmieniono decyzje i został wikariuszem w parafii Chodecz w dekanacie włocławskim. Jego miejsce w Turku zajął 13 IX 1891 r. Edward Żołnowski, dotychczasowy wikariusz parafii Szadek w dekanacie sieradzkim, k. 2-3v.

B o l e s z c z y n.

Administrator, Bernard Dągowski, od 14 XI 1884 r. Wikariusz, Mikołaj Kozłowski, rezydujący w Świniach i Chwałborzycach, k. 4.

B r o d n i a.

Administrator, Michał Buczyński, od 21 II 1891 r., k. 4.

C h w a ł b o r z y c e.

Administrator, Karol Max, do 8 X 1891 r., potem sekretarz Konsystorza Generalnego we Włocławku i proboszcz w Raciążku. Po nim nastąpił Leon Moczyński, dotychczasowy wikariusz katedry włocławskiej, kapelan biskupa, dyrektor chóru katedralnego i nauczyciel śpiewu w seminarium, we Włocławku zamieszkały. W Chwałborzycach obowiązki duszpasterskie spełniał Mikołaj Kozłowski, wikariusz z Boleszczyna, rezydujący w Świniach, ale faktycznie mieszkający w Chwałborzycach, k. 5.

D o b r a.

Administrator, Leon Michalski, od 12 I 1887 r., mieszkający w seminarium we Włocławku i tam pełniący rolę ojca duchownego i spowiednika dla alumnów. Obowiązki duszpasterskie pełnił natomiast Antoni Keller, który miał etat wikariusza w Brudzewie, dekanatu kolskiego, k. 5v-6.

G ł u c h ó w.

Administrator, Andrzej Cabański, od 13 IX 1889 r., k. 6.

G o s z c z a n ó w.

Administrator, Piotr Kobyliński, prałat kolegiaty kaliskiej, od 21 XI 1887 r, do 28 X 1891 r¹⁴⁰. Wikariusz, Antoni Kosielski, od 21 I 1888 r., k. 6v.

G r o d z i s k o.

Administrator, Jan Górniak, od 25 XI 1884 r. do 24 IV 1891 r. Po nim, dnia 24 IV 1891 r., został instalowany na administratora Bronisław Konstanty Rokosowski, k. 7.

J e z i o r s k o.

Administrator, Antoni Snawadzki, od 19 II 1889 r., k. 7v.

K o w a l e P a ń s k i e.

Administrator, January Walkowski, od 26 IV 1884 r., k. 8.

L i s k ó w.

Administrator, Hieronim Romanowicz, od 1873 r. Nie było wikariusza, chociaż był dłań etat i mieszkanie, k. 8v.

M a l a n ó w.

Administrator, Stanisław Jackowski, od 20 XI 1885 r. do 21 XII 1891 r. Po nim, 21 XII 1891 r. zainstalowany został Augustyn Skwierczyński. Etat wikariusza zajmował Ludwik Kobuszewski, mieszkający w Śpicimierzu i tam sprawujący duszpasterstwo, k. 9.

M i ł k o w i c e.

Administrator, Libory Przedworski, od 1 XII 1890 r., k. 9v.

N i e m y s ł ó w.

Proboszcz, Leopold Gajewski, kanonik, od 1841 r. Pomagał mu od października 1891 r. Stanisław Ławiński, k. 10.

N i e w i e s z.

Administrator, Aleksander Mrozowski, od 1858 r. zmarł 7 XI 1891 r. Administrację parafii oddano Paulinowi Bors z Wielenina, k. 10v.

¹⁴⁰ Wygląda na to, że w czasie spisowania tych sprawozdań, probostwo goszczanowskie wakowało.

P ę c z n i e w.

Administrator Jan Nepomucen Maciejewski, od 18 XII 1886 r., k. 11-11v.

P s a r y.

Administrator, Paweł Romanowski, od 13 V 1885 r. do 12 XI 1891 r., kiedy został przeniesiony na administratora parafii Wilamów. Jego miejsce zajął 13 XI 1891 r. Julian Pieczyński, dotychczasowy administrator parafii Wąsosz w dekanacie częstochowskim, k. 12-12v.

S k ę c z n i e w.

Administrator, Aleksander Jędrzychowski, od 13 VI 1888 r., k. 13.

Ś p i c i m i e r z.

Administratorem parafii, po śmierci Kajetana Wiórkowskiego, która nastąpiła 1 IV 1889 r., został 25 V 1889 r. Marian Nasalski, profesor Seminarium Diecezjalnego we Włocławku i tamże mieszkający. Do dnia 13 VI 1891 r. posługę duszpasterską w parafii pełnił proboszcz uniejowski, Tomasz Bukowski, razem ze swoim wikariuszem. 13 VI 1891 r. do pracy duszpasterskiej w Śpicimierzu zostałznaczony Michał Borowski, dotychczasowy wikariusz w Pabianicach w dekanacie łaskim, ale ten, objawszy parafię, wyjechał i nie wrócił. Parafią nadal opiekował się proboszcz z Uniejowa. Dopiero 26 IX 1891 r. przyszedł do Śpicimierza Ludwik Kobuszewski, dotychczasowy wikariusz parafii Zagórów dekanacie słupeckim, k. 14-14v.

Ś w i n i c e.

Proboszcz, Mikołaj Przybylski, od 1862 r., zmarł 7 V 1891 r. Już od 8 I 1889 r. obowiązki duszpasterskie spełniał tu Mikołaj Kozłowski, k. 15.

T o k a r y.

Proboszcz, Tomasz Cieśliński, od 1855 r., k. 16.

U n i e j ó w.

Proboszcz, Tomasz Bukowski, kanonik kolegiaty kaliskiej, od 1873 r. Wikariusz, Feliks Jaroszewski, od 18 II 1889 r., k. 17.

W i e l e n i n.

Administrator, Paulin Bors, od 9 VII 1889 r., k. 18-18v.

W i l a m ó w.

Administrator, Jan Przywieczerski, od 24 VII 1882 r. do 12 XI 1891 r. Tego dnia został tu instalowany administratorem Paweł Romanowski, dotychczasowy administrator parafii Psary. Jan Przywieczerski został przeniesiony na wikariat do parafii Družbice w dekanacie piotrkowskim, k. 19.

B a l d r z y c h ó w.

Administrator, Waclaw Modrzewski, od 18 V 1885 r., k. 20.

Wartkowiec.

Administrator, Leopold Stamirowski, od 29 IV 1868 r., zmarł 22 X 1891 r. Tymczasowy zarząd nad parafią oddany został proboszczowi uniejowskiemu, Tomaszowi Bukowskiemu i jego wikariuszowi, Feliksowi Jaroszewskiemu, k. 21.

21**OPIS KSIĘGI**

[1. Sygn. akt.] **ABKKal. Wiz. 21.**

[2. Tytuł nadany] Kościoły potrzebujące reperacji.

[3. Daty krańcowe] **1821.**

[4. Opis zewnętrzny] Pol. 2° (23,5x22,0 c.) Oprawa w półpłótno, nowa. Stan zachowania dobry. Księga powstała ze zszycia ujętych w tabele wykazów dotyczących poszczególnych kościołów, które wymagały prac remontowych. Wykazy te sporządzali najprawdopodobniej dziekani. Kart liczbowanych 55. Karty puste: 3v, 5v-6, 7v, 11v, 14v, 16, 17v, 18v-21v, 26v, 42v-43v, 44v, 48v-53v, 54-55.

Księga nie została należycie ułożona przed zszyciem, dlatego kolejne strony często nie zgadzają się z treścią poprzedniej. Celem uniknięcia zbyteńnego zamieszania, podaje się stronę, na której jest początek zapisu, pozostawiając inwencji korzystającego z akt poszukiwania właściwej kolejnej strony zapisu.

[5. Uwagi] Nie jest to, ściśle rzecz biorąc, księga wizytacji, ale od dawna pozostawała w tym zespole i dlatego zdecydowano się ją tu pozostawić, a to z tego tytułu, że przynosi wiele wiadomości o świątyniach.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

Dekanat brzeski. „Wykaz kościołów parafialnych reperacji potrzebujących w diecezji kujawsko-kaliskiej, dekanacie brzeskim” – ogólne zestawienie 12 parafii dekanatu, k. 1-3.

B o n i e w o, 4v-5.

L u b o m i n, 6v-7.

B r z e ś ć [K u j a w s k i] (miasto), k. 10v-11.

„Wykaz kościołów reperacji potrzebujących dekanatu kowalskiego, ułożony przez księdza Kludzińskiego, dnia 30 marca 1821 r.” Ogólne zestawienie kościołów dekanatu, k. 12-14.

Ś m i ł o w i c e, k. 15v.

L u b i e Ń (miasto), k. 16v.

Dekanat izbicki. „Wykaz kościołów parafialnych reperacji potrzebujących w diecezji kaliskiej, w dekanacie izbickim”. Ogólne zestawienie 13 kościołów parafialnych, k. 22-25.

Dekanat nieszawski. Pismo dziekana Fabiana Widera, z 26 IV 1821 r., do Konsystorza Generalnego, wyjaśniające, że dopiero teraz wysłał wykaz kościołów, k. 26.

„Wykaz kościołów parafialnych reperatury potrzebujących w diecezji kaliskiej, w dekanacie nieszawskim”.

Nieszawa (miasto), k. 27v.

Przypust, k. 27v.

Lubanie, k. 28v.

Zbrachlin, k. 29v.

Słóńsk, k. 30v.

Raciążek (miasto), k. 31v.

Ostrowąs, k. 32v.

Służewo (miasto), k. 33v.

Kobielice, k. 34v.

Sędzin, k. 35v.

Koneck, k. 36v.

Łowiczek, k. 37v.

Straszewo, k. 38v.

Siniarzewo, k. 39v.

Bądkowo, k. 40v.

Dekanat radziejowski. Pismo dziekana radziejowskiego, Mierzejewskiego, proboszcza w Broniewie, do Konsystorza Generalnego we Włocławku z okazji przesłania „wykazu tabelarycznego kościołów wymagających reperatury w dekanacie radziejowskim”, z dnia 24 IV 1821 r., k. 44.

„Wykaz tabelaryczny kościołów parafialnych reperatury potrzebujących w diecezji kaliskiej, dekanacie radziejowskim, na dniu 24 IV 1821 roku sporządzony”, k. 45.

Radziejów (miasto), k. 45v.

Broniewo, k. 45v.

Bronisław, k. 46v.

Buczyna, k. 46v.

Witowo, k. 46v.

Bytów, k. 46v.

Piotrków [Kujawski] (miasto), k. 47v.

Kaczevo, k. 47v.

OPIS KSIĘGI

[1. Sygn. akt.] **ABKKal. Wiz. 22.**

[2. Tytuł nadany] Tabela zmian funduszków kościołów w oficjale kujawskim.

[3. Daty krańcowe] **1829.**

[4. Opis zewnętrzny] Pol. 2⁰ (36,5x22,5 c.). Oprawa w półpłótno, nowa. Stan zachowania dobry. Pismo różnej ręki. Kart liczbowanych 12.

[5. Uwagi] Aczkolwiek nie jest to, ściśle biorąc, księga wizytacji, od dawna została zaliczona do tego zespołu ksiąg. Pewnie dlatego, że przynosi sporo wiadomości o stanie uposażenia parafii na Kujawach.

ZAWARTOŚĆ KSIĘGI

Karta zawierająca pełny tytuł: „Tabella wykazująca wszelkie zmiany funduszów kościołów w oficjalacie kujawskim egzystujących, już po ukończonym przez komisarzy delegowanych spisie majątków duchownych nastąpiona”, k. 1.

Dekanat Brzeski z podaniem parafii: Lubranie, Zgłowiączka, Boniewo, Lubomin, Brześć [Kujawski], Dabie [Kujawskie], Kłobia, Kruszyn, Osiećciny, Świerczyn, Chalno, Wieniec, Włocławek, Wistka [Szlachecka], k. 1v-4.

Dekanat kowalski z parafiami: Grabkowo, Białotarsk, Chocień, Duninów, Kłóbka, Kłotno, Kowal, Pierowa Wola, Śmiłowice, k. 4v-6v.

Dekanat izbicki z parafiami: Izbica, Błenna, Brdów, Chodecz, Modzerowo, Przedecz, Wrząca Wielka, k. 6v-7.

Dekanat nieszawski z parafiami: Służewo, Bądkowo, Koneck, Kościelna Wieś, Lubanie, Łowiczek, Nieszawa, Ostrowąs, Raciążek, Słońsk (przyłączony do Raciążka), Sędzin, Siniarzewo, Straszewo, Zbrachlin, k. 6v-10.

Dekanat radziejowski obejmujący parafie: Radziejów, Broniewo, Bronisław, Broniszewo, Buczyna, Bytoń, Kobielice, Krzywosądz, Lubotyń, Mąkoszyn, Orle, Piotrków [Kujawski], Połajewo, Sadlno, k. 10v-12.

Uzupełnienia dotyczące różnych parafii i pismo komisarzy do biskupa ordynariusza, z dnia 10 IV 1829 r., przesłane wraz z opracowaną przez nich tabelą, k. 12v.